D. IUNII IUUENALIS ET AULI PERSII FLACCI SATYRAE: CUM...

Decimus Iunius Iuvenalis, Aulus Persius Flaccus, ...

Digitized by Google

Antonius Le Bonj

Digitized by Google

Digitized by Google

D. IVNII

IVVENALIS

ET

AVLI PERSII FLACCI SATYRÆ:

CVM ANNOTATIONIBVS AD marginem, quæ ob curissima quæq; dilucidare possint.

Quinta Editio prioribus multò emendatior & auctior.

G-14-A-38

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Typis IACOBI TOER.

M. DC. LII.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD ILLVSTRISSIMVM

D. D. HENRICVM MAGNÆ BRITANNIÆ PRINCIPEM.

ΑΡΙΣΤΟΝ μὲν ὕδωρ, ὁ δ' ἀ-
γαθὸς, αἰθόμενον πῦρ
ἆτε δι' ἀμφοτέρων νυ-
κτὶ, μεγαίροις ἔξοχα πλούτου.

Quænam hæc (Lyrici) aqua optima? Philosophia. Quisnam hic ignis rutilus? eadem Philosophia, Ignis quem Mineruæ adminiculo, hoc est, indagatrice ingenij alâ subuectus Prometheus è cœlo detulit, eoque rudes [illegible] animos à terrena ignorantię fæce exc[illegible] Aqua, quæ è Musarum fonte hausta fœdas [illegible]iorum maculas lustrat, eluit, expurgat. E qua [illegible]tissima scaturigine cum triplex profluat riuulus, Dialecticis illis Mæandris, ignorisque Ph[illegible]ci Nili fontibus, Ethicum Alphæum optimo prætulerint iure quibus sa[illegible]rmens, qui [illegible] mare Sicu-

Digitized by Google

lum subter labi dicitur ad suam Arethusam sine admixtione aquarum: ita vere aureus hic fluuius per affectuum Oceanum intaminatus ad proprium felicitatis fontem remeat. Huius antistites cum vbique summa animi propensione colantur, tum adprime poëtæ, qui non (Græcarum hoc est epidarum pace dixerim) vt tetrica illa Medis illita porticus seuera ingerunt monita, sed cum illecebra quædam adolescentum animos irrepunt; quodq; peritissimi faciunt medici, qui vitioso stomacho amata catapotia melle miscent: ita & hi iuuenum animis propter ætatis defectum voluptatisque affectum austera hæc, sed salubria respuentibus pharmaca, lac caprarum, quas tamen lentisco pascant, propinant; iuxta seueri rem mundi dragoram lætas vites serunt, & quod ait Venusinus vates:

Dum prodesse volunt & delectare poëtæ;
Et iucunda simul dicunt & idonea vitæ.

Atque vniuerso poëtarum choro cum laurus sua hoc iure ex merito deferantur, tum iis maxime, qui virtutis veræ rigidi satellites censoria supercilia aduersus vitia destringentes Satyrico aceto noxios perfundunt, qui Philosophiam δογματικὴν & ἠθικὴν παραδειγματικῇ illustrant, hoc est, iucundis Decretis, austerisq; Præceptis aculeos & vim exemplorum addunt. Ex

his

his (illustrissime Princeps) quam Flaccus suam vel lanceam vel canistellum primitiis saturum Celsitudini tuæ obtulerit? Ecisti duo, vt integrum habeas Satyricum chorum, & (vt ita dicam) triumuiratum, præsidentius asperis obscuritatis sylvis egressi T. Cels. patre, inio tectos, æquis ac iniquis se commendatos expetunt. In quorum condignas laudes, post tot antiquorum & recentium (qui Aristotelis Ethicis præferre, ipsis Senecæ & Epicteti moralibus vnius Iuuenalis Satyras adæquare nō dubitarunt) encomia discurrere, esset frigide laudare, quo satius fuisset (teste Phauorino Gelliano) iccirbius vituperasse: multò minus deceret me homunculum è trivio, quid ad ἠθικὸν, quid ad πολιτικὸν conferant, præcipere, melius hoc illi facient, qui tibi ad manum, imò ad mentem Phœnices. Tu verò, qua es progenie, quo genio, quo ingenio; tibi optime. Hanc itaque Philosophici ingenij particulam, hanc Pierij laticis cotylam (quam dequidem per se haud satis articulate vocales sint tui Satyri, neque, vt sint, è dignitate tamen & libertate eorum esset gratiam ambire) rudis ergo Hermes, nec tam ipsorum mentis interpres, quam infantiæ meæ proditor, tibi (Princeps illustrissime) consecro abunde mea in his, qualiacunq; operæ gratulaturus, si quid inesse sensero quod læta

Digitized by Google

aspicias frontem, quodque dum vndique litterarum copiam colligis, quam inuicem per totum terrarum orbem dispergas, studiis tuis dignum sit. Quæ vt feliciter succedant in tuum, publicam, diuinam gloriam, Deum Opt. Max. serio precor, cui Principum rerumque publicarum salus semper curæ.

Celsit. Tuæ.

officioſe addictiſſimus,

THO. FARNABIVS.

AD

AD LECTORES.

QVæ pudibunda & ſubtimida primum in publicum proceſſit [a] nympha; candoris veſtri (Lectores humaniſſimi) ſol irradiata, fauentiæ veſtræ Epithalamio animata, poſito iam flammeo, meliore cum ſui fiducia, in vulgus tertia hac vice prodit. Per vos, dexteras, admiſſiuas, ab Oriente bonas aues, præpetes, oſcines quæ conſuadetis & cõfieri iubetis, *Impetritum eſt, inauguratum eſt.* Neq; inſtitutum hoc multoties repetita, editionis rupe- runt malæ aues, *bubo* [b] *rudens grus* quæ recinunt noctiuolæ, & in claro meridie lucẽ deſiderant. Iis quippe ceu innato ſtupore grauatis, ceu malitia gratuita præpeditis ion placent Luciferi hi, ocliferia hæc, &, uę tempori parcunt, ingenium acuunt, reicant memoriam, iudicium exercent, fauntq; vt ſibi quodammodo inuenta gratuletur lector, hypomnemata: ſed requirũt, liis placet, illa ad tædium vſque & nauſm toties repetita, *Ordo eſt, Senſus eſt.* At- : hinc luxuriantis aliquis & ſupini ocij giſtellus (cui pro cerebro Iouis eſt [c] ver- s iſta, quæ conceptis quaſi ſyllabis & ris præit, [c] conſtructio.) e phraſeis

[a] *Editio vtraque prior, quæ noua nupta q. νέον ἐφάνετο, Eſtath. ad Hom. Odyſſ. α. qua prio ἐκ τοῦ διδύμων παρὰ μητέρι μίμνει, οὕτω ἠρχαίζῳ πολυχεύτῳ Ἀφροδίτης. Heſiod. ἔργ. β.*

[b] *Non nautica illa ex verſu Grammaticali in Propria quæ maribus nota, atque doctiſſime verſa accableroye: verum Onocrotalum aues de qua Plin. lib. 10. c. 27. & Gellium & Ælian. hiſt. animal. 16. li. 4 c. cui nomen ab aſini ruditu. Neque enim ea eſt Luciani Lucio, ſive*

ἰγ' ὀγκησαμένῳ ἢ μυκήσεται μᾶλλον ἀν. [c] ——

prob & longos commentarios, in Persium maxime, quasi vero Sibyllæ sint oracula vel [d] Heraclitι mystica Satyriæ ipsius. Cum reuera (idque magni illius [e] Scaligeri iudicio maguo) *ostentator tantum sit febriculosæ eruditionis, cuius stylus morosus, vt & ipse inepsus*, &c. Et quem si diligens Horatij lector fortiuis nudârit plumis (cui rei præluxit doctiss. Casauboni opera in imitationibus Horatianis ad Persium) apparebunt reliqua *inaniis* (vt loquitur [f] illa) *oppleta atque araneis*. Cuius denique omnibus Satyris vel vnica præferatur pagella Iuuenalis [g] acuti, candidi, ac Satyrorum facile principis, qui versu melior, phrasi mollior, sententiis acrior [h] ardet, instat, iugulat, dum Persius tumide insultat, Horatius albis tantum dentibus ridet. Atque vtinam moderatius in vitia inuectus abstinuisset à nudis vocibus! de quibus velandis ceu prorsus præteruehendis (ne vel mihi necesse sit [i] pallio operire caput, quod in parum pudica oratione feciſse Socrates fertur; vel vobis opus sit [k] follibus, quibus aures muniatis aduersus verba minus casta) quoniam mihi manet mens eadem, consilium idem: manebunt certè rationes atque verba eadem. Quorsum enim illa interpreteris, quæ neminem scire conuenit? atque vti [l] in Physicis suberit obculta natura, quæ homini ignota, sapienti haudquaquam inue-

d *Diogen. Laërt. in Heracl. vita.*

e *Hypercritico seu lib. 6. Poetic. c. 6.*

f *Staphyla apud Plaut. in Aulularia.*

g *Iul. C. Scal. Poetices lib. 6. c. 6.*

h *Idem lib. 3. Poet. c. 97.*

i *Referente Antonio Iuliano apud A. Gell. lib. 19. c. 9.*

k *Plutarch. de Auditione.*

l *I. C. Scal. 344. Exerc. 4 fell.*

Digitized by Google

inuestiganda, erit; vt [m] in Polemicis & Polemicis tam nescire quædam ciues ac milites quam scire decet; ita [n] inter virtutes Grammatici habebatur quædam nescire. Censuram vero meam hanc de ipsis poëtis, curam hanc ad ipsos, censuræ vestræ & curæ commendo. Vobis, bonis ac multis scripsi hæc ad fructum, non paucis illius ac malis ad calumniam; vobis cordatis, qui vel ob hoc indice Mercuriali commonstrati & commonefacti, ritus, mores, historias recordamini; non oculatis istis, qui nihil, nisi quod ante oculos est, vident, intelligunt, sapiunt. *Animis denique* (vt [o] Senecæ vtar verbis) *ista scripsi, non auribus, &* (quod idem, sed alia in re) *mores non verba composui.* Obstupescant alij [p] Annicerin illum, qui cursus plurimos in orbem sic confecit, vt, cum per eandem [q] orbitam sæpius agitauerit, in impresso vestigio semper institerit: vos cum Platone iudicabitis non posse eum, qui in re tam tenui adhibet curam, de rebus magnis solicitum esse. Censebitis vos cum lepidissimo illo arbitro, *nihil esse hominis magnificum, quod pueris placet:* vos denique misereret [r] eorum [s] qui dum dicant quæ adolescentuli probent, [t] soli in scholis relinquuntur, [t] Vlyssis inquirentes mala, sua non animaduertentes. Vobis (animæ candidæ, do[ctæ], amicæ) [v] *hæc qualiacunque*

m *Otho apud Tacit Hist. 1.*

n *Fab. Quintil. l. 1. c. 14.*

o *Epist. 100.*

p *Ælian, var. hist, l. 1. c. 27.*

q *Petron. Arb. Sat.*

r *Mei? adeò, cui enim me exeludam, quem in eandem molam trusatilem detrusi Deum?*

s *Ciceronis citat idem Petron.*

t *Bion, vel vt alij Diogenes, de Grammaticis.*

v *Horat. Serm. 10. lib. 1.*

Digitized by Google

Digitized by Google

D. IVNII

IVVENALIS

ET

AVLI PERSII FLACCI SATYRÆ:

CVM ANNOTATIONIBVS AD marginem, quæ obscurissima quæque dilucidare possint.

Quinta Editio prioribus multò emendatior & auctior.

6-14-A-38

35 M 5

Typis IA. OBI TOER.

M. DC. LII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

AD ILLVSTRISSIMVM

D. D. HENRICVM MAGNÆ BRITANNIÆ PRINCIPEM.

ΑΡΙΣΤΟΝ μὲν ὕδωρ, ὁ δ' ὡς χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἀι ε δ' ἁμαρεπὲς νυκτὶ, μεγαίορος ἐξοχα πλούτου.

Quænam hæc (Lyrici) aqua optima? Philosophia. Quisnam hic ignis rutilus? eadem Philosophia, Ignis quem Mineruæ adminiculo, hoc est, indagatrice ingenij alâ subuectus Prometheus è cœlo detulit, eoque rudes [illegible] animos à terrena ignorantiæ fæce exc[illegible] Aqua, quæ è Musarum fonte hausta fœdas [illegible]iorum maculas lustrat, eluit, expurgat. E qua [illegible]ssima scaturigine cum triplex profluat riuulus, Dialecticis illis Mæandris, ignorisque Phr[illegible]ci Nili fontibus, Ethicum Alphæum optimo prætulerint iure quibus sa[illegible]rimens, qui [illegible] maie Sicu-

Digitized by Google

lum subterlabi dicitur ad suum. Ac hausam sine admixtione aquarum: ita vere aureus hic fluuius per affectuum Oceanum intaminatus ad proprium felicitatis fontem remeat. Huius antistites cum vbique summa animi propensione colantur, tum adprime poëtæ, qui non (Græcarum hoc recipiarum pace dixerim) vt tetrica illa Medis illita porticus seuera ingerunt monita, sed cum illecebra quædam adolescentum animos irrepunt; quodq; peritissimi faciunt medici, qui vitioso stomacho amata catapotia melle miscent: ita & hi iuuenum animis propter ætatis defectum voluptatisque affectum austera hæc, sed salubria respuentibus pharmaca, lac caprarum, quas tamen lentisco pascant, propinant; iuxta seueri rem mandragoram lætas vites ferunt, & quod ait Venusinus vates:

Dum prodesse volunt & delectare poëtæ;
Et iucunda simul dicunt & idonea vitæ.

Atque vniuerso poëtarum choro cum laurus sua hederaq; ex merito deferantur, tum iis maxime, qui virtutis veræ rigidi satellites censoria supercilia aduersus vitia destringentes Satyrico acero noxios perfundunt, qui Philosophiam δογματικὴν & ὡφελητικὴν ὡφελεσιγματικὴν illustrant, hoc est, iucundis Decretis, austeriq; Præceptis aculeos & vitam exemplorum addunt. Ex his

his (illustrissime Princeps) quum Flaccus suam vel lanceam vel canistellum primitiis saturum Celsitudini tuæ obtulerit: Et isti duo, vt integrum habeas Satyricum chorum, & (vt ita dicam) triumuiratum, præfidentius asperis obscuritatis sylvis egressi T. Cels. patrocinio tectos, æquis ac iniquis se commendatos expetunt. In quorum condignas laudes, post tot antiquorum & recentium (qui Aristotelis Ethicis præferte, ipsis Senecæ & Epicteti moralibus vnius Iuuenalis Satyras adæquare nõ dubitarunt) encomia discurrere, esset frigide laudare, quo satius fuisset (teste Phauorino Gelliano) acerbius vituperasse: multò minus deceret me hominem è trivio, quid ad ἠθικὰ, quid ad πολιτικὰ conferant, præcipere, melius hoc illi facient, qui tibi ad manum, imò ad mentem Phœnices. Tu verò, qua es progenie, quo genio, quo ingenio, tibi optime. Hanc itaque Philosophici ingenii particulam, hanc Pierij laticis cotylam (quam dequidem per se haud satis articulate vocales sint isti Satyri, neque, vt sint, è dignitate tamen & libertate eorum esset gratiam ambire) rudis ergo Hermes, nec tam ipsorum mentis interpres, quam infantiæ meæ proditor, tibi (Princeps illustrissime) consecro abunde mea in his, qualicunq; operæ gratulaturus, si quid inesse sensero quod læta

Digitized by Google

aspicias fronte, quodque dum vndique litterarum copiam colligis, quam inuicem per totum terrarum orbem dispergas, studiis tuis dignum sit. Quæ vt feliciter succedant in tuum, publicam, diuinam gloriam, Deum Opt. Max. serio precor, cui Principum rerumque publicarum salus semper curæ.

Celsit. Tuæ.

officiosè addictissimus,

THO. FARNABIVS.

A D

AD LECTORES.

QVæ pudibunda & ſubtimida primum in publicum proceſſit [a] nympha; candoris veſtri (Lectores humaniſſimi) ſole irradiata, fauentiæ veſtræ Epithalamio animata, poſito iam flammeo, meliore cum ſui fiducia, in vulgus tertia hac vice prodit. Per vos, dexteras, admiſſiuas, ab Oriente bonas aues, præpetes, oſcines quæ conſuadetis & cõfieri iubetis, *Impetritum eſt, inauguratum eſt.* Neq; inſtitutum hoc multoties repetita, editionis ruperunt malæ aues, *bubo* [b] *rudens grus* quæ recinunt noctiuolæ, & in claro meridie lucẽ deſiderant. Iis quippe ceu innato ſtupore grauatis, ceu malitia gratuita præpeditis non placent Luciferi hi, ocliferia hæc, &, quę tempori parcunt, ingenium acuunt, tefricant memoriam, iudicium exercent, faciuntq; vt ſibi quodammodo inuenta gratuletur lector, hypomnemata: ſed requirũt, ſi diis placet, illa ad tædium vſque & nauſeam toties repetita, *Ordo eſt, Senſus eſt.* Atque hinc luxuriantis aliquis & ſupini ocij magiſtellus (cui pro cerebro Iouis eſt [c] verbalis iſta, quæ conceptis quaſi ſyllabis & litteris præit, [c] conſtructio) e phraſeis

[a] *Editio vtraque prior, quæ nouæ nupta q. ῥίον ἰφαίνετο, Eſtath. ad Hom. Odyſſ. α. quæ prὸ ἐνοδιδύμων παρὰ μητέρι μίμνει, οὔπω ἔργα ἰδυῖα πολυχρύσου Ἀφροδίτης. Heſiod. ἔργ. ῥ.*

[b] *Nempe nautica illa ex verſu Grammaticali in Propria quæ maribus nota, atque doctiſſime verſa accablerove: verum Onocrotalum auis de qua Plin. lib. 10. c. 37. & Gellium & Ælian. hiſt. animal. 16. li. 4 c. cui nomen ab aſini rudit. neque enim & Luciani Lucio, ſive*

ὅτα μὲν ὀγκησαιδύῃ ἢ μυσὶ ἐρια μιμνέ, ἐπι. c

prob. & longos commentarios, in Perſium maxime, quaſi vero Sibyllæ ſint oracula vel [d] Heracliti myſtica Satyriæ ipſius. Cum reuera (idque magni illius [e] Scaligeri iudicio magno) *oſtentator tantum ſit febriculoſæ eruditionis, cuius ſtylus moroſus, vt & ipſe inepſus*, &c. Et quem ſi diligens Horatij lector furtiuis nudârit plumis (cui rei præluxit doctiſſ. Caſauboni opera in imitationibus Horatianis ad Perſium) apparebunt reliqua *inaniis* (vt loquitur [f] illa) *opplera atque araneis*. Cuius denique omnibus Satyris vel vnica præferatur pagella Iuuenalis [g] acuti, candidi, ac Satyrorum facile principis, qui verſu melior, phraſi mollior, ſententiis acrior [h] ardet, inſtat, iugulat, dum Perſius tumide inſultat, Horatius albis tantum dentibus ridet. Atque vtinam moderatius in vitia inuectus abſtinuiſſet à nudis vocibus! de quibus velandis ceu prorſus præteruehendis (ne vel mihi neceſſe ſit [i] pallio operire caput, quod in parum pudica oratione feciſſe Socrates fertur; vel vobis opus ſit [k] follibus, quibus aures muniatis aduerſus verba minus caſta) quoniam mihi manet mens eadem, conſilium idem: manebunt certè rationes atque verba eadem. Quorſum enim illa interpreteris, quæ neminem ſcire conuenit? atque vti [l] in Phyſicis ſuberit obcuſta natura, quæ homini ignota, ſapienti haudquaquam inue-

d *Diogen. Laërt. in Heracl. vita.*

e *Hypercritico ſeu lib. 6. Poetices, c. 6.*

f *Staphyla apud Plaut. in Aulularia.*

g *Iul. C. Scal. Poetices lib. 6. c. 6.*

h *Idem lib. 3. Poet. c. 97.*

i *Referente Antonio Iuliano apud A. Gell. lib. 19. c. 9.*

k *Plutarch. de Auditione.*

l *I. C. Scal. 344. Exerc. 4 fell.*

inuestiganda, erit; vt [m] in Politicis & Polemicis tam nescire quædam ciues, ac milites quam scire decet; ita [n] inter virtutes Grammatici habebatur quædam nescire. Censuram vero meam hanc de ipsis poëtis, curam hanc ad ipsos, censuræ vestræ & curæ commendo. Vobis, bonis ac multis scripsi hæc ad fructum, non paucis illius ac malis ad calumniam; vobis cordatis, qui vel ab hoc indice Mercuriali commonstrati & commonefacti, ritus, mores, historias recordamini; non oculatis istis, qui nihil, nisi quod ante oculos est, vident, intelligunt, sapiunt. *Animis denique* (vt [o] in cæ vtar verbis) *ista scripsi, non auribus, &* (quod idem, sed alia in re) *mores non verba composui.* Obstupescant alij [p] Annicerin illum, qui cursus plurimos in orbem sic confecit, vt, cum per eandem [q] orbitam sæpius agitauerit, in impresso vestigio semper institerit: vos cum Platone iudicabitis non posse eum, qui in re tam tenui adhibet curam, de rebus magnis solicitum esse. Censebitis vos cum lepidissimo illo arbitro, *nihil esse hominis magnificum, quod pueris placet:* vos denique misereset [r] eorum [s] qui dum dicant quæ adolescentuli probent, soli in scholis relinquuntur, [t] Vlyssis inquirentes mala, sua non animaduertentes. Vobis (animæ candidæ, do[u]ctæ, amicæ) [v] *hæc qualiacunque*

m *Otho apud Tacit Hist. 1.*

n *Fab. Quintil. l. 1. c. 14.*

o *Epist. 100.*

p *Ælian. var. hist. l. 1. c. 27.*

q *Petron. Arb. Sat.*

r *Meiq, adeò, cur enim me excludam, quem in eandem molam truſatilem detrusit Deus?*

s *Ciceronis citat idem Petron.*

t *Bion, vel vt alij Diogenes, de Grammatica.*

v *Horat. Serm. 10. lib. 1.*

Digitized by Google

Arri: ere velim: dolituros si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, téque Tigelli
Discipulorum inter iubeo plorare cathedras.

Valete.

T. F.

D. IVNII IVVENALIS *Vita.*

D Iunius Iuuenalis liberti locupletis incertum filius an alumnus, oriundus ex Aquino Volscorum oppido, ad mediam fere ætatem declamauit, mox Poëtices studio se ad Satyras scribendas contulit, quas non sine summo frequentis auditorij applausu recitauit. Inter alia verò indigna & præpostera vrbis, quæ exagitauit, scelera, quum & Paridis histrionis gratiam nimiam & potentiam apud Domitianum carperet Satyra sep.ima illis verſibus:

Ille

Ille & militia multis largitus honorem, &c.

à Domitiano, instigante Paride per honorem militiæ vrbe summotus est, & ad præfecturam cohortis (in iocularem eius quod Paridi exprobraret vltionem) missus ad Pentapolin in extremis Ægypti & Libyæ finibus. Vbi licet alij tradant ipsum iam octogenarium angore & tædio vitam cum morte commutasse; vero tamen similius est, imo constat, eum post mortem Domitiani Romam reuersum quasdam ex his Satyris scripsisse. Vide Lips. Epistol. Quæst. 4. lib. 20. epist.

TEmporibus lux magna fuit Iuuenalis anilis,
Moribus, ingeniis, diuitiis, vitiis.
Tu lux es luci, Farnabi: operisque fugasti
Temporis & tenebras ingenij radiis.
Lux tua parua quidem mole est, sed magna rigore,
Sensibus & docti pondere iudicij.
Macte: tuo scriptores, lectoresque labore
Per te alij vigeant, per te alij videant.

BEN. IONSONIVS.

D. IVNII

D. IVNII IVVE-
NALIS AQVI-
NATIS

Aut cupimus? [4]*quid tam dextro pede concipis, vt te*

Conatus non pœniteat, votique peracti
Euertêre domos totas optantibus [5] ipsis
[6] Dij faciles *nocitura* [7] *tegâ. nocitura petîtur*
Militiâ & torrens dicendi copia multis
Et **sua mortifera est facundia. viribus* [8] *ille*
Confisus periit, admirandisque lacertis.
Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & [9] cuncta exuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balæna Britannica maior.
Temporibus [10] *diris igitur, iussúque Neronis*
[11] *Longinum, & magnos* [12] *Senecæ prædiuitis hortos*
Clausit, & egregias [13] *Laterano-rũ obsidet ædes*
[14] *Tota cohors.* rarus venit in [15] cœnacula [16] miles.

4 Quid tã pro-spero auspicio voues & precaris? dextra enim numina faûere credebantur.

5 Domitis, vt Neptunus ex auditis Thesei votis de Hippolyto. vide v. 3.15. seq.

6 Præsentes & prompti nimis.

7 Pace.

*Infra v. 114.

8 Vt Milo Crotoniates, qui cũ iã natu grãdis iter faceret solus in locis syluestribus, quæ sibi reliquæ essent vires volens experiri in diducenda hiante quercu, manibus ibi inclusis ab arboris partib. restrictis feris præda factus est. ref. A. G. l. 14. c. 16.

9 Dum omni ratione laborant, vt suus census tanto excedat aliorũ census quanto balæna Britan. exsuperat delphinas mole.

10 Quib Nero Imp. vndiq; occasione quæsita insidiabatur diuitũ opibus.

11 Cassiũ Longinũ ICtum interfici iussit Nero, nõ alio iniecto crimine, quã quod Cassij vnius è Cæsaris percussorib. statuã retinuisset. cũ reuera opib. illius inhiaret Imperator.

12 Seneca vir sanctissimus, quo præceptore ipse Nero vsus fuerat, criminationib. Festi Russi, & Tigellini, tanquã hortis, villis, opib. ipsũ principẽ transcenderet, Pisonianæ deniq; cõiurationis accusatus (cũ re vera diuitiæ essent in causſa) Neronis iussu, incisis sibi venis obiit. Tacit. 14. Sed & de aliis quæ Senecæ obiiciebãtur vide Xiphil. Neronẽ.

13 Proximã necẽ Flauij Laterani cos. designati Nero adiungit adeò properè, &c. Tac. 15.

14 Militum percussorũ ab imperatore missorum ad interficiendum Lat. *Illis propinquâ vesperâ tribunus venit, & vltam globum militum sepsit.* Tac. 15. Annal.

15 Pauperũ qui cœnaculorum conductorum inquilini sunt. Sat. 3. v. 199.

16 Percussor.

Pauca

Pauca licet portes argenti vascula [17] puri,
Nocte iter ingressus [18] gladium, contumq́; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima ferè vota, & cunctis notissima templis,
Diuitiæ vt crescant, vt opes, vt maxima toto
Nostra sit arca [19] *foro. sed* nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tũc illa time, cum pocula sumes
[20] Gemmata, & lato [20] Setinum [21] ardebit in auro
Iam ne igitur laudas, quod de sapientibus [22] *alter*
Ridebat quoties à limine mouerat vnum
Protulerátque pedem: flebat contrarius [23] *alter?*
[24] Sed facilis cuiuis rigidi cẽsura cachinni.
Mirandum est vnde ille oculis suppetserit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non essent [25] *vrbibus illis*
[26] *Prætoria, & trabea, fasces, lectica, tribunal.*

[17] Et illius quidem non cælati. Turn. 29. 1.
[18] Latronis.
[19] in quo arcas habuerunt senatores, in quibus pecunias suas disponebant. vide Sat. 14 v. 260.
[20] Sat. 5. v. 43. & 34.
[21] Flammei erit coloris in auratis poculis, *vel*, ard. veneno.
[22] Democritus qui semper ridebat ineptias hominum. Lucian. Βίων πρᾶσις. Anthol. lib. 1. cap. 12. & li. 3. c. 33. 34.
[23] Heraclitus qui miserias hominum continuenter flebat ibi.
[24] In promptu quidem est ridere, sed mirum vnde suppeteret Heraclito tanta lacrymarum copia! [25] Non in Abdera, aliisque Thraciæ vrbibus vt in Roma.
[26] De his Sat. 8 v. 259 Prætexta dicebatur ea toga, cuius ora & circuitus purpurâ prætexta erant: *bordered vvith purple gardes.*

[27] Sublimem in curru ludos Circenses spectãtem, disponentem, agentem. Satyr. 8. v. 194

Quid si vidisset prætorem [27] in curribus altis
Extantem, & medio [27] sublimem in puluere circi
In [28] tunica Iouis, & picta [29] sarrana ferentẽ
Ex humeris [30] aulea toga, magnaq; corona
Tantum orbem quanto ceruix [31] non sufficit vlla?
Quippe tenet sudans hanc [32] publicus, & [33] sibi consul
Ne placeat, curru seruus portatur eodem.
Da nunc & [34] volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis [35] officia, & [36] niueos ad frena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
[37] Tunc quoque materiam risus inuenit ad omnes
Occursus hominum, cuius prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos

[28] Tunica palmata, toga picta, quam triũphantes è Iouis templo sumptã induebant.

[29] Tiria. Syris enim Tyrus dicta est, qui pri' Sarra è pisce ⁊ cuius succo purpura tingebatur, maximiq; ibi horũ piscatus.

[30] Togam latã & amplam instar aulæorum, quibus aularũ parietes teguntur.

[27] Sublimem. Sublimem ferendo. [32] Seruus cen ministeri pub. qui coronam sustentet. [33] Præficiniè ad exorandam Nemesin, comitem assiduam rerum lætarum & ἐπιφώνων, triumphantibus à tergo in eodem curru adstabat seruus publicus, qui coronam illam auream immensi ponderis & amplitudinis sustinebat, & simul attendere triumphantem iubebat ad vltimi supplicij instrumenta curru appensa, tintinabulum scilicet & flagellum, atque subinde interclamabat: *Respice post te: Hominem te esse memento.* [34] Aquilam eburnei sceptri vertici insculptam. [35] Amicos, seruos, ministros. [36] Clientes, ciues albis togis indutos circa currum. [37] Etiam suo tempore.

[38] *Verue-*

[38]*Veruecum in patria* [39]*crassoq; sub aëre nasci*
Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,
Interdum & lacrymas, cum Fortuna ipse minaci,
Mandaret [40]*laqueum,* **mediumq; ostenderet vnguem.*
Ergo superuacua hæc, aut perniciosa petuntur,
Propter quæ fas est [41]*genua incerare deorum.*
Quosdam præcipitat subiecta potentia magna
Inuidiæ, mergit longa atq; insignis honorum
[42]*Pagina,* [43]*descendunt statuæ, restemq; sequuntur,*
Ipsas deinde [44] *rotas bigarum impacta securis*
Cædit, & immeritis frangunt crura caballis,
Iam stridunt [45]*ignes, iam follibus atque caminis*
Ardet [46] *adoratum populo caput, &* [47] *crepat ingens*

[38] Abderâ Democriti patriâ in Thracia vbi barbari sunt, & rudes instar veruecum. Stupidorum autẽ ac stolidorum conuitium est *veruex. Atin' verò veruecum caput?* Plaut. Pers. 2. &.

[39] Qui pingues & hebetes reddit, vt tenuis contra ingeniosos *Bactum in crisso aere natum.* Horat.

[40] In suum ipsius Fortunæ suspendium.

* Infamem digitum. Pers. 2. 33. & Martial. 28. ep. lib. 2.

[41] Non cereis candelis oblatis illinere, inquit Turneb. 30. 19. Sed concepta vota & in tabulis conscripta deorum genibus cerâ obsignata figere. *idem* 1. 17. ὑποφέρειν. Philostratus in Heroicis.

[42] Ænea quæ imaginibus affixa honorum gradus continebat.

[43] Damnatorum tyrannidis, læsæ maiestatis, vel grauis alicuius criminis, eradebantur Fastis nomina, frangebantur statuæ, idque decreto magistratus vel populi furore. Tacit. 6. Annal Plin. Panegyr. Restem autem laqueosque statuis altioribus iniicere, easque detrahere moris fuit.

[44] Statuas equestres currus triumphales, equos æneos,

[45] Quibus funduntur & liquuntur statuæ.

[46] Nuper in honore habitum.

[47] Cum crepitu resoluitur in igni

48 Status Seiani

49 Fuerat enim collega perpetuus Imperateris, eique secundi honores habebantur.

Facili, Tiberio, atque ita prono, vt socium laborum, non modò in sermonibus, sed apud patres & populum celebraret, colique per theatra & fora effigies eius, in quibus principia legionum sineret. Tacit. Annal. 4.

50 Ironicè poëta hæc de Seiano. *vel*, dialogismus est leuis populi Seiano insultantis.

48 *Seianus, deinde ex facie toto orbe* 49 *secũda*
Fiunt vrceoli. pelues, sartago. patellæ.
50 *Pone domi* 51 *lauros, duc in capitolia magnũ*
52 *Cretatumq; bouem, Seianus* 53 *ducitur vnco*
Spectandus. gaudent omnes. 54 *quæ labra? quis illi*
Vultus erat? nunquam (si quid mihi credis) amauit
Hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quib. indiciis? 55 *quo teste probauit?*
Nil horum. verbosa & grandis epistola venit
56 *A Capreis: bene habet, nil plus interrogo:*
sed quid
Turba 57 *Remi? sequitur fortunam, vt semper, & odit*
Damnatos. 58 *idem populus*, 59 *si Nursia*
Thusco
Fauisset, si oppressa foret secura senectus

51 Coronatus Ioui Capitolino sacrifica. 52 Candidum. Ioui gratum. Superis victimas candidas immolabant, inferis nigras.

53 Ad supplicium Scalas Gemonias, vel Tiberim.

54 *Hæc inter se populus in horas mobilis.* Quisnam illi cum occideretur vultus? 55 Quo teste prob. Imperator, insidias sibi struxisse Seianum. 56 A Tiberio qui in Capreas insulam parui prope Campaniam. quò voluptatibus & libidini liberiùs indulgeret, secessit, venit epistola longa. ἀπιγνώσθη ἡ ὄπτσυλή, ὡ᾽ μακρά. Dio. l. 58.

57 Pop. Rom Romulo & Remo oriundu. ἄπυ Ῥέμου. Diodori pig. Anthol. l. 1. Alij habent, *Tremens.*

58 *Hæc quæ seq. Pœta.* 59 Si Thuscorum dea patriotæ & alumno suo Seiano in tantum fauisset, vt Tiberium opprimere valuisset, hac ipsa horâ Seianum pop. Rom. Imperatorem salutare paratus fuisset.

Principis,

Principis hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum, iam pridē[60] *ex quo suffragia nulli*
Vendimus, effugit[61] *curas. nam*[62] *qui dabat olim*
Imperium fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atq; duas tantùm res anxius optat
[63]*Panē & Circēses.*[64] *perituros audio multos*
Nil dubium, magna est[65] *fornacula*[66] *pallidulus mi*
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aræ,
Quàm timeo victus ne pœnas exigat Aiax,
Vt malè defensus: curramus præcipites, &
Dii[67] *iacet in ripa, calcemus Cæsaris*[68] *hostē:*
Sed videant[69] *serui, ne quis neget, & pauidum in ius*
Ceruice astricta dominū trahat. hi sermones
Tunc de Seiano, secreta hæc murmura vulgi
Vis ne salutari sicut Seianus? habere

60 Ex quo per suffragia (quæ plerunque venalia erant) nō eligimus magistratus.

61 Electionis & comitiorū quæ permittit Imperator hos. Creandorum quippe Consulum comitia ad se transtulere Imperatores, exemplo Iulij Cæs. comitia cum pop. partiri. & alterum Consulem creantis.

62 Populus qui olim eligebat pacis & belli magistratus.

63 Victum è pane & voluptatem è ludis.

64 Alter populi introducitur dialogismus. 65 Ira Imperatoris, *vel*, fornacem ad exurendos multos. 66 Vereor ne Brutidius quem modo conueni pallentem ex malè conscio animo vel metu principis, quòd amicus esset Seiano, se interficiat vt Aiax. *vel*, Quàm timeo, ne Tiberius malè se à Senatu defensum arguens in Senatores & ciues & cæde ruat non sanius quàm Aiax ille Sophocleus in pecudes; in quas veluti plebem & proceres Græcorum, gladio & flagello sæuiit.

67 Insepultus. ἢ ἀυτὸν ὁ ὕμνος τρεπὸν ὅλως ἡμέρωσε ἐλυμλώατο, ἢ μὴ τὸ τὸ ἐς τὸν ποταμὸν ἐκβαλε. Dio. l. 58.

68 Seianum. 69 Nostri, quos habemus & seruos & inimicos ne quis eorum neget nos calcasse, & nos tanquam Seiano fauentes accusat, quibus etiam dominos accusantibus credetur, ἤρκει γὰρ μόνος ὁ κατηγορίας περὶ τὸ τῦ Σειανῦ φίλον ἢ ζηλωτὴν γενέσθαι. ἀδόξῳ. Xiphilin. Tiberius. *Delicta fuere Nexus amicitiæ.* Claudian. in Ruffin. 2.

Digitized by Google

70 Magistratus vrbanos, sellis enim curulib⁹ in Curiam vehi, & ex iis iura dare solebāt magistratus. 73 Neque senatorio tantum abstinebat, clientis suos, honoribus aut prouincijs ornā-do Tacit. Annal. 14. sic de Rufino Claudianus: Institor imperij, caupo famosissimi honorum.

* Vel potius lege Augustā. q. d. transferentis sedem imperij à Roma ad Inf. Capreas. Heraldus verò vult *sedentis* intelligi de *sellaria*, quam excogitauit Tiberius arcanæ libidinis sellam. Sueton. Tib. c. 4. vide & Torrentium ad locum dictum Suetonij. 71 Mathematicis, quorum artibus mirè deditus erat Tiberius, & è quibus maximè colebat Thrasyllum Chaldæum. Sat. 6. v. 573. 72 Scio te velle primip. vel ἐπιτικῶς. Vis primipilatum, *vel* legionis præfecturam? pilum à peditum Rom. hastile erat missile. cohors decima legionis pars.

Tantundē atq; illu sellas donare 70 curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis 71 angusta Caprearū in rupe sedentis
Cum 71 grege Chaldæo? 72 vis certè, pila, cohortes,
Egregios equites, & castra 74 domestica. quid ni
Hæc cupias? & qui nolunt occidere quenquā,
Posse volunt. 75 *sed quæ præclara & prospera tanti,*
Vt rebus lætis par sit mensura malorum?
Huius qui trahitur prætextam sumere mauis,
An 77 Fidenarum, Gabiorumq; esse potestas?
Et 78 de mensura ius dicere, 78 *vasa minora*
Frangere pannosus vacuis ædilis 79 *Vlubris?*
Ergo quid optandum foret ignoraſſe fateris

73 Equitum domesticorum, magisterium, vt Sei.

74 Prætoriana, quæ primus ad muros vrbis non procul à porta Viminali posuit Scianus. *Dispersus per vrbem cohortes vna in castra conducendo, vt simul imperia deciperent*, &c. Tacit. 4. Annal.

75 Sed quæ conditio tam lauta est ac læta, quæ nihil acerbi habeat admistum?

76 Summum imperium Seiani cum periculo?

77 An municipiorum vilium magistratus, cum secura tranquillitate? 78 Pers. Sat. 1. v. 131. 79 Deserto Volscorum oppido. *Seu Lebedus quàm vt Gabiis desertior, atque Fidenis vicus.* Horat.

Seianum

Seianum. nam qui nimios optabat honores
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid [80] *Crassos? quid* [80] *Pompeios euertit? &* [61] *illum*
Ad sua qui domitos deduxit [82] *flagra Quirites?*
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque numinibus vota exaudita [83] *malignis.*
Ad [84] generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt reges, & [85] sicca morte tyranni.
[86] *Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis*
Incipit optare, & totis [87] *Quinquatribus optat,*

80 Patrem & filios à Cæsarianis illos à Parthis euersos.

81 Syllam aut Iul. Cæsarem, aut etiam Augustum, cui ex somnio Ciceronis Iuppiter flagellum tradidit. vide Suetonij August. 94. c

82 Imperium dictaturam

perpetuam, imminutam libertatem, immò amissam. Namque liberâ manente ciuitate, ciuem Rom. virgis cædi nefas, neduin flagellis. 83 Quæ importunitate votorum victa mala pro bonis concedunt. 84 Plutonem Proserpinæ maritum, id est, mortem. 85 Non cruenta. 86 Puer elementarius, qui tenui Mineruali literis initiatur, quem seruus capsarius deducit ad scholam, & reducit paucolos ferens libros, in festis Mineruæ sapientiæ, præsidis sibi exoptat eloquentiam Demosthenis aut Ciceronis. Sed contra omnes interpretes & Ang. Politianum Miscel. c. 21. contendit Iacobus Nicolaus Loënsis intelligi hîc ipsum magistrum, qui iam primùm aperuerit ludum, vniusque discipuli primâ stipe Mineruæ consecratâ, sperare & optare audet eloquentiam summorum Oratorum, Miscellan. epiphill. lib. 2. c. 13.

87 Festis Palladi sacris dictis à quinque diebus, quibus celebrabantur, Quid. sed Varroni & Festo à quinto idus Mart.

88 Exiguâ mercede rudimenta acquirit a. * Vlpian. in L. si collectaneus. 11. de manumissis vindicta, vel capsarius, id est, qui portat libros.

Quisquis adhuc vno partam colit[82] *asse Mineruam,*

89 Quæ libros tenes.

Quem sequitur *custos angusta vernula*[89] *capsa:*

Eloquio sed vterque pater erit orator, vtrunque

Largus & exundãs letho dabit ingenij fons,

90 Manus & caput Cic. abscissa affigebãtur rostris è quibus in Antoniũ dixerat.

Ingenio[90] *manus est & ceruix casa.* nec vnquam

Sanguine causidici maduerunt rostra[91] pusilli.

91 Malè vel mediocris.

92 Versum hũc Ciceronis de oppresso Catilina in suo cõsulatu, à Quintiliano 9. l. 4 c. & aliis vexatũ propter vocem *Natax* δυσφάτως iteratam à malè volorum irrisione vult asserere Turneb. 7. 19.

O fortunatam natam me consule Romam

Antoni gladios potuit contemnere, si[93] *sic*

Omnia dixisset. ridenda poëmata malo,

Quàm te cõspicuæ diuina[94] *Philippica famæ,*

Volueris à prima quæ proxima[95] *seuus &*

illum[96]

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ,

Torrentem & pleni moderantem[97] *frena theatri,*

Dis illo aduersis genitus fatóque sinistro,

Quẽ[98] *pater ardentis massæ fuligine*[99] *lippus*

A carbone, & forcipibus, gladióque parante

Natax δυσφάτως iteratam à malè volorum irrisione vult asserere Turneb. 7. 19. 93 Tam ineptos versus.

94 Oratio, ex illis quas Cic. in Antonium malo omine Philippicas inscripsit ab iis, quas in Philippum regem habuit Demosthenes. 95 Secunda Philip. 96 Demosthenem, qui accepto nuncio de Antipatri & Crateri aduentu. ex Athenis in Calabriam Thraciæ profugit ad templum Neptuni, à cuius aræ cum Archias satelles eum abstrahere conaretur, Demosth. veneno, quod in calamo habuit, hausto interiit.

97 Populum in theatro, vbi orationes recitabat.

98 Pater Demosthen. μαχαιροποιὸς, qui gladios fabricauit.

99 Fumo, fuligine, candenti igne.

Incude,

Incude, & [1] lutea Vulcano ad rhetora mittit.
Bellorum exuuiæ, [2] truncis affixa [3] tro-
phæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victæq; triremis
[4] Aplustre & summo tristis captiua [5] in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad [6] hæc se
Romanus, Graiúsq; ac barbarus induperator
Erexit caussas discriminis atque laboris
[7] Inde habuit: tanto maior famæ sitis est, quàm
Virtutis, quisenim virtutē amplectitur ipsā
Præmia si tollas? *patriam tamen [8] obruit olim*
Gloria paucorum, & laudis titulíque cupido
[9] Hæsurit [10] saxis cinerum custodibus, ad quæ
Discutienda valent [11] sterilis mala robora ficus
Quandoquidem data sunt ipsis quoq; fata sepulchris.
Expende [12] Annibalem, quot libras in duce summo
Inuenies? hic est, quem non capit [13] Africa
[14] Mauro
Perfusa Oceano, [15] Nilóque admota [16] tepenti,

[1] Lutosa Vulcani, id est, fabri ferrarii officinâ, *vel* igne.
[2] Scholam rhetoris, Iſæi.
[3] Monimentis τῶν ἀχθέων τρόπων. quo enim loco hostes fusi se in fugam conuerterunt in tumulo stipitib. affixa erigebātur spolia.
[4] Ἄφλαστα, Lycophr. aplustria ornamenta nauium, victoriæ nauales monumenta. *Flags.*
[5] Triumphali è lapide in aleū extructo, in quo incidebatur pugna.
[6] Tropæa quę summa creduñt bona. 7 Ex hac ambitione & bellicæ laudis gloriâ 8 Cladibus & bellis ciuilibus. 9 Inscribendi. 10 Saxeis sepulchris in quibus vrnæ & cineres conduntur. 11 Caprificus quæ ex muris erumpens saxa discutit. Pers. Sat. v. 215 Martial. 10. l. ep. 2.
12 Annibalis cineres, *vel*, gloriam bellicam.
13 Quarta orbis pars: tunc tertia.
14 A mari Atlantico ab occidente, patens ad Nilum ——
15 — Ægypti fl. ab Oriente.
16 A sole verticali.

88 Exiguâ mercede rudimenta acquirit a. * Vlpian. in L. si collectaneus. 11. de manumissis vindicta, ait, vel capsarius, id est, qui portat libros.

89 Quæ libros tenet.

90 Manus & caput Cic. abscissa affigebãtur rostris è quibus in Antonũ dixerat.

91 Malè vel mediocris.

92 Versum hũc Ciceronis de oppresso Catilina in suo cõsolatu, à Quintiliano 9. l. 4 c. & aliis vexatũ propter vocem *Natam* δυσφάτως iteratam à malevolorum irrisione vult asserere Turneb. 7. 19.

Quisquis adhuc vno partam colit[88] *asse Mineruam,*
*Quem sequitur** *custos angustæ vernula*[89] *capsæ:*
Eloquio sed vterque per Ilia orator, vtrunque
Largus & exundãs letho dedit ingenij fons,
Ingenio[90] *manus est & ceruix cæsa. nec vnquam*
Sanguine cãsidici maduerunt rostra[91] pusilli.
[92] *O fortunatam natam me consule Romam*
Antoni gladios potuit contemnere, si[93] *sic*
Omnia dixisset. ridenda poëmata malo,
Quàm te cõspicuæ diuina[94] *Philippica famæ,*
[95] *Volueris à prima quæ proxima Iouus &*
[96] *illum*
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ,
Torrentem & pleni moderantem[97] *frena theatri,*
Dis illo aduersis genitus fatóque sinistro,
Quẽ[98] *pater ardentis massæ fuligine*[99] *lippus*
A carbone, & forcipibus, gladióque parante

93 Tam inepto versu.

94 Oratio, ex illis quas Cic. in Antonium malo omine Philippicas inscripsit ab iis, quas in Philippum regem habuit Demosthenes.

95 Secunda Philip.

96 Demosthenem, qui accepto nuncio de Antipatri & Craterj aduentu, ex Athenis in Calabriam Thraciæ profugit ad templum Neptuni, à cuius arâ cum Archias satelles eum abstrahere conaretur, Demosth. veneno, quod in calamo habuit, hausto interiit.

97 Populum in theatro, vbi orationes recitabat.

98 Pater Demosthen. μαχαιροποιὸς, qui gladios fabricauit.

99 Fumo, fuligine, candenti igne.

Incude,

Inde, & [1] luteo Vulcano ad rhetora misit.
Bellorum exuuiæ, [2] truncis affixa [3] tro-
phais
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victæq; triremis
[4] Aplustre & summo tristis captiua [5] in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur: ad [6] hæc se
Romanus, Graiúsq; ac barbarus induperator
Erexit causſas diſcriminis atque laboris
[7] Inde habuit: tanto maior famæ ſitis eſt, quàm
Virtutis, quisenim virtutẽ amplectitur ipsã
Præmia ſi tollas? *patriam tamen [8] obruit olim*
Gloria paucorum, & laudis titulíque cupido
[9] Haſuit [10] ſaxis cinerum cuſtodibus, ad quæ
Diſcutienda valent [11] ſterilis mala robora ſicus
Quandoquidem data ſunt ipſis quoq; fata ſepulchris.
Expende [12] Annibalem, quot libras in duce ſummo
Inuenies? hic eſt, quem non capit [13] Africa
[14] Mauro
Perfuſa Oceano, [15] Nilóque admota [16] tepenti,

[1] Lutoſa Vulcani, id eſt, fabri ferrarij officinâ, *vel* igne.
[2] Scholam rhetoris, Iſæi.
[3] Monimentis τῶν τῷ ἐχθρῶν τρόπων. quo enim loco hoſtes fuſi ſe in fugam conuerterunt in tumulo ſtipitib. affixa erigebãtur ſpolia.
[4] Ἄφλαστα, Lycophr. aplu ſtria ornamenta nauium, victoriæ nauali monumenta. *Flacc.*
[5] Triumphali è lapide in altũ extructo, in quo incidebatur pugna.
[6] Tropæa quæ ſumma credũt bona. [7] Ex hac ambitione & bellicæ laudis gloriâ [8] Cladibus & bellis ciuilibus. [9] Inſcribendi. [10] Saxeis ſepulchris in quibus vrnæ & cineres conduntur. [11] Caprificus quæ ex muris erumpens ſaxa diſcutit. Perſ. Sat. v. 215 Martial. 10. l. ep. 2.
[12] Annibalis cineres, *vel*, gloriam bellicam.
[13] Quarta orbis pars: tunc tertia.
[14] A mari Atlantico ab occidente, patens ad Nilum——
[15] —— Ægypti fl. ab Oriente.
[16] A ſole verticali.

Digitized by Google

Rursus ad Æthiopum populos,[17] *aliósque elephantos,*
Additur imperiis Hispania:[18] *Pyrenæum*
Transilit, opposuit natura[19] *Alpémque niuemque,*
Diduxit scopulos, & montem rupit[20] *aceto.*
Iam tenet Italiã, tamẽ vltra pergere tendit
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite[21] *portas*
Frangimus, & media vexillum pono[22] *Suburra.*
O qualis facies, & quali digna tabellâ,
Cùm[23] *Getula ducem portaret bellua*[24] *luscum!*
Exitus ergo quis est? ô gloria! vincitur idem
Nempe, & in exilium præceps fugit, atq; ibi magnus
Mirandúsq; cliens sedet ad prætoria[25] *regis,*
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit[26] *olim,*
Non gladij, non saxa dabunt, non tela: sed ille
Cannarum vindex, ac sanguinis vltor
Annulus,[28] *I demens, & sauas curre per Alpeis*
Vt[29] *pueris placeas, & declamatio fias.*

17 Non Indiæ orientalis: sed Libyæ & Mauritaniæ, vbi etiam elephanti sunt.
18 Montem qui Hispaniam à Galliis diuidit.
19 Niuosas Alpes, mõtes qui Italiã à Gallia & Germania disterminant.
20 Igni & aceto, vt refert Liuius.
21 Romæ.
22 Vico vrbis celeberrimo.
23 Elephas è Getulia parte Libyæ.
24 Vnoculum, alterum enim oculum amiserat vigiliis & palustri cœlo dum in Etruriã descenderet.
25 Antiochi regis Syriæ donec libeat transire & mereri sub Prusia rege Bithyniæ: *vel* Prusiæ ipsius, donec eo-gilare regi libeat.
26 Lethum Annibali qui omnia interturbat non tela, non, &c. sed annulus vindex Can. & vltor mod. j annulorum quos senatorum & equitum Cannis cæsorum digitis detractos Carthaginem misit, dabit.
27 In cuius palea venenum in hunc vsum habuit.
28 *Petra Sapeas.* Sat. 7. 161.

30 *Vnus*

30 *Vnus* 31 *Pellæo iuueni non sufficit orbis.*
32 *Æstuat infelix angusto limite mundi,*
Vt Gyarę clausus scopulis, paruâq; Seripho.
Cùm tamen 33 *à figulis munitam intrauerit urbem,*
34 *Sarcophago contentus erit.* Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula, *creditur olim*
35 *Velificatus Athos & quicquid* 36 *Græcia mendax*
Audet in historia cum stratiũ classibus 37 *ijsdẽ*
38 *Suppositúmq; retis solidũ mare: credimus altos*
Defeciſſe amnes, & potaũ flumina 39 *Medo*
Prandente, & 40 *madidas cantat quæ* 41 *Soſtratus alis.*
Ille tamen qualis rediit 42 *Salamine relicta*
In 43 *Corum atq; Eurum solitus sæuire flagellis*

30 Cum enim Anaxarchũ de infinitis mundis audiſſet diſſerentem, fleuiſſe dicitur dixiſſéque: me miſerum, qui nondum vnius dominus factus ſum.
31 Alexandro nato in Pella Macedoniæ vrbe.
32 Vix habet in toto mundo ſpirandi locum quaſi coarctat eſſet breuiſſimâ, vtque teſtatur Philo. lib. in Flaccũ, τῆς ὑπ' Αἰγύπτου τὴν λυσιμελίαν inſ. Gyara & Seripho, de quibus Sat. 1. 73. & 6. 363.
33 Babyloniam quam è cocto latere muris cinxit Semiramis, vbi periit Alexander. 34 Sepulchro, è lapide Aſio, dicto quod cadauera conſumat ex σὰρξ & φάγω. Lapis Sarcophagus intra quadraginta dies totum corpus abſumit exceptis dentibus. Iul. Cæſ. Scal. Exerc. 91. ſect. 2. 35 Mons altiſſimus Macedoniæ à Xerxe Perſarum rege abſcindi à continenti iuſſus & circumnauigatus.
36 Hiſtorici Græci vani & mendaces. Herodot. &c.
37 Quibus Athos fuit velificatus. 38 Pons è nauibus quo Seſton. Abido, Aſiam Europæ iunxit Xerxes, ſuppoſitis rotis curruũ.
39 Exercitu è Medis & Perſis. 40 Furore poëtico ebrius veritatem & fidem hiſtoriæ excedit. 41 Poëta. 42 Inſula in mari Euboico è regione Atticæ vbi nauali prælio ſuperatus eſt à Themiſtocle Xerxes. 43 Ventos, quod pontem eius diſiecerant. Herodot. 7.

Barbarus,[44] *Æolio nunquam hoc in carcere passos,*
Ipsum[45] *compedibus, qui vinxerat*[46] *Ennosigæum?*
[47] *Mitius id sanè, quod non & stigmate dignum*
Credidit[48] *huic quisquam vellet seruire deorum?*
Sed qualis rediit? nempe vna[49] *naue*[50] *cruentis*
Fluctibus, ac tarda per densa[51] *cadauera prorâ.*
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da spatiũ vitæ, multos da Iuppiter annos,
Hoc[52] *recto vultu, solum hoc &*[53] *pallidus optas.*
Sed quã cõtinuis & quantis longa senectus
Plena malis? *deforme & tetrum ante omnia vultum,*
Dissimilemq;[54] *sui, deformẽ pro cute pellem,*
Pendentesq; genas, & tales aspice rugas,
Qualeis vmbriferos[55] *vbi pandit Tabracha saltus,*
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
[56] *Plurima sunt iuuenum discrimina, pulchrior ille,*
Hoc, atq; ille alio: multum hic robustior illo.
Vna senum facies, cum voce trementia membra,

44 Respicit ad Æneid, Virg. 1. *Luctantes ventis vinclis & carcere frænat,* &c.

45 Trecenta verbera Hellesponto infligi, & par compedum in pelago iniici iussit Herodot. Polym.

46 Neptunum, ab ἐνόω & γαῖα, quod terram quatiat. A. Gel. 2 18.

47 *Iron.* quod non & Neptunum notis inuri iusserit.

48 Tam stulto & vesano? Herodot 8

49 Scapha piscatoria.

50 Sanguine Persarum.

51 Suorum cæsorum & in vndis fluitantiũ.

52 Non demisso vultu aut arcano ore, vt cætera. Pers. Sat. 2. v. 8.

53 Anxius & solicitus. 54 Olim iuuenis.

55 In syluis iuxta Tabracham in Africa minori, simiarum plenis. senis autem οὐγχωρίοις τετιμημένον.

56 Dissimilitudo in vultu plurima.

Et iam[57] *lêue caput, madidiq;*[58] *infantia naſi*
Frangendus miſero gingiua panis[59] *inermi,*
Vſque adeo grauis vxori, natiſque ſibique
Vt captatori moueat faſtidia[60] *Coſſo.*
Non eadem vini atque cibi torpente palato
Gaudia: nam coitus iam longa obliuio. vel ſi
Coneris, iacet exiguus cum[61] *ramice neruus,*
Et quamuis tota palpetur nocte, iacebit.
Anne aliquid ſperare poteſt hæc[62] *inguinis ægri*
Canicies? quid, quod merito ſuſpecta[63] *libido eſt,*
Quæ venerem affectat ſine viribus? aſpice[64] *partis*
Nunc damnum alterius. nam quæ, cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus? ſitve[65] *Seleucus.*
Et[66] *quibus aurata mos eſt fulgere lacerna,*
Quid refert magni ſedeat qua parte theatri
Qui vix cornicines exaudiat atq; tubarum
Cõtentus? clamore opus eſt, vt ſentiat auris,
Quẽ dicat veniſſe puer, quot nunciet horas.
Præterea minimus gelido iam corpore ſanguis
Febre calet ſola. circumſilit agmine facto
Morborum omne genus,[67] *quorum ſi nomina quæras*

[57] Caluum.
[58] Inſtar infantium. q ſecunda infantia.
[59] Edentula.
[60] Heredipetæ ipſi. *Emphat.*
[61] Hernia, ſeroti tumore. Sat. 6 v. 325.
[62] Quod tamẽ omnium nouiſſime, humore radicali deſtitutum, caneſcit.
[63] Irrum quod de Tiberio ſcribit Suet. cap. 44. Pronior erat (inquit) ad id genus libidinis & naturâ & ætate, & Martial. 50. ep. l. 4.
[64] Auditus.
[65] Etiam eximius tibicen, qualis fuit Seleucus.
[66] Oprimi enim tibicines veſtes longas & ſplendidas pallam & tunicam talarem induti vagabantur per pulpita. Hor. ad Piſonem
Tibicen traxitq; vagus per pulpita veſtem.
[67] *Hemiſtich. Ouidij.*

[68] De qua Sat. 6.83.
[69] Medicus.
[70] Prætor spolians prouinciales.
[71] Defraudarit.
[72] Impius tutor.
[73] De qua Sat. 6.v.307.
[74] Sat.9.v.26. Incuruet. Martial.11.l.ep.43.
[75] Sat.1.25.
[76] Ipse in totũ cœcus habet quod luscis inuideat.
[77] Vt cibet pullos ore pleno, ipsa ventre ieiuno.
[78] Vbi memoria, ratio & omnia mentis organa deficiunt.
[79] Nec liberos suos quos per obliuionem vel impietatem exheredat.
[80] Testamenti tabulis impiis.
[81] Heredem ex asse instituit.
[82] Fellatricem quæ ore impuro morigera senis demeruit hæreditatem. sup.v.208.

Promptius expediam, quot amauerit [68] Hippia mœchos.
Quot [69] Themison ægros autumno occiderit vno.
Quot [70] Basilus socios quot [71] circumscripserit [72] Irus
Pupillos, quot longa viros exorbeat vno
[73] Maura die, quot discipulos [74] inclinet Asillus
Percurram citius quot villas possideat nunc
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat. [75]
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & [76] luscis inuidet, huic
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat [77] pleno mater ieiuna. sed omni
Membrorũ damno maior [78] demẽtia, qua nec
Nomina seruorum, nec vultũ agnoscit amici
Cum quo præterita cœnauit nocte, [79] nec illos
Quos genuit, quos eduxit, nam [80] codice sæuo
Heredes vetat esse suos, [81] bona tota feruntur
Ad [82] Phialen tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Vt vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt. [83]

[83] Hæc tamen vigeant sensus animi.

Funera

Funera natorum, rogus aſpiciendus amatæ
Coniugis & fratris, plenaq; [84] ſororibus vrna.
Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
Semper clade domus multis in luctibus, inq;
Perpetuo mœrore & [85] nigra veſte ſenescant.
[86] *Rex Pylius (magno ſi quicquam credis Homero)*
Exemplum [87] vitæ fuit à cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui [88] tot per ſecula mortem
Diſtulit, aq; ſuos iam [89] dextra computat annos,
Quiq; nouum [90] toties muſtum bibit ore parumper
Attendas, quantum de legibus [91] ipſe queratur
Fatorũ & nimio de ſtamine, [92] cũ videt acris
Antilochi barbam ardentem, nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tẽpora durent,
Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo.
Hæc eadem [93] Peleus raptũ cum luget Achillẽ,

[84] Sororum oſſibus & cinere.
[85] Pullâ lugubri.
[86] Neſtor, qui regnabat in Pylo vrbe Laconiæ.
[87] Cum tres hominum ætates ab Homero vixiſſe dicatur, proxime acceſſit ad ætatem corniciis quæ nouem viuere fertur.
[88] Tria, ſc.
[89] Videtur Poëta innuere Neſtorem 300. annos vixiſſe, cum alij 70. annis ætatem terminantes, 90. eum vixiſſe dicant completo

enim centenario numero in ſiniſtra, vlteriorem computat vitæ numerum in dextra. διὰπεμπάζει. Lycophron. de qua ratione vide Cœl Rhodigin. 23. lib. c. 12 & Lilij Gyraldi dialog. 2. & epigr. Græc. l. 2. c. 9. de anu præ qua Neſtor non erat ſenex ἢ χεῖρ λαμὼν δεξιὰς ἀριθμεῖται δώτορον ἀρχαίην. *Ecce autem ancilla nihil lana dextrâ digitis rationem computat.* Plaut. Miles.

[90] Tot autumnis. [91] Cui Parcæ nimium parcant.

[92] Cum videt fortem filium ſuum Antil. iam grandem & barbatum occiſum & rogo ardentem. σκυθρώπαζε καὶ τὸν Ἀντίλοχον ἰδὼν ἐπὶ πυρᾶς, φησὶν, &c. Philoſtratus 2. l. Icon.

[93] Pater Achillis.

94 Laertes.
95 Vlyssem filiũ suum, Ithacæ ducem.
96 Per maria decennali errore iactatum, vel simpliciter è naufragio enatantem ad Calypsus insulam Odyss. 1.
97 Ad sepulchra maiorum.
98 Aui sui fratris.
99 Filiis adhuc viuentibus, qui patris funus efferrent.
1 Troianarum mulierum.
2 Priami filiæ: illa vates præscia & prædicens excidium Troiæ: hæc in

Atq;[93] *alius, cui fas* [94] *Ithacum lugere* [95] *natantem.*
Incolumi Troia Priamus veniſſet [97] *ad vmbras*
[98] *Aſſaraci magnis ſolẽnibus,* [99] *Hectore ſuſ*[9]
Portãte ac [99] *reliquis fratrũ ceruicibus, inter*
Iliadum lacrymas, vt primos ederet planctus
[2] *Caſſandra inciperet, ſciſſáq;* [2] *Polyxena palla:*
Si foret extinctus [3] *diuerſo tempore, quo iam,*
Cœperat [4] *audaces Paris ædificare carinas*
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Euerſa & flammis [5] *Aſiam, ferroq; cadentẽ.*
Tunc [6] *miles tremulus poſita tulit arma* [7] *tiara* (*hos*
Et ruit ante aram ſummi [8] *Iouis, vt vetulus*
Qui domini cultris tenue & miſerabile collũ
Præbet, ai * *ingrato tam faſtidita arato.*
Exitus ille vtcũq; [9] *hominis: ſed torua canino*
Latrauit rictu, quæ poſt hũc vixerat [10] *vxor,*
Feſtinoad [11] *noſtros &* [12] *regem tranſeo Ponti,*
Et [13] *Cræſum* quem vox iuſti facunda Solonis

publica clade & tot ſuorum funeribus lugens & veſtes ſuas diſcindens. 3 Prius quàm. 4 Quibus Helenam raperet, ipſe audax. 5 Aſiæ partem magnam. 6 Æneid. 2. *Arma diu ſenex deſuета, &c.* 7 Pileo Perſico, vid. Briſſ. 2 de regno Perſ.
8 Hercij. * *Pathos vel Metonym.* ab ingrato agricola, qui bouẽ iam per annos agro colendo inutilem interficit. 9 Viri, *vel* non belluæ, vt — 10 — Hecuba vxor Priami in canem conuerſa.
11 Romana exempla. 12 Mithridatem, qui 40 annorum belli tædia, veneno, cum non poſſet gladio, finiuit.
13 Lydiæ regem, longæ vitæ miſeriarum admonitum à Solone Athenienſi, qui regi ſe beatum exiſtimanti pronunciauit, neminem ante obitum felicem.

Reſpice-

Respicere ad longæ iussit spatia vltima vitæ

[14] *Exilium, & carcer Minturnarúmque paludes,*

Et mendicatus victa Carthagine panis

[15] *Hinc causas habuere. quid illo ciue tuli∫∫et*

Natura in terris quid Roma beatius vnquã,

Si [16] *circumducto* [17] *captiuorum agmine, & omni*

Bellorum pompa, animam exhala∫∫et [18] *opimam.*

Cum de [19] *Teutonico vellet de∫cendere curru?*

[20] *Prouida Pompeio dederat Campania febres*

Optandas, ſed multa vrbes, & publica vota

Vicerunt. igitur fortuna ipſius, & vrbis

Seruatum victo caput abſtulit, cecidit q; * *Cethegus*

Integer, & iacuit [21] * *Catilina, cadauere toto.*

Formã optat modico pueris, maiore puellis

Murmure cum [23] *Veneris fanum videt anxia mater*

[24] *Vſque ad delicias votorum* [25] *cur tamen, inquit,*

Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.

[14] C. Marij æruminæ, qui à Sylla ſuperatus è palude in Minturnis, vbi latuit extractus, & in carcerem conjectus, dein exul panem mendicauit in Africa.

[15] Ex vita lõga.

[16] In triũpho.

[17] Cimbrorum & Teutonum. *Ingelländers & Eyſterlings.*

[18] Lætam, triũphantem & quaſi opima ſpolia ferẽtem.

[19] Quo de Teutonibus triomphans vehebatur.

[20] Cum Pomp. Neapoli in Cãpania graui laboraret febri (quæ futuris malis voluit eum eripere) ſuſcepta publice vota & maligna longi fati fortuna caput eius à Cæſare victi gladiis Achillæ & Photini à Ptolemæo in hoc miſerorum reſtituerunt. 21 Non capite abſciſſo. 22 Coniurator in patriam, notus ex Saluſtio. * 23 Quæ venuſtatis dea eſt

24 Delicias etiam votis concipit.

25 Et cur (obiicies aliquis) hæc vota reprehendas & Latona ipſa gaudet Diana à filiâ quia pulchra ſit.

Digitized by Google

[26] Quæ propter formam à Tarquinio Sexto per vim cõstuprata sibi mortem conſciuit.

Sed vetat optari faciem [26] Lucretia, qualem
Ipſa habuit. cuperet [27] Rutila [28] Virginia gibbum
Accipere atq; ſuam Rutila dare. filius autẽ
Corporis egregij miſeros [29] trepidoſq; parentes
Semper habet. rara eſt adeo concordia formæ

[27] Deformis & gibboſæ.

[28] Filia L. Virginij, plebeij quæ ne in libidinoſum. Appij Claudij ſeruitiũ veniret, à patre fuit interfecta.

Atq; pudicitiæ, *ſanctos licet [30] horrida mores*
Tradiderit [a] *domus, ac veteres imitata [31] Sabinas.*
Præterea [b] *caſtum ingenium, vultúmq; modeſtum*
Sanguine feruentem tribuat [b] *natura benigna*

[29] De caſtitate filij.

Larga manu, (quid enim puero conferre poteſt [33] plus
Cuſtode, & cura natura potentior omni?
[34] Non licet eſſe viros, nã prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. *nullus [35] ephebum*
[36] Deformem ſæua caſtrauit in arte tyrãnus,
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
Strumoſum, atq; utero pariter, gibbóque tumentem.
[37] I nunc & [38] iuuenis ſpecie lætare tui, quem
Maiora expectant diſcrimina: fiet adulter
Publicus, & pœnas mituet quaſcũq; maritus
Exigit iratus. nec erit felicior aſtro

[a] *Honeſta educatio, & b natura caſta.*

[30] Pauperies pudicitiæ mater.

[31] Caſtiſſimas. Sat. 6 163.

[32] Pudibundũ, rubeſcentem, quæ virtutis eſt tinctura.

[33] Cautâ inſtitutione.

[34] Sed vel corrumpuntur vel caſtrantur.

[35] Sat. 6. v. 370. [36] Sed pulcherrimum quoque vt Sporum, & alia ingenuorum pædagogia. Sueton Neto c. 28.

[37] *Ironicè hæc ad matrem.* [38] Filij tui.

[39] *Martis*

39 *Martis vt in laqueos nunquam incidat. exigit autem*
Interdũ ille dolor plus, quàm lex vlla dolori
Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberib. quosdã mœchos & 40 mugilis intrat.
Sed tuus 41 Endymion 42 dilecta fiet adulter
Matrona mox cũ dederit 43 Seruilia numos,
Fiet & illius quam non amat: 44 exuet omnẽ
Corporis ornatum. quid enim vlla negauerit 45 vdis
Inguinibus, siue est hæc 46 Hippia, siue 47 Catulla?
48 *Deterior totos habet illic fœmina mores.*
49 *Sed casto quid forma nocet? 50 quid profuit olim*
51 *Hippolyto graue propositum? 52 quid Bellerophonti?*
Erubuit nempe 53 hæc seu fastidita repulsa:
Nec Stenobœa minus, quàm Cressa excanduit, & se

39 Marte à Vulcano in adulterio cum Venere deprehenso & irretito.

40 Piscis quem in supplicium adulteris deprehensis mariti per posteriora immittũt, vt & raphanum patẽte portâ percurrebant eos raphani mugilesque.

41 Sed tuus forte filij⁹ pulcher & amabilis, vt Endymion Lunę dilectus electas solas & formosas amabit fœminas.

Imò, *inquit Poëta*, & mox etiam deformes & turpes, vbi pretium illi dederint. 42 Quam diligit & delegit, non eius à qua precio corruptus est & conductus. 43 Deformis & diues, qualis erat Seruilia Bruti mater, quæ Cæsari dedisse credebatur, referente Plutarcho. 44 Vt adultero donet. 45 Veneri. 46 Nobilis ac prodiga. 47 Plebeia ac auara. 48 In cæteris malè morata, hâc induit comitatem, liberalitatem, &c. vt mœchis largiatur.

49 *Obiectio.* 50 *Responsio.* Neque enim graue propositum castæ vitæ periculis exemit Hippolytum & Bellerophontem.

51 Filio Thesei, qui à nouerca Phædria cuius incesto amori non respondebat, apud patrem stupri falso accusatus, dum patris iram fugeret, ab equis territis discissus curru & discerptus est.

52 Filio Glauci, qui Sthenobœam Præti regis Argiuorum vxorem ipsum ad adulterium pellicientem aspernatus post multa hinc pericula periit. 53 Phædra Minois regis Cretæ filia.

54 Si in vltionē excitauere.

55 Furor ex repudiato amore.

56 Duca Messalinam ? cēne? vtrinq; enim mors

57 C. Siliū Cos. designatū iuuenem formosissimum d peribat Messalina, cui nupta causa exitij fuit. Tacit. 11. Suet. in Claud.

58 Messalina Claudij Cæsaris vxor.

59 Amore cui ex oculis, vel Nece. ante Messalinæ enim oculos occisus est.

54 *Concussere ambæ.* mulier sæuissima tunc est,

Cum stimulos odio 55 pudor admouet. *elige* 56 *quidnam*

Suadendum esse putes, 57 *cui nubere* 58 *Cæsaris vxor*

Destinat. optimus hic & formosissimus idem

Gentis patritiæ rapitur miser extinguendus

59 *Messalinæ oculis. dudum sedet illa parato*

60 *Flammeolo,* 61 *Tyrioq; palam* 62 *genialis in* 63 *hortis*

Sternitur, & 64 *ritu decies centena dabūtur*

Antiquo, veniet cū 65 *signatoribus* 66 *auspex.*

Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas?

Non nisi legitime vult nubere quid placeat, dic:

Ni parêre velit, 68 *perendum est ante lucernas:*

Si scelus admittas, dabitur mora paruula, dum res

60 Velle nuptiali. Sat. 2. 125. 61 Purpureâ togâ, *vel* stragulo tectus. 62 Lectus genialis, Σάλαμος sternitur in honorem Genij lononiſque γαμηλίου. de quo vide Pers. Sat 2 v. 3. 63 Lucullianis. 64 Decies centena millia sestertiûm, qui in dote lautiorum mos & numerus legitimus nostræ monetæ 781 2. l 10. s. 65 Notariis qui tabulas nuptiales signent. *Consulem designatum, cum vxore Principis, prædictâ die, adhibitis qui obsignarent velut suscipiendorum librorum causâ, convenisse atq; illam audaisse, usticum verbum, subisse sacrificasse,* &c Tacit. 11. Annal. 66 Auspices nuptiis interponuntur ex more maiorum, qui nihil sine auspicio gerebant. 67 Idque viuo marito Claudio Imp. *Iámque Ostiam tantum profectò sacrificij causâ.* Tacit. 11. Annal. non adulterio contenta.

68 Ante noctem interficiendus est à Messalina.

Nota

Nota vrbi & populo contingat [69] *Principis aures,*
Dedecus [69] *ille dom⁹ ſciet vltimus, interea iu-*
Obſequere [70] *imperio; ſi tanti eſt vita dierum*
Paucorum. [71] *quicquid leuius, meliúſq; putâ-*
ris,
Præbenda eſt gladio pulchra hæc & candida
ceruix.
[72] *Nil ergo optabunt homines? * ſi conſi-*
lium vis
[73] Permittes ipſis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis, rebuſque ſit vtile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæque dabunt dij.
Charior eſt illis homo, quàm ſibi, *nos* [74] *animorum*
Impulſu, & cæca magnáque cupidine ducti
Coniugium petimus partúmq; vxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualiſq; futura ſit vxor
Vt tamẽ & poſcas aliquid, voueáſq; ſacellis
[75] *Exta, & candiduli* [76] *diuina tomacula porci,*
[77] Orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano,
Fortem poſce animum, & mortis terrore ca-
rentem,
[78] *Qui ſpatium vitæ extremum inter mune-*
ra ponat.

[69] Claud.
[70] Meſſalinæ imperio & amori.
[71] Vtrum optâris, tibi pereundum vtiq; eſt.
[72] *Obiect.* * *Reſp.*
[73] Vide Socratis dictum in Val. Max. l. 7. c. 2. & eiusdem Socr. apud Xenophont. δπμνημ. ἀ δύχετο ϖερὶ τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τ' ἀγαθὰ διδόναι. ὡς τοὺς θεοὺς καλλιστα εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθὰ ἐϛί, &.
[74] Affectuum.
[75] Quod ea diis profe[rr]etur quę maxime extent examinemque (inquit Feſtus) at rectius quia execta.
[76] Farcimina è iecore & carnibus porcinis concisis, à τέμνω, ſacrificiis adhibitis.
[77] Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis, &c. Senec. epiſt. 10.
[78] Qui mortem eſſe naturæ munus ducat.

Digitized by Google

Natura, qui ferre queat quoscunq; dolores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, [79] *& potiores*
Herculis arumnas credat sauósque labores
Et Venere, & cœnis, & plumis [80] *Sardanapali.*
Monstro, [81] *quod ipse tibi possis dare.* semita certè
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ,
Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
[82] Nos facimus Fortuna deam, cœloque locamus.

[79] Ærumnas cum virtute præferat deliciis & voluptatibus.
[80] Vltimi Assyriorum regis, virimollissimi.
[81] Vt ex te & tua virtute omnia bona & felicitatẽ petere possis.
[82] Per imprudentiam nostram locum Fortunæ inter numina relinquimus.

SATYRA XI.

Persico, quem ad cœnam inuitat, frugalitatem commendat: pauperumque perstringens luxum, docet faciendos esse sumptus pro suarum cuiusque facultatum modulo.

Atticus eximiè si cœnat, lautus habetur:
Si [2] *Rutilus demens.* quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi, quàm [3] pauper Apicius? [4] *omnis*

[1] Nobilis & dives.
[2] Pauper, qui patria bona exhausit.
[3] Redactus ad pauperiem ex luxu, vt Apicius de quo Sat. 4. v. 23. *vel*, pauper qui luxuriosus.
[4] Omnes in conuiuiis, thermis, statione in foro theatroq;

Conuictus,

Conuictus, therma, [5] *stationes, omne theatrũ*
De [6] *Rutilo. nam dum valida, ac iuuenilia membra*
Sufficiunt galea, dumq; ardent sanguine, fertur
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
[7] *Scripturus leges, & regia verba lanista,*
[8] *Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum*
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo viuendi causa palato est.
[9] *Egregius cœnat, meliúsq; miserrimus horum;*
Et citò casurus iam [10] *perlucente ruina.*
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa iuuant quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram [11] *arcessere summam*
Lancibus [12] *oppositis, vel matris* [13] *imagine fracta,*
Et quadringentis nummis cõdire [14] *gulosum*
Fictile, sic [15] *veniunt ad miscellanea ludi.*

5 Loca in foro Romano, in quibus conueniebant, & cõsistebant, sermones ferebãt, in aliis Senatores, in aliis iuuenes, in aliis municipes.

6 Qui absumptis gula bonis ad gladiatoriã se contulit. Sic emendat Ian. Rutgersius vt constet sensus lib. 2. var. lect. c. 17.

7 Exscribit præcepta de ictib⁹ declinationibus, & tractandorum armorum ratione à lanista dictata & imperata, quæ meditetur & exerceat. vide Sueton. Iul. Cæs. 26. c. Hirtium de bello Africo & Val. Max. 2. lib. 3. c. de P. Rutilio. 8 Obæratos, obsonia tamen lautissima ementes. 9 Aduerbium comparatiu sic Lucret. 10 *Nam nihil egregium, quam res secernere*, &c. Metaph. ab hianti & ruinoso muro. 11 Contrahere æs. 12 Pignori.

13 Aureâ, argenteâ, ahenâ, nec cognoscatur fractâ.

14 Amplum, *vel*, Hypallage, sibi guloso.

15 Gulâ deueniunt ad gladiatorum patinas & ludos.

16 Paupere ex luxu.
17 Diuite. Perſ. Sat. 4. v. 24.
18 Qui extra ſe & foris ſapit, intus & domi ſuæ hoſpes.
19 Mons Mauritaniæ. Sat. 13. v. 48.
20 Diuitis Sat. 10. v. 25.
21 Medicæ opes ſuæ.
22 Diuina illa Chironis ſententia. *Noſce te ipſum*, è cœlo deſcendiſſe.
23 Senator vel magiſtratus.
24 In certamine de armis Achillis donandis optime merito.
25 De quo Sat. 8. v. 269.
26 Per modeſtiam ambigere videbatur, an & ipſe peteret, vilem ſe & indignum ferens.

Refert ergo quis, hæc eadem paret in [16] *Rutilo nam*
Luxuria eſt in [17] *Ventidio laudabile nomen*
Sumit, & à cenſu famam trahit illum ego iure
Deſpiciam, [18] *qui ſcit quanto ſublimior* [19] *Atlas*
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata diſtet ab [20] *arca*
[21] *Sacculus.* [22] è cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel [23] *ſacri in parte ſenatus*
Eſſe velis, nec enim [24] *loricam poſcit Achillis*
[25] *Therſites in qua ſe* [26] *trauestiebat Vlyſſes*
Ancipitem. ceu tu magno diſcrimine cauſſam
Protegere affectas, [27] te conſule, dic tibi quis ſis.
Orator [28] *vehemens an* [29] *Curtius, an* [30] *Matho:* buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ ſpectandaq; rebus
In ſummis, minimiſq; etiam cum piſcis emetur,
Nec mullum cupias, cùm ſit tibi [31] gobio tantum

27 Tuas perpende vires, an ferre valeas.
28 Optimus. 29 Mediocris vt Cur. Montanus.
30 Infimæ notæ tabula, vt Matho, Sat. 1. v. 32.
31 Quo emas gobionem.

In

In loculis. quis enim te deficiēte crumena,
Et crescente gula manet exitus, *ære paterno,*
Ac rebus mersis in ventrem fœnoris atque
Argenti grauis & pecorum agrorumq́[32] *capacem?*
[33] *Talibus à dominis post cuncta nouissimus exit*
[34] *Annulus, & digito mendicat*[35] *Pollio nudo.*
Non præmaturi[36] *cineres, nec funus acerbum*
[37] *Luxuria. sed morte magis metuenda senectus.*
Hi plerumque[38] *gradus: conducta pecunia Romæ,*
Et coram[39] *dominis consumitur inde vbi paullum*
Nescio quid supersit, &[40] *pallet fœnoris author,*
Qui[41] *vertere solum,*[42] *Baias, & ad*[43] *Ostia currunt.*
[44] *Cedere namq́ foro iam*[45] *non tibi deterius, quam*
[46] *Esquilias à*[47] *feruenti migrare*[48] *suburra*
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa

[32] Ventrem verè Ereſichthonium.
[33] Helluonibus.
[34] Equeſtre ſigne.
[35] Decoctor.
[36] Non mors præmatura quâ per ingluuiem ſibi accelerāt, ſed ſenectus morbis & inopia oppreſſa luxurioſis eſt miſera & timenda.
[37] Luxurioſo.
[38] Perditæ gulę in paupertatē ſe præcipitātis.
[39] Creditoribus.
[40] Timet fœnerator ne creditum perdat.

41 Patriam mutarunt, fugerunt. 42 Sat. 3. v. 4. 43 Portum ad oſtia Tiberis ſexdecim à Româ miliiaribus hinc nauigaturi. 44 Non comparere in foro. Ital. *la Piazza.* Germ. *die Borſe.* 45 Non maiori honoris iacturâ iam ſit, quàm per ætatis feruorem ex vrbe mediâ ſecedere in ſuburbanum aut ruſticari *to goe into the aire.* 46 Ad frigidiorem locum in colle Esquiliarum dicto, quod in eo Tull. Hoſtilius excubias poſuerit. *vel*, quod eum prius neglectum excoluerit. 47 Frequentiâ & turbâ populi. 48 Sat. 3. v. 3.

49 Sat.9.v.87. & Sat.10.v.18.
50 Non erubescunt.
51 Vix reperias qui pudorem, cuius iam plerosque pudet & qui ex vrbe fugit, vt Iustitia quõdam & verecundia ex orbe, retinere curet.
52 Laudatam à me frugalitatẽ.
53 Me hospitem frugalẽ qualis fuit Euander, qui Herculem ex Hispania redeuntem vili excepit conuiuio, & postea Æneam. Virg Æn.8.
54 Hercules à Tiryntho oppid. Argiuorũ, patria eius.
55 Æneas.
56 Ex Venere natus.

Mœstitia est, 49 *caruisse anno Circensibus vno.*
50 *Sanguinis in facie non haret gutta:* 51 morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex vrbe pudorem.
Experire hodie nunquid 52 *pulcherrima dictu*
Persice, non præstem vita nec moribus & re,
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pulles
Coram aliis dictẽ puero, sed in aure placẽtas.
Nam, cũ sis conuiua mihi promissus, habebis
53 *Euandrum, venies* 54 *Tirynthius, aut* 55 *minor illo*
Hospes, & ipse tamen 56 *contingens sanguine cœlum,*
57 *Alter aquis,* 58 *alter flammis ad sidera missus.*
Fercula nunc audi 59 *nullis ornata macellis.*
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, 60 *inscius herba.*
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quàm sanguinis: & 61 *montani*
Asparagi, 62 *posito quos legit villica fuso.*

57 Æn. Numicio fl. submersus. 58 Herc. venenatâ tunicâ. à Deianira immissâ furens pyram in Oeta monte extructam conscendit & absumptus est. 59 Virg. 4. Georg. *Dapibus mensas onerabat inemptis.* 60 Vbere non depulsus, non ablactatus. 61 Torrudæ. 62 Intermissâ colo cum fuso.

Grandia

Grandia praterea,[63] *tortóque calentia fœno*
Oua adsunt ipsis cum[64] *matribus, & seruata*
Parte anni, quales fuerant in vitibus, vua,
[65] *Signinum,*[66] *Syriumq; pyrum, de corbibus ijsdem*
[67] *Æmula Picenis & odoris mala recentis,*
Nec metuenda tibi,[68] *siccatum frigore postquam*
Autumnũ & crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri[69] *iam luxuriosa*[70] *senatus*
Cœna fuit.[71] *Curius paruo quæ legerat horto*
Ipse focis breuibus ponebat: cluscula, quæ nunc
[72] *Squalidus in magna fastidit cõpede fossor,*
Qui meminit calida sapiat quid[73] *vulua popina*
[74] *Sicci terga suis, rarâ pendentia crate*
Mos erat quondam[75] *festis seruare diebus,*
Et[75] *natalitium cognatis ponere lardum,*
Accedente noua,[76] *si quam dabat hostia, carne:*
Cognatorum aliquis titulo ter consulis atq;
Castrorum imperiis, & dictatoris honore
Functus, ad has epulas[77] *solito maturius ibat,*
**Erectũ*[78] *domito referens à monte ligonem*

63 Calentia à fœno in nidum torto, id est, recentia.
64 Gallinis.
65 A signia Latij oppido.
66 Tarentina quæ primo è Syria aduenere.
67 Hor. Sat. 4. l. 2. Picenis cedũt pomis Tiburtia.
68 Quæ crudi & noxium, quem Autumno habuerant, humorem ætate mitia excoxerint.
69 Etiã luxus.
70 Senatorem.
71 Cn. Dentatus, frugalitate abundè laudatus.
72 Sat. 8. 18. & Pers. 6. v. 40.
73 Posterior pars porcæ, *vel.* electitia suis primiparæ vulua delicatè præparata in popina.
74 In crate lignea fumo & vento expositi ad siccandum.
75 Natali seu festo veluti pro summis delicijs.
76 Si fortè hostiam mactarent.
77 Tanquam ad apparatum lautiorem.
* Humeris sublatum.
78 Cultro, subacto.

79 Censores rigidos & luxui infestos. Fab. Max. qui P. Decium collegam notauit, vt parum frugum censorem. 80 Ac si res seria esset & necessaria. 81 Cuius putamina secare in lamina, lectosque iis ornare. Caruilius Pollio instituit. Plin. 9. lib. 11. c. huiusmodi lectos Clemens Alexand. κλίνας πολυτελείας καὶ τραπέζας vocat Lucian. ἐλεφάντινον δὲ καὶ χρύσεον ἐπίπλωσιν, vertis Apulei. lectum Indicâ testudine pellucidum *Mother of Pearle*. Senec. Elaboratam scrupulosa distinctione testudinem. 7. de Benef. 9. 83 Romanis. 84 Sine fulcro aut latere ad quod se inclinent *pillar or backe*. 85 Anterior lecti pars à re ornata sustinebat caput asini serto coronati, ex Etrusca superstitione, quæ hinc agri incommoda areeri credebat, vide Scoppæ collect. c. 27. 86 Inter prædas. 87 Argentea siue aurea. 88 Vt inde phaleras equo conficeret & cælaret cassidem, quæ ostenderet perituro hosti effigiem lupæ quæ imperij fato iussa mansuescere & la. præbere Romulo & Remo sub rupe Quirinalis montis. & ostenderet hosti ipsos geminos, & effigiem nudam Martis fulgentis clypeo atque hasta, & pendentis in clypeo de sinistro humero.

79 *Cùm tremerent autem Fabium durumq; Catonem*
Et Scauros, & 80 Fabritios, rigidiq; seueros
Censoris mores etiam collega timeret.
Nemo 81 inter curas, & seria duxit habendũ,
Qualis in Oceani fluctu 82 testudo natares.
Clarum 83 Troiugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed 84 nudo latere, & paruis 85 frons area lectis
Vile coronati caput ostendebat asselli,
Ad quod lasciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus atq; supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
Vrbibus euersis 86 prædarum in parte reperta
Magnorum artifi ũ frãgebat 87 pocula miles,
88 Vt phaleris gauderet equus, calatáq; cassis
Romulea simulachra fera mansuescere iussa
Imperij fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgẽtis & hastæ.
Pendentisque dei, perituro ostenderet hosti.

Argenti

Argenti quid erat ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur [89] *Thuſco farrata catino*
Omnia tũc, quibus inuideas ſi liuidulus ſis.
Templorũ quoq; maieſtas præſentior, & vox
Nocte ferè media, mediamq; [90] audita per vrbem
*Littore ab * Oceani Gallis venientibus, & [91] diis*
Officium vatis peragentibus, his monuit nos,
Hanc rebus Latiis curam præſtare ſolebat
[92] *Fictilis & nullo violatus Iuppiter auro.*
Illa [93] domi natas noſtraq; ex arbore menſas
Tempora viderunt, [94] hos lignum ſtabat in vſus,
Annoſam ſi fortè nucem deiecerat Eurus.
At nunc diuitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama ſapit, putêre videtur
Vnguenta, atque [95] roſa latos niſi ſuſtinet [96] orbes
Grande [97] ebur, & magno ſublimis pardus hiatu
Dentibus ex [98] illis quos mittit porta [99] Syenes,

89 Fictili catitino ex Hetruria, vel more Thuſco Perſ. Sat. 2. v. 60. ponebant cibaria è farre & pultes, de quibus vide quæ ad 172. v. Sat. 14.

90 A. M. Cedition, qui noctu audiuit vocem humana clariorem in Capitolio. *Gallis aduẽientibus.* Liu. 5.

* Pulman. ut legit. *ab accidno.*

91 Diis ipſis vaticinantibus.

92 Fictilem habens ſtatuam, & ſimpliciter cultus, & cui fictiles illæ cũ ſimplici probitate ſtatuę gratiores erant quam iſtæ aureæ per vim, rapinas & ſcelera conflatæ ſic Sat. 3. v. 20.

93 E fago non è citro aut cupreſſo ex Africa.

94 Menſarum. 95 Serta è roſis quibus coronabantur conuiuæ. 96 Menſas rotundas citreas *Orbes ſectos Atlantide ſylvâ*, Lucan. 9. 97 Pes eburneus in formam pardi fabrefactus.

98 Elephantinis qui ab inf. Elephantide per Syenen tanquam portam mittuntur in alias Ægypti partes inde Romam, vt Sat. 3. *Ianua Baiarum Cumæ.*

99 Vrbis in confinibus Æthiopiæ directè ſub Trop. Caneti vicinæ inf. Elephantidi.

Et Mauri celeres, & Mauro[1] *obſcurior Indus,*
Et quos depoſuit [2] *Nabathæo* [3] *bellua ſaltu,*
Iam nimios capitiq; graues: [4] *hinc ſurgit orexiu,*
Hinc [5] *ſtomacho bilis.* * *nã pes argenteus illis*
Annulus in digito quod ferreus. ergo ſuperbum
Conuiuã caueo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. *adeo nulla uncia nobis*
Eſt eboris, nec [6] *teſſula, nec* [7] *calculus ex hac*
Materia, quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea, non tamen hic illa unquam obſonia ſunt.
Rancidula, haud ideo peior gallina ſecatur,
Sed nec [8] *ſtructor erit, cui cedere debeat omnis*
[9] *Pergula, diſcipulus Tripheri doctoris, apud quem*
Sumine cum magno lepus aut aper, & [10] *pygargus*
Et [11] *Scythica volucres, &* [12] *phœnicopterus ingens*

1 Nigrior. 2 Arabico, Arabiæ autem tres partes: 1. Deſerta, quæ Scenitis: 2. Felix, quę Saba. 3. Petręa, quæ Nabathęa. 3 Elephas, qui dentes iam nimios capitiq; graues arbori impactos deponit. 4 Ex hac lautitia ſupellectilis, ex ebore quod maiori in pretio eſt quam argentũ. 5 Appetitus & ſtomachus lautans. * Menſæ enim per argenteas menſas ſuſtinens, quas πίνακας ἀργυρόποδας vocat Lucian. in Ξ. π. æque vilis eſt ac ferreus annulus in digito. 6 In abaco ceu alueolo luſorio. 7 Latrunculi. Ital. *Scacchi.* 8 Proprię, qui menſæ cibum imponit τεμαχόμος, Athenæo 4. *the ſervet.* ſæpiſſime verò, vt & hoc loco, pro Carptore ſumitur, qui cibum ſcindens carpenſque præminiſtrat, *Petronio*, ſciſſor: *Apuleio*, diribitor: *the carver: Sidonio* cheironomon, ab agili manuum, ad leges quaſdam, motu. Vide Sat. 5. v. 118. 9 Schola (publica & aperta in qua profitebantur, qui volebant innoteſcere artifices) & diſcipuli Tripheri, qui obſonia diſſecandi artem chironomicam Romæ docuit in Suburra vico. vide Sat. 1. v. 110. 10 Caprea ſylueſtris. 11 Phaſiani. 12 Anis à puniceo alarum colore nomen habens.

Et Getulus[13] oryx, hebeti lautissima ferro
Caditur & tota sonat[14] vlmea cœna Subura.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus
[15] Aphræ
Nouit auus noster tyrunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguæ[16] frustis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, & paucis assibus emptos
Porrigit inculti⁹ puer, atq; [17] à frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius non à mangone [18] pe
titus
Quisquam erit, & [18] magno cùm poscis, posce
[19] Latinè.
Idè habitus cunctis,[20] tonsi,[21] erectiq; capilli,
Atq; hodie tantum propter conuiuia pexi.
Pastoris duri est hic filius, ille bubulci,
[22] Suspirat longo nõ uisam tempore matrem,
Et casulam, & notos tristis desiderat hœdos,
Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris,
Quales esse decet, quos [23] ardens purpura
vestit.
Nec [24] pugillares defert in balnea [25] raucus
Testiculos, nec vellendas iam [26] præbuit alas,
Crassa nec oppositio pauidus tegit inguina
[27] gutto.

13 Capreæ vni cornis. Aristot. 3 lib. de partibus anim. & Plin. 11. nat. hist. 46. c.
14 Fercula omnia è ligno fa cta.
15 Numidiæ. Ang. a Turkie.
16 Qui frusta carnis porcinæ tantum distribuere nouit.
17 Vestibus munitus magis quàm ornatus.
18 Precio. Magno propriè κυνὸς τιμῆς, canum nutritores sed & longius tractum, puerorum altor & negotiator dicitur. vide Persii Sat. 6. v. 76.
19 Italus enim est.

20 Non comam alentes: ἀκροτομήσας. 21 Nec calamistrati pexi tantùm, *vt omnes Præcincti pueri recti, compniq; ministrent.* Horat. ser. 8. lib. 2. 22 Suspirio se desiderare testatur.
23 Prætexta fulgens purpurâ. 24 Grandes qui pugnum comprehendant. 25 Ex coitu, *vel* eunuchus. Sat. 4. v. 514. *vel* lege *Draucus.* 26 ἀμπακίσῃ, alipilario Persi Sat. 5. v. 19.
27 Olei vasculo, balnea intraturus, voraces drauc. oculos veritus.

Digitized by Google

54 Si in vltionē excitauere.

55 Furor ex repudiato amore.

56 Duca Messalinam ? ecne? vtrinq; enim mors

57 C. Silio Cos. designatō iuuenem formosissimum d. peribat Messalina, cui nupta causa exitij fuit. Tacit. 11. Suet. in Claud.

58 Messalina Claudij Cæsaris vxor.

59 Amore cui ex oculis, *vel* Nec. ante Messalinæ e-

Concussere amba. mulier sæuissima tunc est,
Cum stimulos odio [55] pudor admouet. *elige* [56] *quidnam*
Suadendum esse putes, [57] *cui nubere* [58] *Cæsaris vxor*
Destinat. optimus hic & formosissimus idem
Gentis patritiæ rapitur miser extinguendus
[59] *Messalinæ oculis. dudum sedet illa parato*
[60] *Flammeolo,* [61] *Tyriusq; palam* [62] *genialis in* [63] *hortis*
Sternitur, & [64] *ritu decies centena dabūtur*
Antiquo, veniet cū [65] *signatoribus* [66] *auspex.*
Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas
Non nisi legitime vult nubere quid placeat, dic:
Ni parêre velit, [68] *pereundum est ante lucernas:*
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res

nim oculos occisus est. 60 Veste nuptiali. Sat. 2. 125. 61 Purpureâ togâ, *vel* stragulo tectus. 62 Lectus genialis, Θάλαμος sternitur in honorem Genij lunonisque γαμηλίου. de quo vide Pers. Sat 2 v. 3. 63 Lucullianis. 64 Decies centena millia sestertiûm, qui in dote lautiorum mos & numerus legitimus nostræ monetæ 781 l. 10. s. 65 Notariis qui tabulas nuptiales signent *Consulem designatum, cum vxore Principis, prædictâ die, adhibito qui obsignarent velut suscipiendorum librorum causâ, convenisse eaq; illam audisse, usticum verba, subisse sacrificasse,* &c Tacit. 11. Annal. 66 Auspices nuptiis interponuntur ex more maiorum, qui nihil sine auspicio gerebant. 67 Idque viuo marito Claudio imp. *Iámque Ostiam tantum profectò sacrificij causâ.* Tacit. 11. Annal. non adulterio contenta.

68 Ante noctem interficiendus ea à Messalina.

Nota

Nota vrbi & populo contingat [69] *Principis aures,*
Dedecus [69] *ille dom⁹ sciet vltimus, interea tu*
Obsequere [70] *imperio; si tanti est vita dierum*
Paucorum. [71] *quicquid leuius, melióq; putâris,*
Frabenda est gladio pulchra hac & candida ceruix.
[72] *Nil ergo optabunt homines? * si consilium vis*
[73] Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris.
Nam pro iucundis aptissima quæque dabunt dij.
Charior est illis homo, quàm sibi, *nos* [74] *animorum*
Impulsu, & cœca magnáque cupidine ducti
Coniugum petimus partúmq; vxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualisq; futura sit vxor
Vt tamẽ & posscas aliquid, voueásq; sacellis
[75] *Exta, & candiduli* [76] *diuina tomacula porci,*
[77] Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano,
Fortem posce animum, & mortis terrore carentem,
[78] *Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat.*

[69] Claud.
[70] Mastiginæ imperio & amori.
[71] Vtrum optâris, tibi pereundum vtiq; est.
[72] *Obiect.*
* *Resp.*
[73] Vide Socratis dictum in Val. Max. l. 7. c. 2. & eiusdem Socr. apud Xenophont. ὑπόμνημ. ἀ δύνεσθαι τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τ' ἀγαθὰ διδόναι. ὡς τοὺς θεοὺς καλλίστων εἰδότας, ὁποῖα ἀγαθὰ ὄντα, &.
[74] Affectuum.
[75] Quod ex diis profecturi quę maxime extent examinemúque (inquit Festus) at rectius quia execta.
[76] Farcimina è iecore & carnibus porcinis concisis, à τίμνω, sacrificiis adhibitis.
[77] Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis, &c. Senec. epist. 10.
[78] Qui mortem esse naturæ munus ducat.

Digitized by Google

[79] Ærumnas cum virtute præferat deliciis & voluptatibus.
[80] Vltimi Assyriorum regis, virimollissimi.
[81] Vt ex te & tua virtute omnia bona & felicitatẽ petere possis.
[82] Per imprudentiam nostram locum Fortunæ inter numina relinquimus.

Natura, qui ferre queat quoscunq; dolores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, [79] *& potiores*
Herculis ærumnas credat sæuósque labores
Et Venere, & cœnis, & plumis [80] *Sardanapali.*
Monstro, [81] *quod ipse tibi possis dare.* semita certè
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ,
Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus Fortuna deam, cœloque locamus. [82]

SATYRA XI.

Persico, quem ad cœnam inuitat, frugalitatem commendat: pauperumque perstringens luxum, docet faciendos esse sumptus pro suarum cuiusque facultatum modulo.

[1] Nobilis & diues.
[2] Pauper, qui patria bona exhausit.
[3] Redactus ad pauperiem ex luxu, vt Apicius de quo Sat. 4. v. 23. *vel*, pauper qui luxuriosus. [4] Omnes in conuiuiis, thermis, statione in foro theatroq.

[1] *ATticus eximiè si cœnat, lautus habetur:*
Si [2] *Rutilus demens.* quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi, quàm [3] pauper Apicius? [4] *omnis*

Conuiuium,

Conuictus, therma,[5] *stationes, omne theatrũ*
De[6] *Rutilo. nam dum valida, ac iuuenilia membra*
Sufficiunt galea, dumq; ardent sanguine, fertur
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
[7] *Scripturus leges, & regia verba lanista,*
[8] *Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum*
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo viuendi causa palato est.
[9] *Egregius cœnat, meliúsq; miserrimus horum;*
Et citò casurus iam[10] *perlucente ruina.*
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa iuuant quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram [11] *arcessere summam*
Lancibus[12] *oppositis, vel matris*[13] *imagine fracta,*
Et quadringentis nummis cõdire[14] *gulosum*
Fictile, sic[15] *veniunt ad miscellanea ludi.*

5 Loca in foro Romano, in quibus conueniebant, & cõsistebant, sermones ferebãt, in aliis Senatores, in aliis iuuenes, in aliis municipes.
6 Qui absumptis gula bonis ad gladiatoriã se contulit. Sic emendat Iam. Rutgersius vt constet sensus lib. 2. var. lect. c. 17.
7 Exscribit præcepta do ictib⁹ declinationibus, & tractandorum armorum ratione à lanista dictata & imperata, quæ meditetur & exerceat. vide Sueton. Iul. Cæs. 26. c. Hirtium de bello Africo & Val. Max. 2. lib. 3. c. de P. Rutilio. 8 Obæratos, obsonia tamen lautissima ementes. 9 Aduerbium comparatiu sic Lucret. 10 *Nam nihil egregium, quam res secernere*, &c. Metaph. ab hianti & ruinoso muro. 11 Contrahere æs. 12 Pignori.
13 Aureâ, argenteâ, ahenâ, nec cognoscatur fractâ.
14 Amplum, *vel*, Hypallage, sibi gulosо.
15 Gulâ deueniunt ad gladiatorum patinas & ludos.

16 Paupere ex luxu.
17 Diuite. Perſ. Sat. 4. v. 24.
18 Qui extra ſe & foris ſapit, intus & domi ſuæ hoſpes.
19 Mons Mauritaniæ. Sat. 13. v. 48.
20 Diuitis Sat. 10. v. 25.
21 Medicæ opes ſuæ.
22 Diuina illa Chironis ſententia. *Noſce te ipſum*, è cœlo deſcendiſſe.
23 Senator vel magiſtratus.
24 In certamine de armis Achillis donandis optime merito.
25 De quo Sat. 8. v. 269.
26 Per modeſtiam ambigere videbatur, an & ipſe peteret, vilem ſe & indignum ferens.

Refert ergo quis, hæc eadem paret in [16] *Rutilo nam*
Luxuria eſt in [17] *Ventidio laudabile nomen*
Sumit, & à cenſu famam trahit illum ego iure
Deſpiciam, [18] *qui ſcit quanto ſublimior* [19] *Atlas*
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ſors arta diſtet ab [20] *arca*
[21] *Sæculus.* [22] è cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel [23] *ſacri in parte ſenatus*
Eſſe velis, nec enim [24] *loricam poſcit Achillis*
[25] *Therſites in qua ſe* [26] *traducebat Vlyſſes*
Ancipitem. ceu tu magno diſcrimine cauſſã
Protegere affectas, [27] te conſule, dic tibi quis ſis.
Orator [28] *vehemens an* [29] *Curtius, an* [30] *Matho:* buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ *ſpectandaq; rebus*
In ſummis, minimiſq; etiam cum piſcis emetur,
Nec mullum cupias, cùm ſit tibi [31] gobio tantum

27 Tuas perpende vires, an ferre valeas.
28 Optimus. 29 Mediocris vt Cur. Montanus.
30 Infimæ notæ tabula, vt Matho, Sat. 1. v. 32.
31 Quo emas gobionem.

In

In loculis. quis enim te deficiēte crumena,
Et crescente gula manet exitus, *are paterno,*
Ac rebus mersis in ventrem fœnoris atque
Argenti grauis & pecorum agrorumq;[32] *capacem?*
[33] *Talibus à dominis post cuncta nouissimus exit*
[34] *Annulus, & digito mendicat*[35] *Pollio nudo.*
Non præmaturi[36] *cineres, nec funus acerbum*
[37] *Luxuria. sed morte magis metuenda senectus.*
Hi plerumque[38] *gradus: conducta pecunia Romæ,*
Et coram[39] *dominis consumitur inde vbi paullum*
Nescio quid superest, &[40] *pallet fœnoris auctor,*
Qui[41] *vertere solum,*[42] *Baias, & ad*[43] *Ostia currunt.*
[44] *Cedere namq; foro iam*[45] *non tibi deterius, quam*
[46] *Esquilias à*[47] *feruenti migrare*[48] *suburra*
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa

[32] Ventrem verè Erysichthonium.
[33] Helluonibus.
[34] Equestre insigne.
[35] Decoctor.
[36] Non mors præmatura quâ per ingluuiem sibi accelerāt, sed senectus morbis & inopia oppressa luxuriosis est misera & tremenda.
[37] Luxurioso.
[38] Perditæ gulæ in pauperratē se præcipitatis.
[39] Creditoribus.
[40] Timet fœnerator ne creditum perdat.

41 Patriam mutarunt, fugerunt. 42 Sat. 3. v. 4. [43] Portum ad ostia Tiberis sexdecim à Roma milliaribus hinc nauigaturi.
[44] Non comparere in foro. Ital. *la Piazza.* Germ. *die Borse.*
45 Non maiori honoris iacturâ iam fit, quàm per ætatis feruorem ex vrbe mediâ secedere in suburbanum aut ruisticari. *to goe take the aire.* 46 Ad frigidiorem locum in colle Esquiliarum dict. quod in eo Tull. Hostilius excubias posuerit. *vel*, quod eum prius neglectum excoluerit. 47 Frequentiâ & turbâ populi.
48 Sat. 3. v. 3.

Digitized by Google

49 Sat.9.v.87. & Sat.10.v.18.
50 Non erubescunt.
51 Vix reperias qui pudorem, cuius iam plerosque pudet & qui ex vrbe fugit, vt Iustitia quõdam & verecundia ex orbe, retinere euret.
52 Laudatam à me frugalitatẽ.
53 Me hospitem frugalẽ qualis fuit Euander, qui Herculem ex Hispania redeuntem vili excepit conuiuio, & postea Æneam. Virg Æn.8.
54 Hercules à Tirynetho oppid. Argiuorũ, patria eius.
55 Æneas.
56 Ex Venere natus.
57 Æn. Numicio fl. submersus. 58 Herc. venenatâ tunicâ à Deianira immissâ furens pyram in Oeta monte extructam conscendit & absumptus est. 59 Virg. 4. Georg. *Dapibus mensas onerabat inemptis.* 60 Vbere non depulsus, non ablactatus.
61 Contrudæ. 62 Intermissâ colo cum fuso.

Mœstitia est, 49 *caruisse anno Circensibus uno.*
50 *Sanguinis in facie non hæret gutta:* 51 *morantur*
Pauci ridiculum, & fugientem ex vrbe pudorem.
Experire hodie nunquid 52 *pulcherrima dictu*
Persice, non præstem vita nec moribus & re,
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pulles
Coram aliis dictẽ puero, sed in aure placẽtas.
Nam, cũ sis conuiua mihi promissus, habebis
53 *Euandrum, venies* 54 *Tirynthius, aut* 55 *minor illo*
Hospes, & ipse tamen 56 *contingens sanguine cœlum,*
57 *Alter aquis,* 58 *alter flammis ad sidera missus.*
Fercula nunc audi 59 *nullis ornata macellis.*
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, 60 *inscius herbæ.*
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quàm sanguinis: & 61 *montani*
Asparagi, 62 *posito quos legit villica fuso.*

Grandia praterea,[63] *tortóque calentia fœno*
Oua adsunt ipsis cum[64] *matribus, & seruata*
Parte anni, quales fuerant in vitibus, vua,
[65] *Signinum,*[66] *Syriumq; pyrum, de corbibus eisdem*
[67] *Æmula Picenis & odoris mala recentis,*
Nec metuenda tibi, [68] *siccatum frigore postquam*
Autumnũ & crudi posuere pericula succi.
Hæc olim nostri [69] *iam luxuriosa* [70] *senatus*
Cœna fuit. [71] *Curius paruo quæ legerat horto*
Ipse focis breuibus ponebat: oluscula, quæ nunc
[72] *Squalidus in magna fastidit cõpede fossor,*
Qui meminit calida sapiat quid [73] *vulua popina*
[74] *Sicci terga suis, rarâ pendentia crate*
Moris erat quondam [75] *festis seruare diebus,*
Et [75] *natalitium cognatis ponere lardum,*
Accedente noua, [76] *si quam dabat hostia, carne:*
Cognatorum aliquis titulo ter consulis atq;
Castrorum imperiis, & dictatorio honore
Functus, ad has epulas [77] *solito maturius ibat,*
* *Erectũ* [78] *domito referens à monte ligonem*

63 Calentia à fœno in nidum torto, id est, recentia.
64 Gallinis.
65 A signia Latij oppido.
66 Tarentina quæ primo è Syria aduenere.
67 Hor. Sat. 4. l. 2. Picenis cedãs pomis Tiburtia.
68 Quæ crudi & noxium, quem Autumno habuerant, humorem ætate mitia excoxerint.
69 Etiã luxus.
70 Senatorem.
71 Cn. Dentatus, frugalitate abundè laudatus.
72 Sat. 8. 18. & Pers. 6. v. 40.
73 Posterior pars porcæ, *vel*, electitia suis primiparæ vulua delicatè præparata in popina.
74 In crate lignea fumo & vento expositi ad siccandum.
75 Natali seu festo veluti pro summis delicijs.
76 Si fortè hostiam macta rent.
77 Tanquam ad apparatum lautiorem.
* Humeris sublatum,
78 Culto, subacto.

79 Censores rigidos & luxui infestos.

Cùm tremerent autem 79 Fabius durumq;
Catonem
Et Scauros, & 80 Fabritios, rigidiq; seueros
Censorij mores etiam collega timeret.

80 Fab. Max. qui P. Decium collegam notauit, vt parum se rectum censorem.

Nemo 81 inter curas, & seria duxit habendâ,
Qualis in Oceani fluctu 82 testudo nataret.

81 Ac si res seria esset & necessaria.

Clarum 83 Troiugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed 84 nudo latere, & paruis 85 frons area lectis
Vile coronati caput ostendebat asselli,
Ad quod lasciui ludebant ruris alumni.

82 Cuius putamina secare in lamina, lectosque iis ornare. Curiliius Pollio instituit. Plin. 9. lib. 11. c.

Tales ergo cibi, qualis domus atq; supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
Vrbibus euersis 86 praedarum in parte reperta
Magnorum artifi ũ frãgebat 87 pocula miles,
Vt phaleris gauderet equus, calatáq; cassis
Romulea simulachra fera mansuescere iussa
Imperij fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgẽtis & hastæ.
Pendentisque dei, perituro ostenderet hosti.

eiusmodi lectos Clemens Alexand. κλίναι πολυτελεῖς vocat Lucian. ἐλεφαντίνοις ἐπὶ χαλκῆς ἐρίσαις, vertis Apulei. lectum Indicâ testudine pellucidum *Mother of Pearle.* Senec. Elaboratam scrupulosa distinctione testudinem. 7. de Benef. 9. 83 Romanis. 84 Sine fulcro aut latere ad quod se inclinent *pillar or backe.* 85 Anterior lecti pars ære ornata sustinebat caput asini serto coronati, ex Etrusca superstitione, quæ hinc agri incommoda arceri credebat, vide Scoppæ collect. c. 27. 86 Inter prædas. 87 Argentea siue aurea. 88 Vt inde phaleras equo conficeret & cælaret cassidem, quæ ostenderet perituro hosti effigiem lupæ quæ imperij fato iussa mansuescere & la. præbere Romulo & Remo sub rupe Quirinalis montis. & ostenderet hosti ipsos geminos & effigiem nudam Martis fulgentis clypeo atque hasta, & pendentis in clypeo de sinistro humero.

Argenti

Argenti quod erat solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur [89] *Thuſco farrata catino*
Omnia tũc, quibus inuideas si liuidulus sis.
Templorũ quoq; maiestas præsentior, & vox
Nocte feré media, mediamq; [90] audita per vrbem
*Littore ab * Oceani Gallis venientibus, & [91] diis*
Officium vatis peragentibus, his monuit nos,
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
[92] *Fictilis & nullo violatus Iuppiter auro.*
Illa [93] domi natas nostraq; ex arbore mensas
Tempora viderunt, [94] hos lignum stabat in vſus,
Annoſam si fortè nucem deiecerat Eurus.
At nunc diuitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit, putêre videtur
Vnguenta, atque [95] rosa latos nisi ſuſtinet [96] orbes
Grande [97] ebur, & magno ſublimis pardus hiatu
Dentibus ex [98] illis quos mittit porta [99] Syenes,

89 Fictili catitino ex Hetruria, vel more Thuſco Perſ. Sat. 2. v. 60. ponebant cibaria è farre & pultes, de quibus vide quæ ad 172. v. Sat. 14.

90 A. M. Cedition, qui noctu audiuit vocem humana clariorem in Capitolio. *Galli aduẽturi.* Liu 5.

* Pulmanicus legit. *ab occidno.*

91 Diis ipſis vaticinantibus.

92 Fictilem habens ſtatuam, & ſimpliciter cultus, & cui fictiles illæ cũ ſimplici probitate ſtatuę gratiores erant quam iſtæ aureæ per vim, rapinas & ſcelera conflatæ ſic Sat. 3. v. 20.

93 E fago non è citro aut cupreſſo ex Africa.

94 Menſarum.

95 Serta è roſis quibus coronabantur conuiuæ.

96 Menſas rotundas citreas *Orbes ſictos Atlantide ſylua.* Lucan. 9.

97 Pes eburneus in formam pardi fabrefactus.

98 Elephantinis qui ab inf. Elephantide per Syenen tanquam portam mittuntur in alias Ægypti partes inde Romam, vt Sat. 3. *Ianua Baiarum Cumæ.*

99 Vrbis in confinibus Æthiopiæ directè ſub Trop. Caneri vicinæ inf. Elephantidi.

Et Mauri celeres, & Mauro[1] *obſcurior Indus,*
Et quos depoſuit[2] *Nabathæo*[3] *bellua ſaltu,*
Iam nimios capitiq; graues:[4] *hinc ſurgit orexii,*
Hinc[5] *ſtomacho bilis.** *nã pes argenteus illis*
Annulus in digito quod ferreus. ergo ſuperbum
Conuiuã caueo, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas. *adeo nulla uncia nobis*
Eſt eboris, nec[6] *teſſula, nec*[7] *calculus ex hac*
Materia, quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea, non tamen his ulla unquam obſonia ſunt.
Rancidula, haud ideo peior gallina ſecatur,
Sed nec[8] *ſtructor erit, cui cedere debeat omnis*
[9] *Pergula, diſcipulus Tripheri doctoris, apud quem*
Sumine cum magno lepus atq; aper, &[10] *pygargus*
Et[11] *Scythica volucres, &*[12] *phœnicopterus ingens*

1 Nigrior.
2 Arabico, Arabiæ autem tres partes: 1. Deſerta, quæ Scenitis: 2. Felix, quę Saba, 3. Petræa, quæ Nabathęa.
3 Elephas, qui dentes iam nimios capitiq; graues arbori impactos deponit.
4 Ex hac luxuria ſupellectilis, ex ebore quod maiori in pretio eſt quam argentũ.
5 Appetitus & ſtomachus latrant.
* Menſæ enim per argenteas menſas ſuſtinens, quas ἀπίνας ἀργυρόπους vocat Lucian. in χάρ. æque vilis eſt ac ferreus annulus in digito. 6 In abaco ceu alueolo luſorio. 7 Latrunculi. Ital. *Scacchi.* 8 Proprie, qui menſæ cibum imponit τεμαχίσμους, Athenæo 4. *the ſervet.* ſæpiſſime verò, vt & hoc loco, pro Carptore ſumitur, qui cibum ſcindens carpenſque præminiſtrat, *Petronio*, ſciſſor: *Apuleio*, diribitor: *the carver: Sidonio*, cheironomon, ab agili manuum, ad leges quaſdam, motu. Vide Sat. 5. v. 118. 9 Schola (publica & aperta in qua profitebantur, qui volebant innoteſcere artifices) & diſcipuli Tripheri, qui obſonia diſſecandi artem chironomicam Romæ docuit in Suburra vico. vide Sat. 1. v. 120. 10 Capreæ ſylueſtris. 11 Phaſiani.
12 Auis à puniceo alarum colore nomen habens.

Et Getulus[13] oryx, hebeti lautissima ferro
Caditur & tota ſonat [14] vlmea cœna Suburra.
Nec fruſtum capreæ ſubduxere, nec latus [15] Aphræ
Nouit auus noſter tyrunculus, ac rudis omni
Tempore, & exigua [16] fruſtis imbutus oſella.
Plebeios calices, & paucis aſſibus emptos
Porrigit incultus puer, atq; [17] à frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius non à mangone [18] petitus
Quiſquam erit, & [18] magno. cùm poſcit, poſce [19] Latinè.
Idè habitus cunctis, [20] tonſi, [21] erectiq; capilli,
Atq; hodie tantum propter conuiuia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius, ille bubulci,
[22] Suſpirat longo nõ viſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis deſiderat hœdos,
Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris,
Quales eſſe decet, quos [23] ardens purpura veſtit.
Nec [24] pugillares defert in balnea [25] raucus
Teſticulos, nec vellendas iam [26] præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pauidus tegit inguina [27] gutto.

13 Capreæ vni[1] eornis. Ariſtot. 2 lib. de partibus anim. & Plin. 11. nat. hiſt. 46. c.
14 Fercula omnia è ligno facta.
15 Numidiæ. Ang. a Turkie.
16 Qui fruſta carnis porcinæ tantum diſtribuere nouit.
17 Veſtibus munitus magis quàm ornatus.
18 Precio. Magno propriè κυνὸς ἔφοδος, canum nutritores ſed & longius tractum, puerorum altor & negotiator dicitur. vide Perſii Sat. 6 v. 76.
19 Italus enim eſt.

20 Non comam alentes: ἀκαρσιπέμας. 21 Nec calamiſtrati pexi tantùm. vt omnes Pracincti pueri recti, comptiq; miniſtrent. Horat. ſer. 8. lib. 2. 22 Suſpirio ſe deſiderare teſtatur.
23 Prætexta fulgens purpurâ. 24 Grandes qui pugnum comꝑleant. 25 Ex coitu, vel, eunuchus. Sat. 4. v. 514. vel lege Draucus. 26 ἀμπαλίστην, alipilario Perſi: Sat. 5. v. 19.
27 Olei vaſculo, balnea intraturus, voracos draucos oculos veritus.

Hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis
A quibus ipse venit, quorũ sub vertice lusit:
Namque una atque eadem vini patria, atque ministri.
Forsitan expectes, vt [28] *Gaditana canoro*
Incipiat [29] *prurire choro,* * *plausúq; probata*
Ad terram tremulo descendãt clune puella.
Spectant hoc nupta iuxta recubante marito.
Quod pudeat narrasse aliquem praesentibus ipsis,
Irritamentum Veneris languentis, & acres
Diuitis [30] *vrtica. maior tamen ista voluptas*
Alterius sexus, magis ille extenditur, [31] *& mox*
Auribus, atque oculis concepta vrina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus, *audiat ille*
[33] *Testarum crepitus cum verbis, nudum elido stans*
Fornice [34] *mancipium quibus abstinet: ille fruatur*
Vocibus obscœnis, omniq; libidinis arte,

28 Lasciua è Gadibus puella quæ cantet & saltet, cuius saltationis modos tres refert Iul. C. Scalig. Poëtices lib. 1. c. 18 Martial. l. lib. 42. ep. & 5. lib. 79. ep.

29 Ad pruritũ libidinis incitare.

* Spectatorum nec An improbi magistri qui saltatriculas has circumdu cebat, ad quæstum, & ad saltandum prouocabat plausu bene habitas testatus. vide Pe. 6. v. 78.

30 Aculei & prurigines. 31 Fœminarum. 32 Libido cantu & moribus natum concepta, vt mouetur. πάσαις πύλαις τῶν ἀδύτων, κατεχόμεναι, δι' ὀφθαλμῶν, δι' ὤτων, &c. περόμβοις χειμάτων καὶ τερπομάτων, καὶ δι' ἑρπετῶν ἀσμάτων. Lucian. in Nigrin.

33 Tympanorum & cymbalorũ discunt interpretes. verum crotala sunt è testis & cõchyliis quibus in India fœminas in saltationibus vsas sæpius vidi. cuiusmodi crepitaculis & moribus vruntur Hispani, *Vocántque castañetlos.* ὑ τοῖς ὁ σράκτης κεροῦσα. Aristoph. in Βατραχ. vide Iul. Scal. l. Poët. 18.

34 Serua meretrix, sed & harum libertinæ turpissima sunt mancipia.

Qui

Qui Lacedæmonium[35] *petteumate lubricat orbem.*

Namq; ibi fortunæ veniam damus. *alea turpis,*

Turpe & adulterium mediocribus. hæc tamen[36] illi

Omnia cum faciant, hilares, nitidiq́ue vocantur.

Nostra dabunt aliis hodie conuiuia ludos:

[37]*Conditor Iliados contabitur, atq; Maronis*

Altisoni[38] *dubiam facientia carmina palmam:*

Quid refert tales versus qua voce legantur?

Sed nunc dilatis auerte negotia curis,

Et gratam requiem dona tibi: quando licebit

Per totam cessare diem, non fœnoris vlla

Mentio, nec prima si luce egressa reuerti

Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat vxor,

Humida suspectu referens[39] *multitia rugis,*

[40]*V exataq; comas, & vultum, auremq; calentem*

Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen,

[35] *Pytilismate*, Iul. C Scal. l. 1. Poet. 22. c. & Politian. 2. Misc. l. 38. & l. 11. epist. *Peppismate* Flau. 4. coniectan. centuria 1. *Pytismate*. Turneb. 11. lib. Aduers. 18. c. *Pyreismate*. Alciat. Pareg. iuris. 6. 3. *Pygismate*, contendit Lipsius lib. 4. epistolicarū Quæstionum, 5. epist. Quarū lectionum expositione partim breuitatis studio, partim vt honestis parcā auribus supersedeo, relegato ad ipsos Criticos lectore. & *vel* cum Brodæo Miscell. 5. lib. 26. c. lego *Pedemate*, quod Lacedæmoniæ saltationis genus est, ad quod & Cicero in Pisonem respicere videtur, inquiens: Cùm ipse nudus in conuiuio saltaret, &c. cùm illum suum saltatorium versaret orbem. &c. *vel*, cum Mureto 10 l 6. lego *Petteumate*, à πέτευμα, talus: vt sit qui mentam rotundam è marmore Lacedæmonio talis vel aleis lubricat, atque hanc lectionem confirmat quod sequitur. *Alia turpia*, &c.

36 Illi propter diuitias non improbi & lasciui, sed hil. nitidique vocantur. 37 Homerus. 38 Vter eorum præstantior sit Poeta. 39 Sat 2. 66. 40 Quas Suetonius vocat *recentes lasciuas & peractæ libidinis notas*. c. 36. Calig. & August. 69. c.

41 Domesticas curas.
42 Mentionem & querelas de ingratis sodalibus.
43 Lup. Circensium institutorum in honorē magnæ matris deûm ex Ida aduectæ.
44 Suspensæ insignum & præmiū Circensiū committendorum.
45 Iniquus certaminum iudex, qui palma præmioq; fraudat meritos & victores equos, aliis brauia nō ex æquo adiudicans *vel* qui opt. equos vili precio dominis eripiebat, & iocatur à Paranomasia.
46 Clamor & applausus spectatorum.
47 Prasinæ factionis auriga cui factioni fauebant imperatores.
48 Tristi clade Cannensi. Signatè & ex historia. Namque ventus quem Vulturnum Appuli vocant, aduersus Romanos coortus, multo puluere in ipsa ora voluendo prospectum ademit. Liu. 22.
49 Vtra factio vinceret, Veneta, Alba, Rubra vel Prasina.
50 Pers. Sat. 4. v. 18.
51 Togatorum curas, vt Martial. 47 & 51. l. 10. *vel*, exuat togam ad insolationem & balneas.
52 Saluo pudore, etiam hora quinta, cùm legitima balnei hora sit hyeme noua, æstate octaua. Festis verò diebus horam tempestiuam balnei atque cænæ præuenire licebat absque gulæ notâ.

Pone domum, & seruos, & quicquid frangitur illis
Aut perit: ingratos ante omnia pone sodales.
Interea Megalesiaca spectacula mappa
Idaum solenne colunt, similisq; triumpho
Prodo caballorū prætor sedet, ac mihi pace
Immensa nimiaque licet si dicere plebis
Totam hodie Romam circus capit & fragor aurem
Percutit, euentum viridis quo colligo pānis:
Nam si deficeret, mœstā, attonitamq; videres
Hanc vrbem, veluti Cannarum in *puluere victis*
Consulibus spectent iuuenes, quos clamor & audax
Sponsio, quos culta decet assedisse puella.
Nostra bibat vernum contracta cuticula solem
Effugiatq; togā, iam nūc in balnea saluo
Fronte licet vadas, quanquam solida hora superstit.

Ad sextam facere hoc non possis quinque diebus
Cõtinuis: quia sunt [53] *talis quoq; tadia vita* [53] Ociosæ &
Magna. voluptates commendat rarior vsus. voluptuariæ.

SATYRA XII.

Gratulatus Catullo incolumitatem ex sæuissimâ maris tempestate quam obiter depingit, voti reus alacri animo se soluturum ait: nec tamen hoc facere vulturino heredipetarum animo qui orbos quosque muneribus palpant, vt hæredes inscribantur.

NAtali, Coruine, die mihi dulcior hac lux
Qua festus [1] *promissa dei animalia* [2] *cesspes*
Expectat: nineam [3] *regina cadimus agnam:*
[4] *Par vellus dabitur* [5] *pugnanti Gorgone* [6] *Maura*
Sed procul extensam petulans quatit hostia [7] *funem*
Tarpeio seruata Ioue, frontémque coruscat:

1 Votiua pro reditu tuo, & salute.
2 Ara subita ex viuo cespite.
3 Iunoni, deorum reginæ.
4 Similis agna.
5 Palladi quæ in clypeo gerit caput Medusæ Gorgonis à γοργῶ. id est, truculentia dictæ, quale vero animal Gorgo sit, cuius obtutu lapidescunt, & cuius grani & pestifero anhelitu occidantur homines: vide quæ ex Alex. Myndio referat Athenæus, l. 5. c. 20. 6 Quæ cum furiis sororibus Euryale & Sthenone Dorcadas insulas in mari Atlantico iuxta Mauritaniam incolit. 7 Quo ducebatur ad aram Iouis Capitolini vitulus qui coruscans & vibrans frontem ex cornibus iam primùm enascentibus prurientem feroculus vexat robora. *Cui frons turgida cornibus Primis & Venerem & pralia dissimat.* vt de hædo. Horat. 3. Od.

Quippe ferox vitulus templis maturꝰ & ara.
Spargendúſq; mero, quem iam pudet vbera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſq; affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Lata ſed oſtendens Clitũni paſcua ſanguis
Ret, & à grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam prater pelagi caſus & fulguris ictum
Euaſi, denſa calum abſcondêre tenebra.
Nube vna, ſubitúſq; antẽnas impulit ignis,
Cum ſe quiſq; illo percuſſũ crederet, & mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus, omnia ſiunt
Talia, tã graniter, ſi quando poëtica ſurgit
Tempeſtas, genus ecce aliud diſcriminis audi
Et miſerere iterum, quanquam ſint cætera ſortis
Eiuſdem, pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana tabella
Plurima (pictores quis neſcit ab Iſide paſci?)
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cum plenus fructu medius foret alueus, & iam

[8] In ſacris.
[9] Fœmina obeſa.
[10] Fla. in agro Faliſco, cuius aquam potam candidos facere boues, refert Plin. 2. Nat. hiſt. 103. c.
[11] Effluceret ſang. vel, ipſe taurus iret.
[12] Quod euaſit.
[13] Incendium iam, non naufragium, timeret.
[14] Qualem Poëta deſcribunt: alij leg. Pontica, id eſt, ſæua, qualis in Euxino.
[15] Pictura ab iis qui naufragium euaſerãt in templo Neptuni vel Iſidi ſuſpenſa.
[16] Ex tabulis pingẽdis quas naufragio erepti Iſidi ex voto conſecrant.
[17] Cum amalueus, the hold, eſſet ſemiplenus aquis, Atque daret ſalsum intra cava texta carina Fluctum. Quid. 11. Met.

Alternum

Alternum puppis latus euertentibus undis
Arboris[18] *incerta, nullam prudentia*[19] *cani*
Rectoris conferret opem,[20] *decidere iactu*
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchũ ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum: adeò[21] *medicatum intelligit inguen.*
Fundite quæ mea ſunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare volens etiã pulcherrima, veſtem
Purpuream teneris quoq;[22] *Mæcenatibus aptam,*
Atq;[23] *alias quarum generoſi graminis ipſũ*
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bœticus adiuuat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lãces,
[24] *Parthenio factas, vrna cratera capacem*
Et dignũ[25] *ſitiente Pholo, vel*[26] *cõiuge Fuſci:*
Adde &[27] *baſcaudas, & mille*[28] *eſcaria, multum.*
[29] *Celati,*[30] *biberat quo callidus*[31] *emptor Olynthi.*
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebúſq; ſalutem?

18 Vacillantis & fluctuantis.
19 Adeoque periti.
20 Proiectis bonis vitam pacisci, non ſecus ac fibri, periculo à venatoribus imminente, teſtes ſibi mordicus auulſos proiiciunt obhos ſe petignari. Plin. 8. 30. c. quod tamen negat idẽ Plin. 32. lib. cap. ex autoritate Sexti medici Fibrum geminos ſuos deuorare ſcribit. Solin 23. c. & Marcell. lib 17.
21 In medicinis vtile.
22 Mollibus viris, cuiuſmodi erat Mecœnas.
23 Veſtes ex lana Bœtica in Hiſpania, cui natiuum rutilum colorem dant gramen, aqua pota, & illius regionis. &c. 24 Artifici.
25 Bibaci centauro. σκυφίοις τελαχίνοις πίνει, ὑπερχόμενος τὸ μὲν ὀλίγον τὸ δὲ πολὺ ἐπιδίδοντα φίλοις καὶ ἑταίροις. Steſichorus & Diod. 5.
26 Vinoſæ fœm. 27 Vaſa Britannica. Mart. 14. 99. *Barbara de pecte venit Baſcauda Britannis.* 28 Patinas. 29 Auri & argenti.
30 Poculo aureo vſque adeo delectabatur Philippus, vt & puluino ſupponeret dormiturus. 31 Corrupit enim auro Lacthenem vt Olynthum proderet.

Digitized by Google

Quippe ferox vitulus templis maturᵃ & ara.
Spargendúſq; mero, quem iam pudet vbera matris
Ducere, qui vexat naſcenti robora cornu.
Si res ampla domi, ſimiliſq; affectibus eſſet,
Pinguior ᵍ Hiſpulla traheretur taurus, & ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Lata ſed oſtendens[10] Clitëni paſcua ſanguis
[11] (ret, & à grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque paſſi
Nuper, & incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus & fulguris ictum
[12] Euaſi, denſa calum abſcondêre tenebræ.
Nube vna, ſubitúſq; antẽnas impulit ignis,
Cum ſe quiſq; illo percuſſũ crederet, & mox
Attonitus [13] nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus, omnia ſiunt
Talia, tã graniter, ſi quando[14] poëtica ſurgit
Tempeſtas, genus ecce aliud diſcriminis audi
Et miſerere iterum, quanquam ſint cætera ſortis
Eiuſdem, pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana[15] tabella
Plurima ([16] pictores quis neſcit ab Iſide paſci?)
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cum [17] plenus fructu medius foret alueus, & iam
Intra tana texta carina Fluctus. Quid. 11. Met.

ᵃ In ſactis.
ᵍ Fœmina obeſa.
[10] Fla. in agro Faliſco, cuius aquam potam candidos facere boues, refert Plin. 2. Nat. hiſt. 103. c.
[11] Effueret ſang. vel, ipſe taurus iret.
[12] Quod euaſit.
[13] Incendium iam, non naufragium, timeret.
[14] Qualem Poëtæ deſcribunt: alij leg. Pontica, id eſt, ſæua, qualis in Euxino.
[15] Pictura ab iis qui naufragium euaſerãt in templo Neptuni vel Iſidi ſuſpenſa.
[16] Ex tabulis pingẽdis quas naufragio erepti Iſidi ex voto conſecrant.
[17] Cum iam alueus, the hold, eſſet ſemiplenus aquis, Atque daret ſaltus

Alternum

Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris[18] *incerta, nullam prudentia*[19] *cani*
Rectoris conferret opem,[20] *decidere iactu*
Cœpit cum ventis, imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchiũ ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum: adeò[21] *medicatum intelligit inguen.*
Fundite quæ mea ſunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare volens etiã pulcherrima, veſtem
Purpuream teneris quoq;[22] *Mæcenatibus aptam,*
Atq;[23] *alias quarum generoſi graminis ipſũ*
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bœticus adiuuat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lãces,
[24] *Parthenio factas, vrna cratera capacem*
Et dignũ[25] *ſitiente Pholo, vel*[26] *cõiuge Fuſci:*
Adde &[27] *baſcaudas, & mille*[28] *eſcaria, multum.*
[29] *Celati,*[30] *biberat quo callidus*[31] *emptor Olynthi.*
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebúſq; ſalutem?

[18] Vacillantis & fluctuantis.
[19] Adeoque periti.
[20] Proiectis bonis vitam pacisci, non ſecus ac fibri, periculo à venatoribus imminente, teſtes ſibi mordicus auulſos proiiciunt ob hos ſe petignari. Plin. 8. 30. c. quod tamen negat idẽ Plin. 32. lib. cap. ex autoritate Sexti medici Fibrum geminos ſuos deuorare ſcribit. Solin 23. c. & Marcell. lib 17.
[21] In medicinis vtile.
[22] Mollibus viris, cuiuſmodi erat Mecœnas.

23 Veſtes ex lana Bœtica in Hiſpania, cui natiuum rutilum colorem dant gramen, aqua pota, & illius regionis ẽ. 24 Artificiosa. 25 Bibaci centauro. σκυφίοις τεταγώνοις πίνει, ἐπιχώριος τὸ μὲν εἶδος ἀνὴρ ὑπέρδικος φύλαξ κρατήρος. Stesichorus & Diod. 5.
26 Vinoſæ fœm. 27 Vaſa Britannica. Mart. 14. 99. *Barbara de pectin veni Baſcauda Britannis.* 28 Patinas. 29 Auri & argenti.
30 Poculo aureo vſque adeo delectabatur Philippus, vt & puluino ſupponeret dormiturus. 31 Corrupit enim auro Lacthenem vt Olynthum proderet.

Digitized by Google

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.

32 Proiicitur in mare.
32 *Iactatur rerum vtilium pars maxima, sed nec*
*Alij leg *Decidit*, vt constet versus.
Damna leuant: tunc aduersis vrgentibus, illuc
33 Succiso & eiecto malo.
Recidit, vt malum ferro summitteret: æ se
34 Leuiorem & expeditiorem.
33 *Explicat augustum, discriminis vltima quando*
35 Alludit ad illud quod refert Laert. l. 1. *Tantum (* inquit Anacharsis) *à morte absunt qui nauigant.*
Præsidia afferimus, nauem factura 34 *minorem.*
I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, 35 digitis à morte remotus
Quatuor aut septem, si sit latissima 36 teda.
36 Tabula ex teda vel pinu.
Mox cum 37 *reticulis, & pane, &* 38 *ventre lagena,*
37 Peris ad modum retis textis, in quibus nautæ, milites & victores panem & cibaria secum ferunt *knapsakes.* Pers. 5. Sat. v. 140.
39 *Assice sumendas in tempestate secures.*
Sed postquam iacuit planum mare, tempora postquam
Prospera vectoris, fatumq; valentius Euro,
Et pelago: postquam Parca 40 *meliora benigna*
Pensa manu ducût hilares, & staminis albi
Lanifica: modica non multo fortior aura
38 Ventricosa, ampla lagena.
Ventus adest, inopi miserabilis arte cucurrit
39 Vide sumas, vel lege, *Accipe* secures non minoris vsus futuras in tempestate ad succidendum malum, quàm quæ maximi, vt supra v. 55. 40 Vitæ & felicitatis stamen trahunt. Alba siquidem stamina vitam, vt nigra mortem denotant. 73. ep. l. 4. Martial.

41 *Vestibus*

[42] *Vestibus extẽsis, & quod superauerat vnũ*
Velo prora sup. iam deficientibus Austris,
Spes vitæ [42] cum sole redit. *tum gratus Iulo*
Atq; [43] *nouercali sedes prælata Lauino*
Conspicitur [44] *sublimis apex, cui candida nomen*
Scrofa dedit (latis Phrygibus mirabile [45] *fumen,*
Et [46] *nunquã visis triginta clara mamillis.)*
Tandem intrat positas incluſa per æquora [47] *moles*
[48] *Tyrrhenámque* [49] *Pharon,* [50] *porrectáque brachia rursus*
Qua [51] *pelago occurrant medio, longéque relinquunt*
Italiam, non sic igitur mirabere portus
[52] *Quos natura dedit, sed truncæ puppe magister*
Interiora petit. [53] *Baiana peruia cymba*
Tuti stagna sinus gaudent ibi [54] *vertice raso*
[55] *Garrula securi narrare pericula nauta.*

[41] Nautarum vestibus velorum loco extensis.

[42] Matutino exoriente, vel discussis nubibus apparente.

[43] Lauinio quo nouercæ Lauiniæ cessit Ascanius.

[44] Mons Albanus, in quo Ascanius condidit longam Albam à scr albâ ibi inuentâ ex oraculo.

[45] Sus. *Synesd.*

[46] Nunquam ante visis in alia sue.

[47] Portum Hostiensem magnis molibus à Claudio extructum. Sueton. Claud. 21. cap. & Dio. l. 60. [48] In Tyrrheno mari positam. [49] Turrim in portu Hostiensi quæ nocturnis ignibus nautarum cursum dirigeret, ad æmulationem Phari Alexandrinæ. [50] Moles porrectas. [51] Protenduntur in altum mare longe à litore Italo. [52] Natiuos, quàm hunc arte factum. [53] Per quæ etiam Baiana cymba tutò meare possit. [54] Suscepto voto, quod sit raso capite ex more reorum absolutorum ac seruorum in libertatem vindicatorum. vrgente vero tempestate solebant nautæ capillos tondere. quod tamen in pacato mari ominis erat infausti. *Petron. Arbiter.* οἱ σὺς τῆς ἱερᾶς ἐξυρημένοι κεφαλᾶς, &c. Lucian. σὺν τῇ ὅπλῳ ξυρώμενοι.

[55] De quibus garriant. [56] Taciti hoc agite & bona verba dicite (quod in rebus diuinis imperatur.)

57 Molam ex farre, sale, aqua.
58 Supra, v. 2.
59 Quod optimum est, vel, lege quod restat.
60 Lares. vide Pers. Sat. 5. 31.
61 Familiarem.
62 Rem diuinã facit. alij leg. *operitur*, Lauro n. & pensilibus lucernis ornari solet ianua in festis & Satyrice addit. *Matutinis*, vt quę clam luce sint supernacuæ.
63 Neque enim hoc facio captandi animo.
64 Filiolos.
65 Expectet alius quis donec inueniatur alius quispiam *I would see one* elſe. 48. v. ſup. qui vel moribundam gallinam vouere. aut ſacrificare veli pro eo qui filios tres habet. 66 Tam mactæ paruæque ſpei. 67 Gallina. 68 Eo qui orbus non eſt, quique liberos habet. 69 Febrim. 70 Votiuis, fixis ab heredipetis. vide Sat. 10. v. 55. *Non defuerunt qui depugnaturas ſe armis pro ſalute ægri quique capita ſua titulo propoſito vouerent.* Suet. Calig. 14 c. Ab opinione illâ veterum. *Mortem morte poſſe redimi*, ortæ iſta deuotiones & [illegible]

Ite igitur pueri,[56] *linguis animisq; fauentes*
Sertáq; delubris &[57] *farra imponite cultris*
Ac molles ornate focos,[58] *glebamq; virentẽ.*
Iam ſequar, & ſacro[59] *quod præſtat, rite peracto*
Inde domum repetam, graciles vbi parua coronas
Accipiũt fragili[60] *ſimulachra nitẽtia cera.*
Hîc[61] *noſtrum placabo Iouem, laribuſque paternis*
Thura dabo, atq; omnes viola iactabo colores
Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis[62] *operatur feſta lucernis.*
[63]*Nec ſuſpecta tibi ſint hæc Cornine. Catullus,*
Pro cuius reditu tot pono altaria,[64] *paruos*
Treis habet hæredes.[65] *libet expectare, quis agram*
Et claudentem oculos gallinam impendet amico
Tam ſterilẽ. verum[66] *hæc nimia eſt impenſa. coturnix*
Nulla vnquam pro[67] *patre cadet. ſentire*[68] *calorem*
Si cœpit locuples Gallita, & Pacius orbi,
Legitimè fixis veſtitur tota[69] *tabellis*

67 Gallina. 68 Eo qui orbus non eſt, quique liberos habet. 69 Febrim. 70 Votiuis, fixis ab heredipetis. vide Sat. 10. v. 55. *Non defuerunt qui depugnaturas ſe armis pro ſalute ægri quique capita ſua titulo propoſito vouerent.* Suet. Calig. 14 c. Ab opinione illâ veterum. *Mortem morte poſſe redimi*, ortæ iſta deuotiones & [illegible]

Porticus

Porticus, existunt qui promittant [71] *hecatomben.*

Quatenus hîc non sunt nec venales [72] *Elephanti,*

Nec Latio, aut vsquam nostro sub sidere talis
Bellua concipitur, sed [73] *furua gente petita*
[74] *Arboribus Rutulis, & Turni pascitur agro*
Cæsaris [75] *armentum, nulli seruire paratum*
Priuato: siquidem [76] *Tyrio parere solebant*
Hannibali, & [77] *nostris ducibus,* [78] *regique Molosso.*

[79] *Horum maiores, & dorso ferre cohortes*
Partem aliquam belli, & euntem in prælia turrim.

Nulla igitur mora per [80] *Nouium, mora nulla per Hîstrum*
Pacuuium, quin illud [81] *ebur ducatur ad aras,*
Et cadat ante lares Gallita victima sacra
Tantis digna [82] *deis, & captatoribus horum.*
[83] *Alter enim, si* [84] *concedas macture, vouebit*
De grege seruorum magna, & pulcherrima quaque
Corpora: vel pueris & frontibus ancillarum
Imponet [85] *vittas: & si qua est nubilis illi*
[86] *Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi*
Non sperat [87] *tragica furtiua piacula cerua*
[88] *Laudo meum cinem, nec comparo* [89] *testamento.*

71 Sacrificium centum boum.
72 Quos immolet.
73 Mauritania vel India.
74 In saltu apud Lauinium in Etruria cui Turnus quondam imperauit.
75 Elephanti.
76 Afro è Carthagine quam cõdidere duce Didone Tyrij.
77 Scipioni socero Pompeij, &c. *Appian. 2. de bello Ciu.*
78 Pyrrho Epirotarum regi qui primus in Italia Elephantis vsus est.
79 Elephantorum.
80 Heredipetã.
81 Elephas. Syneed.
82 Diuitibus orbis. *Iron.* vel latibus.
83 Pacuuius.
84 Si lege liceat.
85 Quibus victimæ ornari solitæ. 86 Filia vt illa Agamemnonis.
87 Ceruam pro sua filia fore suppositam, quod in tragœdiis de Iphigenia factum fingunt Poëtæ.
88 *Iron.* 89 Diuitiis.

Digitized by Google

90 Quibus Agamemnō immolatâ suâ filiâ ventum redemit.

91 Mortem. Libit. verò Dea funerum est, in cuius æde quæ ad futura pertinent, venerūt.

92 Prioris testamenti.

93 A captatore irretitus veluti nassa, retis gen. *alij exp.* incluſus domicilio Nassæ

90 *Mille rates, nam si* 91 *Libitinam euaserit ager*
Delebit 92 *tabulas* 93 *incluſus carcere nassa,*
94 *Post meritum ſane mirandum, atq; omnia ſoli*
Forſan Pacuuio breuiter dabit. ille ſuperbus
Incedet victis 95 *rialibus. ergo vides, quam*
Grande opera pretium faciat iugulata 96 *Mycenis.*
97 Viuat Pacuuius quæſo, *vel* 98 *Neſtora totum:*
Poſſideat quantum rapuit 99 *Nero montibus aurum*
Exaquet: nec amet quenquam, nec ametur ab vllo.

medici vt curaretur Prior ſenſus mihi placet. cui cōſonat Luciani: πολὺ δ' ἄλλως μᾶλλον κινδυνεύσας εἰς ἀλλήλους ὀφλήσοντας καταλιπὼν ἀλλήλοις ἄρρητας τὰ πάντος, οἷος αὐτὸς ὁ Φύσος ἐκ μικροῦ τῆς ἐπιθυμίας διέφυγε, καὶ ὀλίγου τὸ δίλεαρ κατέπιεν.

94 Tui qui filiam immolauiſti tuam, vt diues conualeſceret. atque hoc ex opinione veterum, quibus perſuaſum fuit mortem morte redimi poſſe. atque hinc vota & deuotiones. 95 Competitoribus heredipetis. 96 Filia Pacuuij cæſa vt Mycenis Iphigenia filia regis Mycenarum. 97 Auari enim diuturnior vita, diuturnior miſeria. viuat itaque precor in cruciatum ſui, & omnium odium. 98 Tres ætates. Sat. 10. v. 250. 99 Qui contra iurà diuina ac humana rapuit opes publicas ac priuatas. Vide Sueton. Tacitum, Dionem.

SATY-

SATYRA XIII.

Caluinum plus nimio dolentem propter X.HS. ab eo apud quem depoſuerat, ſibi negata, conſulatus, oſtendit non ſine diuini numinis prouidentia omnia fieri, quæ eadem ſceleratos ſemper puniat malæ conſcientiæ cruciatu & carnificinâ.

[1] EXemplo quodcunque malo committitur ipſi
Diſplicet authori. *prima eſt hæc vltio, quod ſe*
[2] Iudice, nemo nocens abſoluitur, improba quamuis
Gratia [3] fallacis prætoris vicerit [4] vrnam,
*Quid ſentire putas omnes, Caluine, *recenti*
De [5] ſcelere, & fidei violata crimine? ſed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, vt mediocris
Iactura te mergat onus: nec rara videmus
Quæ pateris: caſus multis hic cognitus, ac iã
Tritus & [6] è medio Fortuna ductus aceruo,
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe [7] viri nec vulnere maior.
Tu quamuis leuium minimam, exiguamq; malorum
Particulam vix ferre potes, [8] ſpumantibus ardens

[1] Facinore, cuius malum exemplum nocet, atq; alios peccare docet.
[2] Immo vindice.
[3] Corrupti & iniqui iudicis.
* *Recenti*, id eſt, depoſiti, abnegati ac nõ redditi, legendum autumat. Ian. Rutgerſius li. 2 var. lect. c. 17.
[4] In quam ſuffragia coniiciebantur, id eſt, iudicium.
[5] Eius qui tibi non reddit depoſitum.
[6] Non è ſummis fortunæ incommodis. [7] Id eſt, fortis, præparati.
[8] Iratus & indignatus animo.

Viſceribus,[9] *ſacrum tibi quod non reddit amicus*
Depoſitum.[10] *ſtupet hæc,*[11] *qui iam poſt terga reliquit*
Sexaginta annos Fonteio conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
[12] Magna quidem ſacris quæ dat præcepta libellis
Victrix Fortunæ [a] Sapientia. Dicimus autẽ
[13] Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ
[14] Nec iactare iugum vita [b] didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies,[15] *vt ceſſet prodere furem,*
Perfidiam, fraudes, atq; omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos[16] *gladio, vel*[17] *pyxide nummos?*
Rari quippe boni, numero vix ſunt totidem, quot
[18] Thebarum portæ, vel [19] diuitis [20] oſtia Nili.
Nona ætas igitur, peiorag; ſecula[21] *ferri*
Temporibus,[22] *quorũ ſceleri non inuenit ipſa*
Nomen & à nulla poſuit natura[22] *metallo.*
Nos hominum, diuûmque fidem clamore cietmus,

9 Quod ſe ſacramento iurisiurandi obſtrinxit redditurum.
10 An tu hæc (quæ vulgo tamen fiunt) ſcelera ad ſtuporẽ miraris? Enallage perſonæ.
11 Iam ſexagenarius.
12 *a* Philoſophia moralis docet nõnullos contemnere fortunam —
13 *b* — Alios docet experiẽtia & vitæ vſus.
14 Non reluctari neceſſitati.
15 Quæ non producit & deprehendat.
16 Latrocinio.
17 Veneno in pyxi.
18 In Bœotia.
quæ ſeptem habuit ſportas. vide Sat. 15. v. 6.
19 Inundatione Ægyptum fertilem facientis. 20 Quæ ſeptem.
21 Pei ferreâ ætate. 22 Cæteris enim ætatibus Græci à ſeptem metallis, & electro ex auro & argento miſtis fictitio indidere nomina.

Quanto

Quanto[23] *Feſſidium laudat vocalis agentem*
[24] *ſportula. dic ſenior* [25] *bulla dignſſime, neſcis*
[26] *Quas habeat Veneres aliena pecunia, neſcis*
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moueat, cùm
[27] *Exigis à quoquam ne peieret, & putet vllis*
Eſſe aliquod numen templis, aræq; rubenti?
Quondam hæc [29] *indigena viuebant* [30] *more priuſquam*
Sumeret agreſtem poſito [31] *diademate falcem*
[32] *Saturnus fugiens, tũc cũ virgunctila Iuno,*
Et priuatus adhuc [33] *Idæis Iuppiter antris:*
Nulla ſuper nubes conuiuia cœlicolarum,
Nec puer [34] *Iliacus, formoſa nec* [35] *Herculis vxor*
Ad cyathos, & iam [36] *ſiccato nectare tergens*
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat [37] *ſibi quiſq; deus, nec turba deorũ*
Talis vt eſt hodie contentaque ſidera paucis
Numinibus miſerum vrgebant [38] *Atlanta minori*
Pondere: nondum [39] *aliquis ſortitus triſte profundi (iuge Pluton.*
Imperium aut [40] *Sicula toruus cum* [41] *con-*
Nec [42] *rota, nec furia, nec* [43] *ſaxum, aut*

[23] Cauſidicum patronum ſuũ.
[24] Clientes vocales ſportu â conducti.
[25] Puerorũ inſigni, id eſt, ô ſenex puerilis.
[26] Quàm dulcis ſit fraudata pecunia, & *vt ait ille*, furtiuus panis.
[27] Nunc dierũ.
[28] Sanguine, aut igni.
[29] Aborigenes, antiquiſſimi popul. Italiæ, in eodem loco nati, q. αὐτόχθονες.
[30] Simpliciter.
[31] Sat. v. 259
[32] A filio Ioue Cretâ impulſo.
[33] Quõ Rhea mater illum Nymphis alẽdum miſerat, ne à patre καταπίνηται vi caperetur, idque ex pacto cum Titane fratre. [34] Ganymedes. Sat. 5 v. 56. [35] Hebe Iouis & Iunonis filia. [36] A nectare & conuiuiis deorum ad officinam reuerſus. [37] Priuatim. [38] Regem Mauritaniæ qui in montem verſus cœlum ſuſtinere fingitur. [39] Neptunus cui ſorte obtigit imperium maris. [40] Rapta è Sicilia. [41] Proſerpina Cereris filia [42] Qua Ixion voluitur, [43] Siſyphi.

Digitized by Google

44 Quiri cur Tyrij ceu Promethei depascitur.

44 *vulturis atri*
Pœna, sed infernis hilares sine regib. umbra.
Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum
Si iuuenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, *licet ipse videret*
*Plura domi *fraga, & 45 maioris glandis aceruos.*
Tam venerabile erat 46 præcedere quatuor annis,
47 *Primáque par adeo sacra lanugo senecta.*
Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota 48 ærugine 49 follem,
50 *Prodigiosa fides, & 51 Thuscis digna libellis,*
Quæ coronata lustrari debeat 52 agna.
Egregium sanctumque virum si cerno, 53 bimembri
*Hoc monstrum puero, & * miranti iam sub aratro*
Piscibus inuentis, & 54 fœta comparo mula,
Solicitus tanquam 55 lapides effuderit imber,
Examinque apium longa consederit 56 vua
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit amnis

Sylua natiuas opes, Et opaca dederant antra natiuas domos. Senec. Hyppol. Nec tamen inepta est lectio *farra*, credo enim respexisse poëtã ad versum illum Ouidii 5 Metam. *quo non possederat alter Latius, aut totidem tollebat farris aceruos,*

45 Priscorum sensum.

46 Quatuor annorum ætate superare alterum. 47 Lanugoque prima par senectæ. 48 Pecunia æruginosa, vt quæ iam diu depositã fuerit. 49 Crumenam, sacculum. 50 Prodigij instar. 51 Inscribenda Thuscaruspicum libris, *vel*, expianda tanquam mõstrum ex disciplina Etrusca. 52 In piaculum. 53 Biformi & prodigioso partui. * Alij habent, *miranda*. 54 Mulæ autem non concipiunt. & ipsæ specie differentes. 55 Ac si lapidibus pluisset. quod in prodigiis sæpe refert Liuius. 56 In formam vuæ vel racemi. βοτρυδὸν.

Gurgi-

Gurgitibus [57] *miris, & lactis vertice torrens.*
Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega, quid si bis centum perdidit alter
Hoc *arcana modo? maiorem tertius illa*
Summam, quam patula vix ceperat angulus arca?
Tam facile & pronum est, superos contemnere testes
Si mortalis idem nemo sciat, aspice quanta
Voce neget, quae sit ficti constantia vultus.
Per Solis radios, [57] *Tarpeiaq; fulmina iurat,*
Et Martis [58] *frameam, &* [59] *Cirrhaei spicula vatis,*
Per [60] *calamos venatricis pharetrãq; puellae,*
Perque tuũ pater Ægai Neptune tridentem,
Addit & Herculeos arcus, hastãq; Minervae
Quicquid habent telorum armamentaria cœli.
Si verò & pater est, comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, [61] *Pharioque madentis aceto.*
Sunt qui in fortunae iam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri,
Natura volueute vices & [62] *lucis & anni,*
Atque ideo intrepidi quaecunque [63] *altaria tangunt.*
Est alius, metuens ne crimen pœna sequatur,
Hic putat esse deos, & peierat, atq; ita [64] *secum,*
Decernat quodcunque volet de corpore nostro

57 Atris, sanguineis, lacteis.

* Secretæ fidei commissa & depositа.

57 Iouis Capitolini.

58 Lauream, ῥομφαίαν. Tacit. de German. & A. Gell. 10. 15.

59 Apollinis qui in cirrha colitur.

60 Diræ sagittas.

61 Ægyptio, acetum verò Ægyptium optimum esse vt & Cnidium Chrysippus affirmat, ref. Athenæo l. 2 c. 25. Pharos autem insula, Ægypti.

62 Dici, anni temporũ, motium.

63 Aras tangentes veteres cõceptis verbis iurabant.

64 Cogitat, dicit.

65 Per Sat. 5. v. 186. *Hypallage*, ipsa irata.

66 Cursu velox & expeditus, sed pauper, de quo Pausan. in Corinth. Solinus c. 6. Catullus ad Cameriū. Epig. Græc. 4. lib. c. 2.

67 Nisi insanus sit, *vel*, modo tolerabilis sit podagra, quæ Elleboro nigro non sit curanda. Pers. 4 16.

68 Medico.

69 Quo enim mihi in Olympicis palma, si interea famelicus peream?

70 Olympicæ, Pisa enim ciuitas in Elide, iuxta quam Iouis Olympij templum: & certamina quinto quoque anno ineunte celebraban-

Ipsis, & 65 irato feriat mea lumina 66 sistro.
Dummodo vel cœcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthisis, & vomica putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet 66 Ladas, si non eget 67 Anticyra, nec
68 Archigene. 69 quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, & esuriens 70 Pisææ ramus oliuæ?
71 Vt sit magna, tamen certè lenta ira deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed & exorabile numen
Fortasse experiar: solet 72 his ignoscere: multi
Committunt eadem diuerso crimina fato.
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema,
73 Sic animum diræ trepidū formidine culpæ
Confirmant, tunc te 74 sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere 75 imò vltro, ac vexare paratus.
Nam cum magna 76 malæ supersit audaciæ causæ,

tur. vide quæ ad Senecæ Herc. Fur. v. 810. 71 *Periurum hæc secum.* 72 Quibusdam. 73 *Hæc Poëta.*
74 Exigentem ab eo iusiurandum de depositō.
75 Te quasi cunctantem.
76 Tanquam bonæ causæ & innocentiæ.

Creditur

Creditur à multis fiducia. [77] *minimum agit ille,*
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli.
Tu miser exclamas, vt [78] *Stentora vincere possis,*
Vel potius quantum [79] *Gradiuus Homericus: audis*
Iuppiter haec? [80] *nec labra moues, cum mittere vocem*
Debueras vel marmoreus, vel aheneus? aut cur
In [81] *carbone tuo* [82] *charta pia thura soluta*
Ponimus, & sectiũ vituli iecur, [83] *albicáq; porci*
Omenta? vt video nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuamq; [84] *Batulli.*
Accipe qua contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
[85] *A Cynicis tunica distantia,* [86] *non Epicurũ*
Suspicit exigui latum plantaribus hortii.
[87] *Curentur dubij medicis maioribus aegri,*
[88] *Tu venã vel* [89] *discipulo cõmitte Philippi.*
Si nullum in terris [90] *tam detestabile factum*

77 Illa te calumniatur, nõ secus ac dominũ seruus ille nequam quem repræsentat mimus in fabula mimographi Catulli.

78 ὃς τοσσον ἀυδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. Homer. Iliad. 5.

79 Mars apud Homer. l. 5. qui à Diomede vulneratus exclamauit quãtum x. millia virorum.

80 Nec indignatus buccas inflas.

81 Thuribulos.

82 Quia thura erãt inuoluta. Ian. Rutgersius 5. lib. var. lect. 5. cap. intelligit de ea charta in qua vota obsignata fuerant iam soluta. 83 Pinguia, vel albi porci. *Hypall.* 84 Citharœdi cui statuam Sami in templo Iunonis erexit Polycrates tyrannus.

85 Cynici duplici pallio. Stoici simplici vtebantur: Doctrina erat eadem. 86 Non admiratur Epicurum, qui in voluptate & tranquillitate summum bonum ponit. 87 Grauibus afflicti ærumnis grauem poscunt philosophum qui consoletur, & curet.

88 Tu cuius damnum leuius est, non ita graui consolatore opus habes.

89 Medico rudiori. 90 Quàm eius qui te fefellit.

Ostendis, taceo, nec pugnis tadere pectus
Te veto, nec [91] *plana faciem contundere palma.*
Quandoquidem accepto [92] claudenda est ianua damno,
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi quàm funera. nemo dolorem
Fingit [93] in hoc casu, *vestem* [94] *diducere summam.*
Contentus [95] *vexare oculos humore coacto:*
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querela,
[96] *Si decies lecto diuersa in parte tabellis*
[97] *Vana superuacui dicunt* [98] *chirographa ligni,*
Arguit ipsorum quos litera, [99] *gemmáque princeps*
Sardoniches, loculis quæ custoditur eburnis.
Te nunc delicias [1] *extra communia censes*
Ponendum, quia tu [2] *gallinæ filius albæ,*
Nos [3] *viles pulli nati infelicibus ouis.*
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam
Si flectas oculos maiora ad crimina: confer

91 Plangere & lamentari.
92 Quæ claudi solet vt & fenestrę in signũ luctꝰ. *vel*, Quãdoquidem. Iubet addere dolorem damno vide Adag. Erasm.
93 In amissione bonorum.
94 Dilacerare.
95 Lachrymis miserè terendo oculos vix vi expressis.
96 Cum obligatoria instrumenta in tabulis ceratis scripta sæpius coram testibus fuerint lecta.
97 Debiteres dicunt esse adulterina, quæ tamẽ vera esse arguit scriptura & signa.
98 Propria manu scripta ligna, id est, tabellas è ligno ceratas in quibus scribebant veteres.
99 Sigillum in Sardonichę gemmâ pretiosâ.
1 Extra communem sortem, non vulgarem.
2 Tibi videris supra alios feliciter natus. vel quia felicia omnia dicuntur alba: vel respicit ad gallinam albam, quam raptam aquila in gremium Liuiæ demisit. vide Sueton. Galbam. c. 1. & Plin. l. 15. c. vlt.
3 Nullius precij homunculi.

4 *Condu-*

[4]*Conductum latronem,*[5] *incendia sulphure cœpta*
Atque dolo, primos cùm ianua colligit ignes:
Confer &[6] *hos veteris qui tollunt grandia templi*
Pocula[7] *adoranda rubiginis, & populorum*
[8] *Dona, vel antiquo posita à rege coronas.*
[9] *Hæc ibi non sunt, minor extat sacrilegus, qui*
Radat[10] *inaurati femur Herculis, & faciem ipsam*
Neptuni qui bracteolam de Cæsare ducat.
An dubitet solitus totã conflare[11] *Tonantẽ?*
Confer &[12] *artifices mercatoremq; veneni;*
Et[13] *deducendum corio bouis in mare, cum quo*
Clauditur aduersis[14] *innoxia simia fatis.*
Hæc quota pars scelerum, quæ cuncta[15] *Gallicus vrbis*
Vsque à Lucifero, donec lux occidat, audit.
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit[16] *vna domus; paucos cõsume dies, &*
Dicere te miserum, postquam illinc veneris,[17] *aude.*
Quis[18] *tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis*

4 Sicarium ad occidendum conductum.
5 Incendiarios.
6 Sacrilegos.
7 Religiosæ vetustatis.
8 ἀναθήματα, donaria diis consecrata.
9 Poculа & coronas.
10 E statuis auratis. v. de Suet. in Calig. c. 32.
11 Iouis statuã.
12 Veneficos.
13 Parricidam culeo deducendum. Sat. 8. 214.
14 In sociam pœnam destinat, cum ipsa non occideris parentem.
15 Gal. Rutilius sub Domitiano præfectus vrbis.
16 Illius Rutilij.

17 Si potes. 18 Quis ea, quæ vulgo accidunt, & quæ quotidiana atque è loci quasi naturâ sunt, miranda putet: Romæ videre omnes scelere profligatos non magis mirum est, quam in Alpibus omnes strumosos (à vitio aquæ quam ibi potant. Plin. cap. 37. l. 11.) quàm mammosas in Meroë Ægypti ciu. mulieres: quàm Pygmæos omnes esse breues, bella gruibus inferre, &c. Plin. l. 7. c. 2. Solin. c. 15.

19 Sat.6 527.

20 Cincinnos in formam cornuum & annulorũ obliquantem. Tacit. de Germ.

21 Vt hæc illis à natura & more: ita nobis Romanis scelera.

22 Grues à Strymone flu. Thraciæ, ex improuiso aduenas.

23 Cum clangore instar nubis gregatim volantes grues.

24 Sat.6.505.

25 *Obiect.*

26 *Resp.* Ad supplicium.

27 *Obiect.* è persona Caluini.

28 Quod si membri iactura vel sanguine fuso ipsum pœnas luisse vidissem, sat haberem.

29 *Resp. Poëta.* Indoctos quidem & stultos imbecilles iræ esse ac vindictæ cupidos doctos & sapientes non esse.

In[19] *Meroë crasso maiorem infante mamillã?*
Cærula quis stupuit Germani lumina, flauam,
Cæsariem madido[20] *torquentẽ cornua cirro?*
Nempe quòd[21] *hæc illis natura est omnibus vna.*
Ad[22] *subita Thracum volucres,*[23] *nubem q; sonoram*
[24] *Pygmæus paruis currit bellator in armis:*
Mox impar hosti, raptú sq; per aëra curuis
Vnguibus à sæua fertur grue, si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiere: sed illic
Quanquam eadem assiduè spectentur prælia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede nõ est altior vno.
[25] *Nulláne periuri capitis fraudisq; nefãdæ*
Pœna erit?[26] *abreptum crede hunc grauiore catena*
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio.[27] *manet illa tamen iactura, nec vnquam*
Depositum tibi sospes erit:[28] *sed corpore trũco*
Inuidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta bonum vita iucundius ipsa.
[29] *Nempe hoc indocti, quorũ præcordia nullis*
Interdum aut leuibus videas flagrantia causis.
Quantulacunq; adeo est occasio, sufficit ira.

[30] *Chrysip-*

[30]*Chrysippus non dicet idem, nec*[31]*mite Thaletis*
Ingenium dulcique [32] *senex vicinus Himetto,*
Qui partē acceptæ saua inter vincla cicutæ
[33] *Accusatori nollet dare, plurima felix*
Paulatim vitia atque errores exuit omnes
Prima docens rectum [34] *sapientia:* quippe minuti
Semper & infirmi est animi, exiguique voluptas
Vltio. *continuo* * *sic collige. quod vindictâ*
Nemo magis gaudet quàm fœmina. Cur tamen hos tu
Euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & [35] surdo verbere cædit
Occultū quatiente animo torrore flagellū?
Pœna autem vehemēs, ac multo saeuior illis,
Quas & [36] *Caditius grauis inuenit, aut* [37] *Rhadamanthus,*
Noctē dieq; suum gestare in pectore [38] testē.
[39] *Spartano cuidā respondit Pythia vati,*
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem * *iure tueri*
* *Iurando: quærebat enim quæ numinis esset*

30 Philosophus Stoicorum acutissimus.
31 Ipse Thales, vnus è septem sapientibus Græciæ.
32 Socrates, qui sub falso crimine, quasi de diis malè sentiret, capitis damnatus datī à ministro publico cicutam intrepidus hausit.
33 Auito. Melito, poëtæ, vel Lyconi oratori.
34 Philosophia moralis.
* Sic arguit, cōcludi. Fœminæ maximè gaudent vindictâ: Sed fœminæ sunt infirmi animi. brg., &c.
Θᾶλυ δὲ σοφρονέειν ψυχῆς ἐστὶ κακίη καὶ πάθος, οἷς κατ' ἕκαστον τῶν ὀπωπυμάτων ἐκπηδῶμεν ἀρρὴν ἢ ἀπαθείη καὶ ἀρετὴ ὑφ' ὧν ἐγκρεόμεθα καὶ ῥωννύμεθα. Philo. lu i de sacrif. Abel. 35 Tauro, non audito. 36 Iudex sub Vitellio seuerus. 37 Vnus è iudicibus apud inferos Iouis ex Europâ filius. 38 Conscientiam carnificem. 39 Glauco. vide hanc historiam apud Herodotum, lib. 6. * *Tmesis,* iureiurando.

40 Filiis Milesij qui depo-
suerat.

41 Vatis ex adyto id est, loco templi intimo, inaccesso, ab α & δύω, responsum expertus est verum, ipse cum vniuersa sua familia paulò post extinctus.

42 Quòd si voluntas puniatur, quanto magis qui velle in actum produxerit?

43 Vetustum & pretiosum Albanum vinum.

44 Si offeras melius, etiam dulcissima & optima vina illi acria sunt atque ingrata, neque mente ægra, palato sapiunt aut stomacho arrident.

Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo:
40 *Reddidit ergo metu, non moribus: & tamen omnem*
41 *Vocem adyti dignam templo, veramque probauit,*
Extinctus tota pariter cum prole, domóque
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimẽ habet 42 cedo si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensa tempore cessat,
Faucibus vt morbo siccis interque molares
Difficili crescente cibo: sed vina misellus
Expuit, 43 *Albani veteris pretiosa senectus*
Displicet, 44 *ostendas melius, densissima ruga*
Cogitur in frõtem, velut acri ducta Falerno,
Nocte breuem si forte indulsit cura soporem,
Et toto versata toro iam membra quiescunt,
Continuo 45 *templum, & violati numinis aras,*
Et, quod præcipuis mentem sudoribus vrget,
Te videt in somnis: tua sacra, & 46 *maior imago*
Humana turbat pauidum, cogitque 47 *fateri*
Hi sunt qui trepidant, & 48 *ad omnia fulgura pallent,*
Cum tonat, exanimes primo quoque murmure cœli,

45 Templum in quo peierauit vrget illum in somnis. 46 Maior effigie humana & angustior quales solent apparere vmbræ.
47 Scelus suum. 48 Vt Caligula.

Non

Non [49] *quasi fortuitu, nec* [50] *ventorum ra-*
bie, sed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
[51] *Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur*
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Praterea [52] *lateris* [53] *vigili cum febre dolorem*
Si cœpere pati missum ad sua corpora morbū
Infestocredunt à numine, saxa Deorum
Hac & tela putant. [54] *pecudem spondere sa-*
cello
Balantem, & laribus [55] *cristam promittere*
galli
Non audent, quid enim sperare nocentibus
ægris
Concessum? [56] *vel quæ non dignior hostia*
vita?
Mobilis & varia est ferme natura malorū,
[57] Cùm scelus admittunt, supereſt con-
stantia. *quid fas,*
Atq; nefas, tandem incipiūt sentire peractis
Criminibus, tamē ad mores natura recurrit
Damnatos fixa, & mutari nescia. nam quis
Peccandi finem potuit sibi, quando recepit
Iectum semel attrita de fronte ruborem!
Quisquam hominum est, quem tu contentum
videris uno
Flagitio? [58] *dabit in laqueum vestigia noster*

49 Ex Epicuri opinione.

50 Ex vulgi opinione.

51 Quod si viderit primam tempestatem nihil illi nocuisse.

52 Pleuritide.

53 Cuius calor somnum adimit.

54 Pro sanitate recuperanda vouere ouem vel agnum.

55 Gallum quē & Æsculapio soluit qui conualuit.

56 Vel quænam pecus non est dignior vita, quàm scelestus?

57 Ante scelus perpetratum abunde confidentes, post timidissimi, & sibi sceleris malè conscij resipiscere volunt. non tamē

possunt, ipsi ad vitia proni, dulcedine iam & consuetudine præpediti atque abiecto pudore in vitiis confirmari. Nullum autem vitium desumit vbi incipit. Senec.

58 Alio de crimine dabit breui in catenas pedes suos, qui te perfidè decepit.

59 Sat. 10. 66. 60 In exilij aliquam insulam in mari Ægæo, hoc est, *Archipelago*. 61 Nobilitas. 62 Nec cœcum vt fuit Tiresias. *Metam. Ouid.* 3.

Perfidus, & nigri patietur carceris[59] *vncum,*
Aut[60] *maris Ægæi rupem, scopulosq; frequentes*
Exulibus[61] *magnis. pœna gaudebis amara*
Nominis inuisi, tandemque fatebere lætus
Nec surdum, nec[62] Tiresiam quenquam esse Deorum.

SATYRA XIV.

Parentes reprehendit qui minus piè ac castè coram liberis viuentis malis exemplis, & praua institutione iis autores sunt aleæ, gulæ, crudelitatis, libidinis, luxus in ædificiis extruendis, superstitionis & portentosæ auaritiæ.

PLurima sunt, Fuscine, & fama digna siniſtra,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris traduntq; parentes.
Si damnosa senem iuuat alea, ludit & hæres
Bullatus, paruéque eadem mouet[2] *arma*[3] *fritillo.*
Nec de se[4] *melius cuiquam sperare propinquo*
Concedit iuuenis, qui radere tubera terra,

* Quæ etiã res præclaras turpitudine inquinant. 1 Filius adhuc puer bullam & prætextam gestans. Pers. Sat. 5. 31. 2 Talos, aleas & cætera ludi instrumenta. 3 Vasculo oblongo è quo mittebantur tesseræ vel tabuli in tabulam. vide quæ ad Martial. ep. 14. l. 4. 4 Quàm de patre,

Boletum

Digitized by Google

Boletum condire, & eodem[5] *iure natantes*
Mergere[6] *ficedulas didicit nebulone parente,*
Et[7] *cana monstrante gula: cùm*[8] *septimus annus*
Trãsierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, &[9] *à magna non degenerare culina.*
[10a] *Mitem animum, & mores*[11] *modicis erroribus æquos*
Præcipit, atq; animos seruorum, & corpora nostrâ
Materia constare putat paribusq; elementis?
Anb sæuire docet Rutilus qui gaudet acerbo
Plagarũ strepitu, &[12] *nullam Sirena flagellis*
Comparat[13] *Antiphates trepidi laris, ac*[14] *Polyphemus?*
Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Vritur ardenti duo propter[15] *lintea ferro.*
Quid suadet iuueni lætus stridore catenæ,
Quem mirè afficiunt[16] *inscriptæ*[17] *ergastula, carcer*
Rusticus? expectas vt nõ sit adultera[18] *Largæ*
Filia quæ nũquam maternos dicere mœchos
Tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
Vt non ter decies[19] *respiret? conscia matri*

5 Condimento.
6 Aues, quod ficus edant, dictas.
7 Cano patre gulosо.
8 Puer in his deliciis enutritus ad septimũ ætatis annum, quo dentes renascuntur.
9 Non deflectere à paterno luxu ad victũ frugaliorem.
10 Pa or crudelis dum in seruos flagellis sęuit, *a* clementiam quæso an *b* crud litatem præcipit filio? proculdubio crudelitatem.
11 Pauciſſimis vitiis corruptos.
12 Nullius Sirenis cantum æquè auditu iucundum putat, ac flagellorum ſonum. 13 Domus ſuæ carnifex, Antiphate Lęſtrygonum rege non mitior. 14 Cyclopum immaniſſimus. 15 Furto ſubducta. *vel* amiſſa. 16 Cauterio inuſti fatui.
17 Sat. 8. 180. 18 Adulteræ. ſic Sat. 6. 246. 19 *Tak breath* lta multi ſunt, vt numerari nequeant vno ſpiritu, imò ſine cr.brâ reſpiratione.

Virgo fuit:[20] *ceras nunc*[21] *hac dictãte puſillas*
Implet, & ad mœchum dat[22] *eiſdem ferre*[23] *cinadis*
Sic natura iubet, velocius & citius nos
Corrumpent vitiorum exẽpla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animos autoribus. *vnus, & alter*
Forſitan[25] *hæc ſpernant iuuenes, quibus arte benigna*
Et[26] *meliore lute finxit præcordia Titan:*
Sed reliques[27] *fugienda patrum veſtigia ducunt,*
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur[28] *damnis. huiuſce etenim vel*
Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti. quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes ſumus, *&*[29] *Catilinam*
Quocunq; in populo videas, quocũq; ſub axe:
Sed nec[30] *Brutus erit, Bruti nec auunculus vſquam.*
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt. *procul hinc, procul inde*[31] *puella*
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.

20 Tabellas ad mœchum.
21 Matre ſuo exemplo præmonſtrante, *vel ſimpliciter* dicente.
22 Quibus mater dederat.
23 Miniſtris turpibus.
24 Parentibus & maioribus.
25 Declinẽt parentum vitia.
26 Prometheus Titanis nepos qui homines è luto formaſſe fingitur ἐπὶ μεμψιᾷ Ἐπιμηθέως, ἀ' ἐκ πηλοῦ γίγνας. Callimach. i. quibus Deus ingenium dedit ad virtutẽ pronius.
27 Praua exempla.
28 Sceleribus quæ te & filios perdent.
29 Malos & patriã euertere conatos, qualis fuit Catilina.
30 Boni & patriæ aſſertores, qualis erat M. Brutus, & Caro Vtic. frater Seruiliæ matris Bruti.
31 Meretrices, & paraſiti in alea, vino & laſciuis cantibus pernoctantes.

Maxima

Maxima debetur puero reuerentia: *si quid*
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
Sed[32] *peccaturo obsistat tibi filius infans.*
Nam si quid dignum censeris fecerit[33] *ira,*
(Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum
Nec vultu dederit, morũ quoq; filius) & cùm
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
[34] *Corripies nimirum & castigabis*[35] *acerbo*
Clamore, ac post hæc[36] *tabulas mutare parabis.*
[37] *Vnde tibi frontem libertatémq; parentis,*
Cum facias peiora senex? vacuúmq; cerebro
[38] *Iampridem caput hoc ventosa cucurbita*
quarat?
[39] *Hospite venturo cessabit nemo tuorum:*
[40] *Verre pauimentum, nitidas ostende columnas,*
[41] *Arida cum tota descendat aranea tela,*
Hic[42] *lauet argentum, vasa*[43] *aspera tergeat alter,*
Vox domini fremit instantes, virgámque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientes amici.
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
Semodio scobis hæc emendat seruulus vnus:
Illud non agitas vt sanctam filius omni
Aspiciat, sine labe domum vitióque carentẽ?
Gratum est.[44] quod patriæ ciuem, populóque dedisti,
Si facis, vt patriæ sit idoneus, *vtilis agnis,*

32 Ne peccet in illius malum exemplum.
33 Notâ Censoris.
34 *Iron.*
35 Acri increpatione.
36 Tab. Testamenti mutare, & eum exheredare.
37 Sup. sumes?
38 Et tibi quasi phrenetico adhibenda est, occipitio inciso, Cucurbita Ang. a cupping-glasse.
39 Vt hospitem excipias, domũ nitidam esse curas, cur non & sanctam?
40 Vox tua fremit *Verre pauimentum*, &c.
41 Aridis gaudens.
42 Alij legunt, *Leue argentum.*
43 Cælata, & signis insculpta.
44 Quod filiũ genueris.

Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim interierit, quibus artibus,
& quibus hunc tu
*Moribus instituas. [a] *serpēte Ciconia pullos*
Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta:
[45] *Illi eadem sumptis quarunt animalia pennis.*
Vultur [46] iumento, & canibus, crucibusq; relictis
Ad fœtus properat partemq; cadaueris affert:
Hic est ergo cibus magni quoq; vulturis, & se
Pascentis, propria cum iā facit arbore nidos.
[b] *Sed leporem, aut capream [47] famula Iouis, & [48] generosa*
In saltu venantur aues, tunc prada cubili
Ponitur: inde autem, cum se matura leuabit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam
Quam primùm [49] rupto pradam gustauerit ouo
Ædificator erat Centronius, & modo [50] curuo
Litore Caieta summa nunc [51] Tiburis arce,
Nunc [52] Pradestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Gracis [53] longeq; petitis
Marmoribus vincens [54] Fortuna, atq; [55] Herculis edem:

* a *Malis ne, exemplo & Vultur, an* *b *Boni exemplo Aquilæ & accipitrum.*
45 Pulli iam pennati.
46 A cadaueribus iumenti, canum, aut furum in cruce pendentium prædam refert vultur ad pullos quem in excelsissimis rupibus ædificare scribit Plin. l. 10 c. 6. non in arboribus, vt noster hic. Atq; hinc, vbi adoleuerint illi vultures, assueto illo, & quo prius alebantur cibo, vescuntur.
47 Aquilæ Iouis armigeræ, altiuolæ.
48 Accipitres.
49 Quo exclusa & tenella progenies.
50 Portu in sinu Baiano, potius à curuo quod Lacones Caietam vocant, quàm ab Æneæ nutrice dicto *Virg. Æneid. 7.*
Caieta.
51 Vrbis editæ vtpote in monte sitæ, in Sabinis ad lapidem ab vrbe XVI. *Tiuoli.*
52 Sat. 3. v. 190.
53 Ex Ægypto, Numidia, &c.
54 Prænestæ vel Romæ.
55 Tiburi, vel etiā Romæ.

Vt

Vt ſtrado vincebat Capitolia noſtra[56] *Poſides.*
Dum ſic ergo[57] *habita Centronius, imminuit rem,*
[58] *Fregit opes, nec parua tamen menſura relicta*
Partis erat, totam hanc [58] *turbauit filius amens,*
Dum meliore nouas attollit marmore villas
Quidam ſortiti[59] *metuentem* [60] *ſabbata patrem,*
[61] *Nil prater nubes, & cœli* [62] *numen adorãt,*
Nec diſtare putant humana carne[63] *ſuillam,*
Qua pater abſtinuit, mox & [64] *præputia ponunt:*
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Iudaicũ ediſcunt, & ſeruant ac metuũt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine [65] *Moſes:*
[66] *Non monſtrare vias, eadem niſi ſacra colenti:*
Quæſitum ad fontem ſolos deducere[67] *verpos.*
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quaq; fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamẽ iuuenes imitantur cætera, ſolã

56 Claudij Cæſaris eunuchus & libertus, qui balneas exſtruxit magnificas in litore Baiano.
57 Extruxit ædificia quæ habitet.
58 Abſumpſit, dilapidauit.
59 Superſtitioſè colentem. *Ethnicè.*
60 Septimum quemq; diem qui Iudæis *ſabbatum*, ceſſatio eſt.
61 Quippe inter precandum cœlum ſuſpicientes vnum tantum Deum agnoſcunt Iudæi. *Nihil ſolã vnumq; numen intelligunt, &c.* Tacit. 5. hiſt.

Nubila de laquearibus exſpectatis, &c. Tertullian. in Apologetico, & hinc præter Iudæos iactatus Socrates ab Ariſtophane in Nubibus. 62 Alij *Lumen* legunt, ſed vide notam præcedentem. 63 Qua abſtinent Iudæi ex inſtituto veteri, ὅτι δ' ὑχλεῖ μὴ, ἀ μηρύκατα οὐ δολιεχὴ ἢ βαεχὺ δόντας. Philo. Iud. lib. de Agric. vide Sat. v. 161. 64 Circumciduntur. 65 Propheta ex ſacra pagina notus. 66 Non niſi eandem profeſſis religionem præſtare officium viam vel fontem monſtrandi ceu aliud quoduis. 67 Circumciſos Iudæos ob renudatam veſpam ab ἔρπειν Lumbrico, vide I. C. Scal. 1. lib. de cauſis L. L. 28.

68 A parentibus instituuntur.
69 Auaritia, vel generaliter, omne vitium.
70 Frugalitatis.
71 Peruigil draco custos aureorum malorum in horto Hesperidum filiarum Atlantis.
72 Draco apud Colchos in Pōto aurei velleris à Phryxo suspēsi custos.
*Metaph. à fabrili arte.
73 Sup. essi vel, animi felices, Hellenismus.
74 Qui neminē pauperem iudicant beatū.
75 Triparcæ huius & sordidæ auaritiæ principia & præcepta. vide à Theophrasto expressa in characteribus Eth. περὶ μικρολογίας, & περὶ βδελυρίας.
76 Cibi demensi φειδωλίᾳ μίξῃ. Theoph. περὶ βδελυρίας.
77 E mucore.
78 Cibum è variis minatim concisis.
79 Septembri.

Inuiti quoq; auaritiā exercere [68] *iubentur.*
Fallit enim [69] vitium specie [70] virtutis & vmbra,
Cum sit triste habitu, vultuq; & veste seuerum
Nec dubie tāquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas seruet easdem
[71] *Hesperidum serpens, aut* [72] *Ponticus, adde quod hunc de*
Quo loquor egregium populus putat, atque verendum
Artificem, quippe his crescunt patrimonia *fabris,*
Sed crescunt quocunq; modo, maioraq; fiunt
Incude assidua, semperq; ardente *camino.*
Et pater ergo [73] *animi felicis credit auaros*
Qui mirantur opes, [74] *qui nulla exēpla beati*
Pauperis esse putant: iuuenes hortantur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sūt quædā vitiorū elementa, his protin[9] *illos*
Imbuit, & cogit [75] *minimas edisscere sordes:*
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Seruorum ventre. [76] *modio castigat iniquo*
Ipse quoq; esuriens: neque enim omnia sustinet vnquam
Mucida [77] *cœrulei, panis consumere frusta,*
Hesternum solitus medio seruare [78] *minutal*

Digitized by Google

79 *Septembri, nec non differre in tempora cœnæ*
Alterius 80 *concham, æstiui cum parte* 81 *lacerti*
82 *Signatam, vel dimidio, putríque siluro,*
Filáque sectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis 83 *de ponte negabit.*
Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris egenti viuere fato.
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit:
Et minus hanc optat, qui non habet. *ergo paratur*
Altera villa tibi, cum rus nõ sufficit vnum,
Et proferre libet fines, maiórque videtur
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta & densa montem qui canet 84 *oliua:*
Quorum si pretio dominus nõ vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassoque famelica collo
Armenta ad virides huius mittũtur aristas:
Nec prius inde domum, quàm tota 85 *noualia saltus*
In ventres abeant, vt credas falcibus actũ.
Dicere vix possit, quàm multi talia plorent,
Et quot venales 86 *iniuria fecerit agros,*
**Sed qui sermones? qua fœda buccina fama?*
Quid nocet hoc? inquit, 87 *tunicam mihi malo lupini.*
Quam si me toto laudet vicinia pago

79 Quo mense obsonia citissime corrumpuntur.
80 Sat. 3. v. 293.
81 Piscicul.
82 Signo appositio ad fraudes seruorum cauendas.
83 Mendicus, Sat. 4. 116.
84 Oleis flore candidis.
85 Noualis segetes & fructus depascantur macri lassique boues.
86 Potentum qui coegere pauperes vendere agros.
Objectio.
87 Siliquam lupini: gumminis. *Populus me sibilat, at mihi plaudo.* Horat.

Inuiti quoq; auaritiã exercere [68] *iubentur.*
Fallit enim [69] vitium ſpecie [70] virtutis & vmbra,
Cum ſit triſte habitu, vultuq; & veſte ſeuerum
Nec dubie tãquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quam ſi fortunas ſeruet eaſdem
[71] *Heſperidum ſerpens, aut* [72] *Ponticus, adde*
quod hunc de
Quo loquor egregium populus putat, atque
verendum
Artificem, quippe his creſcunt patrimonia
*fabris,
Sed creſcunt quocunq; modo, maioraq; fiunt
*Incude aſſidua, ſemperq; ardente camino.
Et pater ergo [73] *animi felicis credit auaros*
Qui mirantur opes, [74] *qui nulla exẽpla beati*
Pauperis eſſe putant: iuuenes hortantur, vt
illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sũt quædã vitiorũ elementa, his protin[9] *illos*
Imbuit, & cogit [75] *minimas diſcere ſordes:*
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.
Seruorum ventre. [76] *modio caſtigat iniquo*
Ipſe quoq; eſuriens: neque enim omnia ſuſtinet vnquam
Mucida [77] *cœrulei, panis conſumere fruſta,*
Heſternum ſolitus medio ſeruare [78] *minutal*

68 A parentibus inſtituuntur.
69 Auaritia, vel generaliter, omne vitium.
70 Frugalitatis.
71 Peruigil draco cuſtos aureorum malorum in horto Heſperidum filiarum Atlantis.
72 Draco apud Colchos in Põto aurei velleris à Phryxo ſuſpẽſi cuſtos.
* *Metaph. à fabrili arte.*
73 Sup. *eſſi vel, animi felices, Helleniſmus.*
74 Qui neminẽ pauperem iudicant beatũ.
75 Triparcæ huius & ſordidæ auaritiæ principia & præcepta. vide à Theophraſto expreſſa in characteribus Eth. περὶ μικρολογίας, & περὶ βδελυρίας.
76 Cibi demenſi φειδωλίᾳ μέτρῳ. Theoph. περὶ βδελυρίας.
77 E mucore.
78 Cibum è variis minatim conciſis.

79 *Septembri,*

[79] *Septembri, nec non differre in tempora cœnæ*
Alterius [80] *concham, æstiui cum parte* [81] *lacerti*
[82] *Signatam, vel dimidio, putríque siluro,*
Filáque sectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis [83] *de ponte negabit.*
Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris egenti viuere fato.
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit:
Et minus hanc optat, qui non habet. *ergo paratur*
Altera villa tibi, cum rus nõ sufficit vnum,
Et proferre libet fines, maiórque videtur
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta & densa montem qui canet [84] *oliua:*
Quorum si pretio dominus nõ vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassoque famelica collo
Armenta ad virides huius mittũtur aristas:
Nec prius inde domum, quàm tota [85] *noualia saltus*
In ventres abeant, vt credas falcibus actũ.
Dicere vix possit, quàm multi talia plorent,
Et quot venales [86] *iniuria fecerit agros,*
**Sed qui sermones? qua fœda buccina fama?*
Quid nocet hoc? inquit, [87] *tunicam mihi malo lupini.*
Quam si me toto laudet vicinia pago

79 Quo mense obsonia citissime corrumpuntur.
80 Sat. 3. v. 293.
81 Piscicul.
82 Signo appositio ad fraudes seruorum cauendas.
83 Mendicus, Sat. 4. 116.
84 Oleis flore candidis.
85 Noualis segetes & fructus depascantur macri lassique boues.
86 Potentum qui coegere pauperes vendere agros.
Objectio.
87 Siliquam lupini ſ. gumminis. *Populus me sibilat, at mihi plaudo.* Horat.

88 Paruæ messis dominum.

89 *Hæc Poëta cum irrisione.*

90 Duce Sabinorum in vrbis partem à Romulo accepto.

91 Aduersus Carthaginenses in Sicilia, Italia, Africa.

92 Epirotarum regem. Molossi autem pars Epiri est.

93 Neque ingrata aut parca nimis videbatur patria quæ tam bene meriti tantulam rependeret mercedem.

94 Duorum iugerum. Plin. 18. l. 2. c.

95 E quibus vnus, &c.

96 Ex serua natus.

97 Filiifamilias ingenuè nati.

98 Fodiendo vel arando.

[88] *Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.*
[89] *Scilicet & morbis & debilitate carebis,*
Et luctum & curã effugies, & tempora vitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur,
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub [90] *Tatio populus Romanus arabat.*
Mox etiam fractis ætate, ac [91] *Punica poſſis*
Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladioſque
[92] *Moloſſos*
Tandẽ pro multis vix iugera bina dabãtur
Vulneribus. merces ea ſanguinis, atq; laboris
Nullis viſa vnquam meritis minor, aut [93] *ingrata.*
Curta fides patriæ: ſaturabat [94] *glebula talis*
Patrẽ ipſum, turbãq; caſa, qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, [95] *vnus*
[96] *Vernala, tres* [97] *domini: ſed magnis fratribus horum*
[98] *A ſcrobe vel ſulco redeuntib. altera cœna*
Amplior, & grandes fumabãt * *pultibus ollæ.*
Nunc modus hic [99] *agri noſtro non ſufficit horto.*
Inde ferè ſcelerum cauſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quam ſæua cupido
[1] *Indomiti cenſus*, nam diues qui fieri vult,
Et cito vult fieri: ſed quæ reuerentia legũ?

* Fiebat plus ex æquis partibus farinæ, frumenti, & fabarum aut hordei. Alex. ab Alex. c. 11. l. 3. Pulte autem non pane vixerunt longo tempore Romani. Plin. l. 18. c. 8. Val. Max. l. 2. c. 5.

99 Priſcorum fundi, id eſt, duorum iugerum.

1 Inſatiabilis, infiniti.

Quis

Quis metus, aut pudor est vnquam properantis auari?

Viuite contenti casulis, & collibus istis
O pueri, [2] *Marsus dicebat & Hernicus olim,*
Vestinúsq; senex panem quaramus aratro,
Qui satis est mensis, laudant hoc [3] *numina ruris,*
Quorum ope, & auxilio grata post munus arista
Cõingunt homines veteris fastidia quercus.
Nil [4] *vetitũ fecisse volet, quem nõ pudet alto*
Per glaciem perone tegi, qui [5] *summouet Euros*
Pellibus inuersis peregrina, ignotáque nobis
Ad scelus, atque nefas quodcunque est, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinũ
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe [6] *ceras,*
Scribe puer, vigila, causas age, perlege [7] *rubras*
Maiorum leges, aut [8] *vitem posce* [9] *libello.*
Sed caput [10] *intactum buxo narésque pilosas*
Annotet & grandes miretur [11] *Lælius alas.*
Dirue Maurorum [12] *Attegias, castella* [13] *Brigantum,*
[14] *Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus*

2 Italiæ pop.
3 *Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus Charniam pingui glandem mutauit arista.*
4 Nihil admittet sceleris cõtra naturæ & pattiæ leges, qui paruo contentus secundũ naturam viuit.
5 Ventorum frigus depellit.
6 Tabulas cereas.
7 Pers. Sat. 5. v. 50.
8 Centurionis munus, qui vitẽ gestabat qua milites puniret. Liuius lib. 57. Plutarch. in Galba. L. Flor. Plin. l. 14. c. 1. &c. Sat. 8. v. 247.
9 Lib. supplice.
10 Pectine è buxo intactum, i, impexum. vt incultus etiam strenuus appareas.
11 Imperator. 12 Mapalia. 13 Britannorum in septentrionali parte Albionis inf. qui aliis *Eboracenses* sunt, aliis *Galwei*.
14 Vt sexagenarius & emeritus signiferi munere seu opibus honoreris, vide Martial. ep. 58. l. 6. f.

Digitized by Google

15 Musculi enim qui retrimentorũ meatus claudunt, animæ per timorem intro fugiente calore & virtute destituti laxant vincula. Aristprobl. & Macrob. Sat. 7. c. 11. quo aureo imbre conspersum ac reprehensum introducit Dionysium Aristophanes in βατραχ.

16 Dimidio pluris quàm stetit.

17 Trans Tiberim enim fœtida opera, vt Sulphurata, & excoriationes exercebantur vide quæ ad Martial. ep. 42. l. 1. b.

Afferat aut longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepido [15] *soluunt tibi cornua ventrem*
Cum lituis audita, pares quod vẽdere possis,
[16] *Pluris dimidio nec te fastidia mercis*
Vllius subeant alleganda [17] *Tiberim vltra,*
Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta, & corium. [18] lucri bonus est odor ex re
Qualibet. *illa tuo sententia semper in ore*
Versetur diis atque ipso Ioue digna, [19] *poëta:*
Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetula [20] *pueris pascentibus assem:*
Hoc discũt omnes ante alpha & beta puella.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem
Sic possum affari: dic ô vanissime, quis te
[21] *Festinare iubet? meliorẽ* [22] *præsto* [23] *magistro*
Discipulum securus abi, vincêris vt Aiax
Præterijt [24] *Telamonem, vt* [24] *Pelea vicit Achilles.*
Parcendum est teneris, [25] *nondum impleuere medullas*

18 Respicit ad notum illud Vespasiani de vectigali è lotio. Suet. Vespas. c. 23. 19 Ennij ab Euripidis Bellerophonte sumptum. qui tamen hoc Ironicè dixit. 20 Parvulis. Sat. 3. 143.
21 Ante omnes auaritiâ filium inquinare. 22 *Ile vvarrand him.* 23 Te patre qui docuisti. 24 Vt illi patres suos fortitudine, ita te filius tuus auaritiâ, nequitiâ, & omni scelere superabit. 25 Vitia patria nondum firmam ætatem nacta sunt.

Natiua

Digitized by Google

Natiua mala nequitiæ: cum pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendit periuria summa
Exiguâ, Cereris [27] *tangens aramq; pedemq;*
[28] *Elatam iam crede nurum, si limina vestra*
[29] *Mortifera cum dote subit,* [30] *quibus illa premetur*
Per somnum digitis? nam qua terrâq; mariq;
Acquirenda putes, breuior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. [31] hæc ego nunquam
Mandauit dices olim, nec talia suasi.
[32] *Mentis causa mala tamen est & origo penes te.*
Nam qui quis magni census præcepit amorē,
Et [33] *lauo monitu pueros producit auaros,*
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem si reuoces, subsistere nescit,
Et te contempto rapitur, mediisque relictis.
Nemo satis credit tantū delinquere, quātū
Permittas, [34] adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis iuueni [35] *stultū, qui donet amico,*
Qui paupertatem leuet attollátq; propinqui,
Et spoliare doces, & [36] *circumscribere, & omni,*

26 Nouaculæ ad barbam radendam, ideſt, vbi adoleuerit.
27 Iurantibus aram tangere mos erat.
28 Proculdubio vx rem ſuã filius tuus veneno peremptam ad funus efferet.
29 Quanta ſit illi exitij cauſa.
30 Aconito infectis quibus ſi mulier s genitalia tractentur præſentanea mors eſt. hoc Calpurnio Beſtiæ obiecit M Cæcilius.
* Neque enim res ardua eſt perpetrare ſcelus aliquod magnum. præceps eſt ad ſcelus via.
31 *Excuſat pater.*
32 *Reſpondet Pœta.*

33 Iniquo, inhoneſto. 34 Etiam vltra patris præcepta peccandi licentiam ſibi arrogabunt.
35 Eum eſſe ſtultum qui donet amico.
36 Fraude excipere.

Digitized by Google

Virgo fuit:[20] *ceras nunc*[21] *hac dictãte puſillas*
Implet, & ad mœchum dat[22] *eiſdem ferre*[23] *cinadis*
Sic natura iubet, velocius & citius nos
Corrumpent vitiorum exẽpla domeſtica, magnis[24]
Cum ſubeant animos autoribus. *vnus, & alter*
Forſitan[25] *hæc ſpernant iuuenes, quibus arte benigna*
Et[26] *meliore luto finxit præcordia Titan:*
Sed reliques[27] *fugienda patrum veſtigia dicunt,*
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur[28] *damnis. huiuſce etenim vel*
Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti. quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac prauis omnes ſumus, *&*[29] *Catilinam*
Quocunq; in populo videas, quocũq; ſub axe:
Sed nec[30] *Brutus erit, Bruti nec auunculus vſquam.*
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt. *procul hinc, procul inde*[31] *puella*
Lenonum, & cantus pernectantis paraſiti.

20 Tabellas ad mœchum.
21 Matre ſuo exemplo præmonſtrante, *vel ſimpliciter* dictante.
22 Quibus mater dederat.
23 Miniſtris turpibus.
24 Parentibus & maioribus.
25 Declinẽt parentum vitia.
26 Prometheus Titanis nepos qui homines è luto formaſſe fingitur ἐσθ' ὁτε μεμφθεὶς Ἐπλασε, κ' ἐκ πηλοῦ γένος. Callimach. i. quibus Deus ingenium dedit ad virtutẽ pronius.
27 Praua exempla.
28 Sceleribus quæ te & filios perdent.
29 Malos & patriã euertere conatos, qualis fuit Catilina.
30 Boni & patriæ aſſertores, qualis erat M. Brutus, & Caro Vtic. frater Seruiliæ matris Bruti.
31 Meretrices, & paraſiti in alea, vino & laſciuis cantibus peritiſſimi.

Maxima

Maxima debetur puero reuerentia: *si quid*
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
Sed[32] *peccaturo obsistat tibi filius infans.*
Nam si quid dignum censeris fecerit[33] *ira,*
(Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum
Nec vultu dederit, morũ quoq; filius) & cùm
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
[34] *Corripies nimirum & castigabis*[35] *acerbo*
Clamore, ac post hæc[36] *tabulas mutare parabis.*
[37] *Vnde tibi frontem libertatémq; parentis,*
Cum facias peiora senex? vacuúmq; cerebro
[38] *Iampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?*
[39] *Hospite venturo cessabit nemo tuorum:*
[40] *Verre pauimentum, nitidas ostende columnas,*
[41] *Arida cum tota descendat aranea tela,*
Hic[42] *lauet argentum, vasa*[43] *aspera tergeat alter,*
Vox domini fremit instantes, virgámque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientes amici.
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
Semodio scobis hæc emendat seruulus vnus:
Illud non agitas vt sanctam filius omni
Aspiciat, sine labe domum vitióque carentẽ?
Gratum est.[44] quod patriæ ciuem, populóque dedisti,
Si facis, vt patriæ sit idoneus, *vtilis agnis.*

32 Ne peccet in illius malum exemplum.
33 Notâ Censoris.
34 *Iron.*
35 Acri increpatione.
36 Tab. Testamenti mutare, & eum exheredare.
37 Sup. sumes?
38 Et tibi quasi phrenetico adhibenda est, occipitio inciso, Cucurbita Ang. *a cuppi-glasse.*
39 Vt hospitem excipias, domũ nitidam esse curas, cur non & sanctam?
40 Vox tua fremit. *Verre pauimentum*, &c.
41 Aridis gaudens.
42 Alij legunt, *Leue argentum.*
43 Cælata, & signis insculpta.
44 Quod filiũ genueris.

Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim interierit, quibus artibus,
& quibus hunc tu
*Moribus instituas. [a] *serpẽte Ciconia pullos*
Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta:
[45] *Illi eadem sumptis quarunt animalia pennis.*
Vultur [46] iumento, & canibus, crucibusq; relictis
Ad fœtus properat partemq; cadaueris affert:
Hic est ergo cibus magni quoq; vulturis, & se
Pascentis, propria cum iã facit arbore nidos.
[b] Sed leporem, aut capream [47] famula Iouis, & [48] generosa
In saltu venantur aues, tunc prada cubili
Ponitur: inde autem, cum se matura leuabit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam
Quam primùm [49] rupto pradam gustauerit ouo
Ædificator erat Centronius, & modo [50] curuo
Litore Caieta summa nunc [51] Tiburis arce,
Nunc [52] Pradestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Gracis [53] longeq; petitis
Marmoribus vincens [54] Fortuna, atq; [55] Herculis ædem:

* a *Malis ne, exemplo & Vultur, an* *b *Bonis exemplo Aquila & accipitrum.*

45 Pulli iam pennati.

46 A cadaueribus iumenti, canum, aut furum in cruce pendentium prædam refert vultur ad pullos quem in excelsissimis rupibus ædificare scribit Plin. l. 10 c. 6. non in arboribus, vt noster hic. Atq; hinc, vbi adoleuerint illi vultures, assueto illo, & quo prius alebantur cibo, vescuntur.

47 Aquilæ Iouis armigeræ, altiuolæ.

48 Accipitres.

49 Quo exclusa & tenella progenies.

50 Portu in sinu Baiano, potius à curuo quod Lacones Caietam vocant, quàm ab Æneæ nutrice dicto *Virg. Æneid. 7.* Caieta.

51 Vrbis editæ vtpote in monte sitæ, in Sabinis ad lapidem ab vrbe XVI. *Tiuoli.*

52 Sat. 3. v. 190.

53 Ex Ægypto, Numidia, &c.

54 Prænestæ vel Romæ.

55 Tiburi, vel etiã Romæ.

Vt

Digitized by Google

Vt ſtrado vincebat Capitolia noſtra[56] *Poſides.*
Dum ſic ergo[57] *habita Centronius, imminuit rem,*
[58] *Fregit opes, nec parua tamen menſura relicta*
Partis erat, totam hanc [58] *turbauit filius amens,*
Dum meliore nouas attollit marmore villas
Quidam ſortiti[59] *metuentem* [60] *ſabbata patrem,*
[61] *Nil prater nubes, & cœli* [62] *numen adorãt,*
Nec diſtare putant humana carne[63] *ſuillam,*
Qua pater abſtinuit, mox & [64] *præputia ponunt:*
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Iudaicũ ediſcunt, & ſeruant ac metuũt ius,
Tradidit arcano quodcunque volumine [65] *Moſes:*
[66] *Non monſtrare vias, eadem niſi ſacra colenti:*
Quæſitum ad fontem ſolos deducere[67] *verpos.*
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quæq; fuit lux
Ignaua, & partem vitæ non attigit vllam.
Sponte tamẽ iuuenes imitantur cætera, ſolã

56 Claudij Cæſaris eunuchus & libertus, qui balneas exſtruxit magnificas in litore Baiano.
57 Extruxit ædificia quæ habiter.
58 Abſumpſit, dilapidauit.
59 Superſtitioſè colentem. *Ethnicè.*
60 Septimum quemq; diem qui Iudæis *ſabbatum*, ceſſatio eſt.
61 Quippe inter precandum cœlum ſuſpicientes vnum tantum Deum agnoſcunt Iudæi. *Nil præter ſola nubes, & cœli vnumq; numen intelligunt, &c.* Tacit. 5. hiſt.

Nubila de laquearibus exſpectatis, &c. Tertullian. in Apologetico, & hinc præter Iudæos iactatus Socrates ab Ariſtophane in Nubibus. 62 Alij *Lumen* legunt, ſed vide notam præcedentem. 63 Qua abſtinent Iudæi ex inſtituto veteri, ὑπὸ δυσκλεοῦς μύθου, ὃ μιαρύκατος ὗς ἔδοντος ἐκ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ. Philo. Iud. lib. de Agric. vide Sat. v. 161. 64 Circumciduntur. 65 Propheta ex ſacra pagina notus. 66 Non niſi eandem profeſſis religionem præſtare officium viam vel fontem monſtrandi ceu aliud quoduis. 67. Circumciſos Iudæos ob renudatam veſpam ab ἴσπιν Lumbrico, vide I. C. Scal. 1. lib. de cauſis LL. 28.

68 A parentibus instituuntur.
69 Auaritia, vel generaliter, omne vitium.
70 Frugalitatis.
71 Peruigil draco custos aureorum malorum in horto Hesperidum filiarum Atlantis.
72 Draco apud Colchos in Pō to aurei velleris à Phryxo suspēsi custos.
*Metaph. à fabrili arte.
73 Sup. esse vel, animi felices, Hellenismus.
74 Qui neminē pauperem iudicant beatū.
75 Triparcæ huius & sordidæ auaritiæ principia & præcepta. vide à Theophrasto expressa in characteribus Eth. περὶ μικρολογίας, & περὶ βδελυρίας.
76 περὶ βδελυρίας.

Inuiti quoq; auaritiā exercere [68] *iubentur.*
Fallit enim [69] vitium specie [70] virtutis & vmbra,
Cum sit triste habitu, vultuq; & veste seuerum
Nec dubie tāquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas seruet easdem
[71] *Hesperidum serpens, aut* [72] *Ponticus, adde quod hunc de*
Quo loquor egregium populus putat, atque verendum
*Artificem, quippe his crescunt patrimonia *fabris,*
Sed crescunt quocunq; modo, maioraq; fiunt
*Incude assidua, semperq; ardente *camino.*
Et pater ergo [73] *animi felicis credit auaros*
Qui mirantur opes, [74] *qui nulla exēpla beati*
Pauperis esse putant: iuuenes hortantur, vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sūt quadā vitiorū elementa, his protin[9] *illos*
Imbuit, & cogit [75] *minimas edisce sordes:*
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Seruorum ventre. [76] *modio castigat iniquo*
Ipse quoq; esuriens: neque enim omnia sustinet vnquam
Mucida [77] *cœrulei, panis consumere frusta,*
Hesternum solitus medio seruare [78] *minutal*

76 Cibi demensi φειδωλίᾳ μίξῳ. Theoph.
77 E mucore.
78 Cibum è variis minatim concisis.

[79] *Septembri,*

[79] *Septembri, nec non differre in tempora cœnæ*
Alterius [80] *concham, æstiui cum parte* [81] *lacerti*
[82] *Signatam, vel dimidio, putríque siluro,*
Filáque sectiui numerata includere porri.
Inuitatus ad hæc aliquis [83] *de ponte negabit.*
Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cùm sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris egenti viuere fato.
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit:
Et minus hanc optat, qui non habet. *ergo paratur*
Altera villa tibi, cum rus nõ sufficit vnum,
Et proferre libet fines, maiórque videtur
Et melior vicina seges, mercaris & hanc, &
Arbusta & densa montem qui canet [84] *oliua:*
Quorum si pretio dominus nõ vincitur vllo,
Nocte boues macri, lassoque famelica collo
Armenta ad virides huius mittũtur aristas:
Nec prius inde domum, quàm tota [85] *noualia sauos*
In ventres abeant, vt credas falcibus actũ.
Dicere vix possit, quàm multi talia plorent,
Et quot venales [86] *iniuria fecerit agros,*
**Sed qui sermones? quæ fœda buccina fama?*
Quid nocet hoc? inquit, [87] *tunicam mihi malo lupini.*
Quam si me toto laudet vicinia pago

79 Quo mense obsonia citissime conrumpuntur.
80 Sat. 3. v. 293.
81 Piscicul.
82 Signo appositio ad fraudes seruorum cauendas.
83 Mendicus, Sat. 4. 116.
84 Oleis flore candidis.
85 Noualis segetes & fructus depascantur macri lassique boues.
86 Potentum qui coegere pauperes vendere agros.
*Objectio.
87 Siliquam lupini i. gumminis. *Populus me sibilat, at mihi plaudo.* Horat.

88 Paruæ messis dominum.

89 *Hæc Poëta cum irrisione.*

90 Duce Sabinorum in vrbis partem à Romulo accepto.

91 Aduersus Carthaginēses in Sicilia, Italia, Africa.

92 Epirotarum regem. Molossia autem pars Epiri est.

93 Neque ingrata aut parca nimis videbatur patria quæ tam bene meriti tantulam rependeret mercedem.

94 Duorum iugerum Plin. 18. l. 2. c.

95 E quibus vnus, &c.

96 Ex serua natus.

97 Filiifamilias ingenuè nati.

98 Fodiendo velarando.

88 *Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.*
89 *Scilicet & morbis & debilitate carebis,*
Et luctum & curã effugies, & tempora vitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur,
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub 90 *Tatio populus Romanus arabat*
Mox etiam fractis ætate, ac 91 *Punica poſſis*
Prælia, vel Pyrrhum immanem gladioſque
92 *Moloſſos*
Tandẽ pro multis vix iugera bina dabãtur
Vulneribus. merces ea ſanguinis, atq; laboris
Nullis viſa vnquam meritis minor, aut 93 *ingrata.*
Curta fides patriæ: ſaturabat 94 *glebula talis*
Patrẽ ipſum, turbãq; caſa, qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebant quatuor, 95 *vnus*
96 *Vernula, tres* 97 *domini: ſed magnis fratribus horum*
98 *A ſcrobe vel ſulco redeuntib. altera cœna*
Amplior, & grandes fumabãt * *pultibus ollæ.*
Nunc modus hic 99 *agri noſtro non ſufficit horto.*
Inde ferè ſcelerum cauſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quam ſæua cupido
1 *Indomiti cenſus*, nam diues qui fieri vult,
Et cito vult fieri: ſed quæ reuerentia legũ?

* Fiebat plus ex æquis partibus farinæ, frumenti, & fabarum aut hordei. Alex. ab Alex. c. 11. l. 3. Pulte autem non pane vixerunt longo tempore Romani. Plin. l. 18. c. 8. Val. Max. l. 2. c. 5.

99 Priſcorum fundi, id eſt, duorum iugerum.

1 Inſatiabilis, infiniti.

Quis

Quis metus, aut pudor est vnquam properantis auari?

Viuite contenti casulis, & collibus istis
O pueri, [2] *Marsus dicebat & Hernicus olim,*
Vestinúsq; senex panem quaeramus aratro,
Quis satis est mensis, laudant hoc [3] *numina ruris,*
Quorum ope, & auxilio grata post munus aristа
Cõtingunt homines veteris fastidia quercus.
Nil [4] *vetitũ fecisse volet, quem nõ pudet alto*
Per glaciem perone tegi, qui [5] *summouet Euros*
Pellibus inuersis peregrina, ignotáque nobis
Ad scelus, atque nefas quodcunque est, purpura ducit.
Hac illi veteres praecepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinũ
Clamosus iuuenem pater excitat: accipe [6] *ceras,*
Scribe puer, vigila, causas age, perlege [7] *rubras*
Maiorum leges, aut [8] *vitem posce* [9] *libello.*
Sed caput [10] *intactum buxo narésque pilosas*
Annotet & grandes miretur [11] *Lalius alas.*
Dirue Maurorum [12] *Attegias, castella* [13] *Brigantum,*
[14] *Vt locupletem aquilam tibi sexagesimus annus*

2 Italiæ pop.
3 *Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus Charniam pingui glandem mutauit arista.*
4 Nihil admitteret sceleris cõtra naturæ & patriæ leges, qui paruo contentus secundũ naturam viuit.
5 Ventorum frigus depellit.
6 Tabulas cereas.
7 Pers. Sat. 5. v. 90.
8 Centurionis munus, qui vitẽ gestabat qua milites puniret. Liuius lib. 57. Plutarch. in Galba. L. Flor. Plin. l. 14. c. 1. &c. Sat. 8. v. 247.
9 Lib. supplice.
10 Pectine è buxo intactum, i, impexum. vt incultus etiam strenuus appareas.
11 Imperator. 12 Mapalia. 13 Britannorum in septentrionali parte Albionis inf. qui aliis *Eboracenses* sunt, aliis *Galdvei*.
14 Vt sexagenarius & emeritus signiferi munere seu opibus honoreris, vide Martial. ep. 58. l. 6. f.

Digitized by Google

15 Musculi enim qui retrimentorũ meatus claudunt, animæ per timorem intro fugiente calore & virtute destituti laxant vincula. Aristprobl. & Macrob. Sat. 7. c. 11. quo aureo imbre conspersum ac reprehensum introducit Dionysium Aristophanes in βατραχ.

16 Dimidio pluris quàm stetit.

17 Trans Tiberim enim fœtida opera, vt Sulphurata, & excoriationes exercebantur vide quæ ad Martial. ep. 42. l. 1. b.

Afferat aut longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepido [15] *soluunt tibi cornua ventrem*
Cum lituis audita, pares quod vĕdere possis,
[16] *Pluris dimidio nec te fastidia mercis*
Vllius subeant alleganda [17] *Tiberim vltra,*
Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta, & corium. [18] lucri bonus est odor ex re
Qualibet. *illa tuo sententia semper in ore*
Versetur diis atque ipso Ioue digna, [19] *poëta:*
Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetula [20] *pueris poscentibus assem:*
Hoc discũt omnes ante alpha & beta puella.
Talibus instantem monitis quemcunque parentem
Sic possum affari: dic ô vanissime, quis te
[21] *Festinare iubet? meliorĕ* [22] *præsto* [23] *magistro*
Discipulum securus abi, vincêris vt Aiax
Præterijt [24] *Telamonem, vt* [24] *Pelea vicit Achilles.*
Parcendum est teneris, [25] *nondum impleuere medullas*

18 Respicit ad notum illud Vespasiani de vectigali è lotio. Suet. Vespas. c. 23. 19 Ennij ab Euripidis Bellerophonte sumptum. qui tamen hoc Ironicè dixit. 20 Parvulis. Sat. 3. 143.
21 Ante omnes auaritiâ filium inquinare. 22 *Ile vvarrand him.* 23 Te patre qui docuisti. 24 Vt illi patres suos fortitudine, ita te filius tuus auaritiâ, nequitiâ, & omni scelere superabit. 25 Vitia patria nondum firmam ætatem nacta sunt.

Natiua

Natiua mala nequitia: cum pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendit periuria summa
Exiguâ, Cereris [27] *tangens aramq; pedemq;*
[28] *Elatam iam crede nurum, si limina vestra*
[29] *Mortifera cum dote subit,* [30] *quibus illa premetur*
Per somnum digitis? nam qua terrâq; mariq;
Acquirenda putes, breuior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. [31] hac ego nunquam
Mandauit dices olim, nec talia suasi.
[32] *Mentis causa malæ tamen est & origo penes te.*
Nam qui quis magni census præcepit amorē,
Et [33] *læuo monitu pueros producit auaros,*
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo: quem si reuoces, subsistere nescit,
Et te contempto rapitur, meliúsque relictis.
Nemo satis credit tantū delinquere, quātū
Permittas, [34] adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis iuueni [35] *stultū, qui donet amico,*
Qui paupertatem leuet attollátq; propinqui,
Et spoliare doces, & [36] *circumscribere, & omni,*

26 Nouaculæ ad barbam radendam, ideſt, vbi adoleuerit.
27 Iurantibus aram tangere mos erat.
28 Proculdubio vx rem suā filius tuus veneno præmptam ad funus efferet.
29 Quanta sit illi exitij causa.
30 Aconito infectis quibus si mulier s genitalia tractentur præsentanea mors est, hoc Calpurnio Bestiæ obiecit M. Cæcilius.
* Neque enim res ardua est perpetrare scelus aliquod magnum. præceps est ad scelus via.
31 *Excusat pater.*
32 *Respondet Poëta.*

33 Iniquo, inhonesto. 34 Etiam vltra patris præcepta peccandi licentiam sibi arrogabunt.
35 Eum esse stultum qui donet amico.
36 Fraude excipere.

Digitized by Google

37 Quas diuitias tu amas, quantum Decij pater & filius patriam qui se pro legionibus Romanis deuouerunt. Sat. 8. v. 258.

Crimine diuitias acquirere,[37] *quarum amor in te est,*
Quantus erat patria Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas,[38] *si Gracia vera,*[39] *Menœceus.*

38 Sat. 10. v. 174.

In quarum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella cadunt.

39 Qui oraculi monitu edoctus Thebas nō capi posse si se deuoueret, gladio se transfixit. Papin. x. I. Thebaidos. & Philostratus l. Icon. I. λέγεται δὲ καὶ περὶ τοῦ Μενοικέως λέγειν, &c.

Continuò, tanquam tubicen surrexerit una.
Ergo[41] *ignem, cuius scintillas ipse dedisti,*
Flagrantē latè & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero,[42] *trepidumq; magistrum*
In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis[43] *genesis tua, sed*[44] *graue tardas*
Expectare[45] *colos, morieris*[46] *stamine nondū*
Abrupto: iam nunc obstas, & vota moraris,
Iam torquet iuuenem longa &[47] *ceruina senectus.*
Ocyus[48] *Archigenem quare, atq; eme*[49] *quod Mithridates*
Composuit, si vis[50] *aliam decerpere ficum,*

40 Hanc de Cadmo fabulā, vide in *Metamorph. Ouid.* 1. *l.*

41 Auaritiæ flammam.

42 Filius te patrem tollet vt leo magistrum suum Domitiani tempore. Martial. li. Spect. 10. ep.

43 Ætatis tuæ longitudo ex horoscopo natiuitatis tuæ inquiratur à filio. *Patrios inquirat in annos Filius.* Ouid.

44 Graue erit filio tuo expectare fatum tuum.

45 Parcarum. 46 Naturalis vitæ modo.

47 Longæua vt cerui; filio nimis longa visa.

48 Medicum. 49 Antidotum, Sat. 6. vlt. lin.

50 Alium videre autumnum.

Atque

Atque [51] *alias tractare rosas, medicamen habendum est.*
Sorbere ante cibum quod debeat aut [52] *pater, aut rex.*
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla [53] *theatra.*
Nulla æquare queas prætoris [54] *pulpita lauti:*
Si spectas quanto capitis discrimine constant
Incrementa domus, & ata multus in arca
Fiscus, & [55] *ad vigilem ponendi Castora nummi,*
[56] *Ex quo Mars vltor galeam quoque perdidit, & res*
Non potuit seruare suas ergo [57] *omnia Flora*
Et [58] *Cereris licet &* [59] *Cybeles* [60] *aulæa relinquas,*
[61] *Tantò maiores humana negotia ludi.*
An magis oblectant animum iactata [62] *petauro*
Corpora? [63] *quique solent rectum descendere funem?*
Quã tu, [64] *Corycia semper qui puppe moraris*
Atque habitas Coro semper tollendus, & Austro

51 Aliud videre v.1.in alium annum viuere.
52 Qui malos habet filios.
53 Qui malos habet subditos.
54 Ludos scenicos.
55 Ad templum Castoris, ex more diuitum qui thesauros in templis deponere soliti erant, quasi iã securi de iis quæ Deorũ tutelæ credidissent. ἴσως γὰρ τοῖς παλαιοῖς τὰ χρήματα ἐν τοῖς ἱεροῖς ταμιεύοντο. Thucydides scholiastes.
56 Ex quo in templo Martis compilatæ fuerunt arcæ, ipsiusque Dei galea furto surrepta. vide Martial. ep.7.l.6.& Anthologiæ l.2.c.25.de Eutychida. 57 Floralia.Pers. Sat.5 178. 58 Ludos Cereales,vide Ang.Politiani misc.c.85. 59 Megalesia. 60 Sat.6.v.69. 61 Hæc auarorum hominum negotia,& immodici labores ad augendam omni modo rem,in tantum superant omnia ludorum genera. 62 Rotâ vel circulo ligneo per quem saltando se iactabant Petauristæ. Manilius lib. 3. ubique Scalig. 63 Funambuli. 64 E Cilicia. Corycus autem promontorium seu mons Ciliciæ in quo antrum Coryceum, vbi optimum nascitur crocum.Est & nomen promontorij Cretæ.

Digitized by Google

*Perditus * ac vilis sacci mercator [65] olentis,*
Qui gaudes pingui antiquæ de litore Cretæ
[66] Passum & [67] municipes Iouis aduexisse lagenas?
[68] Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat, [69] brumámque famemque
Illa reste cauet: tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius, aspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: [70] plus hominum est iam
In pelago. veniet classis quocunque vocarit
Spes lucri, nec [71] Carpathiũ, [72] Getulaq; tantũ
Æquora transiliet. sed longè [73] Calpe relicta
Audiet Herculeo [74] stridentem gurgite solem.
Grande opera pretium est, vt in so [75] folle reuerti
Inde domũ possit, tumidaq; superbus aluta,
[76] Oceani monstra, & [77] iuuenes vidisse marinos.
Nec vnus mentes agitat furor. [78] *ille* [79] *sororis*

*Alij legunt à Siculo.

65 Olentis mercem aliquam fœtidam.

66 Liquorem ex vuis ad solē passis. Columella 32.c.39.

67 Vinum Cretense in lagenis. Iuppiter enim in Creta natus est, ita Sat.4.v.33. siluros appellauit Crispini municipes.

68 Funambuli tamen & petauristæ hos subeunt labores & pericula quòsibi ad vitã necessaria acquirant: tu, vt immodica & superflua tanto iis insanior es & dementior. 69 Frigus brumæ. 70 Plures nauigant iam quàm terram colunt. 71 Extremum maris mediterranei à Carpathe insula denominatum. 72 Libyca.

73 Altera ex Herculis columnis in Hispania sita. Gibraltar. Altera in Africa sita, Abyla, hoc est Nautæ qui longe post se reliquerunt Herculis columnas audient in mari Atlantico, &c.

74 Quem Posidonius philosophus atque è poëtis nonnulli finxerunt occidentem in æquore stridere vti candens ferrum in aqua.

75 Sacculo è corio nummis pleno. 76 Monstra natantia, Horat.1.lod.1.cete balænas. 77 Tritonas & Sirenas.

78 Orestes, vt est apud Euripidem. 79 Electræ.

In

In manibus vultu [80] *Eumenidum terretur, &* [81] *igni:*
[81] *Hic boue percusso mugire Agamemnona credit,*
Aut Ithacum. [83] parcat tunicis licèt, atque lacernis,
[84] Curatoris eget, qui nauem mercibus implet
Ad summum latus, & [85] tabula distinguitur vnda,
Cum sit causa mali tanti, & discriminis huius
[86] *Cõcisi argenti in titulos, faciesq; minutas.*
Occurrunt nubes, & fulgura: soluite funem
[87] *Frumenti dominus clamat, piperisq; coemptor:*
Nil color hic cœli, nil [88] *fascia nigra minatur*
[89] *Æstivum tonat infelix, ac forsitan ipsa*
Nocte cadet fractis trabibus fluctuq; premetur
Obrutus, & [90] *zonam læua morsuq; tenebit.*
Sed cuius votis modò non sufficerat aurum
Quod [91] *Tagus & rutila voluit* [92] *Pactolus arena,*
Frigida [93] *sufficient velantes inguina panni,*
Exiguúsq; cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat, & [94] *picta se tempestate tuetur.*
Tantis parta malis, cura maiore, metuúque

[80] Furiarũ, quas vbi Orestes placasset, nominauit Eumenidas à benenolentia Sophocl. in Oedipode in Colono.
[81] Facibus.
[82] Aiax apud Sophocl. mente captus duos boues pro Agamemnone & Vlysse flagellat.
[83] Etsi non laceret vestes more furiosorum mercator.
[84] Tamen insanus est, hominibus verò nequam & malè sanis interdici bonis solebat, curatore dato.
[85] Sat. 12. v. 58.
[86] Nummi titulis & imaginibus principum signati.
[87] Mercator.
[88] Atræ nubis circulus.
[89] Breuis temporis est hoc tonitru quale æstiuum solet è calore.
[90] Cingulum in quo nummi reconditi lævâ manu vel ore tenebit mordicus, dum dextrâ dirigit tabulam cui innititur.
[91] Auriferi fluuij in Lusitania. —[92] — & Lybia.
[93] Post naufragium.
[94] Sat. 12. v. 28. & Pers. Sat. 1. v. 89.

Seruantur: misera est magni custodia cen-
sus.
Dispositus prudiues[95] *hamis vigilare cohor-*
tem
Seruorum noctu[96] *Licinius iubet, attonitus*
pro
[97]*Electro*[98]*signisq; suis, Phrygiaq; columna,*
Atq;[99]*ebore, &*[1] *lata testudine.*[2] *dolia nudi*
Non ardent[3]*Cynici: si fregeris, altera fiet*
Cras domus, aut eadem[4] *plumbo commissa*
manebit.
Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
[5]*Magnum habitatorem*, quanto [6] felicior
hic, qui
Nil cuperet, quàm qui [7] totum sibi posce-
ret orbem,
Passurus gestis aquanda pericula rebus.
[8]Nullũ numen abest si sit prudentia, sed te
Nos facimus Fortuna deam. mensura ta-
men quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis atq; fames & frigora pos-
cunt,
Quantum[9] *Epicure tibi paruis sufficit in*
hortis,

[95] Vncis ferreis. Turneb. 19. 23. vasa aquaria intelligit in promptu ad extinguenda incendia ab hama, cum hamus penultimam habeat longam. ἄμμις κρήνης, &c. Plutarch. de animalium industriâ, & Plin. Iul ep. 10. L. nã salutem. § vt curam Π. de off. Præf vigilum. Vt curam adhibeant omnes inquilinos admonere, ne negligentiâ aliquâ incendij casus oriatur, præterea vt aquam vnusquisque in cœnaculo habeat, iubetur admonere. [96] Dives, Sat. 2. Pers. [97] Poculis ex electro. [98] Statuis. [99] Sat. 1. v. 123. [1] Eadem Sat. v. 93. [2] Dolia fictilia. Plin. 35. l. 12. c. [3] Diogenis & aliorum Cynicorum. [4] Per ferruminationem, aut plumbationem, μολύβδωσιν. erat ergo fictilis. [5] Diogenem affectibus maiorem. [6] Alludit ad illud. *Alexander nisi essem, Diogenes esse velim.* [7] Imò plures, Sat. 10. v 168. Eadem. Sat. 10. v. 368. [9] Qui hortum colens olere, polentâ & aquâ contentus cum ipso Ioue de felicitate contenderit.

Quantum

Quantum [10] *Socratici ceperunt* [11] *ante penates.*

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.

[12] *Acribus exemplis videor te claudere, misce.*

Ergo aliquid [13] *nostris de moribus, effice*

[14] *summam*

Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis,

Hac quoque si [15] *rugam trahit, extenditque labellum:*

Sume [16] *duos equites, fac tertia quadringenta:*

Si nondum implenit gremium, si panditur vltra:

Nec Crœsi fortuna vnquam, nec Persica regna

Sufficient animo, nec diuitiæ [17] *Narcissi,*

Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, [18] *cuius*

Paruit imperiis vxorem occidere iussis.

[10] Frugalis Socratis domus.

[11] Ante Epicurum.

[12] Si te intra horum frugalitatis terminos coangustem.

[13] Liberius indulge opibus accumulandis & velificare diuitiis, quod nos hodie facimus.

[14] Sat.3.v.154.

[15] Non tibi arrideat, sed te cogat, quod dicitur Anglicè, *to bend the brow, and hang the lip.*

[16] Duorum equitum census, octingenta H.S. nostræ monetæ 6250 lb.

[17] Liberti Claudij ditissimi. Sueton.Claud.28.c

[18] Neque enim Claudius Messalinam vxorem quæ nupsit Silio Sat.10 v.330. interfecisset, nisi properasset index, delatorque adulterij, & quodam modo imperator cædis Narcissus.Tacit.Annal.11.

SATYRA XV.

Ægyptiorum superstitionem ridet. mox crudelitatem eorum execratus narrat quàm aliàs quidam ex Ægyptiis hostem captum discerpserint crudumque vorauerint.

Quis neſcit Volusi Bithynice, * qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodylon adorat
Pars hæc: illa[1] pauet ſaturâ ſerpentibus[2] ibin.
Effigies[3] ſacri nitet aurea[3] Cercopitheci,
[4] Dimidio magica reſonant vbi Memnone chordæ.
Atq; [5] vetus Thebe centũ iacet obruta portis.
Illic [6] cæruleos, hic piſcem fluminis, illic

* Σίβυσι μὲν τοῖς κροκοδείλους σέβουσι, πτίλω ἀλεκτρυόνος ἀλεξομένοις, λύκοι, πτίλω ἀλεκτρυόνος ἀλεξόμενοι &c. Philo. iud. lib. de decalogo rationem vide apud Lucianũ περὶ ἀστρολογίας. τὸν ἔπιν ἐν μέμφει, τὸν τράγον ἐν Ἐλεφαντίνῃ, τὸν κροκόδειλον ἐν τῇ Μύρις λίμνῃ Diod. Sic. l. 1. Οἱ μὲν γὰρ κάπτουσι, &c. ἴνδον ἢ ἰῶ ζηνὸς τὸν θεὸν, ἢ πανὰς ὄφιν, ἢ τράγον, ἢ αἰλούρους, Lucian, ἐλένης. & Pomp. Mela. l. 1. c. 9. [1] Superstitiose veneratur, vide Diod. Sic. l. 1. [2] Auem. Ciconiæ similem, quæ angues & locustas vorat, atq; hinc Ægyptiis numinis loco est. Plin. l. 8. c. 10. l. [3] Simiæ caudatæ sacræ & pro Deo habitæ. [4] Vbi dimidia pars Colossi saxei Memnonis (altera enim pars motu terræ corruerat) solis Orientis radiis icta sonum vocalem citharæ edebat, magicâ (vt creditum) arte ἀνωθεν. τὸ θαυμαζὸν ἐκεῖνο τὸν Μέμνονα ἠχεῖν, φησὶν αἰλιανὸς τὸν ἥλιον. Lucian. φιλοψευδ. & idem in τίξαρι. Pausan. in Atticis. Philostratus in Iconib. Plin. l. 36. l. 7. c. Str. l. 17. l. [5] A Busiride condita in Ægypto, ἑκατομπύλος. vide & Sat. 13. 27. [6] Pisces maris cœrulei vel lege *Æluros*, qui sunt è felium genere φησὶ τὰς ἐπιδὰς θανάσιμον δηκνύουσι δῆθεν. Diod. Sic. fil. & Herodot. l. 2. & supra ex Luciano & Philone. *

Oppida

Oppidatota[7] *canè, venerãtur, nemo* [8] *Dianã:*
[9] *Porrum & cepe nefas violare, ac frangere morsu.*
O sanctas gentes, quibus hac nascuntur in hortis
Numina! [10] *lanatis animalib. abstinet omnis*
Mensa: nefas illic [11] *fœtum iugulare capella:*
Carnibus humanis vesci licet. attonito cùm
Tale super cœnam facinus narraret Vlysses
[12] *Alcinoo, bilè aut risum fortasse* [13] *quibusdã*
Moverat vt mendax [14] *aretalogus,* [15] *in mare nemo*
Hunc abicit, saua dignũ [16] *verace Charybdi,*
Fingentem [17] *immanes Lastrygonas, & Cyclopas?*
Nam [18] *citius Scyllam, vel* [19] *cõcurrentia saxa*
Cyanes, [20] *plenos & tempestatibus vtres,*
Crediderim, aut tenui [21] *percussum verbere Circes:*

[7] Anubin Sat. 6. 533.
[8] Quæ tamen canum & venationis præses est, in vrbe tamen Bubastico eam tradit Herod. 2. l.
[9] Quod crescẽdi & minuendi vices habeat Lunæ cõtrarias, & alias abstinentiæ & cõsecrationis fructuũ rationes. vide apud Sicul. l. 1
[10] Ouibus.
[11] Hædum.
[12] Regi Phæacum in Corcyra, apud quem labores suos narrantem facit Vlyssem Homerus Odyss. 7. 8. 9.
[13] E Phœacibus accumbentibus. [14] Placentia narrans ab ἀίρω gratus & λέγω. Turneb. 10. 11 Casaubonus tamen ad Suetonij August. c. 74. *aretalogos* exponit, *parasito-philosophos*, & quos Seneca epist. 29. vocauit, *circulatores philosophos*, qui in conuiuiis lautiorẽ, quæ frequentabant, de virtutibus & vitiis disceptabant, qualem Antidoti refert Athenæus l. 6. c. 9. vide etiam quæ Iof. Scal. ad Ausonium, l. 2. c. 5. [15] *Quasi dicat Phæacum quispiam indignatus Vlyssim.* [16] Non qualem iste fingit, voragine naues absorbentes, sed vera immergendum. [17] Formis in Italia & in Sicilia esse qui carnibus humanis vescuntur. [18] Citius hæc crediderim quam esse τὸν θεὸν φάγους. [19] Scopulos sub Thracio Bosphoro, qui multum à se inuicem distantes nauigantibus concurrere videntur, dicun ur & Symplegades. [20] Ventos in vtre inclusos, Vlyssi ab Æolo datos. [21] Elp. cum aliis remigibus Circes virgâ tactos, in porcos, & alias pecudes mutatos.

Digitized by Google

[22] Tam nullius cerebri crassiq; ingenij esse nos.

Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis,
Tam vani capitis populum Phaaca putauit?

[23] Vinum Corcyræ insula Phæacum in mari Ionio. *Corsu.*

Sic aliquis meritò nondum ebrius, & minimum qui
De [23] Corcyræa temetum deduxerat vrna:

[24] Vt qui solus enatauerit.

Solus enim hoc Ithacus [24] ullo sub teste cauebat.

*Iunio Sabino. qui Cos. cum Domitiano A. V. 836. Syncephonesis.

*Nos miranda quidem, sed nuper consule * Iunio*
Gesta super [25] calida referemus mœnia [26] Copti:

[25] Quæ Tropico subiacet.

Nos vulgi scelus, & cunctis grauiora [27] cothurnis.

[26] Communis Arabum & Ægyptiorum emporij.

Nam scelus [28] à Pyrrha quanquam omnia [29] syrmata volues
Nullus apud tragicos populus facit. accipe nostro

[27] Tragœdiis cothurnatis.

Dira quod exemplũ feritas produxerit æuo.

[28] A diluuio.

Inter finitimos vetus, atq; antiqua simultas,

[29] Tragœdias. Sat. 8. 229.

Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus

[30] Immortale odium ardet inter finitimas Ægypti vrbes Ombos (sic enim malo legere cum Ortelio) cuius vrbis incolæ crocodilum colunt.

Ardet adhuc [30] Ombos, & [31] Tentyra summus vtrinque
Inde furor vulgò, quod numina vicinorum
Odit vterq; locus, quũ solos credat habendos
Esse deos, quos ipse colit: sed tempore festo
Alterius populi rapienda [32] occasio cunctis

[31] — Tentyra ciuitatem Ægypti, vbi Crocodilus interficitur, Accipiter colitur. [32] Omborum.

[33] Aggrediendi & deprehendendi.

Visa

Visa[34] *inimicorũ primoribus, ac ducibus, ne*
[35] *Lætum hilaremq; diem, ne magna gaudia cœna*
Sentiret positis ad templa & compita mensis.
[36] *Peruigiliq; thoro, quem nocte ac luce iacentem*
Septimus interea sol inuenit horrida sane
[37] *Ægyptus! sed luxuria, quãtum ipse notaui*
Barbara famoso non cedit turba [38] *Canopo.*
Adde quod & facilis victoria de [39] *madidis, &*
Blæsis atq; mero titubantibus inde virorum
Saltatus [40] *nigro tibicine, qualiacunque*
Vnguenta & flores multaq; in fronte corona:
[41] *Hinc iciunum odium. sed iurgia prima sonare*
Incipiũt animis ardentibus: [42] *hac tuba rixæ,*
Dehinc clamore pari cõcurritur, & vice teli
Sæuit nuda manus, pauca sine vulnere mala,
Vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus
Integer, aspiceres iam cuncta per agmina vultus
*Dimidios, *alias facies, & hiantia ruptis*
Ossa genis, plenos oculorũ sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, [43] *quod nulla cadauera calcent.*
Et sanè [44] *quò tot rixantis millia turbæ*
Si viuunt omnes? ergo acrior impetus, & iã
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, [45] *domestica seditione.*

[34] Tentyritarũ.
[35] Festum.
[36] Septem dierum ac noctiũ epulis ac vigiliis celebrato.
[37] Hæc pars Ægypti, in qua ego sum, *vel*, in qua Ombus & Tentyra sita sunt.
[38] Nequissimæ ciuitati, in qua Serapidis templum. vide Sat. 1 v. 26. *
[39] De Ombi incolis ebriis.
[40] Arabe, Æthiope.
[41] A Tentyritis.
[42] Iurgia pro tubis sunt quæ animos vtrinque acuant.
* Facies truncatas, cruore & vulneribus ita immutatas, vt non agnoscas easdem esse.
[43] Quandin neminem interfectum perspiciunt.
[44] Quorsum vero hæc pugna sine cæde?
[45] Seditiosis ad manum *lamq; faces & saxa volant.* Æneid. Virg. 1.

Tela nec [46] hunc lapidem, quali [47] se Turnus [48] & Aiax
Et quo [49] Tytides percussit pondere coxam
Æneæ, sed quem valeant emittere dextræ,
Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
[50] Nõ genus hoc viuo iã decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.
Ergo deus quicunq; aspexit, [51] ridet & odit.
[52] A diuersiculo repetatur fabula postquam
Subsidiis aucti, [53] pars altera premere ferrum
Audet, & infestis pugnam instaurare sagittis,
Terga fuga celeri præstantibus omnibus instant.
Qui vicina colunt umbrosa [54] Tentyra palma.
Labitur hîc quidam, nimia formidine cursum
Præcipitans, capiturq; ast illum in plurima secum
Frusta, ac particulas, vt multis mortuus vnus
Sufficerat, satum corrosis ossibus edit.
Victrix turba nec ardenti decoxit aheno.
Aut verubus longum vsque adeo tardumq; putauit.
Expectare focos, contenta cadauere crudo,
Hinc gaudere libet, quòd non violauerit ignem,
Quem summa cœli [55] raptum de parte Prometheus

Donauit

46 Non quantũ olim.
47 Æneid. 12. Sæcrum circumspicit ingens, &c.
48 Iliad. 5. λίθον μέγαν ἀνχύνα, μέγαν.
49 Iliad. 7. ὁ δ' ἔχεμάδιον λάβε χειρὶ Τυδείδης, μέγα ἄρθον.
50 Quod & ipse Homerus de suo tempore fatetur. ἀνδρῶν οἱ νῦν βροτοί εἰσιν ἐπιχθόνιοι ibidẽ minuit & Plin. 7. l. 16. c.
51 Ridet pusillos, editq; malos.
52 A digressiũcula reuertamur ad historiam pugnæ.
53 Tentyritæ.
54 Accus. plur.
55 Surreptum Ioui à Prometheo in concaua ferula.

Digitized by Google

Donauit terris elemento gratulor, [56] *& te*
Exultare reor: sed qui mordere cadauer
Sustinuit, nihil vnquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quaras & dubites an
Prima voluptatem gula senserit, vltimus autem
Qui stetit absumpto iam toto corpore, ductis
Per terrã digitis, aliquid de sanguine gustat.
[57] *Vascones, vt fama est alimentis talibus vsi*
Produxere animas, sed res diuersa, sed illic
[58] *Fortuna inuidia est, bellorũmque vltima casus*
Extremi, longa dira obsidionis egestas.
Huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Post omnes herbas, post cuncta animalia quicquid
Cogebat [60] *vacui ventris furor, hostibus ipsis*
Pallorem, ac maciem, & [61] *tenues miserantibus artus.*
Membra aliena fame lacerabant, [62] *esse parati*
Et sua quisnam hominum veniam dare, quisve deorum
[63] *Viribus abnuerit dira atq; immania passis,*

[56] Te ô ignis tibi, *vel*, te ô Volusi igni gratulari credo, qui tam infandi sceleris officio non fuerit violatus. μηδ' μιλύης πῦρ ἐπ' ἐμοι, inquit Persa ille in epigr. Dioscorid. Authol. li. 3. ca. 15. Persæ autem & Chaldæi ignem venerabantur inter summa numina, vt & aquam, tanquã rerum principia. Ab his, per Troianos perpetuus ille ignis Vestæ sacer fluxit ad Romanos.

[57] Calaguris vrbs Vasconum pop. Hispaniæ citeriori ad Gallicum & Britannicum Oceanum à Pompeio & Metello obsessa nihil non durum & infame miserum experta est. Luc. Flor. 3. li. 22. c. Val. Max. 7. l. 6. c. Oros. 5. l. 23. cap.

[58] Non naturæ aut morum.

[59] Vascones. [60] Fames. [61] Ex inedia [62] Edere.

[63] Viris tam fortibus *legitur* & vrbibus.

64 Stoicę disciplinæ patris, qui docet omnia pro vita non esse facienda

65 Vnde verò Stoicum hoc notum habere sudes illi Cantabri? *Biscayuers. Hinc antè se in Galliam transfluit. Vascones, qui hodie Gascons.*

66 Qu. Metelli Pij à Sulla dictatore contra Sertorium in Lusitaniam & Celtiberiam missi, qui postea additus à senatu fuit Pompeius. Luc. Florus 3. l. 22. c.

67 Græcas & Romanas literas atq; philosophiam. 68 Sot. 1. v. 45. 69 Oceani septentrionalis insula supra Orcadas, nonnullis *Schetlands*. Ortelio *Tal mirke* qui Norvegiæ tractus. 70 Vascones. 71 Ciuitas vltra Iberum in Hispania Rom. socia, ab Hannibale expugnata. *Murviedro*.

Et quibus ipsorum poterãt ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur? melius nos
64 *Zenonis præcepta monent*, nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. 65 *sed Cantaber unde*
Stoicus antiqui præsertim ætate 66 *Metelli?*
Nunc totus 67 *Graias, nostráque habet ora libris* 67 *Athenas.*
Gallia causidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iã rhetore 69 *Thule.*
Nobilis ille tamen 70 *populus, quem diximus, & par*
Virtute atq; fide: sed maior clade 71 *Sagũtus*
Tale quid excusat. 73 *Mæotide sauior ara*
Ægyptus: quippe illa nefandi Taurica sacri
Inuentrix, homines 74 *(vt iam quæ carmina tradunt*
Digna fide credas) tamen immolat, 75 *vlterius nil*
Aut grauius cultro timet hostia, quis modo casus

72 Cuius ciues si humanis vescerentur carnibus excusandi sunt: huc obsid one constantiâ, fid. adducti, sed Ægypt. &c.

73 Arâ Tauricæ Dianæ in Scythia ad Mæotim lacum, in qua viui immolabantur hospites Diod. Sic. 4. lib. 3. c. 74 Illa à Poëtis decantata posse vera esse, cum multa videamus immaniora fieri in Ægypto. 75 Non timet ne edatur qui immolatur.

Impulit

Impulit hos? quatãta fames, infestáq; [76] vallo
Arma coëgerunt, tam detestabile monstrum
Audere? an ne aliã terra [77] Memphitide sicca
[78] Inuidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Quæ nec terribiles, [79] Cimbri, nec [80] Britones vnquam
[81] Sauromataq; truces, aut immanes [82] Agathyrsi,
Hac sæuit rabie imbelle, & inutile [83] vulgus
Paruula [84] fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et breuibus picta remis incumbere testa.
Nec pœnã sceleri inuenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
Et similes, ira atq; fames. Molliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit, [85] hæc noſtri pars optima ſenſus.
Plorare ergo iubet causam lugentis amici,
Squalorémq; rei pupillum ad iura vocãtem
[86] Circumscriptorem, cuius manantia fletu
[87] Ora puellares faciunt incerta capilli.
Natura imperio gemimus, cũ funus adulta
Virginis occurrit, vel terra obducitur infãs,
Et [88] minor igne rogi. [89] quis enim bonus,
aut [90] face dignus

[76] Obſidione.
[77] Ægyptiâ, Memphis enim nobilis Ægypti ciuitas, *Gran Cairo.*
[78] Poſſent ne facinore crudeliori irritare Nilum non inundantem ſiccam Ægyptum, quã hoc quod ſuaſit Buſiridi Thraſius?
[79] Sat 8.v.249.
[80] Pop Galliæ Celticę, Armorici, *Britons.*
[81] Sat.2.v 1.
[82] Pop. Scythię. *Virg. pictiq; Agathyrſi.*
[83] Tentyritarũ, Ægyptiorum.
[84] Teſtaceis nauiculis.
[85] Miſericordia.
[86] Tutorẽ qui decepit pupillum.
[87] Ambiguum vultum, puerne ſit, an puella.
[88] Infantes ante natos dentes defuncti, nõ comburebantur. *Plutarch. in ſolatoria ad vxorem.* ſed reconduntur in ſuggrundario.
[89] Quis bonus non cogitet ſibi accidere poſſe quod alteri accidit.
[90] Caſtus & pius, qui enim currentes facem inextinctam tenebant eligebantur, vt integerrimi ad ſacra Cereris, Sat.6.v.50. qualem ſe vel ſuos eſſe vult Cereris ſacerdos.

Digitized by Google

Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala? separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium diuinorumque capaces,
Atque exercendis capiendisque artibus apti
Sensum à cœlesti demissum traximus arce,
Cuius egent [91] prona & terram spectantia. mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm [92] animas, nobis [93] animum quoque, *mutuus ut nos*
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet,
Dispersos trahere in populum, & [94] migrare vetusto
De nemore, & [94] proauis habitatas linquere syluas,
Ædificare domos, laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Vt collata darent fiducia, protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare signo tuba, defendier iisdem
Turribus, atq; una portarum claue teneri
Sed iam serpentum maior concordia parcit.

91 Pecudes.

92 Vegetatiuã & sensitiuam.

93 Rationem, mentem.

94 Relinquere syluas in quibus primi homines viuebãt, atque domos & oppida condere. Hæc omnia quæ Aristot. Cicero, Horatius, aliique accepta referunt orationi & eloquio, coquus Athenionis tribuit coquinariæ, referente Athenæo, lib. 14. c. 23. nec ab ave sua recessit, vt aiunt.

95 Cognatis

Cognatis maculis similis fera quando leoni
Fœtiat, eripuit vitâ leo? quo nemore unquã
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacẽ
Perpetuam: sæuis inter se conuenit vrsis.
Aſt homini ferrum letbale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt, clim [96] *raſtra & ſarcula tantùm.*
*Aſſueti coquere & *manibus, ac *vomere laſſi*
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus [97] *populos, quorum non ſufficit ira*
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi, quid diceret ergo
Vel [98] *quò non fugeret, ſi nunc hec monſtra videret*
Pythagoras? [99] *cunctis animalibus abſtinuit qui*
*Tanquam homine, & ventri indulſit * non omne legumen.*

[95] Pardus & Lynx parcit pardis & lyncibus.
[96] Inſtrument. ruſtic.
[97] Tentyritas.
[98] Ne videret.
[99] Ne iniuriam faceret humanæ animæ, quę per μετεμψύχωσιν quam ille somniauit, in bruta migrare poſſet.
* Fabis quippe abſtinuiſſe fertur ἐπεὶ εἰσὶν, καὶ θαυμαστὴν ἐμφέρειαν φύσεως πρὸς τὸν ἄνθρωπον. καὶ ὧν ὅπο δύσεις κύαμον ἔτι χλωρὸν τόντα, ὑφιᾶσι πόαν ἀνθρώποισιν μορίοισιν ἀφαιρία πλὴν φυλῶν. ἐψηθέντα δὲ ὑπαφὰς ἐς τὸν σκιερὸν νυκτὶ μεμετρημένους, ἅμα πόησε. Pythag apud Lucian. βίων πρᾶσις. iis tamen viſum eſſe Ariſtoxenus ſcripſit, refertur Gellio.

SATYRA XVI.

Militiæ commoda & priuilegia dum Ironicè laudat, nimiam militum insolentiam taxat. *Satyram hanc plerique Iuuenali abiudicant.*

QVis numerare queat felicis præmia Galle
Militiæ? nam [1] *si subeantur prospera castra,*
Me pauidũ excipiet tyronem porta secundo
Sidere. plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos [2] Veneris commendet epistola Marti,
Et [3] Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.
Commoda tractemus primùm communia, quorum
Haud minimum illud erit, nec te pulsare [4] *togatus*
Audeat: imò & si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat [5] *excussos prætori ostendere dentes,*
Et [6] *nigram in facie tumidis liuoribus offam,*
Atq; oculos medico [7] *nil promittente relictos.*
[8] *Bardiacus iudex datur hæc punire* [9] *volenti,*
Calceus & grandes magna [10] *ad subsellia* [11] *sura*
Legibus antiquis castrorũ & [12] *more Camilli*
Seruato, miles ne vallum litiget extra,

[1] Si mihi militiæ stipendia auspicanti benigna adulserit cõstellatio, non dubitem etiam à puero omnem in castris ætatem degere.
[2] Marti dilectę.
[3] Iuno Martis mater, quæ gaudet Samo insulâ arenosâ maris Ionij.
[4] Immunis à militia.
[5] A te per rixã.
[6] Vibicem & liuidum ex ictu tumorem.
[7] Nil salutis aut remedij.
[8] Centurio, Bardiaco, i. cilicio sago indutus, *vel*, militaris, barbarus, à Bardæis Illyrici pop. Turneb. 23. 25. *Mœrent captiua pallio iudice leges.* Claudian. in Rufin. 1. lib. βαρδιαῖον meminit Plutar. in Mario, & Glos. Latinos Græc. Ptol. ἀσπίδιον. [9] Illi togato. [10] Cuius ad subsellia pendent caligæ. Sat. 3. v. 322. [11] Tibialia, ocreæ. [12] Ex instituto Camilli in obsidione Veiorum

Et procul à signis iustissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite nec mihi deerit
Vltio,[13] *si iusta defertur causa querela.*
Tota cohors tamen est inimica omnésque
[14] *manipli*
Cõsensu magno[15] *offendunt.*[16] *curabitis, vt sit*
[17] *Vindicta grauior, quàm*[18] *iniuria:*[19] *dignum erit ergo*
Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
Cum[20] *duo crura habeas, offendere tot caligatos,*
[21] *Millia clauorum.*[22] *quis tam procul abstat ab vrbe?*
Praterea, quis tam[23] *Pylades,*[24] *molem aggeris vltra*
Vt veniat? lacryma siccentur protinus, & se
[25] *Excusaturos non solicitemus amicos.*
Da testem, iudex quem dixerit, audeat ille
[26] *Nescio quis,*[27] *pugnos vidit qui dicere, vidi*
Et[28] *credam dignum barba, dignúmq; capillis*
Maiorum, citius falsum producere testem
Contra[29] *paganũ possis, quàm vera loquentẽ*
Contra fortunam armati, contráq; pudorẽ.
Pramia nunc alia, atq; alia emolumenta notemus
[30] *Sacramenterum conuallem rurũ auiti*

[13] Etiam si iustâ causâ me deferat.
[14] Milites manipulares qui idem signum sequuntur.
[15] Querelam deferenti.
[16] O togati.
[17] Petita.
[18] Iam accepta.
[19] Opus est audacia Vagellij è Mutina cuiusdam temerarij causidici.
[20] In quibus tot militũ clauis hæreant.
Sat. 3. 248.
[21] *Appositiuè.*
[22] Quis tam ciuium inter milites iniurias nescit?
[23] Tam fidus amicus tibi? (qualis erat Pylades Oresti.)
[24] Qui veniat testatum, quòd non audent.
[25] Ne veniant testatum, quòd non audent.
[26] Si quis sit, vel nemo opinor.
[27] Qui vidit rixam & verbera, testari se vidisse.
[28] Iudicabo illium antiquæ illius incomptæ & incorruptæ grauitatis & fidei esse.
[29] Rusticum, militiæ non adscriptum.
[30] Militem iureiurando adstrictorum.

Improbus aut campum[31] *mihi si vicinus ademit,*
Aut[31] *sacrum effodit medio de limite*[32] *saxum,*
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo:
Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
Vana superuacui dicēs chirographa ligni,
Expectandus erit, qui lites inchoet[35] *annus*
Totius populi: sed tunc quoq; mille ferenda
Tedia, mille mora, toties[36] *sub sellia tantùm*
Sternuntur, iam facundo[37] *ponente lacernas*
Caditio, & Fuscо iam[38] *micturiente, parati*
Digredimur, lentaq; fori pugnamus[40] *arena.*
Aßis illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum est illis præstatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo[42] *sufflamine litis.*
Solis præterea[43] *testandi militibus ius*
Viuo patre datur: nā qua sunt parta labore
Militia, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater: ergo[44] *Quiranum*

31 Togato.
32 Agri limitē; quē loco mouere execrandum erat, Ioui scilicet Terminali sacrū, nec ipsi Ioui cedē tem.
33 Supra quod quotannis Ioui Terminali pultes & liba sacrificabam.
34 Sat. 13. 137. *Idem versus.*
35 Anni certum tempus quo conueniunt iudices, & totius populi causæ agi incipiant, vide Pithoi Adnersar. c. 20.
36 Subsellia tribunorum & quæstorum ad iudicia sternūtur: & mouentur causæ, sed nihil promouentur.
37 Agendo, vel expectando defatigato.
38 Mictum exeunte vt fiat mora. Vide Macrob. 3. Saturn. 16. c. *Iudex testes posset, ipsum it micturum, &c.*
39 Ita actio vt prælium nocte interueniente dirimitur. *Actionem meam, vt prælia solet, nox dirimit.* Plin. epist. 29. l. 7.
40 *Metaph.*
41 Militibus.
42 Litis morâ & oppositione. Sat. 4. 148.
43 Testamenta condendi.
44 Militem strenuum imperatoris vexilla sequentem.

Signorum

Signorum comitem, castrorumq́; [45] æra merentem
Quamuis iam tremulus [46] captat pater, [47] hunc labor æquus
Prouehit & pulchro reddit sua dona labori.
[48] Ipsius certè ducis hoc referre videtur,
Vt qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Vt lati phaleris omnes, & [49] torquibus omnes.

[45] Stipendium.
[46] Vt ab eo scribatur heres.
[47] Ex æquo & merito redditur honos laboris.
[48] Imò ære & dignitate Imperatoris est virtutem militaribus præmiis honorare. [49] Aureis, militaribus donis. Sen. de Benef. 1. l. 5. c.

IVNII IVVENALIS FINIS.

THOMÆ FARNABIO.

CArminibus tibi verba dedi, vel carmina verbis:
Carmina sed mallem, quam tibi verba dare,
Tu mihi das sensus, ego do tibi verba Poëta.
Méq; ama, amáq; mea: vt téq; amo, amóque tua.

[1] *Vates.* [2] *Hypocrita.* [3] *Roma vrbs.* [4] *Rhombus.* [5] *parasitus.* [6] *Nupta.* [7] *ars sordet.* [8] *nobilitas vera.* [9] *impia* [10] *vota.* [11] *Cœna.* [12] *redux.* [13] *deposita.* [14] *parens.* [15] *Ægyptia.* [16] *miles.*

Tuus, Rodolphus Gittins.

AVLI

AVLI PERSII
FLACCI SATYRÆ
SEX.

Vates. vota. ignauus. princeps.
liber. auarus.

Digitized by Google

Digitized by Google

AVLI PERSII FLACCI VITA.

AVLVS Persius Flaccus pridie Nonas Decembris Fabio Prisco, Lucio Vitellio consulibus, anno Tiberij vicesimo, natus est Volaterris Etruriæ ciuitate; qui à patre equite pupillus relictus bonis litteris operam dedit ad duodecimum ætatis annum Volaterris: deinde Romæ apud Rhemnium Palæmonem Grammaticum & Virginium Flauium Rhetorem. annorum verò sedecim tradidit se Annæo Cornuto qui Romæ Stoicam professus philosophiam iuuentuti ad sapientiæ studium præibat. decessit stomachi vitio, ad octauum in via Appia milliarium in suis prædiis, octauo Cal. Decembris, Rubrio Mario, Asinio Gallio coss. anno Neronis octauo, cum vixisset annos viginti octo.

CVm Iuuenale tuo, Farnabi, Persius exit,
Atque affectatis eruitur tenebris.
Quem legat & quondam neglectum intelligat ille
Qui Stridone satus, nomine sanctus erat.

Digitized by Google

AVLI PERSII FLACCI SATYRÆ SEX.

PROLOGVS.

Scribunt epica, dramatica, lyrica, & id genus poëmatica alij ex ἀθανασμῷ opinione, gloriolæ fumo, victus egestate, lucri spe poëtæ facti: ego autem satyras, non tam ad poësin ingenio natus, quàm temporum corruptione huc adductus.

[1] Non autiumtenus ingurgitando immersi, non planè hausi Musarum fontes.

[1] *Nec fonte labra prolui* [2] *Caballino:*
Nec in [3] *bicipiti* [4] *somniasse* [5] *Parnasso*
Memini, vt repente [6] *sic poëta prodirem.*
[7] *Heliconidásque,* [8] *pallidámque* [9] *Pirenem*

Atque hic perstringi Hesiodum volunt, qui sedem à musis doctum canit in Theogonia: Hippocrenen hausisse nusquam, quod reperio. hoc tamen ipsis, quibus hîc vtitur Persius, verbis attribuit Hesiodo Asclepiades l. 4. Antholog. c 17. & Antipater l 2. Anthol. cap. 47 verbis attribuit Hesiodo Propert. 3. l 2. el. [2] Equino, quem vngula Pegasum aperuisse fabulantur. hinc Hippocrenen dictum. *Bellerephontei qua fluit humor equi.* Propert 3. l. 2 el. [3] Duos habente vertices, Tithorea sc. & Hyampeum. [4] Vt Ennius, qui Homeri animam in se migrasse somniauit. Ipse in Annal. & Epicharmo. [5] Monte Phocidos Baccho & Apollini sacro. [6] Afflatu diuino exhaustu fontis sacri & quasi per somnium. [7] Grandisonum hunc fastum, *vel*, ipsas Musas ab Helicone Boœtio monte dictas.
[8] A luctu Pirenæ, cuius ex lacrymis manauit illic fons, *vel*, ab effectu, pallorem innuit è studio diuturno contractum.
[9] Fontem in Acrocorintho Musis sacrum.

10 *Illis*

[10] *Illis remitto, quorum imagines lambunt*
Hederæ [11] *sequaces: ipse* [12] *semipaganus,*
Ad [13] *sacra vatum carmen affero nostrum:*
[14] *Quis expediuit psittaco suum χαῖρε,*
Picásque docuit verba nostra [15] *conaris*
[16] *Magister artis, ingeniique largitor*
Venter, [17] *negatas* [18] *artifex sequi voces.*
[19] *Quòd si dolosi spes refulserit nummi,*
[20] *Coruos poëtas, & poëtrias picas*
Cantare credas Pegaseium [21] *melos.*

[10] Poëtis, quarum statuas in bibliothecam Apollinis receptas hederæ cingunt.

[11] Errantes, adhærentes, *vel*, vltro delatæ vt Fannio. *Horat. Satyr. 4. li 1.*

[12] Subrusticus semipoëta, *al.* Satyricus, vtpote agrestis. [13] In ædem Camœnarum & Apollinis ab Augusto in Palatio extructam, vbi poëtarum opera adseruabantur, *vel*, ad cõuenticula sacrorũ vatum priuata sub Nerone. [14] Vnde verò tot vbique poëtæ? *vide argumentum Prologi supra* & de psittaco, picâ & coruo reducis Augusti salutatore, quæ nos ad Martial. l. 14. ep. 74. & 76. Ἀφυεῖς verò, à musis alienos, nec ad poësin natos (Gallos item, Hispanos, atque Italo cœlo non natos hic taxare videtur) egestate tamen adactos vel lucro allectos ad scribendum comparat auibus quæ blandiente cibo solent. —— [15] —— eniti vt humanas voces assequantur & exprimant. [16] Nouorum scilicet artificiorum magistra & inuentrix inopia. *Paupertas impulit audax vt versus facerem* Horat. 2. epist. lib. 1.

[17] A natura. [18] Quæ facit sequi. *Hellenism.* [19] Quod si cui vlteriori præmij spes affulserit, quàm quæ ineptos pleroſque ad poësin excitat egestas, & quæ parasiticos alios poëtastros famelici ventris sagina —— [20] —— Videbis hiantes cornos factos poëtas, & loquaces picas audies poëtrias iam factas carmen tentare Pierium, fonte Musarum, quem Pegasi aperuit vngula, dignum.

[21] Choliambo huic ἴαμβος χωλὸς manum porrigunt non pauci: atque σκάζοντα volunt sublevatum, alij geminando l in *mellos*, alij loco eius substituendo *nectar*. Iratâ, credo, hisce pocillatoribus criticâ, qui auribus nectareum præbent scyphum. vide Ang. Politani Miscellan. c. 14. Sed & Scoppæ Collectan c. 34. vbi ex autoritate Homeri & Martiani Capellæ asseritur priorem *mus* *melos* produci posse.

Digitized by Google

SATYRA I.

Reprehendit in nobilibus ipsoq; in primis Nerone ambitiosam, in poëmatis scribendis vanitatem, in quibus vt & in causis forensibus ad voluptatem & ostentationem, neglecto vero & honesto, obsoleta verba figurarum pigmenta & rhythmicos numeros affectabant. Perstrictis itaque tum auditorum, tum recitantium mollitie; qualem suarum satyrarum lectorem velit, docet.

[1] O quanta est hominum vbique in studiis, votis, & actionibus vanitas. [2] Abruptum initium & planè Satyricum, videtur autem imitatus illud Lucretij ex principio 2. *O miseras hominum mentes, o pectora caca.*

P.[1] *O Curas hominum! o quantum est in rebus inane!*

(M. *Quis leget* [3] *hæc* P. *min' tu istud ais?*

M. *nemo hercule.* P. *nemo?*

M.[4] *Vel duo, vel nemo turpe &* [5] *miserabile.*

P. *quare?*

[6] *Ne mihi Polydamas, & Troiades* [7] *Labeonē*

2 Progressurum in Satyra poëtam (introductus ex Horatianâ imitatione 1. Sat. 2. l.) monitor interpellat, cum 3 scribendâ Satyrâ dehortatus M. itaque monitorem designabit, P. Poëtam. 3 Has Satyras. 4 Pauci adeo. 5 Miseri tibi peribit poëma quod autori, nemine legente, nihil allaturum sit gloriæ. 6 Hoccine adeo miserum est, si vt Hector quondam verebatur ne Polydamas fil. Antenoris, Troes & Troianæ mulieres ἀχαιϊήμονες (Homer. Iliad. χ.) ipsum Achille inferiorem censerent, si se receiperet intra muros cum cæteris Troianis, ego itidem verear, ne Nero & molles atque effœminati Troiugenæ prætulerint mihi — 7 — Actium Labeonem qui Iliada Homeri inepte transtulit?

Pratula-

Prætulerint?[8] *nugæ. nõ si quid*[9] *turbida Roma*
[10] *Eleuet,*[11] *accedas, examenve improbum in illa*
Castiges trutina:[12] *nec te quæsiueris extra.*
Nam Romæ[13] *quis nõ? ah, si fas dicere! sed fas*
Tunc,[15] *cum ad canitiem, & nostrum*[16] *istud viuere triste*
Aspexi, &[14] *nucibus facimus quæcunque relictis,*
Cum[17] *sapimus patruos: tunc,*[18] *ignoscite.* M.[19] *nolo:*
P. *Quid faciam? sed sum petulanti*[20] *splene*[21] *cachinno.)*
Scribimus[22] *inclusi*[23] *numeros ille,*[24] *hic pede liber,*

[8] Nugæ mihi sunt imperitorũm iudicia.
[9] Præcipitis & corrupti sens⁹.
[10] Pro vili & leui habeat, *vel contra* ad fidera tollat.
[11] Assentiaris, nec te iniquo Rom. iudicio censendũ subiicias.
[12] Tu te iudica, tibi sano & sapienti place, neq; te existimatione vulgi æstima. 13 Quis non se extra quærit: *vel*, quis non est iniqui iudicij. 14 Cum videam eos improbe agere qui nucibus & puerilibus nugis relictis virilem sumpserint togam ——— 15 —quos iam canos existentes sapuisse oportuit, nec carminibus qui iuuenum lusus sunt, immorari. Vetulos versibus vacantes exagitat infra v. 22. & Neroni hinc fuisse doctrinæ elementa autumat Tacitus 13. Ann. — 16 —Qui vita seueri volunt videri *Helleniſmus* viuere pro vita — 17 Et rigidi aliorum censores sunt, vt patrui nepotum, *ſublimida autem eſt reprehenſio in prima perſona.* videntur item hæc omnia abusque *ſed fas Tunc* non ineptè dici posse ex persona Monitoris poëtam monentis, ne sibi iuuenis censoriam arripiat virgam, maioris fore autoritatis & ponderis si quando canorum & annorum grauitate spectabilis & verendus in vitia inuehatur. 18 Si vrbem Satyrico perfundam aceto. 19 Hoc etiam ex poëtæ personâ patet: intelligi fluctuantis & nolentis quidem, vt præ se fert, ferre, tandem verò victi vitiis Romanorum, atq; naturâ suâ in risum & rigidum cachinnum procliui. 20 Qui æquo maior intemperantiam risus ciet. sumitaque naturâ ——— 21 —irrisor, Satyricus. 22 In Musæo secessu. *Qui facis in parua ſublimia carmina cella.* Iuue. 3. Sat. 28. v. 23 Carmina poëtæ. 24 Orator prosa.

[25] Quod nō ſi ne anhelitu recitet, etiam cui pulmones validi, quæ ſpirādi inſtrumenta & officina.

[26] Scilicet is ſtudiorum finis vt laudēris, & recites. crines vel togâ pexâ indutus. vide Mart. ep. 58.l.2.

[27] Natali die vel muneri miſſa vel geſtari ſolita.

[28] Annulo cui includitur Sardonix.

[29] Veſte candidâ indutus.

[30] Potione ad leniendam vocem.

Grande aliquid,[25] *quod pulmo anima prælargus anhelet.*

Scilicet hæc populo, *pexuſq; togáq; recenti,*[26]

Et[27] *natalitia tandem cum*[28] *ſardonyche*

[29] *albus,*

Sede leges celſa, liquido cum[30] *plaſmate guttur*

Mobile colueris,[31] *patranti fractus ocello.*

[32] *Heic neq; more probo videas,*[33] *neq; voce ſerena*

Ingentes[34] *trepidare*[35] *Titos, cum carmina*[36] *lumbum*

Intrant, & tremulo[37] *ſcalpuntur vbi intima verſu*

Tun' vetule auriculis alienis colligis eſcas?[38]

Auriculis, quibus & dicas[39] *cute perditus,*[40] *ohe!*

Quò didiciſſe, niſi hoc[42] *fermentum, & qua*[41] *ſemel intus*

[31] Libi linanti & in laſciuiam profuſo, vel quales Iuuenalis dixit, *oculoſq; in fine trementes*. Sat. 7. v. 240.

[32] Solutus. [33] Turbidâ & confuſâ acclamatione. [34] Geſtire, exilire. [35] Nobiles Romanos Titi & Marci prænomine inſignes, vel Auguſtanos ſtellites à Nerone delectos. [36] Sedem libidinis, renes. [37] In libidinem excitata pruriunt, & titillantur præcordia obſcœno verſu tremulâ voce recitato.

[38] Quem tibi ſolide ſapere oportuit, tu aliis voluptatem carminum paris? [39] Perfrictus frontem. Impudens, *vel*, ſtudio aut etiam ſenio cutem contractus. [40] Vox ſenis iuueniliter exultantis, & ſibi in obſcœno teneroque carmine applaudentis. *& induxit quæ ſequuntur.* [41] Quid mihi profuerit didiciſſe? niſi hæc — [42] Scientia quæ me ſeruefacit & attollit, non ſecus ac maſſam fermentum —

Innata

Innata eſt, rupto [43] *iecore exierit* [44] *caprifi-*
cus?
[45] *En pallor, ſeniumque. ô mores! vſq; adeóne*
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat al-
ter?
[46] *At pulchrum eſt digito monſtrari, & di-*
cier, hic eſt
Tun' [47] cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas? [48] Ecce inter pocula quae-
runt
[49] *Romulidæ ſaturi, [50] quid dia poëmata nar-*
rent.
Heic aliquis, cui circum humeros hyacinthi-
na [51] lana eſt,
Roncidulũ quiddã [52] balba de nare locutus,
[53] *Phillidas, Hypſipylas vatum & [54] plorabile*
ſi quid,
[55] *Eliquat, & tenero [56] ſupplantat verba pa-*
lato.

[43]—E ſede ſciẽtiæ prodiderit tandem maiorum vſum in meam laudẽ?
[44] Gloriæ cupiditas, caprificus verò è muris erumpens ſaxa diſſicit. Plin. 16. l. 19 Mart. 10. l. 2. ep. Iuuen. Sat. 10. v. 145.
[45] Ingenij hæc oſtentatio, *inquit Poeta Iron.* ampla ſatis merces eſt palloris ex ſtudio & perditæ ſenio cutis.
[46] Inſtat cute perditus poëtaſter, inquiens. Dulcis tamen eſt fama & populi præconium, vbi prætereuntium digito monſtror, atq; puerorum manibus in ſcholis teror. Nero autem carmina ſua publice in ſcholis prælegi imperabat. [47] Puerorum nobiliũ illa in ſchola ediſcentium cirros, id eſt, cincinnos alentium, qui in grandioribus tondebantur. [48] Laudem. *Reſpondet Porta* volo, ſed ſobriam, non inter pocula & epulas à temulentia. Mart. l. 4. 49. Romani proceres. Romulo oriundi. [50] Anſam fabulandi. [51] Cui hyacinthina veſtis qua in conuiuio & triclinio vti licebat, non in foro, acubitoria, à χλαῖνα. *nobilem autem & diuitem innuit.* [52] Emiſſo per nares ſpiritu. [53] Fabulas è triuio amatorias: Phyllidos amantis Theſeæ, & Hypſipyles Iaſonem. [54] Elegiacum. [55] Liquidâ voce pronuncias. [56] Palato illidit & infringit *trippth out*, vt blæſe & dulcius ſonent, non viriliter. *Met. à luctatoribus.*

57 *Iron.* molles auditores adclamârunt, vide quæ ad Mart. ep. 4. l. 1. th.

58 Post illorum assentationes, annō illi mortuo ossa molliter quiescunt sub tenui & sine pondere terrâ? *Ironicè*, vide quæ adnotaui ad vlt. v. Hippol. Senec.

59 Sepulchris.

60 Flores. *Iuue. Sat. 7. & in vrna perpetuum ver.* quos è sepulchro narios.

Assensere viri,[58] *nunc non cinis ille poëta*
Felix? nō[58] *leuior cippus nunc imprimit ossa?*
Laudant conuiua. nunc nō è[59] *manibus illis,*
Nunc non è tumulo fortunataque fauilla
Nascentur[60] *viola? Rides (*[61] *ait) & nimis*
[62] *uncis*
Naribus indulges. an erit qui velle recuset
[63] *Os populi meruisse: &*[64] *cedro digna locutus,*
Linquere[65] *nec scombros metuentia carmina, nec thus?*
[66] *Quisquis es, ô modò quem ex aduerso dicere feci,*
Non ego, cum scribo, si fortè quid aptius exit,
[67] *Quando hæc rara auis est, si quid tamen aptius exit,*
Laudari metuam,[68] *neq; enim mihi cornea fibra est:*

pacatæ & felicis defunctorum conditionis argumentum credebat superstitiosum vulgus. 61 *Ait Monitor.* 62 Crispanti naso nimis satyricè irrides: naso suspendis vt lance. Turn. 4. 9.

63 Eandem laudem. 64 Carmina diuturnitatem & immortalitatem promerità. cedria succo peruncta tineas & cariem non sentiunt. 65 Non metuentia ne aromatis & salsamentis garo è scombris vel ipsis scombris *anchouas* inuoluendis mandentur. ineptas enim chartas manet hoc fatum, vt thuris piperisque fiant cuculi. Mart. ep. 2. & 49. l. 3.

66 Quisquis es, *inquit Poëta*, quem induxi modo me monentem & mihi obiicientem, cape iam animi mei sententiam manifestam.

67 Licet concinnum poëma rara auis sit, & Phœnix alter.

68 Neque enim mihi est cor durum, insensum, ἀπαθὲς.

69 Sed

[69] *Sed recti finemq; extremumq; esse recuso*
Euge tuum & Bellè.[70] *nam belle hoc excute totum,*
[71] *Quid non intus habet?*[72] *Non hæc est Ilias*[73] *Actl*
[74] *Ebria*[75] *veratro, non si qua elegidia*[76] *crudi*
Dictarunt proceres, non quicquid denique lectis
Scribitur in[77] *citreis.*[78] *călidum scis ponere fumen,*
[79] *Scis comitem horridulum trita donare lacerna:*
Et, verum, inquis, amo, verum mihi dicito, de me
[*80] *Qui pote?*[81] *Vis dicam? nugaris,*[82] *cum tibi calue*
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.

[69] Sed nego ad lamationes tuas *Euge, bellè* &c. de quibus vide quæ ad Mart. ep. 4. l. 1. th. nego inquã laudationem tuam esse finẽ & scopum studiorum & actionum.

[70] Si enim velis examinare & perpendere has adulatorũ & sportula cõductorũ clientum acclamationes.

[71] Quid non habet adulationis & vanitatis? [72] Verum hoc meum carmen non pro fine habet laudem sed honestum & bonum non itaque est Ilias. — [73] — Labeonis, v. 4. supra. [74] Digna elleboro quod Labeonis insaniam & phreneſim purget. *vel*, Ad quam scribendam Labeo tardũ ingenium excitauit & coëgit, sumpto — [75] Elleboro albo quod cerebrum purgat acuitque quod sumtitasse fertur Carneades adversus Zenonis libros scripturus. [76] Gulosi, temulenti à cœna & poculis crudi stomacho. [77] Diuitum è citro factis triclinaribus, *aut etiam* lucubratoriis. vide quæ ad Iuuen. 7. Sat. 104. v. [78] Dare cœnam lautam. (de fumine vide quæ ad Mart. 1. 44. vide & epig. Ομοβείν μοὶ παρθὲς τόμον Anthol. l. 2. c. 10.) & — [79] — Vestes depexas clienti tenuiori. * *Septem lineas sequentes interrupte interserit Poëta.* [80] Qui fieri potest vt donis corrogatus verum dicat? [81] Vin' vt ego tuis largitionibus non corruptus verum dicam? [82] Cum tibi (ô calue & insalse) venter obesus instar aqualiculi prominens arguat ingenium obtusum, fieri potest vt subtile quod à te aut acutum expectemus?

[83] Bifrons, id est sapiens qui vides ὀπίσω καὶ ἔμπροσθεν, ô te beatum.

[84] Nullus digitus in formam rostri ciconiæ incidit *pe:kith*, à tergo extentus deridet.

[85] Asini aures intus albis pilis hirsutas, easdemq; mobiles quas exprimunt duo digiti extenti & moti.

[86] Nec tantum linguæ quantũ sitiens canis exerit.

[87] Apuliæ enim intensus calor exiccat.

[88] Senatorum filij nobiles.

[89] Absque oculis ab occipitio.

[90] Derisioni à tergo obuiam ite, ab adulatore vobis cauete.

[91] *Respondet assentator muneribus corruptus.* Quis enim alius populi de te sermo est quàm te esse exactissimum poëtam, omnibus numeris absolutũ atque extra iudicij aleam positum?

[92] Metaph. à marmoratis ductâ qui inter expoliendum iunctura leuitatem vngue explorãt, ne qua sit scabrities vel asperitas.

[93] Metaph. à fabris lignariis qui ad amussim cretâ vel rubricâ notant quod fabrefactum & politum velint, idque clauso altero oculo, ne distracti radij malè colliment.

[94] Siue opus sit scribere Comœdiam quæ morum & vitæ humanæ speculum: siue —[95]— Satyram, quæ luxum, delicias aliaque vitia carpit: siue —[96]— Tragœdias, quarum argumenta prandia regum impia vt Atrei Thyestæ Terei, imò grande & graue epicum carmen summâ dexteritate, & arte scribere nouit noster poëta.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,
Nec lingua, quantum sitiat canis Apula, tantum.
Vos ô patricius sanguis, quos viuere fas est
Occipiti cæco, postica occurrite sannæ)
Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, vt per léue seueros
Effundat iunctura vngues. scit tendere versum
Non secus ac si oculo rubricã dirigat vno:
Siue opus in mores, in luxum, in prandia regum
Dicere, res grandes nostro dat musa poeta.

[97] *Ecce*

97 *Ecce modo heroas ſenſus aſſerre videmus*
*Nugare ſolitos Græcè,*98 *nec ponere lucum*
Artifices, nec rus ſaturum laudare, vbi corbes,
Et focus, & porci, *&*99 *fumoſa Palilia fœno:*
Vnde 1 *Remus, ſul-* oſ *terẽs dẽ-alia,*2 *Quinti,*
*Quem*3 *trepida ante boues Dictatorem induit vxor:*
*Et tua aratra domũ lictor tulit,*4 *euge poëta.*
4 *Eſt nunc* 5 *Briſai quem*6 *venoſus liber Acci,*
*Sunt quos Pacuuiuſq;, &*7 *verrucoſa*8 *moretur*

97 Videmus Neronem & alios *inquit Poeta*, qui ſolebant è Græcis transferre & certamina artium in ludis Græcis inire: modo audere & proferre heroica argumenta cuiuſmodi ſunt Troici Meronis & Iliis Laberonis. 98 Qui ne lucum quidem, cui ſit bitam cupreſſúmve ſimulare ſciant: imò ne rus quidem laudare, quæ poëtices tyrunculis progymnaſmata ſunt. 99 Feſto in honorem Palis d æ paſtorum 1. Cal. Maias, qui dies natalis fuit vrbis Romæ, quibus ruſtici conie&is in ignem fœno & ſtipulâ fumum & flammam tranſilientes ſe expiare cr debant. Victorino autem Parilia dicuntur quod illo anni tempore omnia ſata parturiant, pariantque & Athenæo. 8. l. 16. c. *παρίλια*.

1 Vnde frater Romuli ortum habuit. id eſt, *vnde authores Ro. generis ortum habuerunt.* 2 Et tu ô Quinti Cincinnate, quem arantem miſſus à S. P. Q R. viator Dictatorem ſalutauit. Plin. 8. l. 3. c. 1. *vnde & nobiles & patres prodierunt.* 3 Racilia, feſtina vel perterrita togâ induit maritum Dictatorem ſalutatum & viator te Dictatorem iam ſalutatum miſſus aratrum tuum portauit domum. 4 *Scopticè.* Egregiuſ ſanè poëta qui alta illa & ſublimia aggrediatur: præludiis hiſce poëticis non exercitatus. * *Aliu eſt qui aſpera & obſoleta veterum poetarum verba affectat.* 5 Bacchici, à Baccho qui Briſæus dictus, quod Accius ſcripſit Bacchas Tragœdiam & leg. poteſt *Briſea*, vt ſit nomen tragœdiæ ſcriptæ ab Accio, vt Antiopa trag. ſcript. à Pacuuio, veteri item tragœdiographo.
6 Turgens & ſufflatus. 7 Salebroſa & aſpera.
8 Delectet.

9 Tragœdia de Antiopa vxore Lyci regis Thebarum qui eam à Ioue sub specie Satyri compressam repudiauit, superinductâ Dirce à qua multis modis cruciata est Antiopa.

9 Antiopa, *10 arũnis cor luctificabile fultæ.*
*Hos pueris monitus patres infundere *lippo.*
Cum videas, quarisne, vnde hac *11 sartago*
loquendi.
Venerit in linguas? vnde istud dedecus, in
quo
12 Trossulus exultat tibi per subsellia leuis?
13 Nilne pudet, capiti nõ posse pericula cano
Pellere, quin *14 tepidum hoc optes audire? de-*
center!
15 Fur es, *16 ait Pedio:* *17 Pedius quid crimina*
18 rasis
19 Librat in antithetis. *20 doctas posuisse fi-*
guras
Laudatur *21 bellum hoc.* *22 hoc bellum? an Ro-*
mule ceues?

10 *Citat hæc ex Pacuuio vt impropria, audacia, & affectati sæni.*

* Vide Sat. 2. v. 72.

11 Loeutio confusa aspera, & odiosa instar strepitus sartaginis. 12 Trossuli dicti equites Romani, quod Trossulum oppidum sine peditum auxilio ceperint. *vel* leues, id est, delicati & molles auditores exultant & applaudunt tibi. 13 Tu autem patrone *hic autem obiter perstringit Oratorum vanitatem qui laudi & famæ artificij sui student magis quam clientum capiti & vitæ.* cur non potius à sene ac misero reo capitale periculum auertis. quàm laudem eloquentiæ affectas? *Cupit se approbare non causam lenocinia & flores artis conquirit, &c.* de Montano, Seneca præf. ad 4. l. Controuers. 14 Tepidam & modicam laudationem. 15 Expilasti fanum Æsculapij. 16 Ait accusator Pedij, patronus Cirenensium. 17 Quid contra refert Pedius, *vel* Pedij patronus? non diluit crimina lacertis argumentorum, sed sententiis & figurarum floseulis vius, Neroni vel iudicibus placere studet. 18 Nimium politis. 19 Expendit, vt sint inuicem parisa & isocola. 20 Alij legunt *doctus, vt sit qui stiat pos. fig.* Hellenismus. 21 Hoc *inquiunt Auditores* pulchrè & belle dictum est. 22 Hoccine bellum? *repetit eum indignatione poëta.* Heu quantum d generastis à masculâ & Romanâ virtute, qui verboso & λογοδαιδάλῳ tabulę applaudatis, adulatoriè & quasi canum morè clunes agitantes?

23 *Men*

[23] *Men' moueat quippe, & cantet si naufragus, assem*
Protulerim? cantas cùm fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? verum [24] *nec nocte paratum*
Plorabit, qui me volet [25] *incuruasse querela.*
[26] *Sed* [27] *numeris decor est, & iunctura addita* [27] *crudis:*
Claudere sic versum didicit, [28] Berecyntius
[29] Attin,
Et, qui cœruleum dirimebat [31] Nerea [31] delphin,
[32] Sic, *costam longô subduximus Apenninô.*
[33] Arma virum, *nónne hoc* [34] *spumosum & cortice pingui?*

[23] Ego certè nō magis moueor huiusmodi oratione præpostera, quæ causâ destitutâ lenociniis artis se venditat: quam si quis tabulam naufragii sui (pro more naufragorum) pictam ex humero portans cantaret, cum fletu eum & voce lamentabili me ad misericordiam mouisse oportuisset quò illi assem darem. 24 Non meditatum & effictum. 25 Flectere & mouere ad misericordiam. 26 Redit poëta ad sui temporis petastros, &, vt dicam, carminifices, qui omnem carminis laudem concinnâ versus structura & rhythmo positam credebant. — 27 — versibus ipsis vtcunque rerum pondere & soliditate destitutis nec ad iudicij solem excoctis: figuratis nimium & audacibus, atque compositione tesserulatâ scrupulosis. 28 *Videntur ista citari ex Attine Neronis, de quo Dio, in his autem poëta rhythmum improbat.* 29 Puer adamatus Cybele dictæ Berecynthiæ à monte Phrygiæ Berecyntho vbi colebatur. 30 Mare. *Metonym.* deum scilicet maris. 31 Vehens Arionа. 32 *Et hic versus de Pœnis partem Apennini disrumpentibus, ineptus est, habet enim vltimam Pentheminem similiter cadentem & in quinto affectatum spondæum quem costam subductam quidam exponunt.*
33 Siquidem (obiicit turgidorum versuum adsectator) grandia carmina & sublimia non probas: quid tibi videtur Virgilij Æneidos annon & hæc — 34 — turgescens charactere inflato?

35 Est sanè *resp.* 35 *Vt ramale vetus pragrandi subere coctum.*
Persius, ramus 36 *Quodnam igitur tenerum, & laxa ceruice*
vel arbor grā- *legendum?*
dis cortici, sed 37 Torua 38 Mimalloneis implerunt cornua
cuius humore 39 bombis
decoxit ætas, Et raptum 40 vitulo caput ablatura 41 su-
id est, sublime perbo
carmen & soli- 42 Bassaris, & 43 lyncem 44 Mænas flexura
dum est. 45 corymbis
36 Quodnam i- 46 Euion ingeminat 47 reparabilis adsonat
gitur carmen Echo.
est minus aspe- 48 *Hæc fierēt, si* 49 *testiculi vena vlla paterni*
rum, elegantia *Viueret in nobis? summa* 50 *delumbe saliua*
gestus & mol- 37 *Resp. Poeta* Ironice: *hæc è Baechii Neronis, quarū*
liter flexa cer- *meminit Xiphilin in Nerone, quoad verba tumida quoad materiam e-*
uice inter pro- *lumbia, iunctura porrò tenera, quorum duo clausum habent Penthemi-*
nunciandum? *neri consonum, & qua alternatim rhythmica sunt, tertio simsliter caden-*
ti primo quarto verò secundo. 38 Mimallones dicuntur Bacchæ à
Mimante Ioniæ monte, Baccho sacro: vel à μιμεῖσθαι. 39 Propriè
apum sono, hic tubarum, & cornuum. 40 Pentheo quem mater
aliæque Bacchides furore correptæ vitulum esse putantes discer-
pserunt. 41 Bacchi & Orgiorum contemptori. 42 Agáve mater
Penthei Bassaris verò est Bacchi ministra. dicta à Bassareus, quod
nomen Bacchi est, à βάζειν, id est vociferando, *al.* à pelle vel ge-
nere vestis qua induebantur Bacchi sacerdotes. *lateri ceruina sini-*
stro Vellera dependent. Ouid 6. Met. de Procne habitum Bacchæ su-
mente. 43 Qui currum Bacchi trahit. 44 Baccha à μαίνεσθαι
furere. 45 Fræno ex hederis ceu corymbis intortis ornato. *vel.*
virga è thyrso. 46 Bacchum à voce bacchantium εὐοῖ &c. vel à
εὖ γόν ob res strenue gestas in bello aduersus gigantes.
47 Repercussa resonans. 48 *Huiusmodi carmina.*
49 Pr scæ & masculæ virtutis. 50 Hæc eneruia non petun-
tur ex imo pectore, blæse tantùm & tenerè formantur in extremis
labris, & primore lingua, quæ saliua scatet.

Hoc

Hoc natat in labris: & in [51] *vdo est Manas, & Attis*

[52] *Nec pluteum cadit, nec demorsos sapit vngues.*

M. * *Sed quid opus teneras mordaci radere vero*

Auriculas? [53] *vide sis ne maiorum tibi forte*

Limina [54] *frigescant:* [55] *sonat hoc de nare canina*

Litera P. Per me equidem sint omnia protinus [56] *alba.*

Nil moror, euge. omnes omnes, bene mirae eritis res.

Hoc iuuat: [57] *heic, inquis, veto quisquam faxit oletum.*

Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra

Meiite. discedo. [58] *Secuit* [59] *Lucilius* [60] *vrbem,*

[51] Liquida & molli voce recitantur illae fabulae Neronis, Bacchis & Attis.

[52] Nō sapit intenti studij notas vbi poëta cogitabundus. *Sape caput scaberet, vinos & roderet vngues.* Horat. Sat. 10. lib. 1.

Sint haec ita sanè. quid ad te? tun' solus contra ibis & irritabis nobiles mordaci tua reprehendendi libertate offensos? 53 Vide si vis? *de autem corripitur, tanquam à vido olim 3. coniug. vt caue, vale, feruere.* 54 Ne potentum fores, sportulae & mensae frigide minusq; grate te excipiant. Iuuen. 3. Sat. *Limine submoueor.* Alij exponunt Ne quis potentiorum tibi mortem infert frigidam, alluſumque volunt ad illud Horatii. Sat. 1. l. 2. *O puer vt sis vitalis metuo maiorum ne quis amicus Frigore te feriat* nec male. 55 In his enim potentiorum liminibus facilis est ira, *vel*, in his Satyris tuis nimium est mordacitatis & caninae facundiae. R. enim litera est irritati & hirrientis canis. 56 Quando ita vis sint quidem per me omnia. quae faciunt scribunt, dicunt, pulchra honesta, proba. *Concessio Ironica.* hoc nimirum te alioſque Romanos delectat, vt laudemini, vt approbemini vbique. 57 Vt nefas ducitur in sacro loco aluum exonerare vel meiere, eiusque religionis symbolum appinguntur angues tanquā genij loci, & qui inde terreant & submoueant pueros: ita (inquis) sacrosancta sint Neronis & nobilium carmina cautum sit ne quis ea Satyrico aspergat aceto vel vrinâ; discedo itaque. 58 Cur autem discedam, cum Lucil. vrbem libere notarit? 59 Qui primus Latinorū Satyram scripsit. Iuuen. Sat. 1. v. 20. 60 Mores Rom. vrbis.

Digitized by Google

61 Etiam nobiles nominatim: Rutilium Lupum Cos. & Mutium Albutium.

62 Mordicus carpendo.

63 Non indignanti.

64 Horatius, mirus artifex per iocum & amicitiam, ciuium Rom. vitia Satyris & epistolis perstringere.

65 Salsè deridere & tectè, naso in iras & irrisiones non rugato, vide supra v. 40.

66 Vt Midæ tonsor, *fab. nota.*

61 *Te lupe, te Muti &* 62 *genuinum fregit in illis:*
Omne vafer vitium 63 *ridenti* 64 *Flaccus amico*
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus 65 *excusso populũ suspendere naso:*
Men' mutire nefas, nec clam, nec 66 *cum scrobe? M. nusquam,*
P. 67 *Heic tamen infodiam. Vidi vidi ipse, libelle:*
68 Auriculas asini quis non habet? 69 *Hoc ego opertum,*
70 *Hoc ridere meũ tam nil, nulla tibi vendo*
71 *Iliade* 72 *Audaci quicunque afflate Cratino,*
73 *Iratum* 74 *Eupolidem* 75 *prægrandi cum sene* 76 *talles*
Aspice & 77 *hæc, si fortè aliquid decoctius audis.*
78 *Inde* 79 *vaporata lector mihi ferueat aure.*
80 *Non hic,* 81 *qui in crepidas Græcorum ludere gestit.*

67 Huic libro insusurrabo. vt ille tonsor scrobi. 68 Omnes peruerse iudicant de carminibus vt Midas de musicis sonora modulatis præferunt. 69 Hoc allegoriâ rectum, vt illud scrobe. 70 Satyricam hanc ridendi libertatem tibi tam pro leui habitam. 71 Illius Labeonis, supra v. 4. & v. 50. 72 Quicunque afflatus es legendo Cratino, qui maxima veteris comœdiæ libertate Athenienſium vitia carpebat. 73 Infestum vitiis. 74 Priscæ comœdiæ scriptorem. 75 Aristophane item comico. 76 Studiosè ceu ἐμπαθῶς legendo hos. 77 Mea. 78 Ab iis tribus Poëtis Comicis eorumque lectione. 79 Calefacta, præparata. 80 Non hic mihi lector sit. 81 Qui Græcorum cultus elegantiam, instituta & studia spernit.

Sordidus

Sordidus, & [82] luſco qui poſcit dicere, luſce:
Seſe aliquem credens, Italo quod honore [83] ſupinus
Fregerit [84] heminas [85] Areti [86] ædilis iniquas:
Nec qui [87] abaco numero, & [88] ſecto in puluere metas
Scit riſiſſe vafer, multum gaudere paratus,
Si [89] Cynico barbam petulans [90] Nonaria vellat.
[91] His mane [92] edictum, poſt prandia [93] Callirhoen do.

[82] Qui corporis vitium alteri exprobrare gaudet. Naturalia verò corporis vitia non ſunt in aliis reprehendenda. Plato in Protag. cõmiſeratione potius digna Ariſtot. Ethic. Nicom. 3. l. c. 5.

83 Vultu elatus, inflatus, quod in municipio aliquo obſcuro Italiæ magiſtratu functus ſit, vtcunque imo. Ædilatu ſcilicet.

84 Ab ἥμισυ dimidios ſextarios, hic pro omni menſura.

85 Oppidi in Tuſcia. Alij legunt *Ereti* quod Sabinorum oppidum. Stephano ἤρητος.

86 Ædilium inter alia munera erat iniquas menſuras frangere.

87 Arithmeticorum tabula. 88 Figuras, quas Geometræ virgâ in puluere depingunt. hoc autem extremæ eſt dementiæ & impudentiæ, res per ſe laudatas deridere velle, artibus & Philoſophis illudere. 89 Alludit ad Diogenem cui barbam vellebat Lais. 90 Meretrix, quæ à nona hora proſtat.

91 Huiuſmodi auditoribus, & lectoribus vanis atque ineptis.

92 Edictum prætoris & forum, ad auaritiam.

93 Scortum, ad libidinem.

Digitized by Google

SATYRA II.

Gratulatus Macrino sapientiam, quæ sola rectè orare docet: [a] aliorum impia, stulta & inutilia vota damnat. [b] Illos deinde taxat, qui aliud voto velle, aliud re agere videntur. [c] Eos denique ridet, qui deos, cupiditatis suæ modulo eos metientes, optimis hostiis & muneribus colunt: cùm reuera dij non minus sed mentem, non plenas sed putas respiciant manus.

HVnc macrine,[1] *diem numera* [2] *meliore lapillo,*
Qui tibi labentes apponit [3] *candidus annos.*
Funde merum [4] *Genio. non tu prece poscis* [5] *emaci,*
Quæ [6] *nisi seductis nequeas cõmittere diuis.*
Ai [7] *bona pars procerum* [8] *tacita libabit* [9] *acerra.*
Haud cuiuis promptum est, [10] murmurque humileſque susurros
Tollere de templis, & [11] aperto viuere voto.

[1] Natalem. [2] Niueo albo: à Thracum more qui festos dies albis calculis, infelices nigris computarunt. [3] Felix ipse & faustus. [4] Angelo, quem credebat antiquitas vnà genitum, pædagogum custodemque datum, cui lautius indulto natali quoq; die sacra fiebant, preces ac vota concipiebantur hunc itaque quum qui iniusta & impia precantur, cæsis victimis sibi propitium imò obsequentem reddere volunt, tu iusta & pia precatus, vino & thure placa. 5 Conditionali ἐμποιικῶς. Horat. 29. Od. 3. l. *Votis Paciſci.* 6 Nisi semotis ab arbitris, ne audiant homines quæ tu à diis poscis. 7 Magna, 8 Ipsi taciti, submissa voce & ore arcano. 9 Thuribulo. 10 Tacitas preces. 11 Nihil deum rogare quod non palam liceat, Martial. ep. 40 l. 1.

a 12 *Mens*

[12] *Mens bona fama, fides, hæc* [13] *clare, & vt audiat hoſpes:*
Illa ſibi introrſum, & ſub lingua immurmurat: ô ſi
[14] *Ebullit patrui præclarum funus! & ô ſi*
Sub raſtro [15] *crepet argenti mihi ſeria* [16] *dextro*
[17] *Hercule! pupillúmve vtinam, quem proximus heres*
[18] *Impello,* [19] *expungam: namque eſt* [20] *ſcabioſus, & acri*
Bile tumet, Nerio iam tertia [21] *ducitur vxor.*
Hæc ſancte vt poſcas, [22] *Tiberino in gurgite mergis*
Mane caput bis, térque, & [23] *noctem flumine purgas.*
Heus age, reſpondé, minimum eſt quod ſcire laboro:
De Ioue quid ſentis? [24] *éſtne vt præponere curas*
Hunc cuiquam? cuinam? vis Staio? an ſcilicet hæres?
Quis potior iudex, puerique quis aptior orbis?

[12] Contingant mihi.
[13] Sc. precatur.
[14] Pro Ebullierit, vt dedim pro dederim; Caſaub. Metaph. ab aqua ebulliente. O vtinam patruus meus diues efferatur, funalibus ſeu funebri pompâ ſplendidus, mihi relicturus præclaram hereditatem!
[15] Inuenta mihi fodienti arantive.
[16] Propitio, fauente.
[17] Opertorum theſaurorum præſide, vel πλουτοδότῃ, cui eo nomine decimæ penduntur.

18 Subſequor, in ſecunda cera ſubſtitutus heres. 19 Ex tabulis teſtamenti, *rectius* de medio tollam, i. ex vita. 20 Namque & ſpem & rationem voti facit ipſius κακοξίας: ex ſuffuſa enim bile eſt valetudinarius. 21 Ad ſepulchrum, *vel* in matrimonium fœneratori illi tertia ducitur vxor: mea tamen viuit. 22 Vota aut ſacra facturis mos erat ſe viua aqua purificare, Iuuenal. Sat. 6. v. 524. 23 Noctis Veneream pollutionem, *aut* inſomnia. 24 An cenſes Iouem iuſtiorem eſſe aliquo homine: quo? an Staio Albio Oppianico iudice corruptiſſimo? an dubitas præferre Iouem Staio? quis aut iuſtior aut melior tutor Ioue?

[25] Audiat tamen sceleratissimus ille veneficus & corruptissimus ludex Status vota hæc impia quæ tu ad Iouem concipis ille statim exclamabit indignabundus, O Iupiter. Quanto magis ipse Iupiter fulmine vindicabit impias has preces.

[26] Tu tamen credis Iouem tibi veniam ad omnia indulgere, quia vides arbores fulguratas tu sospite.

[25] *Hoc igitur quo tu Iouis aurem impellere tentas,*
Dic agedum Staio: pro Iuppiter ô bone clamet,
Iuppiter! at sese non clamet Iuppiter ipse?
[26] *Ignouisse putas, quia cum tonat, ecquis ilex*
[27] *Sulfure discutitur sacro, quam tuque domúsque?*
[28] *An quia non fibris ouium,* [29] *Ergennáque iubente,*
Triste iaces [30] *lucis,* [31] *euitandumque bidental,*
[32] *Idcirco stolidæ præbet tibi vellere barbam*
Iuppiter? aut quidnam est quæ tu mercede deorum
[34] *Emeris auriculas?* [35] *pulmone, & lactibus vnctis*
* *Ecce auia, aut* [36] *metuens diuûm matertera, cunis*
Exemit puerum, frontémque atque vda labella

tuisque saluis. 27 Fulmine, quod λιώδες, i. fulfereum. 28 An quia tu non fulguritus taces & expiandus consultis ouium extis a — 29 — Fulguritorum procuratore & expiatore Etrusco — 30 — Vt ilex fulmina icta in lucis parum castis, *vel*, in bidentali quod æque ac lucus est colliculus sepimine consecratus & — 31 — sacrum, quod qui calcarit incestatur — 32 — cui fulgurito consecratur bidental, hoc est locus in quem decidit fulmen, circumseptus adicta ara in qua bidentibus expiatur.

33 An ideo credis Iouem se tibi præbere ludibrio & contemptui habendum? alludit ad Dionysium, qui auream Æsculapio barbam detraxit. 34 Stipulatus tibi obnoxios reddidisti?

35 An fortè pinguibus extis? * *Ab impiis auarorum precibus descendit poëta ad superstitiosa mulierculorum vota.*

36 Superstitiosa. Pulchra est hæc dici lusorici hypotyposis,

37 *Infamia*

37 *Infami digito, & 38 lustralibus ante saliuis*
Expiat, 39 vrentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem 40 matrem supplice voto
Nunc 41 Licini in campos, nunc Crassi 42 mittit in ædes,
Hunc optent generum Rex & Regina: puellæ
Hunc rapiant: quicquid calcauerit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando 43 vota: negato
Iuppiter hæc illi, quamuis te 44 albata rogarit.
b *45 Poscis opem nerui, 46 corpusq; fidele*
Senecta:
Esto, age: sed 47 grandes patina. 48 tucetáque crassa
49 Annuere his superos vetuêre, 50 Iouémque morantur:

qui puellarum octauus est, puerorum nonus, quo die puerum lustrabant, votis pro eo conceptis & nomine illi indito, vnde & Nominalis dictus.

37 Medio, qui cæteris contractis extendi solet in cinædorum & mollium notam, quod penem repræsentet.

38 Saliua purgatoriam vim habere credebatur, & ad fascina inhibenda valere. Bonæ verò fœuæ causa & ad placandam Nemesim, quam enormiori gloriæ inuidere credebant, saliua, infamis digitus, & τῆς σάθης effigies adhibebantur quasi præfiscina, Plin. l. 28 c. 2. & 4. 39 Fascinantium oculorum, qui intuendo enecant, perniciem amoliri perita. 40 Ancipitem, lentam, *vel* ipsum puerum tenellum, de quo spes nondum magna. 41 Licinij Stolonis *alij int. ll.* Licinum Augusti libertum & tonsores, & M. Crassi diuitis. 42 Votis illi optat latifundia Licini & ædes Crassi, in quorum quasi possessionem mittit puellum votis suis superstitiosa mulier. 43 Hæcimpia, stulta, noxia vota. 44 Candida & pura veste amicta. 45 Precaris à Diis robur, vires, & — 46 — Validum, quod sustentet senectutem, corpus — 47 — Immodicus tamen cibus tuus & — 48 — Multiplex, variæ concoctionis, cuiusmodi sunt tucetum & minutal è similis carnibus minutim concisis. — 49 — Votis hisce tua respondere non patiuntur deos — 50 — Iouisque hac in re indulgentiam vel retardat, vel irritam facit.

Digitized by Google

[51] *Rem ſtruere exoptas cœſo boue,* [52] *Mercuriúmque*
[53] *Arceſſis fibra* [54] *da fortunare penates,*
Da pecus, & gregibus ſœtum. [55] *quo peſſime, pacto*
Tot tibi cum in flammis iunicum omenta liqueſcant?
Et tamen hic extis, & opimo vincere [56] *farto*
Intendit: [57] *iam creſcit ager, iã creſcit ouile,*
Iam dabitur, iamiam donec deceptus, & exſpes
Nequicquã fundo [58] *ſuſpiret nũmus in imo.*
Si tibi crateras argenti, [59] *incuſaq;* [60] *pingui*
Auro dona feram, [61] *ſudes & pectore* [62] *læuo*
Excutias [63] *guttas,* [64] *lætari prætrepidũ cor:*
[64] *Hinc illud ſubiit, auro ſacras quod* [65] *ouato*

51 Rem familiarem, ὅτι σωρεύειν augere, exoptas, rodige interim boues mactans, ſuperſtitioſe ſe prouentum è crebris victimis ſperans tãquam apes ceu Phœnices è cinere & rogo.
52 Deum Lucrium.
53 Iugibus vocas victimis.
54 Da *inquit*, vt fortunet res familiaris,
55 *Reſpondet Mercurius, vel Poeta.* Quo pacto fortunet & creſcat tibi pecus, cum tu inſanis ſacrificiis tot pecudes abſumas? peculij tui proprius carnifex & lupus. 56 Vel libo è farre, vino, melle, &c.
57 *Et falſa ſpe lactans, ſibi dicit* Iam, &c.
58 Tinniat iam rarior in fundo crumenæ prope exhauſtæ ſacrificiis. vel. *Pathos numo attributum.* 59 Cœlata.
60 Solido, *vel* craſſæ laminæ. 61 Præ gaudio.
62 Peruerſo, *vel* ſiniſtro à vehementiori cordis commotione.
63 Sudoris: *vel* lachrymarum quæ repentino ſæpe gaudio, oboriuntur. 64 Qui tibi cordi eſt aurum, diis etiam credis eſſe, vitiis tuis illos æſtimans: & hinc, &c. *vel*, Credis ſuperſtitioſus tibi euenisſe hoc aurum à Diis miſſum quorum facies & femora auro illinis. 65 Triumphato & ex hoſtibus prædato.

[66] *Perducis*

[66] *Perducis* [67] *facies. nam* [68] *fratres inter aenos,*
Somnia [69] *pituita qui purgatissima mittunt,*
Praecipui sunto, sitq; illis aurea barba.
Aurum [70] *vasa Numae,* [71] *Saturniaq;* [72] *impulit aera,*
[73] *Vestalesq; urnas, &* [74] *Thuscum fictile mutat.*
O [75] curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes!
Quid iuuat hoc, templis [76] nostros immittere mores,
Et [77] bona diis ex hac scelerata ducere pulpa?
[78] *Hac sibi* [79] *corrupto* [80] *casiam dissoluit oliuo:*

[66] Illinis.
[67] Statuarum in Pantheo Romæ.
[68] Stabant in Apollinis Palatini porticu effigies æneæ quinquaginta filiorum Ægypti, quibus vt & Apollini, Æsculapio, Isidi, &c. attribuit venustatis superstitio vim somnis indicandi curationes & remedia morborum. Quod si cui persuasum esset se ab his vel illis istorum fratrum certius ac verius somnium accepisse, eos præ cæteris coluit & inaurauit. Alij ad Castorem & Pollucem referunt—
69 — Pituita defœcata, discussisque humoribus vitiosis, certiora sunt somnia. 70 Et quoniam nobis homunculis aurum in deliciis & votorum summa est. hoc diis æque gratum opinamur atque hinc aurea iam omnia in templis, atque aurum per scelus, & nefas cõflatum expulit è templis simplicitatem fictilium, qualia Numa in sacris adhibebat. Iuuen. Sat. 11. v. 116. 71 Priscis in vsu & in Saturni æde condita. 72 Loco & precio mouit. 73 Capedines & lauacra Vestæ. 74 Testes vasa ex Etruria Romam allata, *vel* religionem simplicem ab Etruscis ductam. 75 Cernuæ & pronæ velut pecudes. 76 Induere cupidirates & alia vitia nostra. 77 Existimare quæ diis bona sint ex affectu nostro carnali.
78 *Hac palpa, id est carnalis corruptio, non contenta naturali rerum simplicitate miscet & vitiat omnia. his tamen ita vitiatis vtitur, saltem fruitur: diu tamen nullo sunt vsui. Quorsum itaque diu hac dicamus: emaci nempe nundinatione vt meliora ab iis accipiamus.*
79 Dum vnguentum conficit & casiam & oleum perdit.
80 Sat. 6. v. 36.

[81] Tarentinam lanam, quę optima.
[82] Coquendo infecit, tinxit.
[83] Liquore è conchylio muricis qui & ipſe periit.
[84] Margaritam *Perle.*
[85] E concha radere. conchæ enim adhærent, neque auelli queunt, niſi lima. Plin. 9. l. 35. c.
[86] Conflare.
[87] Metalli.
[88] Ramentis & ballucis, quæ è fodinis eruuntur. *Care.*
[89] Vitioſa eſt

Et[81] *calabrũ* [82]*coxis*[83] *vitiato murice vellus:*
Hæc[84] *baccam*[85] *concha raſiſſe, &*[86] *ſtringere venas*
Feruentis[87] *maſſæ*[88] *crudo de puluere iuſſit.*
[89]*Peccat & hæc peccat: vitio tamen vtitur: at vos*
Dicite Pontifices, 90 in ſancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod [91] Veneri donatæ à virgine pupæ.
Quin damus id ſuperis de magna quod dare [92] lance:
Non poſſit magni [93] Meſſalæ [94] lippa propago?
Compoſitum [95] ius [96] falque [97] animo, ſanctoſque receſſus
Mentis, & [98] incoctum generoſo pectus honeſto.
Hæc cedo vt admoneam templis, &[99] farre litabo.

hæc luxuria *vide ſupra* 78. *notam.* vſus tamen aliquis ex his vitiis, ſed auri in templis nullus. 90 Templis vel Deorum ſacris.
91 Vt ephœbi bullas penatibus, ſic puperes virgines Veneri pupas conſecrabant, à qua pro pupis, Angl. *Babies*, veros infantes prenabantur: haud ſecus faciunt qui aurum diis offerunt. [92] Parella, diuites è lance, pauperes ex aerra libabant. 93 M. Val. Coruini Meſſalæ, *vel* Aurelij Meſſ. *ſyneed.* pro quouis diuite & nobili.
94 Qui animo & oculis erat vitioſus guloſus quippe & maioribus indignus. 95 Quoad legem humanam. 96 Quoad diuinam legem. 97 Intima animi penetralia & cogitationes. 98 Animum penitus imbutum. 99 Mola ſalſa Hor. 23. Od. lib. 3. *Farre pio ſaliente mitâ*, id eſt, ipſe ſi purum & ſimplicem attulero animum parco ac ſimplici ſacrificio deum placabo.

SATY-

SATYRA III.

Sub persona Stoici philosophi monet iuuenes ne desidiæ & mollitiei indulgentes, nedum patrimoniis & natalibus freti, philosophiæ studia negligant: Quæ vitiorum morbis medetur, virtutem & honesta officia docet, animum bene conscium & vitæ felicitatem largitur.

[1] *NEmpe hæc assidue? iam clarum mane fenestras*
Intrat, & angustas [2] extendit lumine rimas:
[3] Stertimus [4] indomitum quod [5] despumare Falernum
Sufficiat, [6] quintâ dum [7] linea tangitur [7] umbrâ.
En quid agis? siccas [8] insana [9] canicula messes
Iamdudum coquit, & patula pecus sub vlmo est,

[1] *Inclamat dormientes discipulos philosophus, vel qui nobili iuueni additur comes pædagogus.* infra not. 10. Nunc autem inquit Taurus apud A. Gell. lib. 6. c. 10. expectant philosophi ad fores iuuenum donec hesternam edormierint crapulam. 2 Latiores apparere facit *vel* extendere videtur, cùm sol per rimas lumen transmittat. 3 O iuuenes, discipuli mei & est subtimida reprehensio, in prima persona. 4 Durum, concoctu difficile, *vel*, non dilutum, quod vix plurimâ aquâ temperari possit. 5 Decoquere, edormiscere. 6 Solaris horologij, inæqualis, planetarij ad diem ciuilem. 7 Gnomonis quintâ vmbrâ meridionali proxima. *Hypallage.* Dum quinta linea tangitur vmbra. 8 Quæ insanos, id est, morbidos reddat homines, *vel*, quæ in rabiem agat canes. 9 Sol in Cancro, cuius indicium est ortus stellæ Canicularis.

Digitized by Google

[10] Pædagogus vt ſupra notat. vel, *Iuuenum, diſcipulorũ expergefactus: ait vnus* vetúmne, itáne?

[10] Vnus ait comitum, verúmne : itáne? ocyus adſit

[11] E famulis.

Huc [11] aliquis nemon? turgeſcit [12] vitrea bilis:

[12] A colore vel eff. &u. Horat. li. 1. Sat. 3. *Splendida*, quæ ſe è ſplendore prodit.

[13] Findor, [14] vt Arcadia [15] pecuaria rudere credas.

Iam liber, & [16] bicolor [17] poſitis membrana capillis

[13] Ita cogor in vociferationẽ.

Inq; manus charta, [18] nodoſáq; venit [19] arũdo

[14] *Reſp. Philoſophus cum indignatione.* vel lege, *Finditur Arcadiæ pes.* ex perſona poëtæ vel Philoſophi dicentis: Iouenis indignatur & diſcrutiatur vociferans inſtar aſini rudentis.

Tunc [20] queritur, craſſus calamo quod pendeat humor,

[21] Nigra quod infuſa vaneſcat ſepia limpha:

Diluitas queritur [22] geminet quod [23] fiſtula guttas:

[24] O miſer. inq; dies vltra miſer, huccine rerum

Venimus? at cur non [25] potius, [26] teneróque columbo

Et ſimilis regum pueris, [27] pappare minutum

[15] Aſinos, quos Arcadia habet maximos. [16] Introrſum candida, extrorſum crocea. [17] Vbi ipſe iuuenis compſit capillos, *vel* membrana pumice leuigatæ demptis cap. κατακυσικὸς Pro pilis. [18] Interſtitiis & geniculis. [19] Calamus ſcriptorius! *Metonym.* [20] Cauſſatur atramentum ſpiſſum nimis & lentum eſſe, hærere calamo, non influere. [21] Infuſa mox aquâ, prætendit nimis liquidum fieri atramentum è ſucco ſepiæ, atque vaneſcere. [22] Liquidius fluat & maculet. [23] Calamus ſcriptorius. [24] O miſer adoleſcens, futuréque in dies miſerior: hiccíne tandem laboris ac ſpei fructus, vt ridiculas ignauiæ prætendens cauſas ſtudium fictis excuſationibus ſupplere velis? [25] Quàm philoſophiæ operam des. [26] Quam ſua mater vel puella delicatè alit. [27] Pappam & buam, cibum præmanſum, minutum.

Poſcis,

Poſcis, & iratus mamma[22] *lallare recuſas?*
An tali ſtudeam calamo?[30] *cui*[31] *verba? quid iſtas*
Succinis[32] *ambages?*[33] *tibi luditur:*[34] *effluis amens,*
Contemnêre,[35] *ſonat vitium percuſſa,*[36] *malignè*
[37] *Reſpondet*[38] *viridi non cocta fidelia*[38] *limo*
[39] *Vdum & molle lutum es,*[40] *nunc nunc properandus, &*[41] *acri*
Fingẽdus[42] *ſine fine*[41] *rota.*[43] *ſed rure paterno*
Eſt tibi[44] *far modicum,*[45] *purum & ſine labe ſalinum*
Quid metuas?[46] *cultrixq; foci*[47] *ſecura patella eſt.*
Hoc ſatis? an deceat[48] *pulmonem rumpere ventis,*
[49] *Stemmate quod*[50] *Tuſco*[51] *ramum milleſime ducis,*

[22] Dormire ad lallum, i. nutricis occinentis nænias γαργαλιστικὰς. Athen. 14. *Auſon. epiſt. 17. Lalli ſomniferos modos.*
[29] *Verba iuuenis.*
[30] *Refert Philoſ.*
[31] Sup. das?
[32] Cauſationes & tergiuerſatores.
[33] Tu te ipſe ludis, tuo damno, de te.
[34] Effluit & perit tibi tempo, *vel* Diffluis mollitie & voluptatibus, vt vitiatum vas.
[35] *Vt fictile vas ex argilla non probè cocta digito tactum & exploratum, tinnitu rauco vitium, rimas & crudam materiam prodet, ita tu futili & rudi ſermone ignorantiam tuam.*
36 Raucum, non acutum & tinnulum
[37] Reſonat.
[38] Vas fictile ex argillâ crudâ, nec bene coctâ. *Metaph.*
[39] Rudis es materia capax tamen formæ ſi te ſubmiſeris figulo, id eſt, magiſtro.
[40] In iuuentute.
[41] Accuratâ & ſeueriori diſciplinâ.
[42] Sine intermiſſione aut mora.
[43] *Tu verò obijcies, tibi non tam artibus opus eſſe, cui ſit à patre domus & res mediocris.*
[44] Cenſus οὐσιαρχικὸς.
[45] A maioribus non fraude quæſitum, vel ex argento puro, i. non celato, *vel mundum*, vt ſit ſuppellex lauta & nitida, ſalinum autem ſacram menſam facit, vt quo primitiæ cum ſale diis offerebantur. *Lipſ. Saturnal. l. 2.*
[46] Quæ libationes ad focum feruntur.
[47] Quę te ſecurum reddat,
[48] Inflari & ſuſtentare te.
[49] Generis ordine, ſtirpe. Iuuen. Sat. 8. v. 1.
[50] Nobiliſſimæ & antiquiſſimæ Rom. familiæ ex Etruria ortum habuere.
[51] Succeſſionis lineam. vide quæ ad Sat. 8. Iuuen. v. 1.

Cẽ ſorémve[52] *tuũ vel quod*[53] *trabẽte ſalutas?*
Ad populum[54] phaleras: ego te intus, & in cute noui.
Non pudet ad morẽ diſcincti viuere[55] *Na'ta?*
Sed ſtupet hic vitio, & fibris increuit[56] *opimum*
Pingue[57] *caret culpa: neſcit quid perdat: & alto*
Demerſus[58] *ſumma rurs⁹ nõ bullit in vnda.*
Magna pater diuũm ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Mouerit ingenium ferueuti tincta[59] *veneno:*
[60] Virtutem videant,[61] intabeſcántque relictâ.
Anne magis Siculi gemuerunt æra[62] *iuuenci,*
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter[63] *ceruices terruit,*[64] *Imus,*

52 E tua familia.
53 In atrio inter imagines maiorum, *vel*, in recognitione equitum, tu eques trabeatus. videlunen. Sat. 8. v. 259.
54 Inſignia equeſtria, *vel*, ornamenta externa fortunæ, quæ te nõ magis reddunt nobilẽ, quàm phaleræ equũ.
55 Diſſoluti cuiuſdam intemperantis, perditi, qui obduruit in vitiorum callum, & quaſi habitum malitiæ, ita vt ſe peccare non ſentiat. Sordidi Nattæ meminit Hor. 6. Sat. lib. 1. Turneb. 23. l. 23. c. legit *Natta*. i. fullonis. 56 Quod ſenſum ademit *Metaph. à corpore*, 57 Excuſandus & aliqua dignus venîâ ob ſtuporem & callum vitiorum perditæ iam & profligatæ nequitiæ. 58 Non emergit è barathro vitiorum, nec tangitur conſcientia ſcelerum, *cùm tamen te atq; alios qui per incontinentiam prudentes ſcientesq; virtutem deſeruerit, graues maneant conſcientiæ cruciatus.* Atque huc ſpectat digreſſio inſequens poëtæ docentis non eſſe aliam pœnam grauiorem atque ipſis tyrannis digniorem, quàm deſertæ virtutis conſcientiam, & *pœnam* (vt ita dicam) *damni* 59 Crudelitatis & vitiorum. 60 Quàm vt videant virt. alij legunt *virtuti inuideant*, quam ſc. ab aliis cultam ipſi deſeruerint 61 Diſcruciantur, quod eam reliquerint. 62 Miſeri homines incluſi in tauro illo aheneo, quem Phalaridi tyranno Siculo Perillus inuentum dedit. 63 Damoclis vnius ex aſſentatoribus Dionyſij. vide hiſt. in 5. Tuſculan. quæſt. à Cic. plenius expoſitam. 64 Ordo. *quàm ſi ſibi dicat: Imus, imus præcipites* in vitia & exitium nulla virtute ſuffiaminandi, omni ſalutis ſpe deſtituti.

Imus

Imus præcipites, quàm si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
Sæpe oculos memini tangebam[65] *paruus*[66] *oliuo,*
Grandia si nollẽ morituri[67] *verba*[68] *Catonis tu*
Discere, ab[69] *insano multum laudanda magistro,*
Quæ pater adductis[70] *sudans audiret amicis,*
[71] *Iurg etenim id summum, quid dexter*[72] *senio ferret*
Scire, erat in voto: damnosa[73] *canicula quantum*
[74] *Raderet: angusta collo non*[75] *falleret*[76] *orca:*
Neu quis callidior[77] *buxum torquere flagello*
Haud[78] *tibi inexpertum*[79] *curuos deprendere mores,*

65 Fecimus & nos. Hæc iuuenes. Sat. 8. Iuuenal. Ego quidẽ hoc puer, &c.

66 oliuo, Iuuenis est. v. 52. infra.

67 Deliberatiua, moriatur nẽne, vel Ethopœiam.

68 Catonis tu autem iuuenis est. v. 52. infra.

69 Clamoso, *al.* vehementi & acri, vnde & Domitio Grammatico Insani cognomen inditum. A. Gell. 7. 18.

70 Labore corrogandi amicos ad filium audiendũ *aut* lætitiâ.

71 Iurg etenim id summum, quid dexter senio ferret. Conuenienter puerilibus annis

72 senio ferret. Iactus tesserarum ceu talorum summus. faustissimus verò qui omne tollebat depositum erat *Venus*. vide quæ ad Martial. ep. 14. l. 14. *the sice*.

73 Canicula. Canis vnio, iactus damnosus.

74 Raderet. Quantum mihi detraheret. *vel* ex reliquo talorum numero demeret, q.e quinque.

75 Non errare.

76 orca. Vasis in quod nuces pueri coniiciebant. Ouid. de Nuce. *Vas quoque sæpe cauum spatio distante locatur, In quod missa leui nux cadit vna manu.* alij de pyrgo intelligunt, non rectè. Quorsum enim ars ne fallaris ad coniiciendas in turriculam ceu fritillum aleas, de quo puerum fuisse solicitum dicit hic poëta ceu philosophus? de Fritillo vide quæ nos ad Martial. ep. 14. l. 4. i.

77 Trochum, *vel* turbinem è buxo.

78 Iam iuueni, relictis nucibus, atque liberaliter hactenus in studiis philosophiæ educato.

79 Prauos à rectis distinguere.

80 Et præcepta quæ docentur in ſtoâ porticu Athenis, in qua Zeno & alij Philoſophi (inde Stoici dicti) docebant diſputabantq;

81 Indutis braccis, i. femoralibus, à βράκος. Æol. adiecto. β.

82 In qua picti erant Perſæ à Miltiade, Themiſtocle, & Athenienſibus deuicti.

83 ſtoa poikilh.

84 In qua iuuenes ſtudiis inuigilant.

85 Stoici tondebantur ad cutem. cùm verò hic agatur omnino de porticu Stoica, malè ab aliis ingeritur lectio *quibus indetonſa*, quod de Romanis citratis intelligi volunt. 86 Victu tenui, leguminibus & craſſa pulte ex farina & lacte. 87 Nec tibi inaudita aut incognita eſt virtutis via quam Pythagoras Samius indigitare voluit expreſſam in bicorni literâ — 88 — Y, quæ in duos ramos ſe diuidens biuium vitæ mõſtrat; arduã & anguſtam virtutis viam extendens à dextra, mollem & latam, vitij à ſiniſtra 89 Virtutis crebris actionibus & labore tritum. 90 Heſternam euaporat crapulam. 91 Eſtne ſcopus vel finis aliquis vitæ tibi propoſitus? 93 Actiones. 94 Vagus erras, pueri more qui coruos teſtâ lutoque petit. 95 Temere, nec viarum nec conſiliorum ratione habita. 96 In diem, ſine propoſito. 97 Pharmaca vitioſos humores purgantia ſerò poſcas, vbi iam inualuit

Ecce ſuperueniet quæ te de ſtramine ripa
Inuoluat, demum pueros commiſerit vnda.
Cur quisquam faber ad calcem non vertitur, vt ſit
Quod ſpectet natus mane? Secundus ab ſe?
Cur non ille ſuis hortetur vt incipiat rex?
Vrgeat & prima deducat luce vocatos?
Ne te quæſiueris extra. Quid velle valere? Rogabo.
Annuerit Genius, cui ſe quiſque regendum
Mortalis dedit, & naſcenti arcana ſacerdos
Fudit, cui puræ cordi ſunt thura, paterna
Liba mero, non ſi quis adulter ad aram
Thuricremis vetulæ vitulum pollentibus extis
Immolat, & Genium ſtruto iugulare capello.
Hoc tu ſolus agas? Hoc ſi tibi rectus vterque
Obſtrepit, & ſurdum cantat vetus aſſa poetam?
Quid refert, vitio ſteriles an fœmina campi
Fœcundo ſulcum fallat? Quid, ſi Arcadius mus
Exiguum triticum vel ſi Tyrrhenus adorem
Diripuit, quando hic magnum non redderet vnum?
Sed tu ſimplicibus pueris, ſimplex bone, ſanctas
Concipe mente preces, & te conſtare roga.
Da pueris bonum quod optent. Tu cætera curam
Dijs ſuſcepta mouere, & ſcire tuorum finem.
Quæ mihi ſupplicium dabitur ciue indigno? quæ ſors
Exitij? Quod crimen erit? Quæ lamina torquens
Me facinus vultu reddet pallente notatum?
Quis metus aut pœnæ, quis carnifex aut mihi Furiæ
Sunt alijs, hoc cum ſcelere imprecor, & tibi fiant.
Quæ nec Sardanapalli ingens vorat vlcera ventris
Diuitis, & pingues traducit adeps in anum.
Hæc cum Lentulus in ſeſe dea proluit, & cum
Rite mouit ſacram ſuppoſitus cultor aluinum,
Quæ mens, quæ pietas orantis, qualia digne
Tractauit pulmonis rigor, & ſecto bidentis
Vellere tam facilis cautus, quo tramite rectum
Callet iter, quali lauus deuitet aruina,
Quam ſolers monitu, quam ſit fidus hoſtiæ custos
Ne vitio ſpoliata nocens, & mutila cedat
Ante aram, gracilisq; alijs in partibus hædus
Stet circum, & pingui tunicatus inguine vitulus.
Hæc nouit Ianus, magnis hæc dictat auitis
Iuſtitia, & ſanctus vicinis Iuppiter aris.
Tu ſtolidum da, Phœbe, mihi, da pectus, & vnum
Quod ſapiat, bene ſit cui, quod ſit ſine crimine, viuo.
Cætera fert humeris, virtus miſerabile ſemper
Arcadiæ pecus, & bipedum cænosa ſuperbia turba.
Quem pudet hæc opto, quem non pudet, ipſe timeto.
Ille bonis faueto, ille hæc inuidere ſibi, ille
Liber & ingenuus, præſtanti corpore, nascor
Hoc ſimulare, ſed hic ſtomachum mihi leuat ira,
Hic meus humor habet mollem, & non virilem.
Quo me cunq; rapit tempeſtas, deferor hospes.
Nunc agite, & mecum vobiſcum quærite primum
Hoc, ſapere, & ſolis almum ſit callibus vnum
Manduces bubulum an ſeruo rapiente galinam
Flagitium ſit nobile, & inter signa legendum.
Nil oculis rubrum, nil quod crocet irritamentum
Præbeto, ſed potius nitidum caput, & color vt ſit
Integer, & ſanus bene deſinat vnctus in aurem.
Ne vacuum pernas atrophia ducat, & extet
Ilibus vncta parum cauſa coquinæ, cauendum
Nequid abeſſe queat, non deſit copia circum
Hinc atque hinc glomerata, premat ceu quercea ſutum
Multa ferens, quod crudum alios traducat ventres.
Et tu mille decem vatum gregibus comitatus
Aſſidue veniens, a tergo Romule, cauſas
Dicturis dominis acuis, rapis vtile nusquam
Nec prodes, volucer, nec fixo vulnere figis
Quod petis, & ſpectant iuuenes quo tendere palmam
Discant, & cursu quo ſe rota ferre ſalubri
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intus
Dixit, saluo & cive, tulit ſpes ſumma capaci.
Ecce coronatus ſtatua gallinacea princeps
Prodit, & ad populum phaleratus & ad prælia miles
Cultello cristas vrit, qui circulus, inquit,
Vester erit mane nobiscum, vos quoque pugnam
Mox ſubitura mihi cum gallis nocte proxima veſtris
Ite foras, & ſi vultis cantate, quiritat
Ille, vocat pugnas, ſanguis hic meus, hæc mea proles.
Sic ego, non alio dictum feliciter anno
Hoc age, diſcedo, plausorem ne tibi quæras
Dum ſpectant oculi, lætumq; micantibus auris
Accipiter volucrem trahit, & parit intima culpa.
Quam nisi mutaris, ne te quæſiueris extra.

98 Et

98 *Et quid opus Crateró magnos promittere* 99 *montes?*
Discite quę ô miseri, & 1 causas cognoscite rerum,
2 *Quid sumus* 3 *quidnam victuri gignimur,* 4 *ordo,*
Quis datus aut 5 *mera* 6 *quam mollis flexus,* & 7 *unde*
Quis modus 8 *argento,* 9 *quid fas optare, quid* 10 *asper*
11 *Vtile nummus habet: patriæ carisq; propinquis*
Quantum 12 *elargiri deceat:* 13 *quem te deus esse*
Iussit & 14 *humana qua parte locatus es in re.*
15 *Disce: nec inuideas,* 16 *quod multa fidelia putet*
In locuplete penu, 17 *defensis pinguibus Vmbris,*

98 Et quid opus medico insigni, qualis fuit Crater⁹ tempore Augusti, ad restituendã sanitatem, cùm in manu tua sic præcauere morbum promitt? *Metaph. à corpore ad animum.*
99 Aureos nũmorum.
1 Rerum expetendarum & fugiendarum ad felicitatem asseq. *Iuuen. viuendi causas, vel* etiam, *causas naturales.*
2 Quæ hominis sit natura. 3 In quem finem. 4 Fatorum certa lex, qua fieri omnia asseruere Stoici. *vel* gubernatio diuina. 5 Felicitatis *alijs* vitæ quàm breue sit spatium, & vnde mors immineat. *Metaph. à meta Circensi quam in flexu euitare periti auriga erat.* 6 Quamtę. sit artis & operæ regere. 7 Vnde, vt sit quasi meta ad quam circumflectenda est remigatio in nauali certamine, alij leg *vnde*, vt suprà, notâ 5. 8 Quærendo, & erogando 9 Quæ vota. 10 Signatus, recens. 11 Vtilitatem, vsum. 12 Ex officio debeas. 13 Cuius qualitatis, χάριτος. 14 Quæ pars sit vniuersi. 15 Hanc sapientiam edisce: nec inuidendo doleas, si aduocatis & patronis Rom. vberior munerum copia suppetat quàm tibi. 16 Quod vasa præ copiâ & affluentia patent aduocatis in cella penuariâ. 17 Diuitibus, vberis soli dominis Vmbris. *Ital. pop.* quos ille in iudicio defenderit.

[18] Missa à clientibus donaria.

[19] Et quid salsamentũ illud supersit è prima serie ac parte orcæ nec deficiat, pluribus à clientibus in dies donatis.

[20] *Neque moueari, quod indocti milites aspernentur philosophos.*

[21] Quorum alę hircum olent al. *hirtosa.*

[22] Ergo non studeo esse philosophus, qualis fuit ille Arcesilas, qui cum nihil sciri affirmaret, dictus est, *philosophia euersor.* neque esse volo

Et piper & perna Marsi[18] *monumenta clientis?*

[19] *Manaq; quod prima nondum defecerit orca:*

[20] *Heic aliquis de gente* [21] *hircosa Centurionum*

Dicat, Quod sapio, satis est mihi, non ego curo

[24] *Obstipo capite, &* [24] *figentes lumine terram,*

Murmura cum secum, & [25] *rabiosa silentia rodunt,*

Atq; exporrecto trutinantur verba labello,

Ægroti veteris meditantes somnia [26] gigni De nihilo nihilum, in nihilum nil posse reuerti.

[27] *Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?*

[28] *His populus ridet multumq;* [29] *torosa iuuentus*

Ingeminat tremulos naso[30] *crispante cachinno.*

sapientum vnus, vt——23——Solon legislator Athenienſis, me vigiliis, studiisque macerem, ærumnosus deinde futurus.

24 Quod attenti & cogitabundi signum est. 25 Quæ furorem sapiunt, rabidi autem canes non latrant. 26 Meditantes nugamenta philosophica quale hoc est, *ex nihilo, nihil, &c.*

27 Hoc tanti est, *inquit Centurio.* vt ad pallorem studeas?

28 Philosophiæ placitis. Alij leg. *Hos,* id est philosophos.

29 Robusta, militatis?

30 In rugas, præ effuso risu, contracto.

* *Inspice*

*Inſpice:[31] neſcio quid[32] trepidat mihi pectus, & [33] agris
Faucibus exſuperat grauis halitus, inſpice ſodes.
Qui dicit medico, [34] iuſſus requieſcere, poſt quam
Tertia compoſitas vidit nox currere [35] venas,
[36] De maiore domo[37] modice ſtiente lagena,
[38] Lenia [39] loturo ſibi [40] Surrentina rogauit.
[41] Heus bone, tu palles: [42] Nihil eſt [42] Videas tamen iſtud
Quicquid id eſt: ſurgit tacitè tibi [43] lutea pellis.
[44] At tu deterius palles: ne ſis mihi tutor:
[45] Iampridem hunc ſepeli: [46] tu reſtas

* Vt verò æger, reſpondet philoſophus, neglecto medico peritè: ita vitioſi iſti qui philoſophos animi medicos ludibrio & contemptui habent, miſerè pereunt

31 Ordo eſt, Qui dicit medico, inſpice, neſcio quid ſibi velint hæc — 32 — Febris ſymptomata & grauis morbi indicia, cordis palpitatio, reſpiratio ægra, & ſpiritus grauiolentia. iuſſus requieſcere ad quartũ diem, non abſtinet, ſed in grauẽ morbũ labitur. 33 Vt ex requie & abſtinentiâ cõualeſcat, quod fit inter initia morborũ. 34 Vbi æger videt nocte tertiâ moderatè & διὰ φλεγμ cõuenienter fluere — 35 — arretiarũ pulſum, *vel*, venas ſimpliciter. 36 Ibi neglecto medici conſilio, tãquam de morbo ſecurus, poſcit, *vel* deficiente ſuaè domo diuitis cuiuſdam amici — 37 — in lagena non admodũ capaci vel deficiente ſuâ: — 38 — Vina quorũ auſteritatem decoxit ætas — 39 — Sibi balneũ ingreſſuro. — — — — 40 — è Surrento Campaniæ oppido. 41 *Medici interuenientis viſentiſq; ægri verba.* 42 *Æger reſpondet morbũ vel diſſimulans vel non ſentiens.* 43 Pallida cutis ab aqua intercuti intumeſcit. 44 Tu potiùs ô medice, *inquit deplorata ſpei æger*, mihi pallere & ægrotare videris quin me mittis, & te curas? mihi te tutore nihil eſt opus, *idem faciũt perditi, qui corruptis medicis ingerunt* 45 Hunc, *ait Philoſophus*, incontinentẽ ægrum, medicos contemnentẽ iamdudũ ſepelij, efferetur mox mortuus tam ſcio quam ſi iam extuliſſem. 46 Tu contemptor philoſophorũ reſtas efferendus. Poſſunt & hæc eſſe verba ægroti dicentis? vnde nouus hic mihi tutor? priorem illum qui eadem quę tu vſque canebat, meque monendo inhibebat ne viuerem meo arbitrio, iamdudum extuli, ſpero & te propediem. *Omnis compoſui felices. Nunc ego reſto*, inquit Horat. 9. Serm. 1. l.

47 Deride, viue tuis moribus, ede, bibe, laua, animo tuo morem gere. Quãtum ad me, taceo & abeo.

48 *Ille quidem ager spreto medico interiit, & hic etiam qui medici consiliũ in philosophiam contemnit. perbit.*

49 Pallido vel cibis distento.

50 Balnea intrat, quod ægrotis periculosum.

51 Graueolentes à cruditate

47 *perge, tacebo.*

48 *Turgidus hic epulis, atq; 49 albo ventre, 50 lauatur,*

Gutture sulfureas lentè exhalãte 51 mephites: Sed tremor inter vina subit calidúmque 52 trientem

Excutit è manibus: 53 dentes crepuere retecti, Vncta cadunt laxis tunc 54 pulmentaria labris.

Hinc 55 tuba, candelæ: tãdemq; beatulus alto Compositus 56 lecto, craßisque 57 lutatus amomis,

In 58 portam rigidos calces extendit: at illum 59 Hesterni 60 capite induto 61 subiere 62 Quirites.

Tange miser 64 venas, & pone in pectore dextram.

Nil 65 calet hîc: summósque pedes attinge, manúsque.

spiritus Mephitis proprie est terreus putor ex sulfureis & corruptis aquis ascendens. 52 Calicem capientem tertiam sextarij partem. 53 Ex tremore capitis, & totius soluta compage dentes retecti & labiis retractis stridentes. 54 Cibi lauti & mundi. 55 Mox illi mortuo apparantur quæ ad funeris solennitatem spectant; tubæ, candelæ, faces, &c. 56 Ferali. 57 Vnctus & pollinctus, vt Sat. 6. v. 35. 58 κατὰ χρῆσιν pro ianua, versis in ianuam pedibus pro more componendi mortuos in feretro, qui cum vt plurimum in caput nati fuerint in vitam, ita in pedes rursus efferuntur ad sepulturã, *vel* naturam ciuitatis extra quàm offerebantur, sepelibantur, vrebantur. 59 Recens manumissi ex testamento defuncti. 60 Pileo donati. 61 Feretro, restituti patrono supremum hoc officium. 62 Ciues Romani à Quirino, id est, Romulo. 63 *Inquit medicina, id est philosophia redemptor.* Quo mihi hæc de febre & morte? ego pulchre valeo. tange arteriam, explora si mihi quis morbus. 64 Arteriam. 65 Non arguit calorem è frigori.

Non

Digitized by Google

Non[66] *frigent. Visa est si forte*[a] *pecunia sive*
b *candida vicini subrisit molle puella.*
[68] *Cor tibi rite salit.*[c] *Positum est*[69] *algente catino*
Durum olus &[70] *populi cribro decussa*[71] *farina.*
[72] *Tetemus fauces: tenere latet*[73] *ulcus in ore*
Putre, quod haud deceat plebeia[74] *radere beta.*
d *Alges, cum*[75] *excussit membris timor albus ariſtas:*
e *Nunc*[76] *face suppositâ ferne ſcit sanguis, & ira*
Scintillant oculi: dicisq; factisq; quod ipse
Non sani esse hominis,[77] *non sanus iuret Orestes:*

[66] Nec frigent extremæ partes.
[67] *Resp. philosophus, Immogranuoribus laborat morbis a auaritia,* b *libidine,* c *mollitie,* d *timore,* e *iracundiâ.*
[68] Annon cordis abdito motu rodis animi morbum.
[69] Os ipſum in catino algens, i. frigidũ.
[70] Non pollinario & ſubtili. [71] Panis cibarius. [72] Si poſſis his veſci. [73] Vlc. deuicatæ gulæ. [74] Exaſperare vili cibo, & fabrorum prandio, beta. Martial. 13. lib 13. ep. [75] Negabas te pallere aut algere. exanguis tamen timor te horrere facit, erexitque tibi pilos, ariſtarum more. [76] Dicebas modò nil caluiſſe. ecce autem bile ſuffuſus ſanguis circa cor ebullit velut igne ſuppoſito, & irâ ſcintillant oculi. [77] Exagitatus furiis matris Clytemneſtræ, quam patris necem vltus, cum adultero Ægiſtho occiderat, hoc eſt *ipſi infani te infanum iudicabunt.*

SATYRA IV.

Sub personâ Socratis Alcibiadem obiurgantis, inuehitur in Neronem, qui nobilitatis suæ ostentatione & populi assentatione inflatus Remp. est aggressus: ad cuius administrationem (bene licèt ad tempus dissimilet) nullis prudentiæ ciuilis, ne scientiæ quidem moralis sit remis instructus.

[1] Tâne rempublicam administras? [2] Barbas alebât philosophi promissas ad grauitatem. [3] Socratê magistrum tuum & Alcibiades. vel, magist. cuius è schola tanquam ex equo Troiano prodierunt Philosophorum sectæ: Socratem autem induxit monentem & corripientem Alcibiadem, quod se amoueat periculum & suspicionem taxati Neronis imp. 4 Hausus cicutæ, pœna capitalis apud Athenienses. 5 Fraude & inuidia circumuentum, quasi de diis malè sentire, &c Xenoph. Ἀπομνημ. 6 Qua arte? 7 Alcibiades tutela auunculi tui Pericles insignis & iactabunde: Et Neronem Poppæa pupillum vocauit vt cui tutores essent Burrus & Seneca. 8 Ironicè, Tibi proculdubio contigerunt artes & scientiæ — 9 — τέχνη πολιτικὴ & experientia rerum — 10 — Præcox, ante barbam & annorum maturitatem. 11 Seditiosa sæuit. 12 Ira & tumultu. 13 Porrectæ vel morosæ, in signum silentij.

[1] *Rem populi tractas?* [2] *(barbatum hæc crede* [3] *magistrum*
Dicere [4] *sorbitio tollit* [5] *quem dira cicuta)*
[6] *Quo fretus? Dic hoc magni* [7] *pupille Pericli,*
Scilicet [8] *ingenium, &* [9] *rerum prudentia* [10] *velox*
Ante pilos venit dicenda tacendaq; calles.
Ergo cùm mota [11] *feruet plebecula* [12] *bile,*
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Maiestate [13] *manus, quid deinde loquêre? Quirites,*

Hoc

Hoc, pute, non iustum est, illud male, rectius illud.

[14] *Scis etenim iustum gemina suspendere lance*
Ancipitis libra: rectum discernis, vbi [15] *inter*
Cuncta subit, vel [16] *cum fallit* [17] *pede regula varo:*
Et potius es nigrum [18] *vitio prefigere* [19] *theta.*
Quin tu igitur summa nequicquam [20] *pelle decorus*
Ante diem blando [21] *caudam iactare popello*
Desinis, [22] *Anticyras* [23] *melior sorbere meracas?*
[24] *Quæ tibi* [25] *summa boni est* [26] *cuncta vixisse patella*
Semper, & assiduo [27] *curata cuticula* [28] *sole,*
[29] *Expecta: haud aliud respondeat hæc anus.*
I nunc,

[14] *Quatuor sequentes versus lege Ironicè, vel interrogatoriè.*

[15] Inter duo extrema vitia iniusta.

[16] Vbi legis norma varianda est propter variam circũstantiæ alicuius exceptionem. *vel*, vbi lex ipsa non recta sit: poteris tu vitiosam regulam coarguere.

[17] Crure regulæ intorto. *Metaph. à fabrili arte.*

18 Vitiorum reis & conuictis. 19 Θ literam condemnatoriam notam mortis, θανάτου. 20 Alcibiades formam Nero triumphali veste, vel simulata probitate vultu etiã pulchro. 21 Pauonum more expassa caudâ te venditare, vel instar canis mota cauda adulari, & captare auram popularem. 22 Elleborum in insula Anticyra copiosè natum, ortam ex melancholia insaniam purgans. 23 Aptior, cui ipsi magis opus erat dementia & vitiis purgari quàm cur maiorum suscipere, regi quam regere.

24 *Tantum abes à prudentia ciuili, qui finis est, vt ne moralium quidem scientiam vllam habeas* 25 Quidnam enim tibi summum bonum est. 26 *Respondet ex persona Alcibiadu seu Neronis*, Gula & luxus. 27 Libido & mollis imò fœda corporis cura. 28 Insolatio cutis ad acquirendam corporis siccitatem. vide v. 33. sequ.

29 Recte, attende parumper, *inquit Poëta.* Tu princeps (si diis placet) nihilo sanius statuis de summo bono quam muliercula bona in transitu quæ olera venalia clamitat.

30 Nobilissimæ fœm. filium tei acta, ô Alcibiades: sic Nero Agrippinæ.

31 Hoc solum habet quod glorieris tumidus, & opponas.

32 Speciosus & pelle decorus.

33 Quid hoc? si nihilo plus sapias quam Bautis pannosa.

Donat. multis conglobata pannis. *alii* rugosa, vt Plin. 15. 14. pannucea mala.

Dinomaches ego sum [31] *suffla, sum* [32] *candidus.* [33] *Esto*

Dum ne deterius sapiat pannucia [34] *Bauci,*
Cum bene [35] *discincto* [36] *cantauerit* [37] *ocyma verna.*

[38] Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:

[39] Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

[40] *Quæsieris: Nostin' Vectidi prædia?* [41] *cuius?*
Diues [42] *arat* [43] *Curibus, quantum non miluus* [44] *oberret:*
Hunc ais? [45] *hunc diis iratis,* [46] *genioq; sinistro:*
Qui [47] *quandoq; iugum* [48] *pertusa* [49] *ad compita figit,*
Scriola veterem metuens deradere [50] *limum,*
[51] *Ingemit.* Hoc sit bene. [52] *tunicatum cum sale mordens*

34 A Poëtis vsurpatum nomen vetulæ olitoriæ. 35 D. soluto. 36 Promercalia clamitauerit. 37 βασίλειον, pro quouis olere positum, *vel*, cantando ocymum quod Græci etiam μυσῶδ ὄλον appellant, seruis exprobrat conditionem suam. 38 Vide quàm nemo se nolle laboret, alium omnis. *Tu princeps aliorum vitia inquiris, reprehendis, damnas: ad tua interim connivens ac illa putas latere, nec tamen latent, dum enim tu de nostris moribus cognosces, & nos de tuis.* 39 Ex Apologo Æsopi præcedentium vitia cernuntur à sequentibus. 40 *Tu quæris*, an norim diuitis illius prædia, *cuius auaritiam infectaris vis.* 41 *Ego te requiro*, cuius? an illius qui — 42 — Possidet, *vel simpliciter* arat. 43 In Sabinis. 44 Circumuolando non emetiatur. 45 *Tu refers*, D. eo illum ipsum Venditium. natum, *vel* viuentem diis, hominibus atque sibi malè. 46 Quem defraudat. 47 Quandocunque, si quando — 48 — Ad peruia, ramosa, hinc inde patentia compita — 49 — suspenso iugo, compitalia celebrat, *vel* ipso die festo vix soluat iugum. 50 Picem, i. relinere. vide Iuuen. Sat. 5. v. 33. 51 Cum gemitu faustum hoc verbum *Pene sit* pronunciat, quod Virgilio 8. eclog. *bonum sit.* 52 Non purgatum.

Capi-

Cape, & [53] farratam [54] pueris plaudentibus ollam,
[55] Pannosam facem morientis sorbet aceti?
[56] At si unctus cesses, & [57] figas in cute solem,
Est prope te [58] ignotus, [59] cubito qui tangat, & [60] acre
Despuat in mores: penémq; arcanáq; lumbi
[61] Rancantem populo marcentes [62] pandere vuluas,
[63] Tu cum [64] maxillis [65] balanatum [66] gausape pectas,
Inguinibus quare detensus [67] curgulio extat,
Quinq; [68] palæstrita licet hæc [69] plantaria vellant,
[70] Elixáq; nates labefactent forcipe aduncæ,
Non tamen ista [71] felix ullo mansuescit aratro.
[72] Cadimus, inq; vicem præbemus crura sagittis.

53 Pultem è farre in olla cocta. 54 Familia libertis suis & seruis exultantibus, ac si lautè tractentur. 55 *In hoc versu quanta dicitur esse emphatica.* Vappa cui insunt flores, flocci quidam & paniculi. 56 *Tuam verò, qui in alienam auaritiam & sordes paratus es dicere, probrosam libidinem est qui videat & deprehendat.* 57 Ad solem te vngas, vt oleum imbibitum cutim reddat nitidam. 58 Quem tu non cogitas. 59 Animaduertat & arguat. *Nónne vides, aliquem cubito ita tem prope tangit.* Horat. 60 Acriter exercetur. 61 Radicitus euellentem depilantem. 62 Vt patiaris muliebria. 63 Cur capillos & barbam alens depilas pudenda, vt se. — πόσα δὲ λέγειν πρέπει ἢ καθαρὰ λεῖα τὸ ἦθος ἐργάζεσθαι, ἄλλα δὲ ἐρᾶσθαι δέμας. Lucian. in φιλοψευδεῖ. 64 Pectine dentato instar maxillæ *al.* cum mamaxario, *& maxillas*, hoc est mentum & genas. 65 Balanino vnctum. 66 Capillitium, instar gausapis villosi, *al.* barbam. 67 Mento à similitudine curgulionis, vel columellæ, vel vermiculi. 68 Depilatores robusti, velut palæstritæ. 69 Pilos. 70 Assiduis balneis. *vel* ad ἀφροδισιασμὸν lotas.

71 Isti pili nullo psilothro vel forcipe penitus euelluntur.

72 Vt gladiatores dum aduersarium petunt se telo exponunt: ita & nos aliorum vitia inquirendo præbemus occasionem de nostris cognoscendi.

72 Ex tua in alienis vitiis acerbi disquisitione.
73 Libidinem dissimulatam.
74 Potentia tua & imperiũ tua vitia tegunt.
75 Sed te non latent, quin tu
— 77 — Fin
ge te sanum. vel imperij omnis suscipe vltra vires.
78 Inquit. Alcib. aut Nero.
79 & si a auaro, inquit Pœta, b libidinoso.

Viuitur hoc pacto: 73 *sic nouimus. Illa subter* 74 *Cacum vulnus habes, sed lato* 75 *balteus auro*
Prætegit: 76 *vt mauis, da verba, &* 77 *decipe neruos,*
si potes 78 *Egregium cum me vicinia dicat,*
Non credam 79 *vise si palles improbe* a *nummo.*
Si facis, in penem quicquid tibi venit 81 *amarum,*
Si 83 *Puteal multa* c *cautus vibice flagellas:*
Nequicquam populo 84 *bibulas donaueris aures.*
85 Respice quod non es. 86 tollat sua munera cerdo:
87 Fecum habita: & noris quam sit tibi curta supellex.

a iniustus, *reuellã popelli assentatione, ne affectes Remp. tibi conscius quàm prudentia sit destitutus.* 80 Desiderio nummi. 81 λαλυκτιμεγε, libidini enim non raro acerbi exitus. 82 Si declarorum litigiis forum vexari patiaris, *vel*, si primos vrbis vicos noctu cum gladiatoribus pererrans, obuios cædis, *vel*, si puteal grauissimæ fœneratorum vsuræ, te permittente vexent. 83 Puteo labrum magnificum impositum iuxta Fabianum arcum, in portu Iuliana vbi fœneratores versari, & iudices iurare soliti, ibidemque tribunal. 84 Laudis sitibundas, redulas. 85 Noli tibi arrogare & sumere, quod non habes. 86 Ne crede assentationibus, sed si habeant vanas suas laudes leuis & vilis popellus. 87 Tu te examina, & comperto quantula sit tibi prudentiæ ciuilis ad remp. administrandam vis, intra pelliculam tuam te contine.

SATY-

Digitized by Google

SATYRA V.

Gratum erga Cornutum præceptorem suum testatur animum. Deinde quæ sit vera libertas ostendit, idque iuxta Stoicorum paradoxon, *solum sapientem liberum esse*.

[1] *VAtibus hic mos est, centum sibi poscere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum?
[b] *Fabula seu mœsto [2] ponatur [3] hianda tragœdo,*
[c] *Vulnera seu Parthi [5] ducentis ab inguine ferrum.*
[6] *Quorsum hæc? aut quantas [7] robusti carminis offas*
[8] *Ingeris, vt par sit centeno gutture niti?*
Grande locuturi [9] nebulas [10] Helicone legunt ex?

[1] Huius temporis Poëtis qui— [b] — tragœdias & (Neroni adulantes) — [c] — Parthica scribunt bella, mos est centũ poscere voces, *in imitationem Homer. 2. Iliad. Virg 6 Æn. Ouid. 12. Met.*

2 A Poëta Tragico scribatur.

3 — summâ vocis contentione pronunciandâ à mœstitiam præ se ferente Tragœdo, id est, actore seu histrione. 4. Datâ, *vel* acceptâ. 5 E vulnerato inguine extrahentis, *vel* Parthi, dum fugere se simulat, sagittas mittentis in hostes ab inguine ductas. vt aliis iaculandi mos ab auricula, mammâ, *vel* humero. *Virgatis iaculantur ab inguine Bacce.* Propert. 4. l. vbi Iosephus Scaliger iaculari ab inguine barbarum est, vt à capite Græcum. 6. Fingit Cornutum quasi præsentem quærere, *In quem finem linguas & voces istas posca? Satyricus?*

7 Fortis epici carminis ampullas & globulos verborum. *Metaph. durior.* 8. Intendis, obiicis, vt opus sit centeno gutture niti?

9 Tumida figmenta specie magna, nugas sonoras.

10 Vide Prologi v. 4.

Digitized by Google

[11] Quincunq; scripturi sunt tragœdias quarum argumenta sunt filij ollâ coĉti & appositi patribus Tereo & Thyestæ.

[12] Quæ Itym filium Tereo marito coctum apposuit, vlta vim eius & stupũ Philomelæ illatum.

[13] Cuius filios decoctos Atreus frater illi apposuit cœnandos in vltionem incestus cum Europa vxore. vide quæ nos ad Senecæ Thyesten.

[11] *Si quibus aut* [12] *Progne, aut si quibus ollæ* [13] *Thyestæ*

[14] *Feruebit, sæpe insulso* [15] *cœnanda* [16] *Glyconi.*

[17] *Tu neq; anhelanti,* [18] *coquitur dum massa camino,*

Folle premis ventos: [19] *nec clauso murmure raucus*

Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè,

Nec [20] *scloppo tumidas intendis rumpere buccas.*

[21] *Verba toga sequeris,* [22] *iunctura callidus acri,*

Ore [23] *teres modico,* [24] *pallentes* [25] *radere mores*

[26] *Doctus &* [27] *ingenuo culpam defigere ludo.*

14 Maxim â animi concitatione & acri studio describenda seruabit. *continuata allegoria ab Olla, vt & — 15 — cœn. i. agenda & repræsentanda.* 16 Tragœdiarum illi actori insulso, vt cui crambe toties repetita non pariat nauseam. 17 Tu non scribis argumenta inflata & versus ampullosos, quibus meditandis pronunciandisque anhelantes opus sit agitare pulmones, non secus ac concluſæ auræ follibus vexantur dum igni mollitur ingens ferri massa. 18 Imitatio Hor. Sat. 4. lib. 1. 19 Nec alte cogitabundus ineptè vel expatiaris, vel raucâ & compressâ voce more cornicum tibi obmurmuras. 20 Sonantiore inter recitandum emisso spiritu, ex aëre buccis incluso. 21 In communi vsu posita. *alij* Satyram intelligunt quæ tota Romana est, vt & toga. 22 Compositione accurata. Sat. 1. v. 65. 23 Concinnus, stylo modesto non hianti & turgido ore, alij legunt *teres*. i. explicas, expolis. 24 Quos quis malè conscius horret, erubescendos mores, quorum mentione & conscientia pallet aut rubet, *Changeth colour auditor cui frigida mens est.* Iuuen. 1. 25 Reprehendere, carpere, perstringere. 26 Sciens. 27 Vrbanis & salsis iocis.

28 *Hinc*

[28] *Hinc trahe quæ dicas.* [29] *mensásque relinque* [30] *Mycenis.*
Cum [31] *capite & pedibus:* [32] *plebeiáq; prandia noris.*
[33] *Non equidem hoc studeo,* [34] *bullatis vt mihi* [35] *nugis*
Pagina turgescat, [36] *dare pondus idonea fumo.*
[37] *Secreti loquimur: tibi nunc hortante* [38] *Camœna*
Excutienda damus præcordia: [39] *quantáque nostra*
Pars tua sit Cornute anima, tibi dulcis amice,
Ostendisse iuuat, [40] *pulsa, dignoscere cautus*
[41] *Qui solidũ crepet, & picta* [42] *tectoria lingua*
[43] *His ego centenas ausim deposcere voces,*
Vt quantum mihi te [44] *sinuoso in pectore fixi*
[45] *Voce traham pura: totumq; hoc verba* [46] *resignent*
Quod latet [47] *arcana non enarrabile fibra.*

[28] Ex eadem mente eodem stylo & subiecto.
[29] Tragica illa argumenta relinque —
[30] — Græcis tragicis atque iis qui grande & tumidũ carmen affectant.
[31] Capite, pedibus & manibus. Plisthenis & aliorum filiorum Thyestæ, quę reseruauit Atreus inspiciẽda fratri. vide Sen. Thyest.
[32] Tu mores populi Satyrico sale frica.
[33] *Resp. Persius:* Non posco cẽtenas voces ad turgida illa atque Tragica, sed quibus sufficiã tuis erga me meritis ô Cornute, tibi quę gratiis agendis.
[34] Ampullosis. [35] Speciosis pigmentis.
[36] Carmine grandi argumentum leue exornare, atque extollere [37] Ingenue, sincere, prorsus ac si secreti loqueremur. [38] Grauâ ac simplici musâ *vel* versu. [39] Quam pars melior & maior sit animæ nostræ meæ. [40] Tange, pulsa digito, vt qui fictilia explorant. [41] Quid integrum & verum sonet — [42] — quid simulatum & fucatum. *Met. à parietum incrustationibus.* [43] Ad animum sincere gratum exprimendum non ad sonoras fabulas & inflatas nugas. [44] Intimis penetrantibus & ipsis animi mei latebris. [45] Ingenue proferam. [46] Vnâ meâ linguâ. [47] In imo cordis recessu.

Digitized by Google

48 Sub præceptoris imperio. *vel* vim timenti aliunde. 49 Pudicitiæ & verecundiæ cuius tectura & symbolum purpura. 50 Toga, cui prætexitur purpura: qua Romanorum filij ad pubertatem ætatis scilicet annum xvj. amicie bantur. 51 Reliquit me, sumptâ iam virili toga. 52 Cordis figuram habens, ante pectus ingenuis annexæ nobilium filiis aurea, tenuiorum fil. coriacea. Iuu. Sat. 5. v. 163. 53 Gabino cinctu, *vel* habitu peregrinantium formatis, & caninis pellibus amictis. 54 Pueris, cum exephebis excederent, bullas & prætextas laribus consecratas ad suam cuiusque effigiem appendere mos erat. 55 Assentantes, non rigidi vt pædagogi. 56 Vico Rom. quod sub vrbe antiqua esset dicto, infami & lubrico, in quo habitabant meretrices. vide quæ ad Martial. ep. 35. l. 1. e. 57 Clypeus qui mihi, pro more Romano, in virosim transcripto, mei iuris facto, & tyroni datus est *album*, id est insigni vacuus, stipendiis & rebus pulchre gestis postmodo insigniendus. *vel* centũplicatum togæ virilis albæ in vmbonis formam corrugatũ Casaub. 58 Alludit ad biuium Herculis Prodici apud Xenoph. 2. Apomn. 59 Anxie dubias. 60 Aliud ad litteram Pythagoræ Y. *vbi se via findit in ambas.* sup. Sat. 3. v. 56. 61 Institutione Stoicâ è Socratis schola. 62 Absque tædio aut rigore flectere & emendare. *vel lege* ostendit, *& ordinato*, solers regula apposita ostendit intortos mores fallere, i. quod praui mores in errores exitiumque trahunt. 63 Intort. Extendit Reg. *translata à fabrili arte.*

Cum primum [48] *pauido* [49] *custos mihi* [50] *purpura* [51] *cessit,*
[52] *Bullaq;* [53] *succinctis laribus* [54] *donata pependit:*
Cum [55] *blandi comites, totaq; impune* [56] *Suburra*
Permisit [57] *spargi oculos iam* [58] *cãdidus vmbo:*
Cumq; [59] *iter ambiguum est, & vita nescius error*
Diducit [60] *trepidas* [61] *ramosa in compita mentes.*
Me tibi suppositi: teneros tu suscipis annos
[62] *Socratico Cornute sinu, tunc* [63] *fallere solers*
Apposita [64] *intortas* [65] *extendit regula mores:*

Et premitur ratione[64] *animus, vincíque laborat.*
Artificemq́; tuo ducit sub pollice vultum.[66]
Tecum etenim longos memini consumere[67] *soles.*
Et tecum[68] *primas epulis decerpere noctes.*
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atq;[69] *verecundâ laxamus seria*[69] *mentâ.*
Non equidem hoc dubitet, amborum[70] *fœdere certo*
Consentire[71] *dies, & ab vno sidere duci.*
**Nostra vel aquali suspendit tempora*[72] *libra*
Parca[73] *tenax veri, seu*[74] *nata*[75] *fidelibus*[74] *hora*
Diuidit in[76] *Geminos concordia fata duorũ:*
Saturnumq́; grauem nostro[77] *Ioue*[78] *frangimus vnà*
Nescio quod, certe est quod me tibi temperat astrum.[79]

64 Appetitus & melior pars irrationalis animi subiugatur & docetur parere rationis imperio.
65 Ægrè, nec sine luctâ vincitur.
66 Pollice artifici. *Hypallage. vel rectius* induit, sumit institutionis formam arte laboratam. *à fin. gu'u transl.* Iuuen. Satyr. 7. v. 236.
67 Dies.
68 Primas partes noctium.
69 Refectione, *vel* facetiis & salibus modestis.
70 Situ & consensu siderum, qui plurimum valet ad similitudinem morum, vnde amicitia.
71 Natiuitates *seu* vitas, *Siue vtriusque nostrûm natiuitatibus præfuerit Libra vel Gemini, ceu alia quauis constellatio, ex cuius influentia nobis iidem mores, eędem dispositiones, eadem studia.
72 Sub Geminis, Libra, & Aquario nati. *Vnum pectus habent, fideiq́; immobile vinculum.* Manil. 1. lib.
73 Veritatis & Iustitiæ, vt quæ sub Libra *vel non mendax*, vt Hor. Od. 10. lib 2. *immutabilis.*
74 Horoscopus.
75 Qua nascuntur fideles. *Hypallage.*
76 Saturni inimici sideris malignitatem.
77 Clementia benigni Iouis qui nos nascentes aspexit.
78 Temperamus, mitigamus, impedimus, Hor. Od. 17. lib 2 *Seu libra, seu me, &c.*
79 Vel aliud quod sidus nos inclinat vt amicè consp remus.

Digitized by Google

80 *Et cùm variæ sint vitæ institutæ: a alij divitias, b voluptates sibi proponant alij, c tu sapientiæ antistes populi iuuentuti Rom. ad artes & mores.*

81 Voluntas, vitæ institutum.

82 In regionibus Orientalib. *hic mutat merces surgente à sole.* Hor. lib. 1 ser. 4.

83 Quod potum gignit pallorẽ. *vel simpliciter* pallentis.

84 Sublati à stomacho vapores & à frigore cerebri in humores resoluti irrigant sensoria, obstruuntque meatus, vnde somnus.

85 Saginat enim somnus.

86 Consumit.

87 In Venerem solutos, & exhaustus ad putredinem vsque.

88 Propter lapillos qui arthriticis in articulis concrescunt, materiam scilicet calculosam quæ Tartarus dicitur à similitudine.

89 Manus & pedes, homo enim assimilatur arbori inuersæ.

90 In luxu, & ignorantiâ & caliginosa actos.

91 In voluptatum cœno & impuritate.

92 Vide Sat. 3. 38.

93 Ex studio pallorem contrahere.

94 Purgatas autem vitiis, *vel* præparatas, dociles.

95 Animum & *est Hypallage, pro,* auribus frugem Cleanthis inseris. *Met.*

80 Mille hominum species, & rerum discolor vsus:

81 Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.

a *Mercibus hic Italis mutat* 82 *sub sole recenti*

Rugosum piper & 83 *pallentis grana cumini:*

b *Hic satur* 84 *irriguo mauult* 85 *turgescere somno.*

Hic campo indulget: hunc alea 86 *decoquit: ille*

In 87 *Venerem est putris: sed cum* 88 *lapidosa chiragra*

Fregerit articulos veteris 89 *ramalia fagi,*

Tunc 90 *crassos transisse dies, lucémq; ;* 91 *palustrem,*

Et sibi iam seri vitam ingemuere 92 *relictam.*

c *At te nocturnis iuuat* 93 *impallescere chartis,*

Cultor enim iuuenum 94 *purgatas inseris* 95 *aures*

96 *Fruge*

[96] *Fruge Cleanthea.* petite [97] hinc iuuenesque seneſque

[98] Finem animo certum, [99] miſeriſque viatica [1] canis.

[2] *Cras hoc fiet.* [3] *Idem cras fiet:* [4] *quid? quaſi magnum*

Nempe diem donas? [5] *ſed cum lux altera venit,*

Iam cras heſternum conſumſimus: ecce aliud cras

[6] *Egerit hos annos, & ſemper paulum erit vltra.*

[7] *Nam quamuis prope te, quamuis temone ſub vno*

Verrentem ſeſe frustra ſectabere [8] *cantham.*

Cum rota poſterior curras, & in axe ſecundo

[96] Diſciplinâ Ethicâ, Stoicâ, Cleanthes enim Zenonis fuit diſcipulus & ſucceſſor.

[97] Ex hac diſciplina & philoſophia.

[98] Qui finis eſt virtus & honeſtum.

[99] Præſidia aduerſus miſerias quas fert fenectus, è mente Biantis, qui ſilio ſuaſit vtiliſſimum ſenecti comparare viaticum Virtutem & Sapientiam.

[1] Capillis, canitiei, ſenecti. [2] *Hic autem ignauus iuuenis procraſtinabit ſtudia dicétque.* Cras vacabo philoſophiæ. [3] Imò *inquit Pœta*, idem cras facies quod hodie, & differes vſque. [4] Quid, *inquit Iuuenis*? Adeóne magna res eſt vna ad voluptatem diecula conceſſa mihi cras aliâ viuendi rationem inituro? [5] Sanè *reſpondet poëta*, non ita grauis eſt vnius diei iactura, ſi modo vnius tantum eſſet: verum vbi periit heſternus ille quem tibi indultum fore petebas, neque hic dies videt te ſaniorem quin & alterum petis cras: ecce prorogatum hoc in dies cras aliud protrudit aliud: abſumitque totos annos atque ita in æternum comperendinabitur. vide Mart. ep. 59. l. 5. [6] Pellit, trudit, proterit, ab *Egero, ſi.* [7] Quamuis enim tu vt poſterior rota in axe ſecundo curras: priorem rotam, *craſtinum diem* prope te videas, & mox te poſſe aſſequi putes, cùm tamen illa ſub eodem temone, *id eſt eodem tenore & curſu* aufugiat, fruſtra attingere conaris.

[8] Ferrum quo rota munitur, *ponitur pro rota.*

Qui igitur felicitatem tibi proponis, Philosophia eb& mora vaca. huic inseruias oportet, vt vera tibi contingat libertas. Non differtur in diē, qui se illi subiecit, statim eircumagitur, inquit Seneca. Quæ tamen non est hæc ciuilis, &c.

Libertate opus est: non [9] hac, vt quisq; [10] Velinâ [11] Publicus [12] emeruit, [13] scabiosum [14] tesserula far Possidet. [15] Heu steriles, veri, quibus vna [16] Quiritem Vertigo facit [17] hic Dama est non [18] tressis agaso. [19] Vappa, [20] & lippus & [21] in tenui farragine mendax Verterit hunc dominus, momento [22] turbinis [23] exit.

a Marcus Dama papa! Marco b spondente recusas
Credere tu nūmos? Marco sub c iudice palles.
Marcus d dixit: ita est, e adsigna Marce tabellas.

[9] Non hac ciuili, qua vt quisque seruus — [10] — In tribum aliquam relatus. Velina autem nomen tribus quæ numero aliarum accessit. [11] Nomine patroni assumpto, qui libertis mos erat. [12] Cui iam emerito & manumisso publice præbetur frumentum. [13] Corruptum. *alij leg.* Scabrosum. [14] Tessera est signum quod accipiebant ciues à curatore annonæ, à quo frumentum publice erogabatur ad pauperes ciues subleuandos. [15] Quàm falluntur. [16] Ciuem Rom. [17] Circumactio. nam mittendum dominus coram prætore dextrâ prehensum in orbem rotabat, & è manu mittebat, vt suæ esset potestatis, quasi significans licere iam illi ire in quamcunque partem vellet. [18] Nuper Damascenus nunc Marcus Dama liber & ciuis [19] Vix tribueris multo, id est, seruus infimæ conditionis. [20] Moribus nequam, insulsus vt vappa. id est, vinum insipidum & corruptum per interitum caloris vitalis. [21] Scientiæ rudis *Transl. à corpore in animum.* [22] In rebus viliſſimis, etiam iumentorum cibariis fallax & fraudulentus. [23] Postquam tamen verterit hunc dominus. [24] Circumactionis. [25] Factus est, *a* ciuis & liber, *b* fponsor, *c* iudex, *d* testis, *e* testator. *& hæc dicit recens manumissus Dama, seu fautor eius, vel etiam Poeta Iron.*

Hac

Hæc mora libertas, hanc nobis [26] *pilea donant*

[27] *An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam*

Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non sim

Liberior [28] *Bruto?* [29] *Mendose colligis, inquit Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.*

[30] *Hoc reliquum accipio*, [31] licet *illud* & vt volo *tolle*.

[32] *Vindicta postquam* [33] *meus à prætore recessi,*

Cur mihi non liceat iussit quodcunque voluntas,

[34] *Excepto si quid* [35] *Masurii* [36] *rubrica vetauit?*

[37] *Disce: sed* [38] *ira cadit naso, rugosaque sanna.*

Dum [39] *veteres anias tibi de* [40] *pulmone reuello.*

[41] *Non prætoris erat stultis dare* [42] *tenuia rerum*

[26] Seruo manu emisſi raso capite à dominis pileum libertatis insigne sumebant.

[27] *Etiam syllogizat M. Dama.*

[28] M. Iunio Bruto qui regibus exactis libertatis auctor fuit.

[29] Heic philosophus Stoicus acutus & acrimonia iudicij Dialectica autem instructus respondet: Falso argumentaris.

[30] Maiorem propositionem probe intellectam accipio,

[31] Minorem nego. [32] *Dama assumptionem probatum iturus inquit*: Postquam virgâ prætoris (qua manumissis caput tangit iubens eos, *Liberos esse*) pronunciatus sum liber. [33] Mei iuris & arbitrij, id est, liber. [34] Præterquam quod legibus cautum est. [35] Mas. Sabini iurisconsulti celeberrimi tempore Tiberij Imp. [36] Legum tituli minio notati. [37] *Resp. Stoicus vel Prætæ.* [38] Nec irascere, neque irride, quod te doceam. [39] Inueteratas opiniones & aniles de libertate dum ciuilis ista pro vera illa animi ab imperitis habetur. [40] Imo pectore. [41] Non in manu prætoris, sed philosophi erat. [42] Subtilia per differentias & circumstantias officia.

Digitized by Google

68 *Pelliculam veterem retines & fronte politus*

69 *Aſtutam vapido ſeruas ſub pectore*[69] *vulpem:*

70 *Quæ dederam ſupra repeto,*[71] *funemq́ reduco,*

72 *Nil tibi conceſſit ratio,*[73] *digitum exere, peccas.*

74 *Et quid tam paruum eſt?*[75] *ſed nullo thure litabis.*

76 *Hæreat in ſtultis breuis vt*[77] *ſemuncia recti.*

78 *Hæc miſcere nefas:*[79] *nec cum ſis*[80] *cætera foſſor,*

81 *Treis tantum ad numeros ſatyri moueare Bathylli.*

68 *Alludit ad Lebetidem*, ſi antiquos mores obtines.

69 Fallaciam & fraudes callide tegis corde corrupto.

70 Libertatem & ſapientiam, quæ ſupra tibi conceſſeram, à te repoſco.

71 Tibi rurſus iniicio frenum ſeruitutis, *vel*, alludit ad puerilem luſum, διὰ μυττίνδα, per funera vtrinque attractum, Hor. ep. 10. l. 1. *Tortum digna ſequi potius quàm ducere funem*, retrahens funem & tibi negans quam modo dederam libertatem. 72 Philoſophia *Stoica* ne minimam quidem tibi veræ libertatis particulam dedit. 73 Ne digitum quidem mouere potes quin pecces. *Stoicè ſatis.* 74 Quid autem tam paruum eſt, *inquit Dama*, quam mouere digitum?

75 *Stoicus reſp.* nullis tamen victimis impetrabis à Deo ——

76 —vt qui perfectè non ſapit, aliquid ſapiat? æque enim peccatum eſt digitum ac corpus mouere malè. *Stoicè.* 77 Vel minima etiam ſapientiæ mica aut particula. 78 Seruitutem ac libertatem: ſapientiam ac ſtultitiam. 79 Nec poteris, ſtultus cum ſis, etiam in minimis ex ſapientia agere: non magis quàm, qui— 80 — *cætera Hellenism. ſup.* κῶλ, id eſt, quoad cætera ruſticus eſt— 81 —poterit ſaltare tres ſtaticulos ex arte Bathylli Alexandrei Pantomimi Satyrum ſaltantis. vide Iuuen. Sat. 6. v. 64. *legas itaque* Satyrum. ſic Hor. ep. 2. l. 2. *Nunc Satyram nunc agrestem Cyclopa mouetur.*

82 *Libet*

82 *Liber ego.* 83 *vnde datum hoc sumis tot subdite rebus?*

84 *An dominum ignoras, nisi quem* 85 *vindicta relaxat?*

86 *I puer, &* 87 *strigiles Crispini ad balnea defer:*

88 *Si increpuit cessas nugator?* 89 *seruitium acre?*

Te nihil impellit 90 *nec quicquam extrinsecus intrat?*

Quod neruos agitet sed si intus, & iecore agro

Nascantur 91 *domini* 92 *quî tu impunitior exis,*

Atq; hic, quem ad strigiles scutica & metus egit hertlus?

94 *Mane a piger stertis:* 95 *Surge, inquit b Auaritia: Eia*

Surge. Negas. instat, Surge inquit, Nen queo. Surge?

83 Refert Stoic. Vnde tibi liberi nomen vsurpas, cùm tot vitiorum impe- riis subditus sis?

84 Nullum tibi credis esse dominum præter externam illã corporis?

85 Prætoris virga. supra v. 88.

86 *Distinguit libertatem philosophus.* Tibi quidem concedo, *inquiens*, te liberum esse corpore exiure ciuili. sed liberum esse animo ex Philosophiæ regulâ

nego. Si quis enim herus iubeat: *I puer, &c.* 87 Ad sudorem in balneis detergendum. στλεγγίδας. 88 Et his verbis te inturpet, cessas nugator? 89 Ciuile illud seruitium acre te nihil impellit, qui iam corpore liber es. 90 Neque extrinsecus habes dominum aut motorem, qui te impellat & cogat. 91 Sed si nascuntur tibi in iecore quod concupiscentiæ sedes est (vt volunt medicorum filij) vel in corde affectuũ sede. — 92 — Affectus mali qui tibi dominantur — 93 — Quanto minores pœnas & cruciatus pateris, quàm seruus ille quem adstrigil &c. 94 *Nec vnum intus habes dominum, sed plures, e* sq. *diuersa imperantes scilicet a Pigritiam, b Auaritiam, c Luxuriam, d Libidinem. e Ambitionem, f Superstitionem.*

95 *Dialogismus inter pigrum Damam, Auaritiam, & Luxuriam.*

[11] Quincunq; scripturi sunt tragœdias quarum argumenta sunt filij ollâ coĉti & appositi patribus Tereo & Thyestæ.

[12] Quæ Itys filium Tereo marito coctum apposuit, vlta vim eius & stupũ Philomelæ illatum.

[13] Cuius filios decoctos Atreus frater illi apposuit cœnandos in vltionem incestus cum Europa vxore. vide quæ nos ad Senecæ Thyesten. 14 Maxim â animi concitatione & acri studio describenda seruabit. *continuata allegoria ab Olla, vt* & — 15 — cœn. i. agenda & repræsentanda. 16 Tragœdiarum illi actori insulso, vt cui crambe toties repetita non pariat nauseam. 17 Tu non scribis argumenta inflata & versus ampullosos, quibus meditandis pronunciandisque anhelantes opus sit agitare pulmones, non secus ac concluſæ auræ follibus vexantur dum igni molitur ingens ferri massa. 18 Imitatio Hor. Sat. 4. lib. 1. 19 Nec alte cogitabundus ineptè vel expatiaris, vel raucâ & compressâ voce more cornicum tibi obmurmuras. 20 Sonantiore inter recitandum emisso spiritu, ex aëre buccis incluso. 21 In communi vsu posita. *alij* Satyram intelligunt quæ tota Romana est, vt & toga. 22 Compositione accurata. Sat. 1. v. 65. 23 Concinnus, stylo modesto non hianti & turgido ore, alij legunt *teres*. i. explicas, expolis. 24 Quos quis malè conscius horret, erubescendos mores, quorum mentione & conscientia pallet aut rubet, *Changeth colour auditor cui frigida mens est*. Iuuen. 1. 25 Reprehendere, carpere, perstringere. 26. Sciens. 27 Vrbanis & salsis jocis.

[11] *Si quibus aut* [12] *Progne, aut si quibus ollæ*
[13] *Thyeſtæ*
[14] *Feruebit, ſæpe inſulſo* [15] *cœnanda* [16] *Glyconi.*
[17] *Tu neq; anhelanti,* [18] *coquitur dum maſſa camino,*
Folle premis ventos: [19] *nec clauſo murmure raucus*
Neſcio quid tecum graue cornicaris ineptè,
Nec [20] *ſcloppo tumidas intendis rumpere buccas.*
[21] *Verba toga ſequeris,* [22] *iunĉturâ callidus acri,*
Ore [23] *teres modico,* [24] *pallentes* [25] *radere mores*
[26] *Doctus &* [27] *ingenuo culpam defigere ludo.*

28 *Hinc*

[28] *Hinc trahe quæ dicas.* [29] *mensásque relinque* [30] *Mycenis.*
Cum [31] *capite & pedibus:* [32] *plebeiáq; prandia noris.*
[33] *Non equidem hoc studeo,* [34] *bullatis vt mihi* [35] *nugis*
Pagina turgescat, [36] *dare pondus idonea fumo.*
[37] *Secreti loquimur: tibi nunc hortante* [38] *Camœna*
Excutienda damus præcordia: [39] *quantáque nostra*
Pars tuà sit Cornute anima, tibi dulcis amice,
Ostendisse iuuat, [40] *pulsa, dignoscere cautus*
[41] *Qui solidũ crepet, & picta* [42] *tectoria lingua*
[43] *Hus ego centenas ausim deposcere voces,*
Vt quantum mihi te [44] *sinuoso in pectore fixi*
[45] *Voce traham puraque totumq; hoc verba* [46] *resignent*
Quod latet [47] *arcana non enarrabile fibra.*

[28] Ex eadem mente eodem stylo & subiecto.
[29] Tragica illa argumenta relinque —
[30] — Græcis tragicis atque iis qui grande & tumidũ carmen affectant.
[31] Capite, pedibus & manibus Plisthenis & aliorum filiorum Thyestæ, quę reseruauit Atreus inspiciẽda fratri. vide Sen. Thyest.
[32] Tu mores populi Satyrico sale frica.
[33] *Resp. Persius:* Non posco cẽtenas voces ad turgida illa atque Tragica, sed quibus sufficiã tuis erga me meritis ô Cornute, tibique gratiis agendis.
[34] Ampullosis. [35] Speciosis pigmentis.
[36] Carmine grauem argumentum leue exornare, atque extollere [37] Ingenue, sincere, prorsus ac si secreti loqueremur. [38] Gratâ ac simplici musâ *vel* versu. [39] Quam pars melior & maior sit animæ nostræ meæ. [40] Tange, pulsa digito, vt qui fictilia explorant. [41] Quid integrum & verum sonet — [42] — quid simulatum & fucatum. *Met. à parietum incrustationibus.* [43] Ad animum sincere gratum exprimendum non ad sonoras fabulas & inflatas nugas. [44] Intimis penetrantibus & ipsis animi mei latebris. [45] Ingenue proferam. [46] Vnâ meâ linguâ. [47] In imo cordis recessu.

Cum primum [47] *pauido* [49] *cuſtos mihi* [50] *purpura* [51] *ceſſit.*
[52] *Bullaq́* [53] *ſuccinctus laribus* [54] *donata pependit.*
Cum [55] *blandi comites, totaq́ impune* [56] *Suburra*
Permiſit ſparſiſſe oculos iam [57] *cãdidus vmbo:*
Cumq́ [58] *iter ambiguum eſt, & vita neſcius error*
Diducit [59] *trepidas* [60] *ramoſa in compita mentes.*
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
[61] *Socratico Cormute ſinu, tunc* [62] *fallere ſolers*
Appoſita [63] *intortas* [63] *extendit* [64] *regula mores::*

47 Sub præceptoris imperio. *vel* vim timenti aliunde. 49 Pudicitiæ & verecundiæ cuius tectura & ſymbolum purpura. 50 Toga, cui prætexitur purpura: qua Romanorum filij ad pubertatem ætatis ſcilicet annum xvj. amiciebantur. 51 Reliquit me, ſumptâ iam virili toga. 52 Cordis figuram habens, ante pectus ingenuis annexæ nobilium filiis aurea, tenuiorum fil. coriacea. Iuu. Sat. 5. v. 163. 53 Gabino cinctu, *vel* habitu peregrinantium formatis, & caninis pellibus amictis. 54 Pueris, cum ex ephebis excederent, bullas & prætextas laribus conſecratas ad ſuam cuiuſque effigiem appendere mos erat. 55 Aſſentantes, non rigidi vt pædagogi. 56 Vico Romæ quod ſub vrbe antiqua eſſet dicto, infami & lubrico, in quo habitabant meretrices. vide quæ ad Martial. ep. 35. l. 1. e. 57 Clypeus qui mihi, pro more Romano, in virorem transcripto, mei iuris facto, & tyroni datus eſt *albus*, id eſt inſigni vacuus, ſtipendiis & rebus pulchre geſtis poſtmodo inſigniendus. *vel* centũ plicarum togæ virilis albæ in vmbonis formam corrugatũ Caſaub. 58 Alludit ad biuium Herculis Prodici apud Xenoph. 2. Apomn. 59 Anxie dubias. 60 Aliud ad litteram Pythagoræ Y. *vbi ſe via findit in ambas.* ſup. Sat. 3. v. 56. 61 Inſtitutione Stoicâ è Socratis ſchola. 62 Abſque tædio aut rigore flectere & emendare. *vel lege* oſtendit, & *ordinate*, ſolers regula appoſita oſtendit intortos mores fallere, i. quod praui mores in errores exitiumque trahunt. 63 Intort. Extendit Reg. *tranſlata à fabrili arte.*

Et premitur ratione[64] *animus, vincique*[65] *laborat.*
[66] *Artificemq; tuo ducit sub pollice vultum.*
Tecum etenim longos memini consumere[67] *soles.*
Et tecum[68] *primas epulis decerpere noctes.*
Vnum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atq;[69] *verecundâ laxamus seria*[69] *mentâ.*
Non equidem hoc dubitet, amborum[70] *fœdere certo*
Consentire[71] *dies, & ab vno sidere duci.*
**Nostra vel aquali suspendit tempora*[72] *libra*
Parca[73] *tenax veri, seu*[74] *nata*[75] *fidelibus horis*[74]
Diuidit in[76] *Geminos concordia fata duorũ:*
[76] *Saturnumq; grauem nostro*[77] *Ioue*[78] *frangimus vnà*
[79] *Nescio quod, certe est quod me tibi temperat astrum.*

64 Appetitus & melior pars irrationalis animi subiugatur & docetur parere rationis imperio.
65 Ægrè, nec sine luctã vincitur.
66 Pollice artifici. *Hypallage. vel rectius* induit, sumit institutionis formam arte laboratam. *à singuli transl.* Iuuen. Satyr. 7. v. 236.
67 Dies.
68 Primas partes noctium.
69 Refectione, *vel* facetiis & salibus modestis.
70 Situ & consensu siderum, qui plurimum valet ad similitudinem morum, vnde amicitia. 71 Natiuitates *seu* vitas. *Siue vtriusque nostrûm natiuitatibus præfuerit Libra vel Gemini, seu alia quauis constellatio, ex cuius influentia nobis iidem mores, eædem dispositiones, eadem studia. 72 Sub Geminis, Libra, & Aquario nati. *Vnum pectus habent, fideiq; immobile vinculum.* Manil. 1. lib. 73 Veritatis & Iustitiæ, vt quæ sub Libra *vel non mendax*, vt Hor. Od. 10. lib 2. *immutabilis.* 74 Horoscopus. 75 Qua nascuntur fideles. *Hypallage.* 76 Saturni inimici fideris malignitatem. 77 Clementia benigni Iouis qui nos nascentes aspexit. 78 Temperamus, mitigamus, impedimus, Hor. Od 17. lib 2 *Seu libra, seu me, &c.* 79 Vel aliud quod sidus nos inclinat vt amicè consp remus.

Digitized by Google

[80] Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus:
[81] Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat [82] *ſub ſole recenti*
Rugoſum piper & [83] *pallentis grana cumini:*
b *Hic ſatur* [84] *irriguo mauult* [85] *turgeſcere ſomno.*
Hic campo indulget: hunc alea [86] *decoquit: ille*
In [87] *Venerem eſt putris: ſed cum* [88] *lapidoſa chiragra*
Fregerit articulos veteris [89] *ramalia fagi,*
Tunc [90] *craſſos tranſiſſe dies, lucémq;* [91] *paluſtrem,*
Et ſibi iam ſeri vitam ingemuere [92] *relictam.*
At c *te nocturnis iuuat* [93] *impalleſcere chartis,*
Cultor enim iuuenum [94] *purgatas inſeris* [95] *aures*

80 *Et cùm variæ ſint vitæ inſtitutaq; alij diuitias, b voluptates ſibi proponant alij, c tu ſapientiæ antiſtes proh iuuenturi Rom. adartes & mores.*
81 Voluntas, vitæ inſtitutum.
82 In regionibus Orientalib. *hic mutat merces ſurgente à ſole.* Hor. lib. 1 ſer. 4.
83 Quod potum gignit pallorẽ. *vel ſimpliciter* pallentis.
84 Sublati à ſtomacho vapores & à frigore cerebri in humores reſoluti irrigant ſenſoria, obſtruuntque meatus, vnde ſomnus.
85 Saginat enim ſomnus.
86 Conſumit.
87 In Venerem ſolutus, & exhauſtus ad putredinem vſque.
88 Propter lapillos qui arthriticis in articulis concreſcunt, materiam ſcilicet calculoſam quæ Tartarus dicitur à ſimilitudine.
89 Manus & pedes, homo enim aſſimilatur arbori inuerſæ.
90 In luxu, & ignorantiâ & caliginoſa actos.
91 In voluptatum cœno & impuritate.
92 Vide Sat. 3. 38.
93 Ex ſtudio pallorem contrahere.
94 Purgatas autem vitiis, *vel* præparatas, dociles.
95 Animum & *eſt Hypallage, pro*, auribus frugem Cleanthis inſeris. *Met.*

96 *Frugi*

[96] *Fruge Cleanthea*, petite [97] hinc iuuenesque senesque
[98] Finem animo certum, [99] miserisque viatica [1] canis.
[2] *Cras hoc fiet.* [3] *Idem cras fiet:* [4] *quid? quasi magnum*
Nempe diem donas? [5] *sed cum lux altera venit,*
Iam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
[6] *Egerit hos annos, & semper paulum erit vltra.*
[7] *Nam quamuis prope te, quamuis temone sub vno*
Verrentem sese frustra sectabere [8] *canthum.*
Cum rota posterior curras, & in axe secundo

[96] Disciplinâ Ethicâ, Stoicâ, Cleanthes enim Zenonis fuit discipulus & successor. [97] Ex hac disciplina & philosophia. [98] Qui finis est virtus & honestum. [99] Præsidia aduersus miserias quas fert senectus, è mente Biantis, qui filio suasit vtilissimum senectuti comparare viaticum Virtutem & Sapientiam. [1] Capillis, canitiei, senectuti. [2] *Hic autem ignauus iuuenis procrastinabit studia dicétque.* Cras vacabo philosophiæ. [3] Imò *inquit Pœta*, idem cras facies quod hodie, & differes vsque. [4] Quid, *inquit Iuuenis*? Adeóne magna res est vna ad voluptatem diecula concessa mihi cras aliâ viuendi rationem inituro? [5] Sanè *respondet poëta*, non ita grauis est vnius diei iactura, si modo vnius tantum esset: verum vbi periit hesternus ille quem tibi indultum fore petebas, neque hic dies videt te saniorem quin & alterum petis cras: ecce prorogatum hoc in dies cras aliud protrudit aliud: absumiúque totos annos atque ita in æternum comperendinabitur. vide Mart. ep. 59. l. 5. [6] Pellit, trudit, proterit, ab *Egero, si.* [7] Quamuis enim tu vt posterior rota in axe secundo curras: priorem rotam, *crastinum diem* prope te videas, & mox te posse assequi putes, cùm tamen illa sub eodem temone, *id est eodem tenore & cursu* aufugiat, frustra attingere conaris.

[8] Ferrum quo rota munitur, *ponitur pro rota.*

Digitized by Google

*Qui igitur felicitatem tibi proponit, Philosophia eb'q; mora vaca. huic inseruias oportet, vt vera tibi contingat libertas. Non differtur in diē, qui se illi subiecit, statim circumagitur, inquit Seneca. Quæ tamen non est hæc ciuilis, &c.

*Libertate opus est: non [9] hac, vt quisq; [10] Velinâ [11] Publicus [12] emeruit, [13] scabiosum [14] tesserula far Possidet. [15] Heu steriles, veri, quibus una [16] Quiritem [17] Vertigo facit [18] hic Dama est non [19] tressis agaso. [20] Vappa, [21] & lippus & [22] in tenui farragine mendax [23] Verterit hunc dominus, momento [24] turbinis [25] exit.

a Marcus Dama papæ! Marco b spondente recusas
Credere tu nūmos? Marco sub [c] iudice palles.
Marcus [d] dixit: ita est, [e] adsigna Marce tabellas.

[9] Non hac ciuili, qua vt quisque seruus — [10] — In tribum aliquam relatus. Velina autem nomen tribus quæ numero aliarum accessit. [11] Nomine patroni assumpto, qui libertis mos erat. [12] Cui iam emerito & manumisso publice præbetur frumentum. [13] Corruptum, *alij leg.* Scabrosum. [14] Tessera est signum quod accipiebant ciues à curatore annonæ, à quo frumentum publice erogabatur ad pauperes ciues subleuandos. [15] Quàm falluntur. [16] Ciuem Rom. [17] Circumactio. nam mittendum dominus coram prætore dextrâ prehensum in orbem rotabat, & è manu mittebat, vt suæ esset potestatis, quasi significans licere iam illi ire in quamcunque partem vellet. [18] Nuper Damascenus nunc Marcus Dama liber & ciuis [19] Vix tributeris multo, id est, seruus infimæ conditionis. [20] Moribus nequam, insulsus vt vappa, id est, vinum insipidum & corruptum per interitum caloris vitalis. [21] Scientiæ rudis *Transl. à corpore in animum.* [22] In rebus vilissimis, etiam iumentorum cibariis fallax & fraudulentus. [23] Postquam tamen verterit hunc dominus. [24] Circumactionis. [25] Factus est, *a* ciuis & liber, *b* sponsor, *c* iudex, *d* testis, *e* testator. *& hæc dicit recens manumissus Dama, seu fautor eius, vel etiam Poeta Iron.*

Hæc

Hæc mora libertas, hanc nobis [26] *pilea donant*

[27] *An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam*

Cui licet, vt voluit? licet, vt volo, viuere: non ſim

Liberior [28] *Bruto?* [29] *Mendoſe colligis, inquit Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.*

[30] *Hoc reliquum accipio*; [31] licet *illud* & vt volo *tolle*.

[32] *Vindicta poſtquam* [33] *meus à prætore receſſi,*

Cur mihi non liceat iuſſit quodcunque voluntas,

[34] *Excepto ſi quid* [35] *Maſurii* [36] *rubrica vetauit*?

[37] *Diſce: ſed* [38] *ira cadit naſo, rugoſaq; ſanna.*

Dum [39] *veteres anias tibi de* [40] *pulmone reuello.*

[41] *Non prætoris erat ſtultis dare* [42] *tenuia rerum*

[26] Seruus manu emiſſi raſo capite à dominis pileum libertatis inſigne ſumebant.

[27] *Etiam ſyllogizat M. Dama.*

[28] M. Iunio Bruto qui regibus exactis libertatis auctor fuit.

[29] Heic philoſophus Stoicus acutus & acrimonia iudicij Dialectica autem inſtructus reſpondet: Falſo argumentaris.

[30] Maiorem propoſitionem probe intellectam accipio,

[31] Minorem nego. [32] *Dama aſſumptionem probatum iturus inquit*: Poſtquam virgâ prætoris (qua manumiſſis caput tangit iubens eos, *Liberos eſſe*) pronunciatus ſum liber. [33] Mei iuris & arbitrij, id eſt, liber. [34] Præterquam quod legibus cautum eſt. [35] Maſ. Sabini iuriſconſulti celeberrimi tempore Tiberij Imp. [36] Legum tituli minio notati. [37] *Reſp. Stoicus vel Pœta.* [38] Nec iraſcere, neque irride, quod te doceam. [39] Inueteratas opiniones & aniles de libertate dum ciuilis iſta pro vera illa animi ab imperitis habetur. [40] Imo pectore. [41] Non in manu prætoris, ſed philoſophi erat. [42] Subtilia per differentias & circumſtantias officia.

Digitized by Google

43 Æquè exigas à ſtupido puero militis (qui quod κῶλα. i. ligna baiulabat. *vel* quod clauam ligneam gerebat, Calo d & ſ eſt, vt lyram ſcire tangat, *alius vt machinam illam poliorceticam intendat ac tractet*, atque ab hoc Dama quê prætor ciuili donauit libertate, vt liberè & ſecundum rationem agat. *Alij *gannit.*

Officia, atq; vſum rapida permittere vitæ
43 *Sambucam citius caloni aptaueris alto.*
*Stat contra ratio & ſecretam * garrit in aurem,*
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaq; continet hoc fas,
44 *Vt teneat vetitos inſcitia debilis actus.*
45 *Diluis helleborum* 46 *certo compeſce cunctō*
Neſcius examen? vetat hoc, 47 *natura medendi.*
48 *Nauem ſi poſcat ſibi peronatus arator*
49 *Luciferi rudis, exclamet* 50 *Melicerta periſſe*
51 *Frontem de rebus.* 52 *Tibi* 53 *recto viuere talo*
54 *Ars dedit? &* 55 *veri ſpeciem dignoſcere calles;*

44 Vt proveti-tis habeat ea quæ quis non didicit, vt tanquam prohibitus abſtineat, neq; profiteatur exerceátve artem quam non nouit. 45 Medicam artem exerces? de elleboro Sat. 4. v. 16. 46 Nec certa habitâ cognitione pharmaci diluendi & præparandi, nec morbi, tempeſtatis, anni ægroti conſtitutionis, virium, &c. 47 Ars quæ naturam imitatur Medicina. 48 Gubernandam. 49 Stellarum etiam mediocri cuiuis gubernatori notarum. 50 Deus marinus qui Palæmon, & Portumnus dict. i *quivis exclamet.*

51 Pudorem, cuius ſedes frons eſt.

52 Quod ſi philoſophia te docuerit hæc officia ſequ.

53 ὀρθοσθῖν, *to vvalke vbrightly.*

54 Philoſophia, rectè viuendi ars.

55 Quod verum eſſe videtur, nec eſt: apparens bonum à vero bono diſcernere.

56 *Ne*

56 *Ne qua ſubarato mendoſum tinniat auro?*
57 *Quæq; ſequenda forent,* 58 *quæq; euitanda vicißim,*
Illa prius 57 *creta, mox* 58 *hac carbone notaſti?*
Es modicus voti, 59 *preſſo lare, dulcis amicis?*
60 *Iam nunc aſtringas, iam nunc granaria laxet:*
Inq; luto 61 *fixum poſſis tranſcendere nummum:*
Nec 62 *glutto ſorbere ſaliuam* 63 *Mercuriale?*
64 *Hæc mea ſunt, teneo, cùm verò dixeris: eſto*
65 *Liber, ait, ſapiens,* 66 *Prætoribus ac Ioue dextro,*
67 *Sin tu cũ fueris noſtra paulò ante farina.*

56 Ne qua ſimulata hypocriſis, *vel*, ſpecies veri aut boni, velut numus ſubæratus & adulterinus qui raucum & furdum ſonat, te fallat
57 Approbas bona.
58 Damnas mala, à more illorum qui bona lapillo albo, mala nigro ſignabant, Sat. 2. v. 1. Cretâ an carbone notandi? Hor. l. 1. Ser.
59 Frugalis, modico contentus cum lare fundo.
60 Prout occaſio poſtulet liberalitatem exercere.
60 Si potes prætereitæ nummum à pueris in via vel clauo fixum, vel funiculo adſtrictum & proiectum quo tentent prætereuntes auaros, quos ſimulac inclinarint ſe ad tollendum nummum, retracto eo pueri derideant. *In triuio fixum qui ſe demittit ob aſſem.* Hor. 16. ep. lib. 1.
61 Illa colli parte. *vel* ipſe gluto, id eſt, belluo qui deglutias ſaliuam tuam ex ſpe lucri velut ex edendi appetitu natam. vbi enim quid palato gratum occurrit, affluit ſaliua quaſi linguæ & guſtatus miniſtra
63 Lucroſam. Mercurius enim lucri præſes credebatur.
64 *Orſo eſt*, cùm verè dixeris, hæc mea ſunt, teneo, id eſt hæc iura & officia verè colo.
65 Corpore & animo te liberum pronuncio.
66 Prætore te ciuili, Ioue liberatore te philoſophicâ libertate donante.
67 Sin tu dudum noſtræ, id eſt, ſeruilis conditionis & vitiorum. ciuili tantum libertate donatus veterem retines nequitiam, nego te liberum eſſe & ſeruum pronuncio.

Digitized by Google

68 *Alludit ad Lebetadem*, ſi antiquos mores obtines.

69 Fallaciam & fraudes callide tegis corde corrupto.

70 Libertatem & ſapientiam, quæ ſupra tibi conceſſeram, à te repoſco.

71 Tibi rurſus iniicio frenum ſeruitutis, *vel*, alludit ad puerilem luſum, διελκυστίνδα, per funera vtrinque attractum, Hor. ep. 10. l. 1. *Tortum digna ſequi potius quàm ducere funem*, retrahens funem & tibi negans quam modo dederam libertatem. 72 Philoſophia *Stoica* ne minimam quidem tibi veræ libertatis particulam dedit. 73 Ne digitum quidem mouere potes quin pecces. *Stoicè ſatis.* 74 Quid autem tam paruum eſt, *inquit Dama*, quam mouere digitum?

75 *Stoicus reſp.* nullis tamen victimis impetrabis à Deo ——

76 —vt qui perfectè non ſapit, aliquid ſapiat? æque enim peccatum eſt digitum ac corpus mouere malè. *Stoicè.* 77 Vel minima etiam ſapientiæ mica aut particula. 78 Seruitutem ac libertatem: ſapientiam ac ſtultitiam. 79 Nec poteris, ſtultus cum ſis, etiam in minimis ex ſapientia agere: non magis quàm, qui— 80 — *cætera Hellenism. ſup.* χ, id eſt, quoad cætera ruſticus eſt— 81 —poterit ſaltare tres ſtaticulos ex arte Bathylli Alexandrei Pantomimi Satyrum ſaltantis. vide Iuuen. Sat. 6. v. 64. *legas itaque* Satyrum. ſic Hor. ep. 2. l. 2. *Nunc Satyram nunc agrestem Cyclopa mouetur.*

68 *Pellicula veterem retines & fronte politus*

69 *Aſtutam vapido ſeruas ſub pectore*[69] *vulpem:*

70 *Quæ dederam ſupra repeto,*[71] *funemq; reduco,*

72 *Nil tibi conceſſit ratio,*[73] *digitum exere, peccas.*

74 *Et quid tam paruum eſt?*[75] *ſed nullo thure litabis,*

76 *Hæreat in ſtultis breuis vt*[77] *ſemuncia recti.*

78 *Hæc miſcere nefas:*[79] *nec cum ſis*[80] *cætera foſſor,*

81 *Trois tantum ad numeros ſatyri moueare Bathylli.*

82 *Libet*

82 *Liber ego.* 83 *vnde datum hoc sumis tot subdite rebus?*

84 *An dominum ignoras, nisi quem* 85 *vindicta relaxat?*

86 *I puer, &* 87 *strigiles Crispini ad balnea defer:*

88 *Si increpuit cessas nugator?* 89 *seruitium acre?*

Te nihil impellit 90 *nec quicquam extrinsecus intrat?*

Quod neruos agitet sed si intus, & iecore agro

Nascantur 91 *domini* 92 *quî tu impunitior exis,*

Atq; hic, quem ad strigiles scutica & metus egit herilis?

94 *Mane a piger ſtertis:* 95 *Surge, inquit b Auaritia: Eia*

Surge. Negas. instat, Surge inquit, Nen queo. Surge,

83 *Refert Stoic.* vnde tibi liberi nomen vsurpas, cùm tot vitiorum impe-riis subditus sis?

84 Nullum tibi credis esse dominum præter externam illã corporis?

85 Prætoris virga. supra v. 88.

86 *Distinguit libertatem philosophus.* Tibi quidem concedo, *inquiens*, te liberum esse corpore ex iure ciuili. sed liberum esse animo ex Philoſophiæ regulâ

nego. Si quis enim herus iubeat: *I puer, &c.* 87 Ad sudorem in balneis detergendum. στλεγγίδας. 88 Et his verbis te inturpet, cessas nugator? 89 Ciuile illud seruitium acre te nihil impellit, qui iam corpore liber es. 90 Neque extrinsecus habes dominum aut motorem, qui te impellat & cogat. 91 Sed si nascuntur tibi in iecore quod concupiscentiæ sedes est (vt volunt medicorum filij) vel in corde affectuũ sede. — 92 — Affectus mali qui tibi dominantur — 93 — Quanto minores pœnas & cruciatus pateris, quàm seruus ille quem adstrig. &c. 94 *Nec vnum intus habes dominum, sed plures, e* (sc. *diuersa imperantes scilicet a Pigritiam, b Auaritiam, c Luxuriam, d Libidinem. e Ambitionem, f Superstitionem.*

95 *Dialogismus inter pigrum Damam, Auaritiam, & Luxuriam.*

96 Quæ ad victum conceduntur, vt saperdas piscis genus, quæ capiuntur in Ponto ceu Mæotide

Synecdochicè — 97 — Pharmaca ad medicinã, cuius generis sunt testes castoris

98 — Ad vestitũ, è stupa vili lini genere —

99 — Ad ædificia, ligna —

1 — Ad sacra —

2 — Ad voluptatem, vina & aromata, mollia scilicet & lenia — 3 — Vina ex Co insula.

Et quid agam? rogitas? 96 saperdas aduehe Ponto,
97 Castoreum,98 stupas,99 hebenum,1 thus,
2 lubrica,3 Coa:
Tolle 4 recens,5 primus piper 6 è sitiente camelo,
7 Verte, aliquid,8 iura. 9 Sed Iupiter audiet: heu!
10 Varo,11 regustatum digito terebrare falernum
Contentus perages,12 si viuere cum Ioue tendis
Iam pueris 13 pellem succinctus & œnophorum 14 aptas
Ocyus ac nauem: nil obstat, quin trabe vastâ
Ægeum raptas, nisi 16 solers c luxùria ante
Seductum moueat: Quò deinde insanè ruis? quò?
Quid tibi vis? 17 calido sub pectore mascula bilis

4 In emporiis Orientalibus. ita *sub sole recenti.* v. 54. *vel* nouum, ceu modò aduectum. 5 Præoccupa aliis mercatores. 6 Sitis tolerantissimo, ad quartum vsque diem. 7 Commuta merces, negotiare. 8 Et peiera. 9 *Inquit Dama.* 10 *Resp. Auaritia.* è Stolide! *Varones* autem fuerunt militum serui, calones ceu caeulæ grandes & stupidi. 11 *Regust. digit. tereb.* (id est saltem lingeire) *contentus perages*, id est viues. *quauis dictio est emphatica.* 12 Si intendis viuere iustè & sanctè, Iouem veritus.

13 Scorteam manticam, vidulum, vel segestre. 14 Imponis seruis sarcinas deferendas ad nauim. 15 Mare rapidè feces, nauiges. 16 Ad corrumpendum ingeniosa. 17 Vnde tibi excreuit, *inquit luxuria*, atra hæc bilis ad insaniam vsque? *vel* mascula, id est, quam ego effœminatam malim.

Intumuit,

Intimuit, quam non extinxerit [18] *urna cicuta*

Tun' mare transilias? tibi [19] *torta cannabe fulto,*

Cœna sit in transtro, [20] *Veientanumq; rubellum*

Exhalet vapida [21] *lasum pice* [22] *fessilis obba?*

Qui petis? vt nummi, quos hic [23] *quincunce modesto*

[24] *Nutrieras, pergant auidos* [25] *sudare* [26] *deuncis?*

Indulge [27] *genio, carpamus dulcia,* [28] nostrum est

Quod viuis: [29] cinis & manes & fabula fies:

Viue memor lethi: [30] fugit hora: hoc quod loquor, inde est.

[31] *En quid agis?* [32] *duplici in diuersum scinderis hamo:*

Huccine, an hunc sequeris? subeas [33] *alternus oportet*

[34] *Ancipiti obsequio dominos: alternus obsequium.*

[18] Largiter epota cicuta, herba frigidissima.

[19] Tibíne in funne nautico sedenti transtrũ pro mẽsa erit?

[20] Vinum vilissimum rubei coloris & saporis ingrati ex agro Veiano qui est in Campania.

[21] Corruptum, & olens picem vasis ac nauis.

[22] Latum habens ventrem ceu fundum.

[23] Vsurâ modicâ, intra semissem, quinque per duodecim, *siue in the vvelur.*

[24] Auxeras.

25 Cum sudore, molestia & periculo lucrifacere & párere—— 26 —Vndecim per duodecim vncias, id est assem 27 Festis & voluptati. 28 Vita hilariter acta, ea denique vita est, & muneris mei. 29 Morieris descendesque ad inferos, de quibus tam multa somniant & fabulantur cùm poëtæ tum philosophi, Hor. 4. Od. 7. lib. *Iam te premet nox fabulæq; manes* Vita igitur, quæ datur, vtere. 30 Ibidem 11. Od. *dum loquimur fugerit inuida Ætas.* 31 *Stoici verba vel Poeta.* 32 Auaritia simul atque Luxuria. 33 Alternis vicibus, & —34—Incerto seruitio subeas oportet Auaritiæ & Luxuriæ dominium.

Nec tu, cum obſtiteris ſemel, inſtantiq; negaris
Parere imperio, Rupi iam [35] *vincula dicas.*
Nam & luctata canis [36] *nodum abripit: at-tamen illi*
Cum fugit, à collo trahitur [37] *pars longa ca-tenæ.*
Dane, cito, hoc credas iubeo finire [39] *dolo-res*
Præteritos meditor: ([40] *crudum Chareſtra-tus vnguem*
Abrodens ait hæc) an [41] *ſiccis dedecus ob-ſtem*
Cognatis? [42] *an rem patriam rumore ſini-ſtro*
Limen ad obſcœnum [43] *frangam, dum Chry-ſidis* [44] *vdas*
Ebrius ante fores [45] *extincta cum face can-to?*

35 Seruitus vitiorum.

36 Vinculi catenæ ſuæ.

37 Quæ iterum in ſeruitutem redigatur. Ita ſtultus dum nõ ſimul & ſemel ſe totum & integrum vindicat è vitiorum ſeruitio, recurrit ad veteres mores. neque propter vnam actionem & quod ſemel reſtiterit, liber pronunciãdus eſt. *Atque ad hoc, in libidinis imperio, probandam* — 38 — *Exemplum adducit Chareſtrati, è Menandro, cum Dauo ſeruo de Chryſide deſerenda deliberantis, nec tamen grauiter perſicientis.* vide Eunuch. & Horat. 1. l. 3. ſetm.

39 Meretrici amoris moleſtias quas tuli.

40 Ad vnum rodens, ſerio cogitabundus. 41 Sobriis, frugi.

42 Egon' per infamiam & nominis iacturam ad obſcœnam meretricis domum patrimonium — 43 — Imminuam, perdam.

44 Vnguento ceu vino ex profuſione Græcorum amatorum: aquâ, quam fallendis maritis mulierculæ ianuæ cardinibus affundebant, vel lacrymis miſeri amatoris. ſed vide Lipſ. epiſtol. quæſt. 22. epiſt. 4. lib.

45 Iuuenes comeſſatum euntes ad amicas, faces præferebant, quibus, cum ad fores ventum eſſet, ne à prætereuntibus agnoſcerentur, extinctis, cantabant.

46 *Euge puer,* 47 *ſapias,* 48 *diis depellentibus agnam*

49 *Percute,* 50 *ſed cenſen'* 51 *plorabit Daue relicta?*

52 *Nugaris* 53 *ſolea, puer, obiurgabere rubra*

54 *Ne trepidare velis atq; arctos rodere taſſes*

55 *Nunc ferus & violens: at ſi voſet. Haud mora dicas*

Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accerſat, & vltro

Supplicet, accedam? 56 *Si totus & integer illine*

Exieras, nec nunc, 57 *hic hic quem quærimus, hic eſt,*

Non in 58 *feſtuca, lictor quam iactat ineptus.*

Ius habet ille ſui 59 *palpo quem ducit* 60 *hiantem*

46 *Ait Daue, qui Terentio Parmeno, herũ collaudãs, quod ad ſaniorem mentem rediiſſe videtur.*

47 *Sapere aude, vel ſapias tandem.*

48 Caſtori & Polluci, cæteris diis auerũcis, ſtultitiam tuã amouẽ ib⁹.

49 Macta.

50 *Dicit Charestratus ſi non conſtanter,*

51 Chrysis plor. relicta?

52 Nugaris, *inquit Daue,* qui labaſcis & ad miſeriam redis. 53 Vapulabis. ſic Iuuen. Sat. 6 v. 61. 1. *Solea pulſare nates.* vel cõmitigabitur tibi caput amato ceu purpureo meretricis ſandalio. 54 —Ne vacilles in poſterum & dubius reluctẽris: neque audeas ſubtrahere collum iugo aut tentare effugium arrodendo laqueos, quod irretitæ ſolent feræ.

55 *Et quod nunc tute tecum iratus cogitas, Egóne, &c.* vt Phædria ille Terentianus 56 Quod ſi te plene & conſtanter aſſereres in libertatem, neque nunc labaſceres redireſque victus. *Apoſiopeſis.* Aliis placet lectio *nunc nunc*, id eſt, in ipſo hoc nunc, hoc temporis articulo, abſque morã. 57 Hic verè liber & ſapiens eſt.

58 Non quem feſtucã, id eſt, vindictã & virgã prætoris factum manumiſſumque liberum pronuntiarit vox lictoris, vnius è ſex miniſtris qui prætoris apparebant 6. & *lege* Quam.

59 Adulator populi ambitioſus, *ordo eſt*, habet ille palpo ius ſui? palpare eſt manu mulcere. 60 Honoribus inhiantem, magiſtratus & honores ambientem.

61 Candidati (inquit Lipsius Elect. l. 1. c. 13.) & Petitores magistratuum non contenti insito lanæ cãdore, cretam addebant in vestem vt splenderet.

62 Et iubet vigilare ad salutationes antelucanas.

63 Missilia spargebant in Ædilatu. 76 Ædiles verò quo sibi viam sternerent ad exteros honores, & populi promerentur suffragia fabam & cicer in vulgus spargebant. 65 Inter captandum & legendum missilia. 65 Munificentiam nostram in Floræ ex meretrice deæ factæ ludis, quorum celebratio ad Ædiles spectabat. 66 Inter apricandum. *f vide not. 99. ad vers. 132. suprà.*

67 Quas colit populus qui Herodi paret, scilicet Iudæi, *vel* Herodis Ascalonitæ natalis. seu suscepti regni dies *celebratus*, g *lucernis*, h *floribus*, i *conuiuiis*, k *vino*, l *precibus*, *&c.* 68 Fuliginem. 69 Coronatæ seu ornatæ floribus. 70 Fictile miniatum, vel è terra rubra. 71 Hinc amplitudo thynni colligitur. *vel Hypallage* catinum amplexum caudam thynni Synecdochicè pro thynno vel quauis parte, vel in contemptum Iudæorum, vilissimam thynni partem ponit. 72 Plena est.

73 Concipis vota tacito murmure. 74 Recutitorum, id est circuncisorum Iudæorum sabbata. 75 Superstitioso metu, *vel* ex ieiunio, *vel* cinere & luto conspersus colis sabbata. 76 Adde his inania terriculamenta quę superstitiosis hisce obiiciuntur: qualia sunt, quæ timentur vmbræ nocturnæ, — 77 — pericula quæ portenti creduntur si ouum igni impositum rumpatur.

Hinc

Hinc [78] *grandes* [79] *Galli, & cum* [80] *sistro* [81] *luſca ſacerdos,*
Incuſſere [82] *deos inflantes corpora,* [83] *ſi non*
Prædictum ter mane caput guſtaueris allî,
Dixeris [84] *hæc inter* [85] *varicoſos* [86] *centuriones,*
Continuò [87] *craſſum ridet* [88] *Vulſenius ingens,*
Et [89] *centum Gracos curto centuſſe licetur.*

78 Ingentes ſcmiuiri, vt qui caſtrati in altum creſcant, *vel* veneratione ingentes.
79 Sacerdotes Cybeles.
80 Iſiaci ſiſtrum, crepitaculum ex ære aut argẽto tinnulum ferebant in ſacris vt Gallici cimbalum. *Apul.* 11.
81 Cui Iſis irato percuſſit lumina ſiſtro. Iuuen. Sat. 13. v. 7. *vel* ad mores poteſt referri, vt *Lippus*. 82 Metum dearum Cybeles & Iſiodos: quarum illa furore hæc Syriis tumoribus, vlceribus, & morbis inſtat. 83 Niſi expient & amoliantur inflationem amuleto quod & magis inſtat, quodque Ægyptiorum religione in diis numeratur. Iuuen Sat. 15. v. 9. 84 Hæc Stoicorum ſecta de vera libertate vtcunque deriſuri ſunt ſtupidi milites, vera tamen ſunt. 85 Labore militiæ varicoſos, *vel*, vt corpore ita animo tumidos.
86 Ignaros literarum oſores cuiuſmodi ſunt militares.
87 Ruſticè aut militariter. 88 Miles procerus, robuſtus, vt in prima Sat. *Ingentes Tityos*. 89 Centum philoſophos totidem aſſibus iiſque curtatis æſtimat, id eſt, ſingulos philoſophos vix ſingulis aſſibus.

Digitized by Google

SATYRA VI.

Exordium fuit à statu Bassi ad quem scribit, quarens vbinam locorum sit, quid agat, quibus studiis intendat animũ, quam suo contentus viuat. Mox vita sua rationem exponit illi poeta & mentem aquam. Deniq; insurgit in eos quibus non idem animi & vita institutum.

In auaros qui parcè & sordidè viuunt, vt relinquant heredibus quod nequiter profundant.

ADmouit iam bruma foco te,[2] Basse, Sabino?
Iámne lyra,[3] & tetrico viuunt tibi pectine chordæ?
[4] Mire opifex numeris [5] veterum primordia vocum,
Atque [6] marem stropitum fidis intendisse Latinæ,
Mox [7] iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
[8] Egregios lusisse senes? Mihi nunc [9] Ligurra

1 Ecquid in agro Sabino, quo secessisti hiematurus, lyricis vsque vacat carminibus, & — 2 —grauiore atque seueriore quàm Horatius plectro, id est argumento (vt mox *marem stropitum*) pulsas fides lyræ? 3 Cæs. Bassus Lyricus Poëta fuit, de quo Priscianus & Fabius lib. 10. 4 Mire & perite artifex ad aptanda cithuræ numeris argumenta seria & grauia. *Hellenism.* 5 Fortè idem est, quem A. Gellius lib. 3. c 19 & 5. 7. & 11. 17. scripsisse de originibus testatur, sin minus, intellige μυθικὰς ἱστορίας & θεογονίας. alij legunt *primordia rerum*. vt canat, *vnde hominum genus & pecudes, &c.* quod Virg. 1. Æneid. de Iopa Lyricô. 6 Carminibus lyricis Latinis adaptare seueram poësin. *vel* sortem, qualis fuit Pindari, qui cecinit *diuos puerosq; deorum*, id est heroas. *& pugilem victorem, &c.* Horat. ad Pisones. *vel* Alcæi, qui *sonuit plenius aureo plectro dura nauis, dura fuga, mala, dura belli*, Od. 13. l. 2. Horat.

7 Iuuenum amores & conuiuia referre.

8 Senum bene de rep. meritorum laudes honesto carmine celebrare. 9 Liguslica.

10 *Intepet*,

[10] *Intepet,* [11] *hybernaq́* [12] *meum mare, quà latus ingens*
Dant scopuli & multa litus se [13] *valle recepiat.*
[14] *Lunai portum est operæ cognoscere, cives:*
[15] *Cor iubet hoc Enni, postquam* [16] *destertuit esse*
[17] *Mæonides,* [18] *Quintus, pauone ex Pythagoræo.*
Heic ago [19] *securus vulgi, & quid præparet Auster*
[20] *Infelix pecori,* [21] *securus, & angulus ille*
Vicini nostro quia pinguior: etsi adeo omnes
Diteſcant [22] *orti peioribus,* [23] *vsque recusem*

[10] A tepore maris exagitati, vel ſitu inter montes mitior eſt.
[11] Sæuit *vel* pro hybernis eſt mihi.
[12] Tuſcum. Perſius enim patriam habuit Volaterras in Hetruria.
[13] Sinu vel curuaturâ portus Lunæ, primi oppidi in Hetruria, dicti quòd lunę formam litus referret. 14 Ennius in Annal. ab hoc verſu incipit deſcribere Lunæ portum, *Eſt operæ pretium, ô cives cognoſcere portum Lunæ.*
15 Ipſe Ennius alludit ad tria corda quæ ſe habere dixit Ennius quod Græcè Oſcè & Latinè ſciret. 16 Poſtquam deſiit ſtertere, id eſt ſomniare. *Hellenism.* poſtquam deſtertuit ſe eſſe Mæoniden. hoc eſt, ſtatim à principio Annalium, in quo expoſuit ſomnium ſuum, quo ſomniarat animam Homeri in ſe tranſmigraſſe per μετεμψύχωσιν ſeu παλιγγενεσίαν Pythagoricam quæ eadem in Pauonem tranſierat ex Pythagora. 17 Homerus, à patre Mæone, vel patria Mæonia. vide Plutarch. de Homero lib. 18 1. Euphorbus. 2. Pythagoras 3. Panus. 4. Homerus. 5. Ennius, *vel* poſtquā deſiit ſomniare ſe fuiſſe Homerum, agnouitque ſe eſſe Quinctum Ennium, vt Quinctus ſit prænomen Ennij. 19 Non ſolicitus quid de me dicat vulgus ſomniétve.
20 Noxius, morbos inferens. 21 Non curans, non inuidens ſi vicini fundus meo ſit fertilior. 22 Inferiori quam ego loco, *vel* hom. peſſime. 23 Nolim tamen ob iſta demiſſo eſſe vultu, atque per inuidiam ſenium præproperum accerſere, dum ſordido victu eorum diuitias æmulor.

Curuus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine
vncta,
Et [24] *ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagena,*
Diſcrepet his alius. [26] *Geminos* [27] *horoſcopa*
varo
Producis genio: [28] *Solis natalibus, eſt a qui*
Tingat olus ſiccum [29] *muria vaſer* [30] *in calice empta,*
Ipſe [31] *ſacrum inrorans patina piper.* b [32] *hic*
bona [33] *dente*
Grandia magnanimus [34] *peragit puer.* [35] *vtar*
ego, vtar,
Nec [36] *rhombos ideo libertis ponere* [37] *lautus,*
Nec tenuem ſolers turdorum noſſe [38] *ſaliuã.*
Meſſe tenus propria viue: & granaria
(fas eſt)
Emole, quid metuas? [41] *occa. & ſeges altera in herba eſt.*

[24] Admoto naſo obſeruare an læſa ſint ſigna lagenæ, quæ etiam vappam habet, *vel* non reſignata & deprompta, ſed admotis fabris & naſo vappam ebibere. [25] Nec tamen cuiuis hæc liberalis mens quæ mihi. [26] Fratres iiſdem parentibus ortos. [27] Vario ingenio profert idẽ Horoſcopus, id eſt Aſtrum natale, ceu horæ inſpectio, qua quis naſcitur. *Apoſtrophe.* 28 Quorum *a* alter triparcus. *Omnia heic emphatica & ſignata.* 29 Aquâ ſalſa, *vel* liquamine ex thynnorum ſanie. 30 Quod ſolent parci & ſordidi. 31 Cui parcit tanquam rei ſacræ. *b* 32 Hic magnan. puer, *thun youth thath beareth à braue minde.* 33 Gulâ, luxu. 34 Abſumit. 35 Mini, *inquit poeta,* κτήματα erunt χρήματα. vtar iis, non abutar per miſeras ſordes, aut effuſam prodigalitatẽm. 36 Piſces in delitiis habitos. ὀψικῶς pro lautis epulis. 37 Laurus ponere. *Helleniſm.* vt & ſolere noſſe. 38 Subtilem iuſtum & ſaporem diſcernere. 39 Nihil ex annuo prouentu reliquum facias. 40 Molendo conſume. 41 Glebas frange, agrum exerce.

42 *Aſt vocat officium: trabe rupta.* 43 *Bruttia ſaxa*
Prendit amicus inops: rémque omnem, 44 *ſurdâque vota*
Condidit: Ionio iacet ipſe in litore, & vnà
Ingentes de puppe 45 *dei: iámq; obuia* 46 *mergis*
Coſta ratis lacera. nunc & 47 *de ceſpite viuo*
Frange aliquid: largire inopi, 48 *ne pictus oberret*
Cærulea in tabula. 49 *Sed* 50 *cœnam funeris heres*
Negliget iratus, quod 51 *rem curtauerit: vrna*
52 *Oſſa inodora dabit: ſen ſpirent cinnama* 53 *ſurdum,*
Seu 54 *ceraſo peccent* 55 *caſia,* 56 *neſcire paratus.*

42 *Facerem,* inquit auarus prætexens auaritiæ ſuæ cauſſam, *quod monet, laxarē granaria & vina, mi meſſe tenus, Iu. Sed me* euen with the yeares end. Some tubent charitatis aque humanitatis officia vt ex prouentibus meis aliquid reponam quò ſuccurram miſeris amicis laboran ibus eorúmque damna reſarciam.

43 Pulchrè dicis, *inquit Poëta.* Sed ecce amicus tuus fractâ naui, & vniuerſa reperdita enatans prendit ſcopulos Bruttij promontorij Italiæ Siciliam verſus, &c. cur non illum releuas & ſuſtentas ne cogatur ſtipem emendicare. 44 Diis non exaudita. 45 Dij tutelares nauis qui in puppi ſacrarium habebant, erepti ſecum è naufragio. 46 Auibus marinis. 47 Non de meſſe tantum, ſed & de fundis aliquid imperti. 48 Ne naufragij pictam tabulam portans hinc inde mendicet. Sat. 1. v. 90. 49 *Sed inquies.* Si quid de fundo aut patrimonio imminuam, heres meus infenſus mihi negabit funebrem apparatum & ſumptum. 50 Feralem, funebrem quæ cum cadauere ipſo cremetur ſilicernium.

51 Bona minueris. 52 Oſſa & cineres aromatis miſ vrnæ dari mos erat, *quod ille non faciet, &c.* 53 Non acutum, qui vix ſentiatur: *duriuſcula tranſlatio.* 54 Gummi è ceraſo, vel cortice ceraſi adulteratæ ſint caſiæ.

55 Canella. Matthiol. in Dioſc. lib 1 c. 11. & 13.

56 Negligens.

Digitized by Google

57 *Dices mihi heres.* Tunc mihi salvus, cum opus sit, in nescio quos tua [illegible] fundas, quę mihi heredi potius debeant?

58 Imperitus aliquis heredipeta crimini dabit hunc officiosam largitionem, vt & lautiorem victum Græcis philosophis: clamitans hæc non prius solita dirri quam sapere. id est, sapientia Græca cum moribus peregrinis (quæ mentem enervant) è Græcia in vrbem nostram mari aduenissent. Sic Iuuen. Sat. 3. v. 83. *Aduectus Romam quo pruna & coctana vento.*

57 *Tum bona incolumis minuas? & [58] Bestius urget*
Doctores Graios? Ita fit postquam sapere vrbi
[4] *Cum pipere & palmis, venit nostrum hoc [59] maris expers.*
[60] *Fœniseca crasso vitiarunt vnguine pultes.*
Hæc [61] cinere vlterior metuas? at tu meus heres
Quisquis eris, paulum [62] à turba seductior audi.
O bone num ignoras? missa est à [63] Cæsare [64] laurus
Insignem ob cladem Germana pubis, & [65] aris
Frigidus excutitur cinis: ac iam [66] postibus arma,

59 Nihil masculi habens *vel* mari aducta: vt expers significet ἄπειρος & ἄμοιρος. Casaub. *al.* postquam rigide nostra cismarina philosophia, corrupta sit molli & transmarina Græcorum *sapere* pro *sapientia*. Enallage. 60 Ipsi rustici cibos prius simplices corrumpunt & condiunt latius. 61 Heredem, *inquit Poëta*, mortuus metuas? Hor. epist 2. lib 2. *Nec metuam quid de me iudices heres. Quod non plura dato inuenerit.* 62 A vulgi ignorantia & odio. 63 Claudio Caligula. 64 Literæ laureatæ, quæ tanquam victoriæ indice triumphum imperent, cum tamen nihil dignum fecisset.

65 Ex priore sacrificio derelictus amouetur, & noua sacra parantur. 66 Templorum postibus spolia hostium affigenda curat.

Iam

Iam [67] *chlamydes regum, iam lutea* [illegible] *fœpa captis,*
[68] *Essedaq; ingentes locat* [69] *Cæsonia* [70] *Rhenes:*
Diis igitur, genioq; ducis [71] *centũ paria, ob res*
Egregiè gestas, induco: quis vetat? [72] *audes.*
Væ, nisi conniues. [73] *Oleum, artocreasq; popello*
Largior: an prohibes? dic clare: [74] *Non adeo inquis,*
Exossatus ager iuxta est. Age, [75] *si mihi nulla*
Iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deq; auia nihilum superest: accedo [76] *Bouillas,*

[67] Parat occina paludamenta, quibus amicti reges Germanorum, & crocei coloris gausapa, quæ illola militare [illegible] quibus indu militem Germanorum circumdantur in triumpho.

[68] Germanorũ vehicula, *Coaches.*

[69] Caligulæ vxor per procuratores.

[70] Rhenanos. Rhenani accolas è quibus procerissimum quemque ad pompam elegit. Sueton. Calig. c. 47.

[71] Diis igitur, victoriæ auspicib. & Imperatoris Genio indico C. paria gladiatorum qui ad bustum dimicantes se inuicem immolent, ad placandas defunctorum animas quas humano sanguine propitiandas credebant vide Lipsi. Saturn. 18.

[72] Vetare aude ô heres, si ita visum est tibi. *Epitrope.* Sed væ tibi nisi adsentiaris.

[73] Quinetiam congiarium & epulum populo largior, túne illud fieri vetas? noli mussare, dic clarè.

[74] Neque enim contradico aut prohibeo, inquis. *potest etiam nulla interposita distinctione pest* inquis, *continuari, vt hic sensus sit.* Ager tuus, inquis ô heres, suburbanus non adeo cultus aut fertilis est, vt sufficiat huic profusioni, vel vt ego ita curem tibi heres esse. *Alii ex persona poetæ intelligunt quæ sequuntur: dicentis:* Superest [illegible] suburbanus fundus probe cultus & saxis expurgatus. *al.* ingens culturam exhaustus.

[75] Si mihi nullus cognatus sit, nec affinis quem heredem instituam.

[76] [illegible] inter Romam & Ariciam in via Appia, vbi sedebant mendici, vt & prope nemus Dianæ, vbi Hippolytus colebatur.

Digitized by Google

77 Mendicus quispiam (vide infra not. 83.) scribetur mihi heres, facilis inuenti

[illegible] refert heres [illegible] heredem [illegible] obcuro natum, terræ filiũ, familiâ tua non oriundum?

78 Sit ita sanè. Quòd si ex me quæras, quis fuerit mihi atauus? — 80 — quis Atauus.

81 quis trita uus, fuit ille æquè ignotus atq; obscurus, & proinde

Cluuium ad Virbi: 77 *præsto est mihi Manius heres.*

78 *Progenies terra? quære ex me quis mihi* 79 *quartus*

Sit pater: haud prompte dicam tamen, adde etiam 80 *vnum,*

Vnum etiam, terra est iam filius, & mihi 82 *ritu*

83 *Manius hic generis prope maior auunculus exit,*

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?

84 *Sum tibi Mercurius: venio deus* 86 *huc ego,* 87 *vt ille est*

Pingitur. an renuis? vin' tu gaudere 88 *relictis?*

89 *Deest aliquid summæ* 90 *minui mihi: sed tibi totum*

Quicquid id est. 91 *vbi sit, fuge quærere, quod*

82 — ratione generis & stemmate — 83 — Aliquis mendicorum ex Aricino colle & luco quem Dianæ consecrarat Manius, mihi maior auunculus vel cognatus est. 84 Tu autem qui mihi propior es, & cui lege naturali consanguinitatis prius ventura esset hereditas, cur me viuo illam exigis: *alij referunt ad ἀμιλλοδρομίας certamen*, in quo stadiodromo Prometheo sacrato currebant facem quatientes, primus autem defatigatus tradidit facem secundo, secundus tertio. & ita deinceps [illegible] habet ad Herennium. *quasi dicat*, cur tu natu maior mei iunioris hæreditatem poscis? 85 Mea hereditas tibi est lucrum inspera[illegible] & ἐμμοῖον, perinde ac si in via inuentum. 86 Ad te. 87 Mercurius qui pingitur marsupium dextra tenens, quod tibi adulatorium gratuitum & præter expectationem atque meritum affero. 88 Tibi à me. 89 *Verba heredis.* 90 *Cui testator.* Meo damno periit, non tuo ô heres. 91 Nolim [illegible] me exigere rationem, quid factum sit de [illegible] nis quæ [illegible] mento legarat hic vel ille...

mihi.

mihi quondam
Legarat Tadius:[92] *neu dicta repone paterna:*
Fœnoris accedat merces:[93] *hinc exime sumptus.*
[94] *Quid reliquum est?* [95] *reliquum?* [96] *nunc nunc impensius unge,*
Unge puer caules. [97] *Mihi festa luce coquatur*
[98] *Urtica,* & [99] *fissa fumosum sinciput aure:*
Ut tuus iste * *nepos olim satur* [1] *anseris extis,*
Cum * *morosa* [2] *vago* [3] *singultiet inguine* * *vena,*
[4] *Patricia immeiat vi.* [5] *mihi trama figura*
Sit reliqua: ast illi tremat omento [6] *popa venter?*
[7] *Vende animam lucro, mercare atq; excute solers*
Omne latus mundi ne sit [8] *præstantior alter*

[92] Neq; inge re mihi verba, quæ patre liberis fas pracipiunt modi en. hin. sump.
[93] Ex fœnor
[94] *Dicit heri*
[95] *Testator in* gnanter reto
[96] Qui o iniquo & in to animo acceptur. e quæ reliquer, lautius & largius insumam, appara itaque ô famule lautiorem mensam.
[97] Egóne meis

sordidè parcam, vt ille hæc nepotum more prodigat? 98 Durum & agreste olus. 99 Porcini capitis in fumo, per aurem perforatâ suspensi pars. 1 Decore anserino quod Romanis in deliciis.
*Ex cognatione heros idemque luxuriosus *ambiguè & ac*
2 Variâ vel concessa & licitâ Venere. 3 Copiam fastidiet. pitabit. * Muto fastidiens plebeiam Venerem. 4 Rem hal rat nobili fœmina. 5 Egóne me macerem instar decoris & de cca, vestis, cui detritis villis & subtegmine modo apparet tram itâ in corpore meo ossa & nervi? *vel* Mihin' sit corpus tenue & lentum instar staminis trama? vel linea picturæ, quali de gunt homines monogrammos, quasi procul apparentes? 6 inguis, obesus vt popa, id est victimarius, minister hostiarum viscer. probè saginatus. 7 *I* *facito, vt hered* 6, pi. opo. 8 *Ingeni* peri

9 Seri. 8 Cap- 9 *Cæ[na]s rigida* 10 *pingues* 11 *plauſiſſe* 12
adocia. *cataſtâ,*

Rem duplica Feci: *iam triplex, iam mihi*
quarto.

vel *Iam decies* 13 *redit in rugam.* 14 *Depunge, v-*
bi ſiſtam,
Inuentus, 15 *Chryſippe, tui finitor acerui.*

abicudinem. *vel* apud emptutientes laudare. vide Iuuen. 1. quæ adnotata ad v. 63. An *plauſiſſe* quoniam venales (vt ait vet. interpres) antequam in cataſta imponantur, cantant vniuerſi pariter more gentis ſuæ, alij legunt *pauiſſe*, alij *clauſiſſe*. 12 Pertica ligneo, in quo venales exponebantur ſerui. 13 Decuplatur a *ſibus metaph.* quaſi multiplicetur. 14 Alij *Deping.* ſtatue, præſcribe, quem modum ponam [illegible] plicandæ rei familiaris meæ ſi mensæ tanquam Soritæ? 15 [illegible] dicorum acutiſſime (qui argumentationis acerualis in infinitum progredientis finem inueniſti, iubendo *ἡσυχιάζειν* priuſquam ad multa ventum eſſet) dic vbi ego ſiſtam, modumq; ponam in congerendis opibus. Atque finem alluſum credo ad *τὰς τῶν τέχνων τοκους*, quos ſapienti licere accipere exiſtimauit Chryſippus. Audi quid ipſe dicat apud Lucianum, in *vitarum auctione*: *τὸ δ' γνώφωνα εἶναι καὶ δ' τοκογλύφειν*, &c. Latine ſic. Eſſe vero (inquit Mercator) voracem & auarum fœneratorem, an & hoc dicemus eſſe viri, qui helleborum biberit, & qui iam ad virtutem ſit idoneus? Certè: (reſpondet Chryſippus) ſolũ enim ſapientem fœnerari decet. Quoniam enim illius eſt proprium, ſyllogiſmis concludere: fœnerari certè vſuramque computare, atque exigere. Namque hæc parum differre videntur, ſtudioſi quod hoc ſit æquè ac illud. Neque decet illum ſimplicem vſuram quemadmodum ſolent alij, verùm, & alterius fœnori accipere fœnus, &c.

A. PERSII FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google